

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Urša Stony

Telesni stik z otroki v kriznem centru

Diplomsko delo

Ljubljana, 2025

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Urša Stony

Telesni stik z otroki v kriznem centru

Diplomsko delo

Mentorica: Izr. prof. dr. Lea Šugman Bohinc

Ljubljana, 2025

Zahvaljujem se mentorici, izr. prof. dr. Lei Šugman Bohinc, za strokovno vodenje in potrpežljivost pri mojem pisanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se družini za podporo in veliko število kav, ki so me držale pokonci ob dolgih dnevih in nočeh pisanja.

Zahvaljujem se vsem kolegicam, s katerimi smo ure in ure prebile skupaj ob pisanju naših diplomskih del.

Nenazadnje se zahvaljujem zaposlenim v izbranem kriznem centru za pripravljenost za sodelovanje v raziskavi.

Brez vas diplomska naloga ne bi bila mogoča!

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Urša Stony

Naslov naloge: Telesni stik z otroki v kriznem centru

Kraj: Ljubljana

Leto: 2025

Število strani: 160

Število prilog: 11

Število tabel: 1

Število enot literature: 26

Mentorica: Izr. prof. dr. Lea Šugman Bohinc

KLJUČNE BESEDE: dotik, institucionalno varstvo, delo z otroki, razvoj otroka, etičnost dotika

POVZETEK: V teoretičnem uvodu se osredotočam na različne vidike telesnega stika - njegovo opredelitev, pomen in pomembnost v otrokovem življenju, njegovo etičnost v kontekstu podpore in pomoči, ravnanje z njim in kako je pri tem upoštevan glas otroka. V empiričnem delu predstavim, kako sem izbrala temo in kaj me zanima. Med drugim me zanima, kako strokovne delavke in delavci v kriznem centru za otroke ravnaajo z dotikom in kako preverjajo njegovo korist za otroke. Prav tako me zanima, na katera znanja in izkušnje se pri ravnanju s telesnim stikom opirajo in s katerimi etičnimi dilemami se pri tem soočajo. Raziskava je kvalitativna in uporabna. Opravila sem osem intervjujev z zaposlenimi v kriznem centru. Prepoznali so telesni stik, kadar objamejo otroke, jih pobožajo, previjajo, tuširajo, dajejo poljube na lica, crkljajo, držijo v naročju, držijo za roko, prav tako pa pri osebni negi. Telesni stik najpogosteje uporabljajo v situacijah, ko hoče otrok škodovati samemu sebi ali drugim, torej ko je potrebno zagotoviti varnost otroka, drugih otrok in zaposlenih. Telesnega stika pa zaposleni ne uporabljajo, kadar prepoznajo, da si ga otrok ne želi; otroci to pokažejo na različne načine - mlajši otroci predvsem s telesno govorico, starejši pa verbalno. Neizbežnost telesnega stika so zaposleni prepoznali predvsem pri interakcijah z mlajšimi otroki in dojenčki, kadar so otroci v stiski ter pri njihovi osebni negi. Zaposleni so kot zelo pomembne pri ravnanju s telesnim stikom izpostavili pozornost in hitro reagiranje na otrokovo zaznavanje telesnega stika ter spoštovanje njegovega odziva. Zaposleni večinoma opažajo prednosti telesnega stika, kot je na primer otrokov občutek varnosti ob odrasli osebi; slabosti večina zaposlenih ne prepozna. Prihodnje raziskave telesnega stika zaposlenih v kriznem centru z otroki naj vključijo tudi perspektivo – zaznavo, doživljanje in razumevanje - otrok.

INFORMATION ON THE GRADUATION THESIS

Name and surname: Urša Stony

Title of the thesis: Physical Contact With Children in a Crisis Centre

Mentor: Assoc. prof. dr. Lea Šugman Bohinc

KEY WORDS: touch, residential care, work with children, child development, ethics of touch

ABSTRACT: In the theoretical introduction, I focus on various aspects of physical contact — its definition, meaning, and importance in a child's life, its ethics in the context of support and help, how to deal with it, and how the child's voice is taken into account in this regard. In the empirical part, I explain how I chose the topic and what interests me about it. Among other things, I am interested in how the professionals in the crisis centre deal with touch and how they assess its benefits for the children. I am also interested in what knowledge and experience they draw on when dealing with physical contact and what ethical dilemmas they encounter. The research is qualitative and practise-based. I conducted eight interviews with staff at a crisis centre. They recognized physical contact when they hugged children, stroked them, changed their nappies, bathed them, kissed them on the cheeks, cuddled them, held them in their arms, held their hands, and also during personal care. Physical contact is most commonly used in situations where a child is about to harm themselves or others, i.e. when it is necessary to ensure the safety of the child, other children, and staff. Physical contact is not used when staff recognize that the child does not want it; children show this in different ways — younger children mainly through body language, older children verbally. Staff recognized the inevitability of physical contact especially in interactions with younger children and infants, when children are distressed, and during grooming. Attention and quick response to the child's perception of physical contact and respect for their reaction were emphasized as very important when dealing with physical contact. Mostly only the benefits of physical contact were perceived, e.g. that it provides a sense of safety with an adult; most staff did not recognize any disadvantages. Future research on physical contact should also include the children's perspective — their perception, understanding, and experience of it.

KAZALO VSEBINE

PREDGOVOR	12
1. UVOD	13
1.1. Opredelitev dotika.....	13
1.2. Pomen in pomembnost dotika v otrokovem življenju.....	15
1.3. Etičnost dotika v kontekstu podpore in pomoči	18
1.4. Dejavniki, ki opredeljujejo dotik	20
1.5. Ravnanje z dotikom	24
1.6. Glas otroka.....	28
2. FORMULACIJA PROBLEMA	31
3. METODOLOGIJA	32
3.1. Vrsta raziskave	32
3.2. Merski instrument.....	32
3.3. Opredelitev enot raziskovanja	32
3.4. Zbiranje podatkov.....	32
3.5. Obdelava in analiza podatkov	33
4. REZULTATI	34
4.1. Zaposlitev	34
4.1.1. Izobrazba.....	34
4.1.2. Doba zaposlitve v kriznem centru.....	34
4.2. Vloga zaposlenih v kriznem centru.....	34
4.2.1. Predstavitev vloge zaposlenega	34
4.2.2. Razumevanje vloge s strani otrok.....	34
4.2.3. Preverjanje razumevanja vloge	35
4.3. Ravnanje s telesnim stikom	35
4.3.1. Uporabljeni telesni stiki.....	35
4.3.2. Situacija, ko so telesni stiki uporabljeni.....	35
4.3.3. Situacija, v kateri se telesni stik omeji.....	37
4.3.4. Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen	38
4.3.5. Ravnanja otrok.....	39
4.3.6. Preverjanje koristi za otroka.....	39
4.3.7. Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_ga	40
4.3.8. Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve.....	42
4.3.9. Osebne okoliščine	43
4.3.10. Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol otroka	43
4.4. Glas otroka.....	43

4.4.1.	Upoštevanje želja otrok glede telesnega stika	43
4.4.2.	Spodbujanje otrok k izražanju	44
4.5.	Stališča o telesnem stiku	44
4.5.1.	Mnenje o uporabljenem telesnem stiku	44
4.5.2.	Zaznavanje telesnega stika	44
4.5.3.	Doživljanje otrok	46
4.6.	Znanje o telesnem stiku	46
4.6.1.	Predmet, pri katerem so se učili o telesnem stiku	46
4.6.2.	Obravnavanje tematike telesnega stika	47
4.7.	Etične dileme	47
4.7.1.	Vedenje otrok	47
4.7.2.	Osebna nega	47
4.7.3.	Vedenje zaposlenih	48
4.7.4.	Zaznavanje s strani zunanjih oseb	48
4.7.5.	Nezaznavanje etičnih dilem	48
4.8.	Pomoč in podpora zaposlenim	49
4.8.1.	Znanja in izkušnje	49
4.8.2.	Iskanje podpore in pomoči	49
4.9.	Nadaljnje raziskovanje telesnega stika	50
4.9.1.	Področja teme telesnega stika, potrebna nadaljnjega raziskovanja	50
4.9.2.	Druga področja, potrebna nadaljnjega raziskovanja	50
5.	RAZPRAVA	51
6.	SKLEPI	58
7.	PREDLOGI	61
8.	SEZNAM UPORABLJENIH VIROV IN LITERATURE	62
9.	PRILOGE	65
9.1.	Vabilo k sodelovanju v raziskavi za diplomsko delo	65
9.2.	Transkript intervjuja 1	66
9.3.	Transkript intervjuja 2	73
9.4.	Transkript intervjuja 3	80
9.5.	Transkript intervjuja 4	85
9.6.	Transkript intervjuja 5	93
9.7.	Transkript intervjuja 6	100
9.8.	Transkript intervjuja 7	107
9.9.	Transkript intervjuja 8	112
9.10.	Odprto kodiranje	116

9.11. Osno kodiranje	151
-----------------------------------	------------

Kazalo tabel

Tabela 1: Prikaz odprtega kodiranja.....	33
--	----

PREDGOVOR

Pričujoče diplomsko delo je odraz mojega zanimanja za področje telesnega stika v socialnem delu in mojega poskusa to področje nekoliko osvetliti, v upanju, da bodo ugotovitve, tako teoretične kot empirične, morda v pomoč še komu drugemu, ki se bo znašel v precepu glede ravnanja s telesnim stikom v svoji praksi socialnega dela ali kakega drugega pomagajočega poklica. V delu odgovarjam na troje raziskovalnih vprašanj, prvo je teoretične, ostali dve pa sta empirične narave.

Uvodoma podam obstoječe konceptualne opredelitve in raziskovalne ugotovitve glede telesnega stika in njegovem pomenu ter pomembnosti v otrokovem življenju. Temu sledijo poglavja o etičnosti telesnega stika v kontekstu podpore in pomoči, dejavnikih, ki telesni stik opredeljujejo, o ravnanju s telesnim stikom in o glasu otroka.

V diplomskem delu se, poleg znanj iz socialnega dela, večkrat oprem tudi na znanja iz psihoterapije in vzgoje in izobraževanja; pri tematiki pomena in pomembnosti telesnega stika za otroka pa se oprem tudi na biološka in medicinska spoznanja. Teoretičnemu uvodu sledi empirični del, ki zaobjema formulacijo problema, metodološki del in rezultate raziskave, ki sem jo izvedla. V razpravi povežem spoznanja iz teoretičnega uvoda z rezultati in tako odgovorim na raziskovalna vprašanja. Ob koncu podam še sklepe in predloge.

Empirični del sem izvedla ob pomoči zaposlenih v enem izmed slovenskih kriznih centrov.

1. UVOD

1.1. Opredelitev dotika

Montagu (1978) definicijo "dotikanja" podpre z Oxfordskim angleškim slovarjem kot "dejanje občutenja nečesa z roko itd.", pri čemer je poudarek na besedi "občutenje". Dotik opredeljen tudi kot nameren ali nenameren stik med ljudmi, posredovan bodisi prek kože ali bolj posredno (Green, 2017, str. 2, v Warwick, 2021), kar nakazuje, da je dotik nujno intersubjektivni fenomen, ki zahteva srečanje teles (Warwick, 2021, str. 19).

Garrett in Lynch (2010) na podlagi pregleda literature ugotavljata, da pojem dotikanja zajema dve različni kategoriji. Po eni strani se zdi, da je dotik mogoče obravnavati kot 'neprimeren' in ga enačiti s škodljivimi praksami in dejanji zlorabe (Alyn, 1988; Davidhizar in Newman Giger, 1997, v Garrett in Lynch, 2010, str. 390). Takšen neprimeren dotik določajo smernice, politike in postopki glede ravnanja v primerih zlorabe otrok (Garrett in Lynch, 2010, str. 390). Nasprotno pa je fizični dotik lahko obravnavan tudi kot praktično, 'naravno' in nezavedno dejanje, ki je pri delu z otroki potrebno (Johnson, 2000 v Garrett in Lynch, 2010, str. 390). Ko dotik razumemo kot 'naravno' dejanje, pa ga običajno zaznavamo, kot da ne potrebuje nobenih posebnih določb ali formalizacije (Garrett in Lynch, 2010, str. 390).

Garrett in Lynch (2010) kot primeren dotik navajata dejanja, za katera da pobudo otrok ali pa jih odrasli izvede iz praktičnih razlogov (npr. prenašanje otroka), za zagotavljanje varnosti (npr. držanje za roko pri prečkanju ceste), v okviru igre, za zagotavljanje tolažbe in varnosti, omogočanje komunikacije, spremljanje pozdravov in poslavljanja. Kot neprimeren dotik avtorja predlagata naslednja dejanja odraslega: začenjanje in spodbujanje dotika z otroki (npr. iskanje objema), lokacijo dotika (npr. dotikanje spodnjega dela telesa), osebno nego intimnih predelov, dolgotrajni telesni stik (Garrett in Lynch, 2010, str. 392).

McNeil-Haber (2004) razlikuje dotik, ki je nastal na pobudo otroka in dotik, ki je nastal na pobudo pomagajočega. Dotik na pobudo otroka, nadalje razdeli na primernega in neprimernega: neprimeren dotik vključuje tepež, brcanje, grabljenje ali sugestivno obnašanje, na katere bi bilo treba nemudoma odgovoriti s postavljanjem mej in razlago, brez sramotitve otroka, zakaj je tak dotik neprimeren (McNeil-Haber, 2004, str. 125). Primernejše oblike dotika pa so uporabljene za komuniciranje in izražanje čustev (McNeil-Haber, 2004, str. 125). Pri tem se avtorici porajajo nekatere etične dileme, ki jih mora strokovnjak pretehtati. Te vključujejo: škodo, ki jo lahko povzroči zavrnitev otrokovega dotika; možne terapevtske učinke, ki bi nastali ob sodelovanju otroka v primernem dotiku; in škodljiva sporočila, ki jih

morda sporoča strokovnjak, ki stalno dovoljuje otrokove dotike (McNeil-Haber, 2004, str. 126).

Dotik, za katerega da pobudo pomagajoči, pa McNeil-Haber (2004) razdeli v naslednje kategorije: nenamerni dotik (npr. pomagajoči po nesreči stopi otroku na nogo); sporazumevalni signal (npr. dotik, ki se uporablja za pritegnitev pozornosti); družbeno stereotipen dotik (npr. rokovanje); dotik kot izraz odnosa pomoči (npr. objem); dotik kot tehnika (npr. dotik, uporabljen v kontekstu pomoči z dotikom in masažo); zaščitni dotik (npr. odstranitev otroka z okenske police, na katero se je povzpel); igriv dotik (npr. žgečkanje); dotik, povezan s pomočjo otroku (npr. držanje za roko za namene usmerjanja).

Dotik je opredeljen in razumljen kot ključna in razširjena oblika komunikacije med ljudmi; od preprostega rokovanja do čestitajočega objema ali spolnega dotika - dotik je med ljudmi stalnica človeške komunikacije (Kertay in Reviere, 1993, str. 32).

Dotik, uporabljen pri otrocih, je v literaturi opredeljen tudi kot 'neerotičen' (Aquino in Lee, 2000; McNeil-Haber, 2004).

McKinney in Kempson (2012) razlikujeta 'zdrav' in 'nezdrav' dotik.

Aquino in Lee (2000) obravnavata t. i. 'negovalni dotik', ki vključuje objemanje, dotik z roko, ki je pomirjujoče položena na hrbet, roko ali ramo, in katerokoli vrsto negovalnega držanja ali objemanja. Omenita pa tudi spolne dotike in dotike, ki se uporabljajo za fizično kaznovanje (npr. tepež), in jih označita za neetične, pogosto nezakonite ali vsaj neprimerne (Aquino in Lee, 2000, str. 19).

Zaradi mnogih dilem, povezanih z dotikom, je ta v socialnem delu pogosto razvrščen v tri široko opredeljene kategorije, ki imajo vrednostno povezane konotacije:

1. 'Dober' dotik, ki vključuje ljubeč in podporen dotik, tj. dotik, ki kaže sočutje, je tolažil in pomirjujoč, njegova uporaba in odziv nanj pa sta pozitivna;
2. 'Slab' dotik, ki vključuje fizično nasilje, prisilo in/ali zlorabo, in
3. 'Odsoten' dotik, ki vključuje posameznikov odpor do dotika ali njegovo željo po dobrem dotiku v primeru njegovega pomanjkanja (Green, 2017, Green in Moran, 2021, v Cekaite in Wirzen, 2024, str. 4).

Cekaite in Wirzen (2024) pišeta o nadzornih in poučnih dotikih, ki se ne uporabljajo za vsiljevanje in prisilo, temveč za usmerjanje in spodbujanje določenih otrokovih dejanj v skladu z institucionalnim programom in socializacijskimi cilji glede otrokovega razvoja avtonomnih telesnih spretnosti za prihodnost. Otroka se spodbuja tako verbalno kot z uporabo gibanja in dotika, te metode pa so namenjene razvoju otrokove telesne integritete in samostojnosti (Cekaite in Wirzen, 2024, str. 9).

McKinney in Kempson (2012) govorita o nezdravem dotiku, ki je nasprotje dotika, ki prinaša terapevtske učinke.

Bregant (2013) opiše t. i. terapevtski dotik, in sicer ko je otrok oz. dojenček objet in zavrt v naročju s pokrčenimi okončinami čim bližje trupu skrbnika, čigar desna roka je na otrokovem zgornjem delu telesa, leva pa na spodnjem delu hrbta in kolku.

Green (2017) pravi, da je dotik zapleten čut in dvoumna oblika komunikacije, ki jo je težko razlagati tudi v povezavi z vidnimi, slušnimi in drugimi iztočnicami. Dotik se lahko uporablja posredno kot grožnja za dokazovanje nadzora ali nadvlade ali pa se lahko uporabi kot neposredna oblika spolnega ali fizičnega nasilja (Green, 2017, str. 774). Lahko pa dotik nenamerno ali namerno izraža naklonjenost, zagotovilo varnosti, solidarnost, empatijo ali podporo ali celo sporoča spolno željo (Green, 2017, str. 774).

1.2. Pomen in pomembnost dotika v otrokovem življenju

Praksa dela z otroki kaže, da je za optimalni razvoj otroka potreben telesni stik ali dotik, ki ga običajno nudijo starš oz. skrbnik in drugi člani družine. Literatura, ki se ukvarja z nego majhnih otrok, spodbuja objemanje, držanje in božanje kot dobro prakso skrbi za otroke, vendar so priročniki za razvoj otrok (zlasti tisti, ki se nanašajo na majhne otroke) pogosto napisani z mislijo na starše ali nadomestne starše, ob predpostavki, da bodo oni, stari starši in sorojenci glavni izvajalci dotikov (Piper in Smith, 2003, str. 1).

Montagu (1978) kot nedvoumno in jasno dejstvo navaja, da ima taktilna izkušnja temeljno vlogo pri razvoju vseh doslej raziskanih sesalcev. Zgodnji razvoj dojenčkovega živčnega sistema je v veliki meri odvisen od vrste kožne stimulacije, ki jo prejema (Montagu, 1978, str. 190). Občutek za dotik je ob rojstvu bolj razvit kot drugi čuti, zato je to čutilo, na katero se dojenček najbolj zanaša (Kertay in Reviere, 1993, str. 33). Dotik pa ostaja način

sporazumevanja tudi po dobi dojenčka in ima družben ter kulturn pomen, ki je edinstven za človeško izkušnjo (Kertay in Reviere, 1993, str. 33).

Navadno se matere dotikajo dojenčkov več kot 65 % časa, ki ga namenijo interakciji z njim. Od tega imajo matere 15% časa roko položeno na dojenčka, 30 % se ga blago dotikajo (božanje, ljubkovanje), 16 % se ga intenzivno dotikajo (žgečkanje, drezanje), 16 % porabijo za blage gibe (dvigovanje nog ali počasno, ritmično premikanje rok), 9 % časa pa porabijo za intenzivne gibe (hitri gibi rok in nog) (Field idr., 2012, str. 171).

Različne študije so pokazale, da lahko stimulacija z dotikom, če je pravilno izvedena, prispeva k dojenčkovi rasti in dobremu počutju (Field idr., 2012, str. 169). Različne vrste dotikov lahko med interakcijo zaradi različnih funkcij pri dojenčkih spodbudijo različno vedenje in povzročijo različne čustvene odzive, več ali manj pozitivnega ali negativnega učinka in lahko vzbudijo več ali manj pozornosti dojenčkov (Field idr., 2012, str. 170). Predpostavka Field in sodelavcev (2012) je, da je sistematično božanje, ki vključuje nežno božanje in krožni pritisk z dlanjo ali konicami prstov, dojenčkom lahko bolj všeč; po drugi strani pa lahko žgečkanje in drezanje, ki vključujeta rahle pritiske na dojenčkovo telo in njegovo dotikanje z namenom, da bi povzročila smeh ali odziv, povzročita izogibajoče se odzive.

Zarodek doživlja dotik, ko plava v amniotski tekočini in prejema taktilno stimulacijo prek materinega trebuha (Dieter, Field, Hernandez-Reif, Emory in Redzepi, 2003; Lagercrantz in Changeux, 2009, v Field, 2010, str. 368). Znaki občutljivost na dotik so opisani že pri dvomesečnih plodovih, od enajstega tedna nosečnosti pa so pri dvojčkih opisani medsebojni dotiki in medsebojna vplivanja, ki jih lahko razumemo kot pravo tipno spodbujanje in delujoči sistem tipne in proprioceptivne občutljivosti (Bregant, 2013, str. 153). Nekaj tednov pred rojstvom je sposobnost zaznave že toliko izoblikovana, da služi kot zaznava škodljivih dražljajev, hkrati pa dotikanje že pomeni del družbenega in čustvenega sveta pa tudi že sredstvo komunikacije (Bregant, 2013, str. 153). Novorojenček še naprej dobiva pomembne dražljaje z božanjem in dojenjem (Field, 2010, str. 368). Ta negovalni dotik ni le bistvenega pomena za rast in razvoj, temveč se aktivno uporablja tudi za pomiritev dojenčka v bolečini in nelagodju (Bellieni idr., 2007, v Field, 2010, str. 368), zlasti če starš drži dojenčka v stiku "kože s kožo" ali "kengurujčkanju" (Ferber, Feldman in Makhoul, 2008 v Field, 2010, str. 368). Kengurujčkanje širše pomeni stik kože s kožo takoj po rojstvu (Kangaroo care, 2023). Ožje pa pomeni metodo držanja dojenčka na prsih, pri čemer ima dojenček oblečeno le

pleničko, kapico in nogavičke, da mu je toplo, prsi staršev ali skrbnikov, na katerih sloni, pa so gole (Kangaroo care, 2023). Ko gre za nedonošenčke, ta preprost način rokovanja z njimi krepi navezanost, umirjanje in zmanjšuje stres tako pri nedonošenčkih kot pri njihovih skrbnikih in celo zmanjšuje umrljivost otrok (Bregant, 2013, str. 154).

Ko je sicer zdrav otrok vznemirjen, prestrašen, ga kaj boli, večina staršev intuitivno vzame otroka v naročje in ga nežno boža (Bregant, 2013, str. 154). S pomočjo sodobnih slikovnih tehnik danes vemo, da posebna tipna (taktilna) vlakna, ki jih imenujemo CT-vlakna, iz kože vodijo v insulo, medialno prefrontalno skorjo in sprednji del cingulate skorje ter aktivirajo povezave v možganih, ki sodelujejo v čustveno-socialnih stikih (Bregant, 2013, str. 154). Koža in nežno dotikanje določenih predelov kože torej že pri dojenčku dejansko delujeta kot 'socialni organ' (Bregant, 2013, str. 154).

Dotikanje je za otroka tako naraven pojav, da bi se lahko vprašali, zakaj se določen otrok morda boji dotakniti se pomagajočega strokovnjaka (npr. otrok se ne počuti povezanega, dotikanje mu ni všeč) (McNeil-Haber, 2004, str. 126). Na splošno na primer velja, da se otroci na spektru avtizma negativno odzivajo na dotik (Field, 2010, str. 369). Vendar je bilo dokazano, da terapija z masažo tem otrokom koristi, saj imajo manj težav s spanjem (Field, 2010, str. 369). Občutljivost na dotik je bila opažena tudi pri otrocih z ADHD (motnjo pomanjkanja pozornosti s hiperaktivnostjo), vendar je tudi tem otrokom terapija z masažo koristila, saj so se med poukom obnašali bolj zavzeto (Field, 2010, str. 369).

Z različnimi oblikami medosebnega dotika posameznik postane del družbene skupine in oblikuje družbene odnose; te telesne prakse in izkušnje, tj. dotikanje in to, da se ga drugi dotikajo, se tekom življenja spreminjajo in so različno pomembne za človeško socialnost (Cekaite in Goodwin, 2021, str. 204).

Dotik oblikujejo in vodijo utelešene družbene prakse in dogovori, zaradi katerih so določene oblike dotika sprejemljive, zaželene ali disciplinirane (Cekaite in Goodwin, 2021, str. 204)

Bregant (2013) pravi, da je ponotranjenje koncepta stika kože s kožo in razumevanje procesov, ki so vpleteni v tipno zaznavo in spodbujanje, ključnega pomena za vse, ki delajo z novorojenčki, dojenčki in njihovimi starši.

1.3. Etičnost dotika v kontekstu podpore in pomoči

Tema dotikanja otrok v institucionalnem varstvu je postala še posebej kontroverzna v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, po porastu ponavljajočih se škandalov glede nasilnih režimov v Veliki Britaniji in drugod (Warwick, 2021, str. 21). Številna okolja, povezana z otroki, postajajo območja 'prepovedi dotika', saj se odrasli vse bolj bojijo obtožb, ki bi lahko sledile, če bi bil kakršenkoli dotik nerazumljen ali napačno interpretiran (Piper idr., 2006, str. 152). Kot meni Wilson (1982, v Tune, 2001), je mogoče, da tabu o dotiku ne odvrča številnih pomagajočih od uporabe dotika, a je dovolj močan, da jim preprečuje, da bi njegovo uporabo priznali drug drugemu.

Nacionalno združenje socialnih delavk in delavcev (National Association of Social Workers, NASW) (NASW, b. d.) v ZDA v eni izmed točk svojega etičnega kodeksa specifično izpostavi, da socialne delavke in delavci ne bi smeli uporabljati fizičnega stika z uporabniki ali uporabnicami, če ob tem obstaja možnost, da bi kdo od njih utrpel psihično škodo (npr. zaradi božanja ali ljubkovanja). Socialne delavke in delavci, ki sodelujejo v ustreznem fizičnem stiku z uporabnicami in uporabniki, so odgovorni za določitev jasnih, primernih in kulturno občutljivih meja, ki urejajo tak stik (NASW, b. d.). Dotik je torej na globalni ravni stroke socialnega dela predviden in etično opredeljen. Kodeks etike socialnih delavk in socialnih delavcev Slovenije (Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije, b. d.) in Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu (*Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu*, 2014) dotika oz. telesnega stika v delovnem odnosu ne predvidevata in ga tudi ne opredeljujeta. V tem prepoznavam tako prednosti kot slabosti. Prednost prepoznavam v tem, da ravnanje z dotikom ni omejeno z rigoroznimi predpisi, ki bi ga omejevali ali pa celo prepovedovali, ker njegova kompleksnost ne bi bila razumljena. Kot meni Warwick (2021), je izkušnja dotika odvisna od konteksta razmerja, znotraj katerega se dotik zgodi. To dokazuje, da je na konceptualni ravni iskanje univerzalnih, objektivnih odgovorov na vprašanja, povezana z dotikom, zavajajoče in nekoristno. Dotik je treba razumeti kontekstualno, kot odnosno prakso, in ga ni mogoče smiselno obravnavati brez upoštevanja teh dejavnikov. Prizadevanje za konceptualizacijo dotika v institucionalnem varstvu otrok zato najprej zahteva kontekstualno razumevanje odnosov med odraslimi in otroki (Warwick, 2021, str. 20). Kot slabost pa prepoznavam to, da so strokovne delavke in delavci prepuščeni sami sebi pri ravnanju z dotikom in se ne morejo zanašati na etični kodeks svoje stroke podpore in pomoči.

Pri obravnavi dotične točke kodeksa NASW (b. d.) si avtorja Garrett in Lynch (2010) zastavljata nekaj vprašanj, in sicer: Kaj vodi socialne delavke in delavce pri vključevanju ali izključevanju fizičnega stika z uporabnicami in uporabniki? Kateri so pomembni dejavniki, ki vplivajo na odločitve glede dotikanja? Kaj je primerno in kaj neprimerno dotikanje? Ali dotik sploh igra kakršnokoli vlogo v socialnem delu?

Zasledila sem tudi literaturo, ki dotik obravnava v kontekstu psihoterapije, kjer, kljub razširjenosti dotika, mnenja o njegovi primerni rabi segajo od popolnega tabuja glede dotikanja pacientov do zagovarjanja prostega in neobremenjenega izražanja dotika med terapevti in pacienti (Kertay in Reviere, 1993, str. 32). Zaradi današnjega zaostrenega družbenega odnosa do dotika uporabnikov v kontekstih pomoči je njegova raba močno regulirana v vseh terapevtskih pristopih. Podobno kot Warwick (2021) tudi Kertay in Reviere (1993) menita, da zaradi zapletenosti tematike dotika uporaba togega, na pravilih temelječega pristopa ni primerna; dejansko je takšne odločitve na najbolj osnovni ravni najbolje sprejeti za vsak primer posebej, ob upoštevanju posameznega pomagajočega strokovnjaka, na primer psihoterapevta, posameznega uporabnika oz. pacienta in njegovih edinstvenih dinamik ter načina, kako se dva medsebojno povezujeta.

Ko strokovnjaki razmišljajo o etičnih pomislekih glede dotika, je bistvenega pomena razumevanje potencialne uporabnosti dotika, škode, povzročene z odrekanjem dotika, in potencialnih negativnih posledic dotika (McNeil-Haber, 2004, str. 124). Dejstvo, da lahko otroci potencialno napačno poročajo o dejanskih situacijah, ima več posledic za pomagajočega, ki uporablja dotik (Aquino in Lee, 2000, str. 24).

Očitno je fizični stik med socialnimi delavkami in delavci ter uporabnicami in uporabniki vprašanje, ki zadeva meje. Fizični stik je lahko v ustreznih okoliščinah in na ustrezen način koristen (Reamer, 2003, v Garrett in Lynch, 2010, str. 391). Hkrati ima potencial, da je škodljiv, zato ga je treba uporabljati previdno in vedno s skrbjo za uporabnico ali uporabnika (Garrett in Lynch, 2010, str. 391).

Fizični stik je lahko neizogiben, zlasti v času impulzivnega vedenja otrok. V številnih okoljih se za otroke, ki so nevarni zase ali za druge, uporabljajo omejevalni ali t. i. terapevtski prijemi. Če je to edina vrsta dotika, ki jo izvaja ustanova ali posamezni pomagajoči, je to lahko negativno sporočilo za otroke. Otrok ima lahko občutek, da je fizično vedenje edini način, da dobi nego, po kateri hrepeni. Razvije lahko tudi občutek, da je vreden le dotika, ki

se uporablja za nadzor nad negativnim vedenjem (npr. fizično omejevanje), ne pa tudi negovalnega dotika, ki nagraduje pozitivno vedenje (npr. objem ali pomirjujoče trepljanje po hrbtu) (Aquino in Lee, 2000, str. 26).

Odrasli in otroci v institucionalnem varstvu ali v oskrbi na domu so lahko deležni le ključnih dotikov (npr. oblačenje ali hranjenje), omejevalnih dotikov (slabi dotiki) ali nobenih dotikov (odsotnost dotikov) (Green, 2017, str. 774).

Mediji pogosto razkrivajo kršitve dotika, vključno s fizično zlorabo starejših oseb in oseb z učnimi težavami v domovih za ostarele in bolnišnicah ter zgodovinsko in sodobno fizično in spolno zlorabo otrok s strani medijskih zvezdnikov, zaposlenih v institucionalnem varstvu, in drugih v zasebnem in javnem okolju. Druga medijska razsežnost so prikazi socialnih delavcev v negativni luči kot strokovnjakov, ki lahko nezakonito „odvzamejo“ otroke staršem med racijami (Green, 2017, str. 774)

Ker je dotik kompleksno, kontekstualno specifično in polivalentno vprašanje, se lahko zdi, da obstaja enak delež negativnih in negotovih razlogov za to, da je treba dotik otrok v celoti opustiti, ker predstavlja „nedotakljivo“ Pandorino skrinjico, kot tudi pozitivnih razlogov za njegovo uporabo (Green, 2017, str. 785). Dotik v socialnem delu je tabu tema, o kateri se malo razpravlja, z redko dokazno podlago. To pogosto vodi do nereflektirane zadržanosti pomagajočih, pragmatičnega, odsotnega ali izogibajočega se strokovnega dotika, povezanega bolj z zaščito organizacij ali delavcev pred obtožbami kot s potrebami uporabnikov storitev. Dotik se le občasno pozitivno intuitivno uporabi za njihovo podporo (Green, 2017, str. 785). Če bi v socialnem delu o dotiku več razpravljali in ga raziskovali, bi lahko skrbno preučili pozitivne vidike in nevarnosti ter razvili strategije za obvladovanje tveganj (Green, 2017, str. 786).

1.4. Dejavniki, ki opredeljujejo dotik

Dotik je odvisen od sociokulturnih faktorjev, vključno z družbenim spolom, razredom in spolnostjo; od individualnih faktorjev, kot so pretekle izkušnje; in od kulturnih in družbenih norm ter vrednot (Warwick, 2021, str.19). Obstoj številnih razrednih in kulturnih razlik v stališčih in praksah, povezanih s taktilnim vedenjem, ponuja plodno polje za raziskovanje povezanosti takšnih družbenih razlik v taktilnih izkušnjah z razvojem osebnega izkustva ter v določeni meri s kulturnimi in nacionalnimi značilnostmi (Montagu, 1978, str. 231).

Tait (2001) poda nekaj statistik, ki prikazujejo delež žrtev spolnega nadlegovanja oseb moškega in ženskega (biološkega) spola v šolah v severni Ameriki. Avtor kritično ocenjuje, da so ti objavljeni statistični podatki pomembno vplivali ne le na učitelje in učiteljice v vzgoji in izobraževanju, pač pa tudi na ostalih področjih, kjer otroke razumejo kot ranljive – v rejništvu, športnem trenerstvu, socialni oskrbi otrok, zdravstveni oskrbi in drugod. Vsako od teh področij se je bilo primorano soočiti z dokazi, da se pomemben delež spolne zlorabe otrok dogaja znotraj njegovih profesionalnih meja (Tait, 2001, str. 40). V odziv na objavljene podatke so šole in učitelji ter učiteljice morali reorganizirati elemente svoje prakse pri delu z otroki, Reorganizacija je vključevala širok nabor strategij in protokolov: učiteljem in učiteljicam ni bilo dovoljeno biti sami z učenci in učenkami, uveljavili so se strogi postopki glede poročanja o incidentih ter ozaveščanje učenk in učencev glede (ne-)ustreznosti dotika ter najpomembneje, v vseh pogledih je obveljala politika 'ne-dotikanja' (Tait, 2001, str. 40). Učitelji moškega spola so bili primorani k drugačnemu načinu poučevanja, ne iz pedagoških razlogov, temveč preprosto zato, da se izognejo tveganju za sum ali lažne obtožbe (Tait, 2001, str. 42). Predvsem za moške je začelo veljati prepričanje, da so „perverznejši“ (ali pa „slabiči“ in mehkužnejši), če želijo delati z majhnimi otroki (Piper in Smith, 2003, str. 8). Piper in Smith (2003) poročata o dogodku, ko je učenka potrebovala dodatno pomoč pri urah glasbe v šoli med poletjem in ji je učitelj rekel, naj vedno pripelje s seboj še nekoga; dekleta ni razumelo, zakaj, podane so ji bile zgolj medle razlage. Takšna pričevanja si je mogoče razlagati kot znak krivde, naivnost pa kot neumnost (Piper in Smith, 2003, str. 9). Zagotavljanje občinstva kot regulatorja vedenja naj bi pomenilo nedolžnost, vendar bi, paradoksalno, lahko prav tako verjetno (in morda celo bolj verjetno) pričalo o krivdi (in bi seveda lahko zagotavljalo lažne priče za žrtve ali storilce) (Piper in Smith, 2003, str. 9).

V sodobni ameriški družbi sta poljubljanje in dotikanje različnih delov telesa pod pasom, vključno z nogami, bolj verjetno neustrezno interpretirana; manj verjetno je, da bodo dotiki, kot so stisk roke, objemanje in trepljanje po hrbtu, ramah ali rokah, neustrezno interpretirani (Aquino in Lee, 2000, str. 27). Podobno nizko stopnjo dotikanja kot v ZDA so zabeležili tudi v Angliji (Field, 2010, str. 370).

Podobno se tudi delavci in delavke na področju socialnega dela in socialnega skrbstva pogosto oprijemajo stereotipov o spolu in spolnosti, pri čemer se moški delavci še posebej bojijo lažnih obtožb, zato se nekateri izogibajo uporabi negovalnega stika ali prevzemanju neposrednih skrbstvenih vlog (Green, 2017, 780).

Garrett in Lynch (2010) pa navajata popolnoma drugačno izkušnjo, kot jo navaja Tait (2001). Razmišljanje o mejah, ki vključujejo fizični dotik med socialnimi delavkami in delavci ter otroki, je postalo pomembno področje osebnega zanimanja za enega od avtorjev, ko je začasno delal kot institucionalni socialni delavec v Južnoafriški republiki. Pogosto je opazoval objeme tolažbe, dane prostovoljno, na primer po neuspešnem družinskem srečanju, udeležbo na izletih, ki so vključevali držanje za roke, sodelovanje med obiski bolnišnic, kjer so spodbujali podporne dotike, in nenazadnje pogosto prekinjanje za otroke pomembnih odnosov, na primer ob slovesu, v obliki objema (Garrett in Lynch, 2010, str. 389). Čeprav so se v začetnih fazah sodelovanja pojavili pomisleki glede 'primernosti' takšnih dotikov v strokovnem kontekstu, je skozi razvoj dela te pomisleke implicitno nadomestilo razumevanje, da so takšni dotiki del naravnega procesa v odnosih na področju socialnega dela (Garrett in Lynch, 2010, str. 389).

Joshi s sodelavci (2010) je v raziskavi v Indiji ugotovila, da obstajajo razlike med moškim in ženskim (biološkim) spolom v odnosu do dotika in pogostosti njegove uporabe na psihoterapevtskih srečanjih. Svetovalke so pogosteje menile, da je dotik koristen in manj verjele v njegove negativne učinke, pri čemer stopnja izkušenosti ni pomembno vplivala na njihov odnos do dotika ali pogostost njegove uporabe (Joshi idr., 2010, str. 40). Po drugi strani pa so svetovalci z manj kot petimi leti delovnih izkušenj najpogosteje menili, da dotik ni koristen za uporabnike in jim lahko škoduje (Joshi idr., 2010, str. 40). Razliko med (biološkima) spoloma v odnosu do telesnega stika v psihoterapiji lahko pojasnimo z več dejavniki: indijske ženske so socializirane tako, da na dotik z nasprotnim spolom gledajo z nezaupanjem, fizični stik pa je lahko erotiziran in neustrezno interpretiran, zlasti če ga začnejo moški; moški v primerjavi z ženskami v vsakodnevni komunikaciji uporabljajo manj fizičnega stika (Joshi idr., 2010, str. 40). Nekatere raziskave kažejo, da ima dotik bolj pozitiven učinek na ženske uporabnice v primerjavi z moškimi, ne glede na spol osebe, ki je dotik začela (Joshi idr., 2010, str. 40). Čeprav je večina pomagajočih menila, da dotik koristi uporabnikom, ga je v psihoterapijo vključilo zelo malo strokovnjakov; večina jih je menila, da je indijskim uporabnikom in uporabnicam neprijetno, če se jih dotikajo, in so bili previdni glede reakcij nasprotnega spola, kar lahko vpliva na odločitev o uporabi telesnega stika (Joshi idr., 2010, str. 41).

Spolni stereotipi in z njimi povezana (zaznana) spolnost lahko vplivajo na pripravljenost strokovnjakov za uporabo dotika ter na razlage in odzive na dotik v strokovnih okoljih (Cekaite in Wirzen, 2024, str. 4).

Piper in Smith (2003) navajata izkušnjo opazovanja mešane skupine španskih najstnikov z njihovimi učitelji v primerjavi s podobno skupino Angležev. Razlika v obnašanju najstnikov, tako španskih kot angleških, je bila majhna - vsi so se prosto dotikali, razlik tudi ni bilo glede na družbeni spol (Piper in Smith, 2003, str. 7). Razlika pa je bila opazna pri učiteljih: angleški učitelji so bili uradni in se dotikali zgolj ob rokovanju, medtem ko so se španski učitelji obeh družbenih spolov vedli podobno kot najstniki (Piper in Smith, 2003, str. 7).

Na stališča in prakse v zvezi z dotikom vplivajo tudi zgodovinsko obdobje, razred in kultura (Green, 2017, str. 781). Mauss (1973, v Green, 2017) predlaga koncept „telesnih tehnik“, ki pojasnjujejo, kako v različnih družbah in zgodovinskih obdobjih hoja, govorjenje, tek, drža, dotikanje in nega različno uporabljajo telo, pri čemer krepijo nekatere telesne rituale, druge pa odvrčajo. V Združenem kraljestvu in ZDA so štirideseta leta prejšnjega stoletja predstavljala obdobje „brez dotika“, ko je šlo za nego dojenčkov, vendar so Benjamin Spock in drugi strokovnjaki v petdesetih letih pozivali starše, naj fizično sodelujejo z otroki, da bi spodbudili njihov optimalni čustveni in socialni razvoj (Halley, 2007, v Green, 2017, str. 182). Zato je pomembno, da socialni delavci zavračajo strogo delitev oz. dualizem duha in telesa ter razumejo kulturne, razredne, zgodovinske in javne/zasebne razlike v normah in praksah dotika (Green, 2017, str. 782).

Upoštevati je treba tudi organizacijsko moč socialnih delavcev in oskrbovalcev nad uporabniki storitev ter spolne, generacijske, razredne in rasne/etnične razlike in razlike v moči (Green, 2017, str. 786). To je lahko pomembno v primeru zaščite otrok, ko migrantska družina pojmuje nasilje v družini med partnerjema in grobo fizično kaznovanje otrok kot sprejemljivo in normativno. Takšno znanje bi delavcu pomagalo razumeti perspektivo družine. Hkrati pa bi strokovnjakom omogočilo, da družini občutljivo sporočijo, da partnersko nasilje in grobo fizično kaznovanje otrok predstavljata slab dotik, imata negativne posledice in v britanski družbi pravno pomenita napad na odraslega in zlorabo otroka (Green, 2017, 786). Tudi socialni delavec, ki sodeluje s predhodno spolno izkoriščeno najstnico, bi moral skrbno razmisliti, kdaj bi bil dotik primeren, in zagotoviti, da ga ne bi bil napačno razumeli kot spolno napeljevanje zaradi večje strokovne, spolne in generacijske moči delavca. Vendar pa bi lahko pozitiven dotik mladi ženski zagotovil pozitiven moški vzor, s čimer bi se

okrepilo njeno zaupanje v moške in odpravilo prepričanje, ki ga je morda imela prej, da je cenjena le kot spolni objekt (Green, 2017, str. 787).

1.5. Ravnanje z dotikom

Zdi se, da je uporaba dotika negotova in za mnoge ostaja dvoumna (Garret in Lynch, 2010, str. 391). Čeprav je dotik lahko koristen pri delu z otroki, ni razumljen kot del vloge socialnega delavca ali delavke; dotik je pojmovan kot medicinski postopek (Garret in Lynch, 2010, str. 397). Obstaja veliko študij in primerov uporabe dotika, ki so pokazali, da se v socialnem delu in drugih pomagajočih poklicih ceni in spodbuja varen, spreten in primeren dotik (Garret in Lynch, 2010, str. 397). Po drugi strani pa je zaslediti kritične ocene, da je le malo raziskav preučevalo morebitno pozitivno vlogo neerotičnega dotika kot sredstva pomoči (npr. kot terapijskega sredstva v psihoterapiji), še manj pa na vzorcu otrok (McNeil-Haber, 2004, str. 128). Aquino in Lee (2000) sta mnenja, da čeprav obstaja precej literature o uporabi neerotičnih dotikov pri psihoterapiji odraslih, je na to temo v zvezi z otroki na voljo zelo malo informacij.

Za strokovnjake je pomembno, da o dotiku z majhnimi otroki razmišljajo tako, da upoštevajo otrokove potrebe, meje, razvojno stopnjo in zmožnost komuniciranja, vendar otroka ne zmedejo z nedoslednimi odzivi ali ga ne osramotijo (McNeil-Haber, 2004, str. 124).

Ker se terapevti dotikajo otrok, je pomembno raziskati strategije odločanja, ki jih je treba uporabiti pri obravnavi dotika v psihoterapiji. Terapevti morajo biti sposobni določiti, kdaj je dotikanje primerno in kdaj ne ter znati upoštevati tveganja in koristi dotika. Upoštevati je treba sedem širših področij: 1) možna pozitivna vloga dotika, 2) otrokovo dožemanje dotika, 3) premisleki, povezani s terapevtom, 4) otrokova varnost, 5) otrokova zgodovina zlorabe, 6) otrokovo in družinsko ozadje, 7) praktični premisleki (McNeil-Haber, 2004, str. 128)

Dotik v terapiji morda ni samo neizogiben (npr. dotik, ki ga povzroči otrok, odzivi na igranje), ampak lahko včasih predstavlja celo terapijsko izkušnjo za otroka (McNeil-Haber, 2004, str. 137). McNeil-Haber (2004) meni, da morali psihoterapevti - zato da bi se izognili škodi in bi dotik uporabljali kot sredstvo za spodbujanje rasti - upoštevati več smernic in si zastaviti več pomembnih vprašanj, preden se odločijo za dotik z otrokom. Avtorica v ta namen ponudi nekaj iztočnic, ki bi si jih po njenem mnenju terapevti morali zastaviti in jih na tem mestu dobesedno navajam (McNeil-Haber, 2004, str. 137):

1. Čigave potrebe bodo z dotikom zadovoljene, otrokove ali terapevtove? Dotik bi zmeraj moral biti v korist otroku.
2. Ali je dotik potreben in nujen za zagotavljanje otrokove varnosti? Ali lahko s kakšnimi previdnostnimi ukrepi preprečimo nevarne razmere?
3. Ali je dotik potreben za zagotavljanje terapevtove varnosti? Če je dotik potreben, potem a) sledite vodilu staršev, če so na voljo, in b) uporabite najmanjšo možno silo za nevtralizacijo napada otroka (E. W. L. Smith, 1998).
4. Bodite jasni o osebnih stališčih in politikah institucije glede dotika v terapiji.
5. Pri odločanju o načinu dotika upoštevajte otrokovo kulturo in družbeni spol ter kako bo dotik sprejet s strani otroka in njegovih staršev.
6. Upoštevajte otrokovo diagnozo, zgodovino zlorab in družinsko zgodovino zlorabe.
7. Bodite previdni, da ne ponovite dinamike moči, ki je razširjena v kulturi.
8. Z otrokom se pogovorite o njegovih izkušnjah z dotikom v terapiji. Bodite pozorni na vedenjska sporočila o dotiku.
9. O dotiku se pogovorite s starši.
10. Vadite, da otrok reče ne dotiku in o tem pove staršem.
11. Uporabite postopke informiranega soglasja s starši in pridobite soglasje otrok.
12. Razmislite o sodelovanju druge osebe, na primer soterapevta ali staršev v času, ko so dotiki običajno dogajajo.
13. Posvetujte se z drugimi strokovnjaki o dotikih, ki se uporabljajo v terapiji.
14. Dokumentirajte dotike v terapiji. Uporabite to kot priložnost za pregled in preučitev dotikov, ki se pojavljajo v otrokovi terapiji.

Medtem ko so zgornje iztočnice namenjene kontekstu psihoterapije, prepoznavam njihovo uporabnost tudi v kontekstu socialnega dela in institucionalnega varstva otrok. To predvsem prepoznavam v točkah, ki neposredno nagovarjajo ravnanje z dotikom in vanj vključujejo otroka (npr. točka 5 in točka 10). Menim, da so ta znanja uporabna, saj lahko usmerjajo socialno delavko ali delavca pri ravnanju z dotikom.

V situacijah, ki vključujejo dotik, so lahko v pomoč tudi zapisi avtorice Novak (2018), ko pravi, da je treba otroka, preden se ga pedagog dotakne, vprašati za dovoljenje in njegov odgovor spoštovati; nepričakovan dotik lahko sproži neprijetne boleče spomine na preteklo nasilje. Včasih bodo otroci dali dovoljenje za dotik neverbalno, npr. z objemom ali sedenjem v naročju (Novak, 2018, str. 15).

Po drugi strani pa Handon (b. d.) kot enega izmed vedenjskih dejavnikov, ki nakazujejo na kršitve v odnosu med socialno delavko ali delavcem in uporabnikom, prepozna njuno fizično povezanost v gestah, kot so objemanje, poljubljanje, dotik ramen, rok ali obraza, z namenom zagotavljanja tolažbe in podpore.

Dihotomna pojmovanja dotika kot 'dober' ali 'slab' ne problematizirajo dotika na konceptualni ravni in ne prepoznajo, da doživetje prejetanja in dajanja dotika pravzaprav sooblikujeta oba udeleženca srečanja (Warwick, 2021, str. 23).

Pomagajoči, ki obravnava otroke na področju duševnega zdravja, se bo verjetno srečal z otroki, ki so bili spolno zlorabljeni; gre za zelo občutljivo populacijo, ki se lahko na dotik odzove drugače kot drugi otroci (Aquino in Lee, 2000, str. 24). Interpretacija, da ima lahko dotik za to populacijo okrepitevni učinek, ima velik terapevtski potencial: če lahko otroke, ki so bili spolno zlorabljeni, že v zgodnjem otroštvu naučimo, da niso vsi dotiki slabi, lahko to pomaga pri odpravljanju težav v poznejši odrasli dobi (Aquino in Lee, 2000, str. 25). Če se pomagajoči namerno odloči, da ne bo uporabil nobene oblike dotika, lahko s tem otroku sporoči, da ni vreden dotika in v njem vzbudi občutek odgovornosti za predhodno spolno zlorabo (Aquino in Lee, 2000, str. 25).

Za drug vidik uporabe dotika pri spolno zlorabljenih otrocih gre v okoljih, kjer se več otrok obravnava skupaj (nastanitveni objekti, kot so krizni centri ali stanovanjske skupine, bolnišnične/ambulantne enote itd.). Pomagajoči mora biti dosleden pri obravnavi več otrok v istem okolju; če pri nekaterih otrocih uporablja dotik, pri drugih pa ne, lahko to pri nekaterih otrocih okrepi občutek nevrednosti in negotovosti (Aquino in Lee, 2000, str. 25).

Aquino in Lee (2000, str. 26) ponudita sedem smernic za uporabo dotika pri delu z otroki v pomagajočih poklicih in jih tukaj dobesedno navajam:

1. Razvijanje jasnega okvirja za uporabo dotika in razpravljanje o njem z vsemi delavci v delovni ustanovi: za posameznega terapevta in ustanovo je pomembno, da imata jasen okvir za uporabo dotika v vsaki situaciji. Če je ta okvir jasno opredeljen in se ga zaposleni dosledno držijo, bo dotik bolj kongruenten z ravnanjem pomagajočega. Če posamezni terapevt ali ustanova nimata dobro opredeljenega pristopa k uporabi dotika, je lahko dotik uporabljen nedosledno ali neodločno, kar lahko vpliva na uporabnikovo doživetje dotika.

2. Razmisliti je potrebno o vrsti uporabljenega dotika: eden od razmislekov zadeva okolje, v katerem je otrok. Tako se na primer strokovnjak, ki skrbi za otroka, nastanjenega v ustanovi, lahko odloči za uporabo različnih vrst dotika v primerjavi s terapevtom v zasebni praksi. Drugi razmislek se nanaša na različne pomene, ki jih ima dotik v različnih kulturah. Kultura je pomemben dejavnik pri odločanju o tem, katera vrsta dotika je primerna.
3. Uporaba informiranega soglasja za dotik: informirano soglasje mora biti del začetne pogodbe med terapevtom/ustanovo in skrbniki otroka, s katerim terapevt dela, zaželen pa je tudi privolitev otroka, kadar razvojni vidiki to dopuščajo. Terapevt mora jasno pojasniti svoj okvir za uporabo dotika, opredeliti njegovo upravičenost in pridobiti soglasje primarnih skrbnikov. Tako bodo skrbniki lažje razumeli potrebo po dotiku v procesu pomoči, pa tudi prihodnja poročila otroka o dotiku v terapevtskem okolju, ki bi sicer lahko bila dvoumna in morda napačno interpretirana.
4. Učenje o mejah in zavedanje strokovnjaka o lastnih mejah: pomembno je, da se otroke nauči jasne meje glede dotika kot tudi razlogov za uporabo dotikov s strani strokovnjaka in/ali odsotnost dotikov v različnih situacijah. Hkrati je pomembno zavedanje strokovnjakov, da delujejo v korist otroka in ne v korist lastnih interesov.
5. Upoštevanje starosti, družbenega spola in dojemanje otroka: otroško zaznavanje in sposobnost razumevanja dotika se razlikujeta glede na starost otroka. Nekatere vrste dotika so lahko primernejše za mlajše otroke kot za starejše ali mladostnike. Pri starejših otrocih je treba upoštevati tudi vprašanja spola in spolnosti ter vrste uporabljenih dotikov.
6. Uporaba timskega svetovanja, supervizije in posvetovanja: to bo strokovnjaku omogočilo, da preuči svojo uporabo dotika in razume njene posledice.
7. Idealno bi bilo, če je pri uporabi dotika prisoten drug strokovnjak: Tarraco (1998, v Aquino in Lee, 2000, str. 27) meni, da prisotnost drugega strokovnjaka varuje posameznika pred obtožbami o neprimernem dotiku.

McKinney in Kempson (2012, str. 190) ponujata štiri priporočila v zvezi z dotikom, ki naj jih strokovnjaki na področju pomoči vključijo v svoje delo v zvezi z dotikom:

1. Razmislite o uporabnikih in tem, kako z njimi raziskati, ali del svojega življenja živijo fizično izolirani od za njih pomembnih oseb v svojem življenju in ključnih odnosov navezanosti.

2. Raziskujte z uporabniki, če je to terapevtsko smiselno, niz okoliščin, ki bi lahko pojasnile izolacijo in umik od drugih. Morda je nezdrav dotik vplival na njihovo pripravljenost, da se povežejo z zdravimi ljudmi v svojem življenju in obnovijo zdrave prakse dotikanja.
3. Sodelujte z uporabniki pri vzpostavljanju zdravih dotikov v njihovem življenju. Intuicija in klinična presoja sta pomembni vodili pri odločanju o uporabi samorefleksije kot terapevtske tehnike. Eden od odločilnih dejavnikov bi bile življenjske okoliščine uporabnikov, kot je prisotnost fizične in spolne zlorabe v njihovi zgodovini.
4. Raziščite, kako je dotik vplival na vaše življenje in kako lahko to vpliva na vašo pripravljenost razpravljati o terapevtskem dotiku ali ga priporočiti uporabniku.

Dotik je vedno prisotna, vendar običajno spregledana tema v socialnem delu (Green, 2017, str. 775). Medosebna in pisna komunikacija sta ključni veščini socialnega dela; pri tem se upoštevajo geste, izrazi obraza in očesni stik, kar krepi višjo vrednost vida pred drugimi čutili (Green, 2017, str. 775). Nasprotno pa je dotik v literaturi socialnega dela le bežno omenjen v povezavi s kulturnimi razlikami (Green, 2017, str. 775). Omejena strokovna literatura kaže, da čeprav se socialni delavci po zdravi pameti zavedajo možne pozitivne strokovne rabe dotika, je njihova zaskrbljenost zaradi morebitne napačne razlage glavna ovira za to, da bi pri otrocih uporabljali kaj drugega kot pragmatičen ali v omejevanje usmerjen dotik (Green, 2017, str. 776).

Dotik je lahko tudi ponujen namesto vsiljen, na primer ponudba objema uporabniku ali uporabnici v stiski (Green, 2017, str. 786). Tudi neizgovorjeni odzivi na dotik, na primer, da uporabnik otrpne ali se obrne stran, lahko kažejo na njegovo morebitno nelagodje; če pa bi se o tem srečanju pogovorili, bi socialna delavka ali delavec morda ugotovila, da se uporabnik ob dotiku nehote zresni, vendar ne zaradi zavrnitve, temveč zato, ker je tako nenavajen empatičnega dotika (Green, 2017, str. 786). Načrtovano, odkrito delo z dotikom bodisi med uporabniki bodisi med strokovnimi delavci in uporabniki je torej še ena možnost njegove konstruktivne uporabe (Green, 2017, str. 786).

1.6. Glas otroka

Raziskovanje problematike dotika oz. telesnega stika z otroki v kontekstu podpore in pomoči ter institucionalnega varstva mi je prineslo spoznanje, da se prevladujoča literatura osredotoča

na etične dileme in izzive, s katerimi se srečujejo strokovni delavci in delavke. Spoznala sem tudi, kakšna je polemika na tem področju. Ob vsem tem pa se mi zdi, da primanjkuje strokovne literature in raziskav, ki bi se osredotočale na glas otroka. Nobena meni dostopna do sedaj objavljena študija ni preučevala, kako otroci dojemajo dotik na terapiji (McNeil-Haber, 2004, str. 129). Pri tem imam v mislih predvsem ugotovitve, kako otroci doživljajo dotik oz. telesni stik, ali bi si ga v kontekstu podpore in pomoči želeli več ali manj, kako (lahko) izrazijo potrebo po dotiku ali pa da ga ne želijo ter kako doživljajo ravnanja strokovnih delavk in delavcev glede dotika. V ozadju večine besedil, ki spodbujajo dotik kot bistvenega pomena in konstruktiven, je predpostavka, da imajo odrasli monopol nad odločanjem, kar lahko privede do zavračanja otrokovih želja in hotenj (Piper in Smith, 2003, str. 4). Mnogi trdijo, da bi moral otrok sam začeti z dotikom v smislu „vse je v govorici telesa, kajne ... otrok vam bo dal vedeti“ (Smith, 2000, v Piper in Smith, 2003), vendar pa nasprotni diskurz pravi, da je otrok, ki se ne želi dotikati, morda „prikrajšan“ in potrebuje naše posredovanje. Težko si je predstavljati, kako je mogoče v tej zmedi sploh slišati (kaj šele ceniti in upoštevati) otrokov glas (Piper in Smith, 2003, str. 4).

Avtorica Warwick (2021) je v svoji raziskavi v eni od škotskih socialnovarstvenih institucij vključila tudi mladostnike in mladostnice, ki so bili tam nastanjeni. Na vprašanje: „Kako misliš, da bi moral biti uporabljen dotik med zaposlenimi in mladostniki v otroškem institucionalnem varstvu?“ je bil tako eden izmed odgovorov sledeč: „Odkvisno, za koga gre“ (Warwick, 2021, str. 9). Po avtorici iz tega izhaja, da je dotik odnosen, njegov pomen in interpretacija pa sta, kot sem že omenila, v svojem bistvu oblikovana s strani vseh udeležениh (Warwick, 2021, str. 26).

Upoštevanje glasu otroka prepoznam v zapisih avtorjev Lynch in Garrett (2010) in McNeil-Haber (2004), ko opredelijo primerne in neprimerne dotike. Glas otroka razločim v prizadevanju, da dotik nastane iz želje in za korist otroka, če pa že nastane s strani strokovne delavke ali delavca, pa nastane zato, da je poskrbljeno za otrokovo dobrobit.

Cekaite in Wirzen (2024) v svoji video-etnografski raziskavi ugotavljata, da so otroci z dotikom spodbujali pozornost, naklonjenost in bližino odraslih, pomoč in igro, vzgojitelji pa so se prilagajali njihovim načinom iskanja telesnega stika in se odzivali na njihovo potrebo po bližini. Omenjena avtorja konceptualizirata in reflektirata odnosnost in kontekstualne vidike podpornega dotika, kot je ‘dober’ institucionalni dotik (Green in Moran 2021), kot načine, na katere je skrbnik vzpostavil in vzdrževal otrokovo telesno integriteto (Cekaite in Wirzen,

2024, str. 5). Še eno področje, kjer je bilo vedenje ob dotiku v središču pozornosti dela na področju socialnih odnosov, je vključevalo pozornost vzgojiteljev do dotikov otrok s strani vrstnikov (Cekaite in Wirzen, 2024, str. 7). Odrasli so spremljali, disciplinirali in socializirali dotike med vrstniki ter spodbujali njihove medsebojne socialne odnose ter socialne in komunikacijske spretnosti. Otroci so se med sabo med igro pogosto ukvarjali s telesnim stikom, se dotikali drug drugega, se vključevali v igrivo čutno raziskovanje in otipavali oblačila ali telesa drug drugega, se preprosto naključno dotikali drug drugega ali sprožali ljubeče dotike, kot so objemi. Medtem ko so odrasli, ki so dotike vrstnikov obravnavali kot neločljiv del družbenih interakcij majhnih otrok, večino otroških dotikov spregledali, so izvajali tudi normativne socializacijske prakse. Otroke so poučevali o primernih načinih uporabe telesnega stika v različnih družbenih odnosih. Poudarjali so, da morajo otroci spoštovati delovanje drugih otrok, njihovo telesno integriteto, želje in preference. Hkrati so te situacije lahko predstavljale strokovno dilemo, saj so odrasli sami uporabljali blago disciplinirajoče dotike, da bi preprečili nezaželene telesne stike med otroki. Tukaj pa je tudi vidno, da dotik, ki je sicer razumljen kot 'dober' -ljubeč objem, lahko postane 'slab' dotik, ko je razumljen s perspektive drugih otrok (Cekaite in Wirzen, 2024, str. 7-8).

2. FORMULACIJA PROBLEMA

V drugem letniku svojega fakultetnega izobraževanja sem obvezno prakso opravljala v Materinskem domu Ljubljana. V sklopu svojega dela sem sodelovala z osemletno deklico. Na enem izmed najinih druženj je deklica začela pripovedovati zgodbo, ob kateri je zajokala. Znašla sem se v precepu - želela sem jo objeti, potolažiti, vendar nisem vedela, ali bo to primerno. Sledila sem svojemu občutku in jo objela čez rame. Kasneje sem pravilnost oz. primernost svojega početja preverila v strokovni literaturi. Literatura, ki sem jo zasledila, je bila razdvojena med strinjanjem z dotikom v procesu podpore in pomoči ter, v tesni navezavi na spolne zlorabe, nestrinjanjem z njim; predvsem pa je bila umeščena v kontekst drugih kultur. Pri tem mi je manjkala domača literatura, umeščena v slovenski prostor, kulturo in kontekst podpore ter pomoči. Teme, ki so se mi porajale ob raziskovanju, so obsegale ravnanje z dotikom, stališča o dotiku, etične dileme v povezavi z dotikom, znanje o dotiku in glas otroka. Z diplomskim delom želim prispevati k novemu strokovnemu znanju o pomenu telesnega stika (zlasti dotika) z otroki v procesu podpore in pomoči in ustreznih načinih ravnanja strokovnih delavk in delavcev v praksi. Pomembno se mi zdi zavedanje, da do telesnega stika v praksi socialnega dela prihaja, zlasti pri delu z otroki. Izsledki diplomske naloge lahko pripomorejo k orisu smernic pri srečevanju in ravnanju s telesnim stikom v praksi socialnega dela. Po drugi strani pa lahko diplomsko delo pripomore k ozaveščanju o pomembnosti telesnega stika za otroke v kontekstu podpore in pomoči ter poda kritično razmišljanje, kdaj slednji vendarle je primeren in potreben ter kdaj ne.

Raziskovalna vprašanja:

1. Kakšne so aktualne strokovne in znanstvene opredelitve, značilnosti, prednosti, omejitve/tveganja telesnega stika z otrokom v kontekstu podpore in pomoči?
2. Kako strokovne (socialne idr.) delavke ravnaajo glede telesnega stika z otrokom v kontekstu podpore in pomoči in kako preverjajo koristnost telesnega stika za otroka?
3. Na katere vire (znanja, osebne izkušnje, kodekse idr.) se opirajo strokovne delavke glede telesnega stika z otrokom v kontekstu podpore in pomoči in kaj bi glede tega še potrebovale?

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava, na kateri temelji diplomsko delo, je kvalitativne narave, saj osnovno izkustveno gradivo sestavljajo besedni opisi, ki sem jih tudi kvalitativno analizirala (Mesec 2009, str. 85). Raziskava je uporabna oz. aplikativna (Mesec, 2009, str. 85), saj bo pripomogla k oblikovanju smernic na področju telesnega stika v socialnem delu, prav tako pa bo pripomogla k ozaveščanju o pomembnosti telesnega stika za otroke v kontekstu podpore in pomoči, kar je uporabno spoznanje o strategijah in metodah delovanja

3.2. Merski instrument

Merski instrument je vodilo za intervju.

Vodilo sem, ob pomoči mentorice, sestavila sama. Sestavljeno je iz trinajstih (13) vprašanj, izpeljanih iz drugega in tretjega raziskovalnega vprašanja. Vprašanja osvetlujejo naslednja področja: kako strokovne delavke in delavci v različnih vidikih ravnajo glede telesnega stika v kontekstu podpore in pomoči, kako preverjajo koristnost telesnega stika, katere etične dileme zaznavajo pri ravnanju s telesnim stikom, na katere vire se strokovne delavke in delavci opirajo pri ravnanju s telesnim stikom in kaj bi pri tem še potrebovale_i.

3.3. Opredelitev enot raziskovanja

Populacija raziskave so bili na dan izvedbe intervjuja zaposleni v enem izmed slovenskih kriznih centrov, ki so se odzvali vabilu za sodelovanje pri raziskavi.

Izvedla sem popis populacije, ki obsega 8 oseb.

3.4. Zbiranje podatkov

Prvi korak v procesu zbiranja podatkov je bil izbira metode zbiranja podatkov; odločala sem se med izvedbo fokusne skupine in individualnih intervjujev. V izvajanju slednjih sem videla tako prednosti kot slabosti. Medtem ko bi fokusna skupina omogočila hitro zbiranje podatkov, bi bilo zaradi narave dela v kriznem centru težko zbrati zadostno število zaposlenih naenkrat. Po drugi strani pa bi individualni intervjuji omogočili več prilagodljivosti zaposlenim in prosto izbiro termina izvedbe intervjuja.

K dilemi sem pristopila tako, da sem najprej sestavila Vabilo k sodelovanju v raziskavi (na voljo v poglavju Priloge), v katero sem vključila možnost izbire zaposlenim med izvedbo fokusne skupine in individualnih intervjujev. Svojo odločitev so lahko zabeležili preko ankete, ki sem jo ustvarila na spletnem portalu IKA. Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz

enega vprašanja; nanj so odgovorile štiri osebe, od tega so bili trije anketni vprašalniki rešeni v celoti. Izbira, ki je prevladovala, so bili individualni intervjuji (N=3).

Potem ko sem določila metodo zbiranja podatkov, sem stopila v stik z vodjo kriznega centra, ki mi je nato posredovala termine, v katerih bi lahko intervjuje izvedla. Vsi intervjuji so potekali v prostorih kriznega centra, trajali pa so med 25 in 42 minut.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Intervjuje sem za namene transkribiranja snemala in jih po prepisu izbrisala. Potem ko sem jih pretipkala in uredila, sem začela s kvalitativno analizo. Podatke sem najprej odprto kodirala: izbrala sem ustrezne izjave, jim pripisala pojme, pojmom sem odredila kategorije, po potrebi pa tudi podkategorije in nadkategorije, slednjim pa sem pripisala teme. Izjave sem označila s šiframi, in sicer na način, da je prvi del šifre vseboval okrajšavo 'O', ki je pomenila 'oseba', temu je sledila zaporedna številka intervjuja, potem je sledil podčrtaj, nato pa še okrajšava 'I', ki je pomenila 'izjava', in zaporedna številka izjave; primer šifre je O1_I1.

Podatke sem kodirala tudi osno, kar pomeni, da sem kategorizirala pojme glede na kategorije in teme.

Primer odprtega kodiranja:

Tabela 1: Prikaz odprtega kodiranja

Šifra	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Nadkategorija	Tema
O1_I1	Diplomirana varstvoslovka	Po izobrazbi je diplomirana varstvoslovka		Izobrazba		Zaposlitev
O1_I2	Srednjo šolo sem naredila vzgojiteljsko	Po srednješolski izobrazbi je vzgojiteljica	Srednješolska izobrazba	Izobrazba		Zaposlitev
O1_I3	17 let	V kriznem centru dela 17 let		Doba zaposlitve v kriznem centru		Zaposlitev
O1_I4	Velikokrat se zgodi, da zamenjujejo [krizni center] za vrtec	Otroci, ki so nastanjeni v kriznem centru, na začetku slednjo zamenjujejo za vrtec		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O1_I5	Bomo mi za njih skrbel, da ne bodo nikol sami, da jih ni treba bit strah, da tukaj	Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo skrbnice_ka		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru

4. REZULTATI

V tem poglavju bom predstavila rezultate kodiranja izvedenih intervjujev.

4.1. Zaposlitev

4.1.1. Izobrazba

Zaposleni izhajajo iz različnih profilov. Pet od osmih zaposlenih je po izobrazbi socialnih delavk oz. delavcev, socialnih pedagoginj oz. pedagogov in vzgojiteljic oz. vzgojiteljev predšolskih otrok. Ostali prihajajo iz različnih drugih poklicev, ki niso s področja vzgoje, podpore in pomoči.

4.1.2. Doba zaposlitve v kriznem centru

Osebe so v kriznem centru zaposlene od nekaj več kot pol leta do več kot 15 let.

4.2. Vloga zaposlenih v kriznem centru

4.2.1. Predstavitev vloge zaposlenega

Načini, na katere zaposleni predstavijo svojo vlogo v kriznem centru, se razlikujejo. Na začetku se predstavijo po imenu: "*... predstaviš se po imenu, povem, da sem [ime] ...*" (O8_I13).

Kako zaposleni razložijo svojo vlogo, je odvisno od več dejavnikov: "*Zelo odvisno od otroka, od starosti, od cele situacije, v kakšnem stanju je on.*" (O4_I3); "*Se pravi, odvisno od tega, tudi od tega, koliko so otroci stari.*" (O7_I3).

Veliko jih svojo vlogo predstavi kot vlogo zaposlenega, skrbnice oz. skrbnika, nekoga, s katerim bodo otroci izvajali prostočasne dejavnosti ali pa kot vlogo nekoga, ki bo otroke čuval: "*Bomo mi za njih skrbel, da ne bodo nikoli sami, da jih ni treba bit strah ...*" (O1_I5); "*... povem, da se bom jaz pač z njimi igrala ...*" (O4_I4); "*Predvsem pa to, da smo mi tukaj, da mu zagotavljamo eno varnost.*" (O6_I4).

Nekateri svoje vloge ne predstavljajo.

4.2.2. Razumevanje vloge s strani otrok

Kako otroci razumejo vlogo zaposlenih, je odvisno od posameznega otroka, predvsem od njegove starosti. Večina otrok je premladih, da bi razumela vlogo zaposlenih v kriznem centru, pomaga pa, če so kakšni otroci že nameščeni: "*Večina je itak takih, da ne bi dobro razumeli. So tako majhni, da se jim itak ne zna pojasnit.*" (O2_I6); "*Zelo pomaga, če so tukaj že otroci nameščeni in na primer, če pridem tako na novo zjutraj, pridem pa je že tukaj nameščen, vsi otroci pridejo me pozdravit, vsi priletijo in potem on ta nov vidi, aha, OK, v*

redu je, dober odnos in potem po navadi v večini primerih pride tudi on in se stisne in potem jaz začnem 'živijo...', na ta način." (O4_I6).

Otroci na začetku nastanitve krizni center zamenjujejo za vrtec, zaposlene pa razumejo kot vzgojiteljice oz. vzgojitelje: *"Ne, se mi zdi, nas kar sprejmejo, za tiste, ko so bili v vrtcu, se mi zdi, da ja pa tako, da smo jim tako, mislim, a veš, vzgojitelj, tako kot vzgojiteljica v vrtcu, mogoče..."* (O8_I6).

Otroci razumejo zaposlene kot nadomestne mame: *"In rataš kar ena nadomestna mama."* (O6_I5); *"Tukaj nas itak imajo že malo za mamice."* (O8_I16).

Sčasoma začenjajo otroci razumeti vlogo zaposlenih kot vlogo oseb, ki bodo za njih poskrbele: *"Mislim pa, da potem sčasoma, ali na podlagi izkušenj, ali pa pogovora. Začnejo mene in moje sodelavce, upam, da je temu tako, dojemati kot tiste, ki bodo poskrbeli za njih v času, ko bodo tukaj pri nas nastanjeni."* (O7_I4)

4.2.3. Preverjanje razumevanja vloge

Večina zaposlenih ne preverja, kako otroci razumejo njihovo vlogo: *"Ne bi rekla, da preverjam ..."* (O4_I7); *"Pa saj sploh ne vem, če jo preverjam."* (O6_I6).

Izpostavljeno je bilo tudi, da ni pomembno preverjati razumevanja vloge: *"Se mi zdi, da to sploh ni potrebno."* (O6_I7).

4.3. Ravnanje s telesnim stikom

4.3.1. Uporabljeni telesni stiki

Zaposleni uporabljajo veliko vrst dotikov: objemanje, božanje, previjanje, tuširanje, dajanje poljubov na lice, crkljanje, držanje v naročju, držanje za roke in pri osebni negi: *"Ga objamem ..."* (O1_I12); *"Otroke zelo velikokrat pobožam. Po glavi, po obrazu, po rokah, po hrbtu."* (O7_I6); *"... previjanje..."* (O4_I8); *"Za tuširanje ..."* (O1_I24); *"Jaz dajem otrokom tudi poljubčke, na lička..."* (O6_I10); *"...crkljanje..."* (O8_I12); *"...jih vzameš v naročje..."* (O5_I6); *"... za rokice kdaj držiš ..."* (O5_I8); *"... pri negi je tudi telesni stik ..."* (O8_I10).

4.3.2. Situacija, ko so telesni stiki uporabljeni

Telesni stiki so pogosto uporabljeni zvečer, in sicer ko so zaposleni in otroci zbrani na kavču, v obliki poljubov pa ko zaposleni otrokom zaželiijo lahko noč: *"Zvečer na kavču..."* (O1_I14); *"...zvečer na kavču je en kup tega telesnega stika..."* (O8_I11); *"Ko grejo spati zvečer, ne vem. Jaz dam vsem ljubčka za lahko noč."* (O8_I14).

Telesni stiki so uporabljeni, če zaposleni prepoznajo, da slednje otrok potrebuje; če prepoznajo, da je otrok žalosten, se najprej z njim pogovorijo, nato pa ob dovoljenju otroka vstopijo v telesni stik: *"Če vidim, da je otrok žalosten, pa pridem do njega, ne, takrat se pa začnem z njim pogovarjati, če vidim, da mu paše, ne, da ga majčkeno objameš, pobožaš, mu poveš, da bo vse v redu..."* (O1_I20).

Telesni stik je uporabljen v situacijah, ko hoče otrok škodovati samemu sebi: *"Imeli smo fantka, bil je zelo [...] proti sebi naravnani, ne, to se pravi, če je bilo, na primer 'ne, ne, tega ne smeš, to ni prav', takoj je to z glavo v steno, na primer, seveda skočiš k njemu, mu to preprečiš, a ne..."* (O1_I29).

Telesni stik zaposleni uporabljajo pri igri in ko grejo, na primer, na sprehod in se držijo za roke.

4.3.2.1. Pomembnost telesnega stika

Zaposleni so pomembnost telesnega stika prepoznali v različnih situacijah. Pomemben se jim je zdel pri osebni negi z zdravstvenega vidika - na primer tuširanje se jim je zdelo pomembno tako za posameznega otroka kot ostale otroke in zaposlene.

Prav tako se jim je zdel pomemben oz. celo nujen za zagotavljanje varnosti otroka in drugih otrok.

Nenazadnje se telesni stik zaposlenim zdel pomemben pred spanjem in zjutraj, ko se otroci zbudijo: *"...tudi rabijo velikokrat, veš, zjutraj, ko se zbudijo, tudi rabijo stisk..."* (O5_I25).

4.3.2.2. Način ravnanja s telesnim stikom

V osnovi zaposleni ravnaajo na način, da če prepoznajo, da si otrok telesnega stika ne želi, vanj ne rinejo in se glede želj in potreb otrok prilagodijo vsakemu posebej.

V primeru, da hoče otrok škodovati samemu sebi ga zaposleni objame, objem pa traja toliko časa, dokler se otrok ne pomiri: *"... treba ga je takrat priti, pa objeti, pa počakati, pa ga držati, da se pomiri, da samega sebe ne poškoduje, ker sam takrat nima tega filtra, da bi se ustavil ..."* (O1_I30).

Pri otrocih, pri katerih se je pojavil sum na spolno zlorabo, so zaposleni previdni pri dotikih pri umivanju; izpostavljeno je bilo, da se pri tuširanju otrok za namene ohranjanja dostojanstva uporablja rokavice.

4.3.3. Situacija, v kateri se telesni stik omeji

4.3.3.1. Načini ravnanja

Najpogostejše se telesni stik prekine z verbalno obrazložitvijo: *"Jaz osebno pač kar rečem. Jaz pač rečem, da zdajle ne moreš k men, nimam časa."* (O3_I12); *"Absolutno in seveda tudi obrazložiti zraven, čemu tega ne dovolim, kako se ob tem počutim."* (O7_I18); *"Ali pa rečem, da takole pa ne bo šlo."* (O2_I26); *"... če je nek dotik, ki je men neprijetno, pač povem, ne, to pa ne, to se pa ne dotika na tak način ..."* (O5_I19).

Poudarjeno je bilo, da se telesni stik ne prekine na grob način: *"Ne tako, ne [reče grobo]. Lepo tako."* (O8_I21).

4.3.3.2. Omejevanje telesnega stika med otroci

Zaposleni so bili mnjenja, da je med otroci potrebno včasih onemogočiti telesne stike, ker tega sami še ne znajo storiti: *"... jim moraš pa mejo postavljati med njihovimi odnosi, ker se jih sami še ne znajo ..."* (O6_I20).

Meja je med otroci postavljena takrat, kadar drug drugemu kažejo spolovila ali pa se poljubljajo in sicer na način, da jim razložijo, da to ni prav: *"...nekateri spolno zlorabljeni otroci nadlegujejo druge otroke s telesnimi stiki, kažejo spolovila, hočejo se poljubljati...to pač ne dovolimo, razložimo, da to ni prav, da to, kar se je doma počelo, da se to tukaj ne bo več dogajal, da to ni bilo prav in da odrasli tega ne bi smeli početi ..."* (O1_I46).

Med otroci je meja postavljena tudi takrat, ko so drug do drugega nasilni: *"Mejo je tudi treba, če so oni nasilni do drugih otrok ..."* (O6_I19).

4.3.3.3. Omejevanje telesnega stika med otroci in zaposlenimi

Telesni stik se med zaposlenimi in otroci omeji v primeru, da se otroci zaposlenih dotikajo po intimnih predelih: *"... te mogoče kdaj za prsi prime, zdaj pa tako, če je meni neprijetno, potem to prekinem ..."* (O5_I18); *"Ko gre za dotike s strani otrok, absolutno postavljam mejo, ko se dotaknejo mojih intimnih predelov ..."* (O7_I17).

Med zaposlenimi in otroci pa se telesni stik omeji pri tuširanju otrok-omenjeno je bilo, da ni zaželeno, da čisto vsaka prostovoljka, prostovoljec oz. študentka, študent sodeluje pri tuširanju: *"Glede tuširanja, to k sem rekla, da pač jih ne tušira kar vsaka, k pride sem."* (O4_I25).

4.3.4. Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen

Telesni stik kot neizbežen zaposleni prepoznava v več situacijah, zdi se jim, da je neizbežen v večini interakcij z otrokom: *"Ja, jaz mislim, da ni, da ni otroka, ki je bil nastanjen v [kriznem centru], odkar sem jaz tukaj, pa da bi šlo čez brez telesnega kontakta čez."* (O7_I20).

Ena izmed takih situacij je, ko so otroci v stiski, predvsem pri dojenčkih in mlajših otrocih: *"V primeru stiske je en objem sigurno vreden več kot sto tolažilnih besed."* (O2_I27); *"...ko so v stiski..."* (O5_I22); *"...pri stiskah otrok, pa joku..."* (O8_I23); *"Pri dojenčku se mi zdi, da je skoraj ob vsakem joku potrebno stik, se pravi, pri ta mlajših obvezno..."* (O6_I22).

Kot neizbežnega zaposleni telesni stik zaznavajo v situacijah, ko je en otrok nasilen ali nevaren do sebe ali drugih in je potrebno zaščititi njega in ostale otroke: *"To se prav treba je omejiti začetno, da ne ogroža ostale otroke"* (O1_I47); *"Takrat, kadar je otrok nevaren drugim ali sebi, takrat je nujno..."* (O6_I21); *"Če [...] pride do situacij, ko [...] mogoče s kakšnimi svojimi vedenji res ogrožajo sebe ali pa druge. Bom izvedla dotik, prijem otroka, prijela in ga držala, tudi, če mu v tistem trenutku to pač ne bo prijetno, pa mu ne bo odgovarjalo, dokler se ne pomiri do te mere, da se ne bi ogrožal..."* (O7_I23).

Neizbežen je tudi v situacijah osebne nege, čiščenju noskov in tuširanju otrok, ki zanemarjeni pridejo v Krizni center: *"Na primer, če je zelo zanemarjen otrok, pride sem in je umazan. In ga pač moraš stuširati."* (O4_I26); *"Ali pa noske, ko jih čistimo."* (O4_I29); *"Pri negi."* (O6_I26); *"...pri telesni negi itak..."* (O8_I22).

Prav tako je telesni stik neizbežen, če je otrok bolan ali pa če ga kaj boli: *"...ko jih kaj boli..."* (O5_I21); *"... ko so bolni ..."* (O5_I23).

Telesni stik je neizbežen, kadar otroci prosijo zanj: *"... ko te otrok prosi za to, se mi zdi, da takrat tudi ne moreš reči pač ne."* (O6_I23).

4.3.4.1. Načini ravnanja

Kadar otrok postane nasilen ga posamezni zaposleni objame in drži toliko časa, dokler se ne pomiri, da ne škoduje sebi in ostalim: *"... predvsem in mu dati čas...držati ga toliko časa, ne tisto na silo, ampak objeti, in držati, da se najprej sam ne poškoduje pa drugih, in mu pustiti čas, da izpiha to jezo, da izkriči, ampak da smo tudi ostali v redu ..."* (O1_I48); *"K imaš izpad, otroka tako [nakaže objem] primeš, mirno dihaš, govoriš, da si ti z njim, da ga umiriš v bistvu ..."* (O4_I31).

4.3.5. Ravnanja otrok

Zaposleni so povedali, da otroci na različne načine iščejo telesni stik: *"Na primer, ta fantek je, in je tudi sodelavka rekla, ki je isto rekla, da je isto zatlačil roko pod pas, ne, in potem je držal, ne. Pa če sem ta stik dovoljevala, ker vem, da ne vem; otroci, a veš, imajo, iščejo neke čudne, eni pod pazduho dajo roke. A veš, imajo, iščejo nekaj, ali pa eni dajo tako pod vrat, veš, ali pa za ušesa, sej pač otroci ima različno, ne ..."* (O5_I20).

Otroci sami objamejo strokovno delavko oz. delavca in jim želijo dati poljub na lice: *"Pa včasih še oni hočejo dati, ampak ja, ko so na novo, jih zmeri vprašam, če mu je to okej..."* (O4_I16); *"... me objamejo ..."* (O5_I12).

Otrok, ki si ne želi dotika, to pokaže s telesno in verbalno govorico; primer, ki ga je izpostavila ena izmed zaposlenih, je bil, da jo je otrok odrinil stran, ko mu telesni stik ni odgovarjal: *"Če otroku kaj ni všeč, ne, se odmakne, zamahne z rameni, 'pusti me', pa gre v kot se sam jokati ..."* (O1_I21); *"On je mene odrival."* (O5_I28).

4.3.6. Preverjanje koristi za otroka

Pri ravnanju s telesnim stikom se zaposlenim zdi pomembna pozornost in hitro reagiranje na otrokovo zaznavanje telesnega stika ter spoštovanje njegove reakcije na telesni stik: *"Važno je, da si dovolj pozoren, pa da znaš hitro odreagirati..."* (O2_I29); *"Torej moram upoštevati... spoštovanje je zelo pomembno."* (O2_I30); *"Moraš spoštovati tisto njegovo mejo, če on reče ne, pa je to ne."* (O6_I18).

Večina zaposlenih začuti oz. opazi, da telesni stik otroku odgovarja oz. mu ne odgovarja: *"Začutim..."* (O1_I49); *"To pa zelo hitro vidiš."* (O2_I28); *"Vidim ga."* (O4_I32); *"Opazujem [...] njihove odzive na moj dotik..."* (O7_I21).

Ob začetku otrokove namestitve v Krizni center se otroka zmeraj vpraša pred vstopom v telesni stik, da se preveri, če mu le-ta odgovarja: *"... ko pa otrok na začetku pride, pa vprašam ..."* (O5_I27).

Pri mlajših otrocih pove njihove telesna govorica, če jim telesni stik odgovarja ali ne, starejše otroke pa se lahko vpraša, ali jim telesni stik odgovarja ali ne: *"... pri ta mlajših, ko ti ne povejo, itak vidiš, kako se počuti v tvojem naročju, a je nemiren, a se umiri, ali ti roke neki premika, pa pač vidiš, prav vidi se..."* (O6_I25); *"Pri ta mlajših pa pač na podlagi tiste neverbalne komunikacije vidim, koliko je ura."* (O7_I9); *"Včasih ga kar vprašam, če so ti malo starejši, a lahko, a ti paše, a ti ne"* (O6_I24); *"A če je otrok že dovolj [...] star, da to*

razume, ga vprašam za dovoljenje. Če ga lahko pobožam, ga vprašam, če se želi stisniti. Tako da sploh pri otrocih, pri katerih, ki razumejo to, postavljam ta vprašanja." (O7_I8).

4.3.6.1. Odziv otroka

Glavno se mi zdi izpostaviti, da otrok pokaže na različne načine, da mu telesni stik (ne) odgovarja: *"Izkušnjo imam, da znajo kar, vsaj meni se zdi, da znajo otroci kar fajn pokazat, da jim paše nek dotik ali ne."* (O7_I22); *"Pač po njegovi reakciji, se mi zdi, da to vidiš, če otrpne, če se umika, karkoli..."* (O8_I24).

Izkušnje zaposlenih so, da otrok pokaže, da mu telesni stik odgovarja ali ne: *"...vidim, sej otrok takoj pokaže..."* (O1_I50); *"Pa to pa sami pokažejo. To pa, to pa mislim, da čist sami pokažejo. Ne rabimo nič preverjati."* (O3_I19).

Otroci tudi sami povejo, če jim telesni stik odgovarja ali pa ne: *"...ali pa mu rečeš 'a bi se rad kej pocrkľjal?' in reče 'ne!' pa gre stran pa se gre igrat. Pol seveda ne boš vanj silil. Če pa pride pa se usede ti v naročje pa reče 'božaj me', ...sej otroci so zelo, zelo direktni, ti takoj povejo, tko nič ne slepomišijo, tako da...takoj veš."* (O1_I51).

Da jim telesni stik ne odgovarja, otroci to pokažejo na način, da odrinejo zaposleno ali zaposlenega stran: *"Pokažejo, pokažejo v bistvu na način, da te odrine stran, če jim ne paše, ne."* (O3_I20).

4.3.7. Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_ga

Zaposleni zaznavajo razliko pri ravnanju s telesnim stikom glede na biološki spol takrat, kadar so v interakciji z otrokom, ki je bil spolno zlorabljen.

Izkušnja zaposlenih moškega biološkega spola je bila, da se otroci, ravno na podlagi njihovega biološkega spola, za telesni stik z njimi ne odločajo; po drugi strani pa imajo zaposleni tudi izkušnjo, da zaposlene ženskega biološkega spola otroke večkrat objamejo: *"Jaz sem [...] moški, a ne, in zaradi tega pri men večina otrok ne išče toľiko tega."* (O2_I11); *"Se mi zdi, da tukaj ženske vseeno večkrat objamemo ali pa stisnemo..."* (O8_I25).

Izkušnja zaposlenih moškega biološkega spola je tudi, da dekľice do njih izkazujejo sugestivno vedenje; obratno pa do zaposlenih ženskega biološkega spola sugestivno vedenje izkazujejo fantki: *"...ampak imaš pač punčke, ki se do moškega lika obnašajo, zelo, kot da bi hotela malo zapeljevati. Tam se vidi čista razľika."* (O6_I28); *"... da pa ne boš misľila, da ni v kontra smer. Ne vem, kako ti bo katera to priznala, ampak smo mi je že zdelali nekaj, ko je fant razglasil kolegico za svojo bodočo ženo."* (O2_I35).

Mnenje zaposlenih pa je vendarle bilo, da bi morali imeti otroci izkušnjo primerne telesnega stika tako s strani zaposlenih moškega biološkega spola kot ženskega biološkega spola: *"Je pač pomembno, da imajo z obojimi nek pravičen stik..."* (O3_I21).

Razliko pri ravnanju glede na biološki spol so nekateri zaposleni prepoznali pri pristopu do igre med zaposlenimi in otroci.

4.3.7.1. Ravnanje

Če je bil otrok spolno zlorabljen, potem pri otrokovi osebni negi sodeluje zaposleni oz. zaposlena istega biološkega spola; če je, na primer, pri deklicah sum na spolno zlorabo se zaposleni moškega biološkega spola odpove pomoči pri intimni negi: *"...isti spol, na primer, otroka preoblači, tušira, a ne, da mu ni...da mu je prijetno ..."* (O1_I53); *"Ja drugače opazim, če je sum, na primer, na spolno, punčke, na primer, so zelo bolj na fante, pač iščejo pozornost, pač zdaj mam samo enega, ampak so bolj naklonjene temu in se pol ta strokovni delavec odpove tuširanju, na primer take zadeve, previjanju, tako da to..."* (O4_I33).

Zaposleni so imeli v preteklosti izkušnje, da so otroci, ki so bili spolno zlorabljeni, doživeli krizo, ko so ponoči ostali sami z zaposleno oz. zaposlenim nasprotnega biološkega spola; v takih primerih je ravnanje zaposlenih tako, da pri otrocih, ki so bili spolno zlorabljeni, v nočnem času čim hitreje zapustijo njihove sobe: *"...kar se tiče, na primer, usnavanja, je bilo tudi mal kaka krizica v preteklosti, a ne, ker je, na primer, take dotične deklice, ne, so same, na primer, z moškim likom ostale v hiši, ko je bil v nočni čas..."* (O1_I54); *"...kako v posteljo spraviti, a ne, in tako, in, ja, čisto enostavno, z besedami, če so bile manjše...lepo se pokaže z rokičam 'pojdi v posteljico', nina nana, se lučko prižge in se takoj umakne iz sobe, a ne, takoj, sliši se prisotnost, še vedno se bere pravljice, v sobo se ne hodi, se ne, pač, otroku daš osebni prostor oziroma kilometer prostora, če ga rabi, a ne, tako, to je to..."* (O1_I55).

4.3.7.2. Razlikovanje vloge

Zaposleni menijo, da način kako otroci dojemajo zaposlene različnih bioloških spolov je odvisno od njihovih domačih socialnih okolij; na primer, kakšno vlogo otroci pripisujejo zaposlenemu moškega biološkega spola je odvisno od vloge, ki jo je imela moška vloga pri njih doma: *"Pa tako razmišljam, da je to povezano z izkušnjami, ki jih prinašajo iz svojih domačih socialnih okolij..."* (O7_I25); *"Čisto drugače me obrajta kot moškega. Imam v njihovih očeh drugačno vlogo..."* (O2_I31); *"Kakšno vlogo je imela moška figura pri njih doma..."* (O2_I32).

Če imajo otroci slabe izkušnje z enim biološkim spolom se mu potem izogibajo: *"Predvsem, če imajo otroci z enim spolom zelo slabo izkušnjo, se pol načeloma temu spolu kar malo izmikajo..."* (O6_I27).

4.3.8. Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve

Večina zaposlenih meni, da dlje, kot so otroci nastanjeni, bolj se vzpostavi odnos in prihaja do več telesnih interakcij: *"...otroci k so dlje tukaj...bolj odnos vzpostaviš, zaradi tega je potem več te telesne interakcije v smislu pač objemov in takih zadev, tako da pač to je absolutno več..."* (O4_I34); *"Čim dlje časa so, tem bolj so domači ..."* (O5_I30); *"Seveda z otrokom, ko ostane dlje časa, imaš veliko več telesnega kontakta avtomatsko, ker ti otrok sčasoma, dlje, ko so otroci, bolj ti zaupajo, bolj te poznajo, bolj vejo, kje imaš ti meje. Tudi bolj domači ratajo, bolj se sprostijo."* (O6_I31); *"Ja. Ma, več, mislim. Mogoče večkrat pridejo tako...mislim, na začetku je več telesnega stika in tolaženja. Več jokajo, več je stisk. Ampak pa to, pač, ni tako več kot tolažba, ampak je crkljanje..."* (O8_I28).

Nekateri zaposleni pa razlik v ravnanju s telesnim stikom glede na to, ali so otroci krajši čas nastanjeni ali pa daljši čas, ne zaznavajo: *"Ne."* (O2_I36); *"Tako da jaz kakšne blazne razlike tukaj ne opažam"* (O7_I27).

Preostali zaposleni pa so izpostavili, da so v Kriznem centru zaposleni premalo časa, da bi lahko primerjali ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje, ko so otroci v slednjem ostajali krajši čas in na trenutno obdobje, ko ostajajo daljši čas: *"Dejstvo je, da sem jaz tukaj pet let, sodelavci, ki so tukaj že od začetka, bodo verjetno znali kaj drugega povedati, ker so dejansko. Spremljali ali pa sobivali, delali z otročki, ki so bili precej krajši čas nastanjeni..."* (O7_I28); *"Jaz sem toliko malo časa tukaj."* (O8_I27).

4.3.8.1. Slabosti

Kot slabost daljše nastanitve v Kriznem centru zaposleni prepoznavajo to, da se povečujejo stiske otrok; to pa privede do tega, da si otroci želijo več telesnega stika v obliki crkljanja: *"In to se ponavlja iz tedna v teden..."* (O1_I56); *"...takrat se veliko cartajo..."* (O1_I57).

4.3.8.2. Prednosti

Kot prednost dlje časa trajajočih nastanitev je bilo prepoznano to, da lahko otroci v Kriznem centru zares spoznajo, da so dotiki lahko tudi prijetni: *"...pri takih otrocih je plus, da sploh spoznajo kaj ljubezen, a ne, pa da znajo biti dotiki tudi prijetni, ne samo mučenje in tepež in tako naprej..."* (O1_I58):

4.3.9. Osebne okoliščine

Razlogi, zaradi katerih zaposleni in zaposlene vstopajo v telesni stik ali pa se mu izogibajo lahko vključuje tudi osebne okoliščine. Tako je bila izpostavljeno doživljanje, da zaposleni oz. zaposlena v telesni stik raje ne vstopa zaradi težav s hrbtenico: *"Zadnje čase se zaradi težav s hrbtenico tut jaz čisto nič ne pulim za to."* (O2_I14).

Doživljanje druge zaposlene oz. zaposlenega pa je bilo, da ji v telesni stik ni težko vstopati, ker ga je navajena že iz svoje matične družine: *"Meni to strašno veliko pomen, tega sem navajena iz svoje matične družine ..."* (O7_I10).

4.3.10. Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol otroka

Večina zaposlenih je bila mnenja, da ne zaznavajo razlik pri ravnanju s telesnim stikom pri fantkih ali deklicah: *"Načeloma ne..."* (O2_I33); *"Jaz zase osebno lahko rečem, da ne."* (O6_I29); *"Ne, ne, ne."* (O7_I26); *"Ne."* (O8_I26).

Izpostavljeno je bilo le, da razlikovanje pri ravnanju prepoznano edino glede na karakter otroka, vendar ne pa glede na biološki spol: *"Jaz lahko rečem, da name vpliva karakter, ne pa spol."* (O6_I30).

4.4. Glas otroka

4.4.1. Upoštevanje želja otrok glede telesnega stika

Zaposleni otroke, ki na novo pridejo v Krizni center, zmeraj vprašajo, če si želijo telesnega stika, preden vstopijo vanj: *"Ko pridejo novi, na primer zvečer, ko se jaz poslovim, pa se hočejo objet, pa ta novega vprašam, a te lahko objamem, a ti lahko dam poljub na lička."* (O4_I14).

Zaposleni nikoli ne silijo telesnega stika: *"Rinem vanje ne, jaz nikoli."* (O1_I18); *"Ne pač ne silim v njih, ker se mi to zdi pač zelo nespoštljivo. Čeprav so otroci, pač imajo pravico do svojega prostora in to, sploh pa, ko pridejo na novo, nekaj, pač ne moreš it kar, pa tudi kaj pa učiš s tem..."* (O4_I17).

V telesni stik z otrokom zaposleni stopijo šele, ko vidijo, da to otroku ne povzroča nelagodja: *"Seveda šele takrat, ko vidim, da to otroku ne povzroča, ne povzroča nelagodja."* (O7_I17).

Zaposleni opažajo, da si nekateri otroci želijo veliko crkljanja, nekateri pa ga ne potrebujejo veliko: *"Eni bi se veliko cartal."* (O1_I15); *"Eni imajo pa čist tako, pride za minutko pa 'ah, zdaj imam pa zadosti..."* (O1_I16).

4.4.2. Spodbujanje otrok k izražanju

Zaposleni spodbujajo otroke k izražanju mnenja o telesnem stiku: *"Skušam odpirati teme. O njihovi intimi. Kako lahko tudi oni povedo, da jim kakšna stvar ne paše, da je prav, da povedo..."* (O7_I19); *"...pa mi tudi lahko mi povej, če ti kaj ne bo všeč..."* (O8_I20).

4.5. Stališča o telesnem stiku

4.5.1. Mnenje o uporabljenem telesnem stiku

Mnenje zaposlenih je, da dotik lahko naredi veliko dobrega, prav tako pa lahko naredi veliko slabega: *"...lahko naredi veliko dobrega, lahko naredi pa tudi veliko velik zla. Žal, v obe smeri gre."* (O6_I14).

Zaposleni so mnenja, da je otrokom lahko neprijetno, če jim pri osebni negi pomaga popoln tujec; tudi njim lahko tak poseg v intimo predstavlja nelagodje. V primeru, ko otroci pridejo v Krizni center in so zanemarjeni in jih je potrebno stuširati, je zaposlenim grozno jih siliti k tuširanju: *"...mu je neprijetno včasih že, k se ga preoblači, takrat si, seveda, takoj pozoren, a ne. Na začetku je vsekakor, a ne, če prideš v novo hišo, ne, poznaš odraslega, a ne, že, v bistvu grozen, otroku, ne, vsaj iz moje perspektive razmišljam, a ne, da je treba zvečer se sleči, a ne, pa iti pod tuš pred popolnim tujcem..."* (O1_I26); *"...zelo tudi meni osebno zoprni, neprijetni, a ne..."* (O1_I27); *"Ta del mi je najbolj grozen, ker mora po navadi potem še ena pomagat, da ga drži in se počutiš, ne vem, včasih, ko v zaporu, ko si s tistim šlaufom..."* (O4_I27).

Podobno kot pri intimni negi, je nekaterim zaposlenim neprijeten telesni stik v trenutkih jeze: *"Ja, to so tko neprijetni, noben v tem ne uživa."* (O1_I34).

4.5.2. Zaznavanje telesnega stika

Telesni stik je pri zaposlenih zaznan kot eden najpomembnejših faktorjev pri otrokovem razvoju: *"Zato ker se mi zdi, da je telesni stik eden najbolj pomembnih faktorjev pri otrokovem razvoju."* (O3_I9).

Prav tako je zaznan kot sredstvo komuniciranja: *"Jaz mislim, da so zato k otroci v bistvu v veliki meri komunicirajo prek telesnega stika, a ne, in pač druge telesne govorice."* (O3_I10).

4.5.2.1. Prednosti telesnega stika

Zaposleni prepoznavajo prednosti telesnega stika. Med drugim zato, ker omogoči občutek varnosti in zaupanja v odraslo osebo prav tako pa daje otrokom občutek sprejetosti in ljubezni. Nasploh se otroci zaradi telesnega stika boljše počutijo, so pomirjeni, zaradi tega pa

lepše steče dan: "...varnost čutijo z dotikom in zaupanje v odraslega..." (O1_I42); "...bolj iz tega čustvenega vidika no, ta občutek varnosti, sprejetosti, ljubljenosti, varnosti..." (O4_I23); "Oni se boljši počutijo..." (O4_I21); "...k se oni boljši počutijo, so boljše volje, mi smo boljše volje, dan jim gre lepši, lepo sodelujejo pri kakšnih dejavnostih, lepši se igrajo, nimajo teh izpadov, ker pač majo to čustveno potrebo zadovoljeno, kakor sem prej rekla, da je pač osnovna potreba." (O4_I22); "Dotiki pomirjajo..." (O6_I15); "Ja, mislim, se mi zdi, da tako se otroci hitreje pomirijo..." (O8_O17).

Prednost telesnega stika je tudi to, da omogoča normalen razvoj otroka: "...predvsem majhni otroci, jaz mislim, da je zelo pomemben telesni kontakt za njihov nadaljnji razvoj od dojenčka naprej, kar že itak vemo..." (O5_I16).

Prav tako je prednost telesnega stika to, da je lahko uporabljen kot sredstvo komuniciranja pri otrocih, ki tega še ne morejo izvesti verbalno: "Včasih pove več kot beseda, včasih pove več kot beseda, sploh ...marsikdaj pri otrocih, ki ne znajo, ki še ne zmorejo ubesediti mogoče svojih čustev, pa tako naprej. Sam dotik, ali s strani otroka, ko se otrok mene dotakne, ali pa jaz njega ne. Se mi zdi, da marsikdaj res strašno močno, komunikacija med mano pa med uporabnikom steče takoj..." (O7_I14).

4.5.2.2. Slabost telesnega stika

Mnenja so tukaj deljena; nekateri ne prepoznavajo slabost telesnega stika.

Drugi pa slabosti zaznavajo, na primer to, da imajo otroci lahko stalno potrebo biti v naročju zaposlenih: "Nekateri imajo itak problem, ker pol živet ne znajo, ne da bi bli v naročju. Kar spet ni lih najbolj zaželeno." (O2_I22); "Ampak včasih prav kakšni se mi pa zdi, pa da potem začnejo kar malo izsiljevati. Pač na način, da bi bili po 18 ur na dan pa samo v naročju. Kar pa pač je nemogoče." (O3_I11).

Druga slabost, ki je bila zaznana, ni bila nujno v povezavi s telesnim stikom temveč z velikim številom zaposlenih, ki ne morejo nuditi konsistence otrokom, kar jih dela ravnodušne: "Pri nas pa točno tega ni." (O2_I23); "Ne toliko v dotiku, ampak dotik v kombinaciji s tem, koliko nas je tukaj, koliko se menjamo in koliko so potem oni odprti." (O4_I24); "In v bistvu potem pa se ta bolnišnični sindrom razvije, da je otroku že isti šmorn, kdo ga ima in je čist indiferenten do tega, kdo ga ima, kdo ga ogovarja, kdo skrbi zanj in mu čist otopi čut za varno distanco do določenih ljudi. Ga naredi preveč zaupljivega po eni strani, po drugi strani pa premalo občutljivega na pravo in nepravo." (O2_I24).

4.5.2.3. Tveganja telesnega stika

Kot tveganje zaposleni zaznavajo to, da otroci ne bi izrazili kako se počutijo ob telesnem stiku: *"Mogoče to, da mogoče tudi včasih uporabnik ne zna pokazati, kako se počuti ob določenem dotiku."* (O7_I15).

Kot tveganje zaposleni prav tako zaznavajo to, da bi zunanji opazovalec oz. laik lahko bil mnenja, da zaposleni uporabljajo pretesne telesne stike: *"Ne vem, mogoče bi kakšen zunanji opazovalec ali pa mogoče kakšen laik rekel, da imam preveč tesne stike, telesne, fizične z otroci..."* (O7_I16).

4.5.3. Doživljanje otrok

Opažanje zaposlenih je, da otroci ne prepoznajo telesni stik kot nekaj pozitivnega, ker s pozitivnim telesnim stikom nimajo izkušenj; ko pa poiščejo bližino in objem jim slednji veliko pomenijo: *"...ker ga niso navajeni, ker tega niso bili nikoli v življenju deležni..."* (O1_I45); *"In to po navadi tudi sami pristopijo otroci, mi pač v njih ne silimo, sami poiščejo bližino in takrat seveda jih objamemo, se pogovarjamo z njimi, jih kej pohvalimo, se mi zdi, da jim to blazno veliko pomen..."* (O1_I43).

Telesna govorica mora biti ob telesnem stiku kongruentna, sicer se lahko z njim naredi več škode kot koristi: *"...ampak moraš biti tudi ti v dobri koži, da je tudi dotik ta prav nekaj. Če ti nekaj si tudi v slabi koži, pa probaš nekaj enega tolažit, pa včasih ne gre na ..., pač otrok začuti, da to ni to in več škode narediš kot pa koristi..."* (O6_I16).

Izkušnje zaposlenih so, da se ob kongruentnem telesnem stiku odprejo in spregovorijo o svojih izkušnjah: *"Včasih se zlivajo besede zaradi dotikov iz otroka in zveš stvari. Sej to se grozno sliši, eni dotiki sprožijo tudi take situacije, ko otrok pove kej, ki je bilo res grozno, ker nisi hotel tega pri njemu sprožiti, ampak pri njemu je to taka reakcija, da pa ti dotiki so delikatna zadeva, no."* (O6_I17).

4.6. Znanje o telesnem stiku

4.6.1. Predmet, pri katerem so se učili o telesnem stiku

O telesnem stiku so se nekateri zaposleni učili pri psihologiji, in sicer da se z objemanjem, hvalo in naklanjanjem pozornosti daje otroku občutek varnosti, zaželenosti, lagodja in potrditve: *"Pri psihologiji..."* (O1_I36); *"...mu s tem, ko mu naklanjamo pozornost, k ga stisnemo, k ga pohvalimo, k ga objamemo, da mu dajemo občutek varnosti, zaželenosti, občutek lagodja, potrditve, ki jo išče..."* (O1_I37).

Drugi zaposleni so se morda kaj učili o telesnem stiku pri psihologiji ali sociologiji: *"Mogoče tudi kej pri sociologiji..."* (O1_I38); *"...mogoče pri psihologiji..."* (O7_I12).

4.6.2. Obravnavanje tematike telesnega stika

Tekom šolanja se večina zaposlenih ni učila o telesnem stiku oz. ga niso obravnavali kot takega: *"Ni bilo direkt take tematike..."* (O1_I39); *"...drugače pa ne..."* (O2_I16); *"...drugače prav na faksu, da bi se prav o dotikih bolj, ne..."* (O4_I18); *"Jaz v bistvu zelo malo, ker nimam te izobrazbe..."* (O6_I13); *"Bolj ne..."* (O8_I15).

Drugi se ne spomnijo, če so se o telesnem stiku učili tekom šolanja ali ne: *"...ne spomnim se..."* (O5_I13); *"Jaz se nič ne spomnim..."* (O7_I11).

Večina zaposlenih se strinja, da bi jim prav prišlo, če bi se tekom šolanja več pogovarjali o telesnem stiku: *"Vsekakor bi bilo..."* (O1_I40); *"...bi rekel ja..."* (O2_I18); *"To pa vsekakor..."* (O2_I44); *"Ja, bi, bi."* (O3_I5); *"Ja, mogoče, da bi se malo dotaknili..."* (O4_I20); *"Ja, absolutno bi bilo dobrodošlo..."* (O7_I13).

Nekateri pa dvomijo, da bi jim fakulteta lahko podala znanje o telesnem stiku, saj je spekter znanj preširok, da bi se lahko dotaknili čisto vsake teme: *"Tega ti tudi nobena fakulteta...zelo težko bi ti dala..."* (O2_I17); *"A veš, kaj je, pedagogika, kakor socialna pedagogika, je tako široka, da ti ne moreš vsa ta delovna mesta, kjer lahko delaš, tako podrobno pogledati."* (O4_I19).

4.7. Etične dileme

4.7.1. Vedenje otrok

Kot etično dilemo pri ravnanju s telesnim stikom nekateri zaposleni prepoznajo to, da otroci zaposlene potem kličejo 'mama' ali 'oče': *"Prva etična dilema je tista, kaj se reče, da te otrok začne babo ali pa mamo klicati. To je tisto največji rizik, ne, v takem primeru bolj, da malo distance vsekaš. A ne, da ne samo, da mu poveš, da ti nisi ne njegov oče ali pa mama..."* (O2_I37).

Etična dilema pri vedenju otrok je tudi potencialno sugestivno vedenje otrok do zaposlenih: *"Da, z deklicami se mi zdi, ja, ne, etično sporno."* (O2_I38).

4.7.2. Osebna nega

Etična dilema se poraja pri intimni negi in pri povezavi slednje z menjavanjem zaposlenih pri tuširanju otrok: *"No, ona se samozadovaljuje, ne, je pa čist razvojno. In je enkrat nekaj jokala, da jo peče tam, ne. In je kolegici pokazala kje, ne, in ji je pokazala tako nekaj gor na*

trebuščku. Meni je pa potem pokazala tam prav v vhodu v nožnico, ne. In jaz pač sem rekla, 'a prstke uporabljala', pač obrazložiš, da morajo biti čisti in da, ne, pa je rekla, bova pa mi dve sprale to. Ok. In jaz jo pač dam na previjalno, pravim, zdaj bova, pač malo bo hladno, kar je pač fiziološko, ne, s fiziološko vodo sem ji. In kaj sem jo probala, pa sem zelo nežna, je ona je dala noge skupaj. In potem sem jaz rekla 'a bova sprale ali ne?' Pravi ja. No, potem pač moraš. In jaz sem pol vsak stavek, ki sem ji rekla, 'zaupaj mi, jaz bom to naredila', samo jaz si mislila, to lahko reče čisto vsak. Ker na primer, pač tako bom odkrito govorila, vsak pedofil bo vzpostavil en odnos z otrokom prej. In bo govoril, lahko zaupaš, midva sva prijatelja, imava poseben odnos. In se mi je zdel, da vsako stvar, kar jaz njej govorim, lahko tudi on to reče. In kako jaz predstavim, da sem jaz okej, en drug pa ne. Kar konec koncev lahko so starši, tisti, ki to delajo. Lahko so, ne vem, dedek, babica, stric, ne? In tukaj mi pa pride do dileme, na kakšen način jim lahko to pač povedati, da jaz lahko, ker jim ne bom nič, ampak ne smeš pa to čisto vsakem dovolit. Kaj sem jaz zdaj tukaj bolj posebnega, kot en drug?" (O4_I10); "...mi se skozi menjamo tukaj. In mi jih tuširamo. Kako je otroku, ajde en let star, tisti, tri-, štiri-, pet-, šest-, sedemletniki, ki jih vsak večer en drug tušira. Kakšno sporočilo, kakšne občutke, čez kakšne občutke morajo oni iti?" (O4_I11).

4.7.3. Vedenje zaposlenih

Kot etično dilemo so nekateri zaposleni prepoznali stvari, ki niso nujno povezane s telesnim stikom. Slednje se nanaša na to, da dlje, kot so otroci nastanjeni, bolj verjetno je, da bodo zaposleni povzdignili glas nad njimi; v večini primerov se to zgodi, da se opozori otroke na nevarno situacijo: *"Pa mogoče, ko so otroci dlje časa tukaj, tudi mi večkrat na njih glas povzdignemo. In se mi zdi, da se včasih ustrašijo, da naredimo to preglasno."* (O6_I33); *"In v takih situacijah, da jim desetkrat rečeš, in potem priletiš in vidiš, da je nekaj zelo nevarnega in ti zakričiš 'Ne!', ne vem, nekaj..."* (O6_I34).

4.7.4. Zaznavanje s strani zunanjih oseb

Zaposlene skrbi, kako bi zunanje osebe zaznale telesni stik med zaposlenimi in otroci: *"...če bi se kdo vtaknil v to..."* (O8_I29).

4.7.5. Nezaznavanje etičnih dilem

Nekateri zaposleni etičnih dilem ne prepoznavajo: *"Pa jaz sama pri sebi niti ne velik."* (O7_I29); *"...jaz tako, zase pri sebi nimam etičnih dilem..."* (O8_I30).

4.8. Pomoč in podpora zaposlenim

4.8.1. Znanja in izkušnje

Pri ravnanju s telesnim stikom so zaposlenim v pomoč različna znanja in izkušnje. Največkrat so jim v pomoč pretekle delovne izkušnje in praksa: "...iz prakse..." (O1_I59); *"Delal sem s težje zaposljivimi, delal sem z mladostniki, v šolstvu, svetovalni delavec. Ljudje se nič tako ne razlikujemo med seboj. Vsi imamo iste potrebe v osnovi."* (O2_I41); *"12 let delam s predšolskimi otroki..."* (O4_I40); *"Pa tudi, ko toliko let delaš, da pol vidiš, kar včasih prebereš otroka, kaj mu paše, kaj pa ne..."* (O6_I38); *"...kar je izkušnje, pač, dela z otroki..."* (O8_I33).

Nekaterim so bila v pomoč znanja s področja razvojne psihologije: *"...s področja razvojne psihologije..."* (O7_I32).

V pomoč pri ravnanju s telesnim stikom so tudi izkušnje, ki so jih zaposleni pridobili z lastnimi otroci: *"Po drugem pa sem si nakopal štiri lastne otroke."* (O2_I42); *"...izkušnje pa, lahko rečem, moje osebne izkušnje materinstva..."* (O5_I32); *"Po lastnih otrocih. Po izkušnjah, ki sem jih dobila z lastnimi otroci."* (O6_I37).

Pri ravnanju s telesnim stikom je zaposlenim v pomoč empatija in ravnanje po sebi: *"Druga stvar pa preprosto - empatija. Empatijo moraš imet, da na podlagi izkušenj operiraš."* (O2_I43); *"Pa iz sebe, če si mislim, a bi men bilo to všeč ali ne, k a veš, tudi tako malo življenjsko pogledaš, z zdravo kmečko pametjo pogledaš na neko situacijo, to pomaga."* (O4_I41).

4.8.2. Iskanje podpore in pomoči

Pravilnost in ustreznost svojega ravnanja s telesnim stikom zaposleni največkrat preverijo pri sodelavkah oz. sodelavcih: *"...od sodelavcev..."* (O1_I61); *"Če tega še ne bi bilo, imam tukaj nekaj čudovitih kolegic."* (O2_I40); *"Veliko se pogovarjamo v kolektivu..."* (O4_I36); *"...jaz poiščem pomoč pri sodelavcih..."* (O5_I31); *"Če nisem prav ravnala z dotikom, največkrat pri kakšni sodelavki..."* (O6_I35); *"Lahko s kom mogoče predebatiram, s kakšnim sodelavcem."* (O7_I31); *"Tukaj, pri sodelavkah..."* (O8_I31).

Pomoč in podporo poiščejo tudi pri bivših sodelavkah: *"Pa eno prijateljico imam, ki je delala sicer nekaj časa, ene dve leti je delala v [kriznem centru], potem je šla drugam delati..."* (O6_I36).

Po drugi strani pa pomoč in podporo poiščejo s pogovorom s samimi seboj ali pa s samozavedanjem: "...iz samozavedanja..." (O1_I60); "Zaenkrat sem si sama vedno odgovorila ozirom sama videla..." (O7_I30); "Jaz se vedno v vsaki stvari pogovorim s samim seboj." (O2_I39).

Pri ravnanju s telesnim stikom se zaposleni opirajo na znanja iz knjig, faksa in srednje šole: "Na vso znanje, ki sem ga kadarkoli kjerkoli dobila, z branjem knjig, ali pač faks ali srednja šola..." (O4_I38).

Podporo in pomoč zaposlenim nudi tudi supervizija: "...superviziji..." (O3_I18); "Imamo tudi supervizije..." (O4_I37).

4.9. Nadaljnje raziskovanje telesnega stika

4.9.1. Področja teme telesnega stika, potrebna nadaljnjega raziskovanja

Zaposleni so bili mnjenja, da bi bilo nadalje potrebno raziskati vse vidike telesnega stika: "Pa po moje na splošno vsi vidiki..." (O1_I62); "Ma, vsa." (O8_I34).

Zaposlenim bi prav tako prav prišlo strokovno znanje na področju ravnanja s telesnim stikom pri otrocih, ki so doživeli spolno zlorabo: "Verjamem pa, da če imaš ti otročka, ki je doživel spolno zlorabljanje, da mogoče glede tega bi pa potrebovali kakšna dodatna znanja, da veš, kako v tem primeru postopat. V tem primeru pa jaz pač nimam teorije, jaz bi delala, kar jaz mislim, ampak bi mogoče teorija kej drugega povedala. Mogoče v teh primerih bi bilo fajn kakšno strokovno znanje, pomoč, ampak drugače pa jaz to vzamem kot neki samoumevna" (O5_I33).

4.9.2. Druga področja, potrebna nadaljnjega raziskovanja

Pojavile so se tudi teme, ki bi jih zaposleni želeli nadalje raziskati, in niso nujno povezane s telesnim stikom. Taka tema je, na primer, vpliv dolgotrajne nastanitve na otroke: "To bi bilo tudi fajn raziskat, jaz sem rekla, da bi eno longitudinalno raziskavo naredila, realno vpliv otrok, k so dolg časa tukaj." (O4_I35).

Nadalje bi zaposleni raziskali področje dotika glasu: "Jaz bi pa dala dotik glasu, tako negativno kot pozitivno, kaj lahko sam prizvok, način, kako se izraziš, kaj to naredi. Kako se tega poslužujemo, kako tukaj otroci reagirajo." (O6_I39)

5. RAZPRAVA

V tem poglavju bom odgovorila na raziskovalna vprašanja, ki sem si jih zastavila v poglavju Formulacija problema.

5.1. Kakšne so aktualne strokovne in znanstvene opredelitve, značilnosti, prednosti, omejitve/tveganja telesnega stika z otrokom v kontekstu podpore in pomoči?

Na podlagi preučenih del kot podlago predlagam način, kako Montagu (1978) definira telesni stik oz. dotik, in sicer kot "dejanje občutenja nečesa z roko itd." s poudarkom besede "občutenje". Njegovo opredelitev bi nadgradila z definicijo avtorjev Warwick in Green, ki dotik opredelita kot nameren ali nenameren stik med ljudmi, posredovan bodisi preko kože ali bolj posredno (Green, 2017, str. 2, v Warwick, 2021), kar nakazuje, da je dotik nujno intersubjektivni fenomen, ki zahteva srečanje teles (Warwick, 2021, str. 19).

Telesni stik je s strani različnih avtorjev opredeljen kot primeren ali neprimeren (Garrett in Lynch, 2010; McNeil-Haber, 2004). Pri tem kot primeren telesni stik navajajo dejanja, ki nastanejo na pobudo otroka - za McNeil-Haber (2004) to pomeni, da otrok uporablja telesni stik za komuniciranje in izražanje čustev, Garrett in Lynch (2010) pa ga še nadalje razčlenita na več podvrst, ki vključujejo telesne stike, izvedene iz praktičnih razlogov, za zagotavljanje varnosti, usmerjenega v igro, za zagotavljanje tolažbe, omogočanje komunikacije, kot spremljanje pozdravov in poslavljanja. McNeil-Haber navaja kot neprimeren telesni stik (2004) tepež, brcanje, grabljenje ali sugestivno vedenje s strani otrok. Opozarja, da bi bilo treba nanj takoj odgovoriti s postavljanjem mej in otroku pojasniti, zakaj je tak dotik neprimeren, ne da bi ga sramotili. Garrett in Lynch (2010) pa kot neprimerno navajata strokovnjakovo začenjanje in spodbujanje dotika z otroki, lokacijo dotika, osebno nego (okoli) intimnih predelov in dolgotrajni telesni stik.

Če povzamem, različni avtorji opredelijo naslednje omejitve glede uporabe telesnega stika z otrokom. Nanašajo se na omejitve:

1. otrokovega obnašanja: kadar slednji brca, tepe, grabi ali izraža sugestivno vedenje (Garrett in Lynch, 2010; McNeil-Haber, 2004);
2. obnašanja strokovnjaka: tako da ne začenja ali išče telesni stik, se ne dotika otroka na določenih delih telesa, ne sodeluje pri negi intimnih predelov in v telesnem stiku ne sodeluje dlje časa.

Avtorji Kertay in Reviere (1993) ter Green (2017) v telesnem stiku prepoznajo obliko komunikacije. Dotik med ljudmi je stalna sestavina človeške komunikacije (Kertay in Reviere, 1993) in obenem čut ter oblika komunikacije, prepletena z različnimi oblikami izražanja. (Green, 2017).

Dotik, uporabljen pri otrocih, je v literaturi opredeljen tudi kot 'neerotičen' (Aquino in Lee, 2000; McNeil-Haber, 2004) pa tudi negovalen, kadar vključuje objemanje, pomirjujoč dotik otrokovega hrbta, roke ali rame z roko, in druge vrste negovalnega držanja ali objemanja (Aquino in Lee, 2000). Razlikujemo tudi spolne dotike in dotike, namenjene fizičnemu kaznovanju, ki jih danes z vidika etike v mnogih državah definiramo kot neetične, pogosto tudi nezakonite ali neprimerne (Aquino in Lee, 2000).

Redki avtorji, ki preučujejo telesni stik v socialnem delu, predlagajo tri kategorije dotika (Cekaite in Wirzen, 2024): 1) dober dotik, ki vključuje sočutni dotik, ki je tolažil in pomirjujoč, njegova uporaba in odziv nanj pa sta pozitivna, 2) slab dotik, ki vključuje fizično nasilje, prisilo in/ali zlorabo in 3) odsoten dotik, ki vključuje posameznikov odpor do dotika ali njegovo željo po dobrem dotiku v primeru pomanjkanja slednjega. Cekaite in Wirzen (2024) dodajata nadzorne in poučne dotike, namenjene usmerjanju in spodbujanju otrokovega razvoja telesnih in socializacijskih spretnosti.

Literatura po eni strani opisuje terapevtski dotik (Bregant, 2013), ki pomeni držanje otroka oz. dojenčka v posebni drži, na način, da je otrok čim bližje trupu skrbnika. McKinney in Kempson (2012) pa govorita o nezdravem dotiku, ki je nasprotje dotika, ki prinaša terapevtske učinke. Nasprotje se med enim in drugim kaže v posledici dotika za tistega, ki se ga oseba dotika; v primeru terapevtskega dotika se v tistem, ki se ga strokovnjak dotika, vzbujajo prijetni občutki, v primeru nezdravega – torej terapevtskemu nasprotnega - dotika pa slednji vzbuja negativne občutke.

5.2. Kako strokovne (socialne idr.) delavke ravnaajo glede telesnega stika z otrokom v kontekstu podpore in pomoči in kako preverjajo koristnost telesnega stika za otroka?

5.2.1. Uporabljeni telesni stiki, njihova pomembnost, situacija, ko so uporabljeni in načini ravnanja z njimi

Garrett in Lynch (2010) opozarjata na strokovne polemike in dvoumna stališča glede uporabe telesnega stika z otroki. Skozi intervjuje sem prepoznala, da zaposleni v kriznem centru

nimajo nobenega dvoma, kar se tiče uporabe telesnega stika. Prepoznali so, da uporabljajo veliko vrst dotikov, kot so objemanje, božanje, previjanje, tuširanje, dajanje poljubov na lice, crkljanje, držanje v naročju, držanje za roke in pri osebni negi. Pogosto so telesni stiki uporabljeni zvečer, ko so zaposleni in otroci zbrani na kavču; poljube na lice dajejo zaposleni otrokom za lahko noč. Prav tako so telesni stiki uporabljeni, če zaposleni prepoznajo, da slednje otrok potrebuje. Kadar je na primer otrok žalosten, se najprej z njim pogovorijo, nato pa ob njegovem dovoljenju vstopijo v telesni stik. Uporabljajo ga tudi, kadar hoče otrok škodovati samemu sebi, pri igri in ko gredo na sprehod, kjer se držijo za roke. Garrett in Lynch (2010) takšno rabo opredelita kot primeren dotik, namenjen zagotavljanju varnosti. Pomembno se mi tukaj zdi izpostaviti njuno oceno, da gre za neprimeren dotik, če strokovni delavci izvajajo osebno nego okoli intimnih predelov otroka. Strokovni delavci kriznem centru so omenjeno prepoznali kot eno izmed situacij, v kateri uporabljajo telesni stik, a ga niso označili kot neprimeren. Gre za kader, usposobljen ravno za izvajanje takih dejavnosti, poleg tega pa razen njih v času nastanitve otrok ni nobenega drugega, ki bi lahko zanje skrbel na tak način. V tem primeru se ne morem pridružiti oceni omenjenih avtorjev, da je tak telesni stik sam po sebi neprimeren. Kot so poročali moji sogovorniki, je osebna nega pomembna z zdravstvenega vidika (tako je na primer tuširanje pomembno tako za konkretnega otroka kot za ostale otroke in zaposlene).

Zaposleni v osnovi s telesnim stikom ravnajo na način, da ga otroku ne vsiljujejo, če prepoznajo, da si ga ne želi in se glede želja in potreb prilagodijo vsakemu otroku posebej. V primeru, da hoče otrok škodovati samemu sebi, ga zaposleni objame, objem pa traja toliko časa, dokler se otrok ne pomiri. Kot pravi McNeil-Haber (2004), se je telesni stikom treba vprašati, če je dotik potreben in nujen za zagotavljanje otrokove varnosti ter ali lahko s kakšnimi previdnostnimi ukrepi preprečimo morebitna tveganja. Ocenjujem, da gre v zgornjem primeru za eno od situacij, v katerih se telesni stik brez dvoma uporabi. Podobno stališče zagovarjata Aquino in Lee (2000), in sicer, da je fizični stik lahko neizogiben v času otrokovega impulzivnega vedenja. V takšnih primerih se v številnih okoljih za otroke, ki so nevarni zase ali za druge, uporabljajo omejevalni prijemi.

5.2.2. Omejevanje telesnega stika

Najpogosteje se telesni stik prekine z verbalno obrazložitvijo in to ne na grob način, kar potrjuje priporočilo McNeil-Haber (2004), da je treba nasilna ali sugestivna vedenja ustaviti in razložiti njihovo neprimernost na način, ki otroka ne sramoti. Zaposleni so prepoznali, da je

včasih potrebno razmejiti telesne stike med otroki, ker tega še ne znajo narediti sami, predvsem kadar kažejo drugim otrokom spolovila, jih poljubljajo ali pa so do njih nasilni. Tako ravnanje sta prepoznala tudi Cekaite in Wirzen (2024) v svoji video-etnografski raziskavi, kjer so odrasli na različne načine usmerjali vedenje otrok glede telesnega stika. Odrasli v njuni raziskavi so otroke poučevali o primernih načinih uporabe telesnega stika v različnih družbenih odnosih in poudarjali, da morajo otroci spoštovati delovanje drugih otrok, njihovo telesno integriteto, želje in preference.

Telesni stik je bil omejen tudi med otroki in zaposlenimi; po eni strani s strani otrok, kadar so se dotikali zaposlenih po intimnih predelih, po drugi strani pa s strani odraslih pri tuširanju otrok, in sicer na način, da jih ni tuširal čisto vsak, ki dela v kriznem centru.

5.2.3. Neizbežnost telesnega stika

Zaposleni telesni stik nasploh razumejo kot neizbežen v večini interakcij z otrokom, predvsem pa kadar so otroci v stiski, pri dojenčkih in mlajših otrocih. Tukaj prepoznam smernico avtorjev Aquino in Lee (2000), in sicer, da je potrebno med drugim upoštevati starost otroka.

Prav tako je dotik neizbežen v situacijah osebne nege, na primer pri čiščenju noskov in tuširanju otrok, ki zanemarjeni pridejo v krizni center. Neizbežen je tudi, če je otrok bolan, ga kaj boli ali če otrok prosi zanj. V literaturi sem zasledila zgolj navedbe o nujnem telesnem stiku, kadar je otrok nevaren drugim ali sebi (McNeil-Haber, 2004), ne pa tudi v situacijah, kot so jih navedli zaposleni.

5.2.4. Ravnanje, odziv in glas otrok

Otroci na različne načine iščejo telesni stik in tudi sami objamejo zaposlene ter jih želijo poljubiti na lice.

Otrok, ki si telesnega stika ne želi, to pokaže s telesno in verbalno govorico, na primer tako, da odrine zaposleno osebo stran od sebe.

Zaposleni otroke, ki na novo pridejo v krizni center, še pred sprejemom zmeraj vprašajo, če si želijo telesnega stika in jih nikoli ne silijo oz. vstopijo vanj šele takrat, ko vidijo, da to otroku ne povzroča nelagodja. Podobno meni Novak (2018), da je otroka potrebno vprašati za dovoljenje in njegov odgovor spoštovati; nepričakovan dotik lahko namreč sproži neprijetne boleče spomine na preteklo nasilje.

Moji sogovorniki v raziskavi opažajo, da si nekateri otroci želijo veliko crkljanja, nekateri pa ga ne potrebujejo veliko.

Zaposleni otroke spodbujajo k izražanju mnenja o telesnem stiku. Tukaj ponovno prepoznam eno izmed iztočnic avtorice McNeil-Haber (2004), o katerih bi morali strokovnjaki razmisliti, preden vstopijo v telesni stik z otrokom, in sicer, naj strokovnjak vadi z otrokom, da reče ne dotiku. Kot so povedali zaposleni, otroke spodbujajo, naj sami povejo, kadar jim kakšen telesni stik ne odgovarja.

5.2.5. Ravnanje glede na biološki spol zaposlenih

Zaposleni zaznavajo razliko pri ravnanju s telesnim stikom glede na biološki spol takrat, kadar so v interakciji z otrokom, ki je bil spolno zlorabljen. V meni dostopni literaturi, ki spodbuja telesni stik z otroki z izkušnjo spolne zlorabe, nisem zasledila smernic za ravnanje strokovnjakov glede na njihov biološki spol. Aquino in Lee (2000) le omenita, da lahko dotik na to populacijo okrepitevno učinkuje in da če imajo otroci, ki so bili spolno zlorabljeni, že zgodaj izkušnjo z dobrim dotikom, lahko to na njih blagodejno učinkuje. Mnenje zaposlenih v moji raziskavi je, da mora otrok imeti izkušnjo primerne telesnega stika tako s strani zaposlenih moškega kot ženskega biološkega spola. Nasploh pa se otroci izogibajo zaposlenih tistega biološkega spola, s katerim imajo slabe izkušnje. Zaposleni vseeno ravnaajo tako, da pri otrokovi osebni negi otroka, ki je bil spolno zlorabljen, sodeluje zaposleni oz. zaposlena istega biološkega spola. Za namene ohranjanja dostojanstva otroka nekateri pri intimni negi nosijo rokavice. Do zapletov lahko pride v primerih, ko ponoči otroci, ki so bili spolno zlorabljeni, ostanejo sami z zaposlenim nasprotnega biološkega spola. Takrat zaposleni ravnaajo tako, da v nočnem času čim prej zapustijo njihove sobe.

Izkušnje zaposlenih so tudi, da se otroci do delavcev nasprotnega biološkega spola vedejo sugestivno. Kot že rečeno, zaposleni tak stik prekinejo z verbalno obrazložitvijo in to ne na grob način.

5.2.6. Ravnanje s telesnim stikom glede na biološki spol otroka

Večina zaposlenih je mnenja, da ne zaznavajo razlik v ravnanju s telesnim stikom pri fantkih ali deklicah. Green (2017) sicer navaja, da se delavci in delavke na področju socialnega dela in socialnega skrbstva pogosto ravnaajo v skladu s stereotipi o spolu in spolnosti in se posledično izogibajo določenim vrstam dotika, vendar očitno v primeru zaposlenih v kriznem centru temu ni tako. Kot že omenjeno v prejšnjem odstavku, je edina razlika v ravnanju

zaposlenih v primeru, kadar gre za otroka z izkušnjo spolne zlorabe. Takrat se zaposleni nasprotnega biološkega spola odpovejo njegovi osebni negi, vendar to ni razlikovanje, ki bi nastalo na podlagi stereotipov. To je način delovanja, ki se je skozi leta pokazal za dobro prakso in tako postal načrten način delovanja.

5.2.7. Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve

Leta 2018 se je ob sprejemu Družinskega zakonika pristojnost za odločanje o namestitvah otrok prenesla s centrov za socialno delo na sodišča. Od takrat naprej otroci v kriznem centru ostajajo nameščeni dlje kot le 21 dni, kot je bil center v osnovi zasnovan. Nekateri zaposleni menijo, da dlje, kot so otroci nastanjeni, močnejše se vzpostavi odnos med zaposlenimi in otroki, in tako prihaja do več telesnih interakcij. Drugi zaposleni pa take razlike niso prepoznali. Tretji so v kriznem centru zaposleni premalo časa, da bi lahko primerjali ravnanje pred tem obdobjem in po njem.

5.2.8. Preverjanje koristi za otroka

Pri ravnanju s telesnim stikom se zaposlenim zdita pomembna pozornost in hitro reagiranje na otrokovo doživljanje telesnega stika ter spoštovanje njegovega odziva nanj. Kot že omenjeno, takšno stališče zagovarja tudi Novak (2018), ko pravi, da je potrebno pred dotikom vprašati otroka, če mu to ustreza in njegov odgovor spoštovati.

5.3. Na katere vire (znanja, osebne izkušnje, kodekse idr.) se opirajo strokovne delavke glede telesnega stika z otrokom v kontekstu podpore in pomoči in kaj bi glede tega še potrebovale?

Nekateri zaposleni imajo podlago za znanje o telesnem stiku že iz šolanja, saj so se pri predmetu (razvojna) psihologija učili, da otroku s tem, ko se ga stisne, ga pohvali, objame, daje občutek varnosti, zaželenosti, lagodja in potrditve. Drugi te podlage nimajo, saj se o telesnem stiku tekom šolanja niso učili ali pa se ne spomnijo, če so se učili. Večina zaposlenih pa se strinja, da bi jim koristilo, če bi se o telesnem stiku več učili. Pri tem nekateri dvomijo, da bi jim fakulteta lahko dala to znanje, saj je spekter znanj preširok, da bi se lahko dotaknili čisto vsake teme.

Pri ravnanju z dotikom otrok so zaposlenim tako največ v oporo pretekle delovne izkušnje in praksa. Nekaterim so v pomoč tudi izkušnje, ki so jih pridobili z lastnimi otroki. V pomoč sta

jim tudi empatija in ravnanje po sebi v smislu: "Meni bi to (ne) bilo v redu, verjetno je (ni) tudi tebi."

5.4. Kritična ocena uporabljene metodologije

Za raziskavo sem uporabila kvalitativen pristop, kar se je glede na zastavljena raziskovalna vprašanja izkazalo kot ustrezno. Vodilo za intervju sem oblikovala zelo podrobno, tako da sem že v osnovi pridobila bogat nabor podatkov. Pri izvedbi intervjujev pa bi morda kljub temu spremenila to, da bi postavljala več podvprašanj in s tem pridobila še kompleksnejši vpogled v stališča intervjuvancev. S tem bi obogatila svoje diplomsko delo, bi pa to hkrati pomenilo večji napor za sogovornike, saj bi intervjuji trajali dlje časa. Za še večji nabor podatkov bi lahko vključila tudi zaposlene drugih kriznih centrov. S tem bi se zvečala populacija raziskave in posledično tudi potencialna posplošljivost ugotovitev. V moji raziskavi je sodelovalo 8 sogovornikov iz enega kriznega centra, kar je relativno majhen vzorec glede na populacijo vseh zaposlenih v slovenskih kriznih centrih.

6. SKLEPI

Sklepi, ki sem jih oblikovala na podlagi svoje teoretične analize in empirične raziskave, so sledeči:

- Intervjuvane osebe – zaposleni v kriznem centru - se otrokom zmeraj najprej predstavijo po imenu, nato pa jim razložijo svojo vlogo kot vlogo zaposlene oz. zaposlenega, skrbnice oz. skrbnika, nekoga, s katerim bodo otroci izvajali prostočasne dejavnosti ali pa kot vlogo nekoga, ki jih bo čuval. Kako otroci razumejo njihovo vlogo, pa je odvisno od posameznega otroka in njegove starosti. Večina zaposlenih ne preverja, kako otroci razumejo njihovo vlogo.
- Zaposleni kot telesne stike uporabljajo objemanje, božanje, previjanje, tuširanje, dajanje poljubov na lice, crkljanje, držanje v naročju, držanje za roke in pri osebni negi.
- Večinoma so ti telesni stiki uporabljeni zvečer, ko so otroci in zaposleni zbrani na kavču ter tik pred spanjem, sicer pa takrat, ko zaposleni prepoznajo, da otrok telesni stik potrebuje; uporabljen je tudi v situacijah, ko hoče otrok škodovati samemu sebi ali drugim, za zagotavljanje varnosti otroka, drugih otrok in zaposlenih, pri igri in ko gredo otroci in zaposleni na sprehod.
- Intervjuvancem se telesni stik zdi pomemben pri osebni negi z zdravstvenega vidika.
- Če zaposleni prepoznajo, da si otrok telesnega stika ne želi, mu ga ne vsiljujejo; mlajši otroci, ki si ne želijo telesnega stika, to pokažejo s telesno in verbalno govorico, starejše otroke pa zaposleni vprašajo, ali jim telesni stik odgovarja ali ne.
- Najpogosteje se telesni stik prekine z verbalno obrazložitvijo, in sicer ne na grob način, kar podpira tudi literatura.
- Intervjuvanci med otroki onemogočijo telesne stike v primeru, da si med sabo kažejo spolovila, se poljubljajo ali pa so nasilni drug do drugega, saj otroci te omejitve še ne znajo storiti sami.
- Telesni stik je med otroki in zaposlenimi omejen takrat, kadar se otroci zaposlenih dotikajo po intimnih predelih.
- Telesni stik med zaposlenimi in otroci se do otrok omejuje pri tuširanju, in sicer na način, da otroke ne tušira čisto vsaka prostovoljka, prostovoljec oz. študentka, študent, temveč raje redno zaposleni, ki otrokom predstavljajo stalnico v njihovem vsakdanu.
- Telesni stik je neizbežen pri večini interakcij z otroki, predvsem kadar so slednji v stiski, pri dojenčkih in mlajših otrocih, kadar so otroci nasilni, pri osebni negi (npr. pri

čiščenju noskov, tuširanju otrok, ki zanemarjeni pridejo v krizni center), če so otroci bolni, jih kaj boli ali pa če prosijo za telesni stik.

- Kadar otrok postane nasilen, ga posamezni zaposleni objame in drži toliko časa, dokler se ne pomiri, da ne poškoduje sebe ali drugih.
- Otroci na različne načine iščejo telesni stik in tudi sami objamejo zaposlene ter jim želijo dati poljub na lice.
- Intervjuvancem se pri ravnanju s telesnim stikom zdita pomembna pozornost in hitro reagiranje na otrokovo doživljanje telesnega stika ter spoštovanje otrokove reakcije na telesni stik.
- Večina intervjuvancev začuti oz. opazi, da telesni stik otroku (ne) odgovarja, in sicer predvsem na podlagi opazovanja otrokovih odzivov na dotik.
- Razliko pri ravnanju s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlenega intervjuvanci prepoznajo pri interakciji z otrokom, ki ima izkušnjo spolne zlorabe; pri osebni negi otroka s takšno izkušnjo sodeluje zaposleni oz. zaposlena istega biološkega spola; prav tako se v nočnem času zaposleni nasprotnega biološkega spola čim manj časa zadržuje v otrokovi sobi.
- Intervjuvanci moškega biološkega spola imajo izkušnjo, da se otroci ravno zaradi njihovega biološkega spola ne odločajo za telesni stik z njimi; po drugi strani pa imajo intervjuvanci izkušnjo, da zaposlene ženskega biološkega spola otroke večkrat objamejo.
- Izkušnja intervjuvancev je, da otroci do zaposlenih nasprotnega biološkega spola izkazujejo sugestivno vedenje, kjer zaposleni z verbalno obrazložitvijo in brez sramotitve postavijo mejo.
- Mnenje intervjuvancev je, da bi otroci morali imeti izkušnjo primerne telesnega stika tako s strani zaposlenih ženskega kot moškega biološkega spola.
- Način, kako otroci dojemajo zaposlene različnih bioloških spolov, je odvisen od njihovih domačih socialnih okolij; če imajo slabe izkušnje z enim biološkim spolom, se mu potem izogibajo.
- Intervjuvanci ne zaznavajo razlik pri ravnanju s telesnim stikom glede na biološki spol otroka, razen kadar ima otrok izkušnjo spolne zlorabe.
- Dlje časa, kot so otroci nastanjeni, bolj se razvije odnos med zaposlenimi in otroci in prihaja do več telesnih interakcij.

- Slabost dolge nastanitve otrok v kriznem centru je, da se povečujejo stiske otrok, prednost pa, da lahko otroci dobijo izkušnjo, da so dotiki lahko tudi prijetni; oboje vodi do več telesnih stikov.
- Intervjuvanci spodbujajo otroke k izražanju mnenja o telesnem stiku.
- Prednosti telesnega stika so, da omogoči občutek varnosti in zaupanja v odraslo osebo, daje otrokom občutek sprejetosti in ljubezni; nasploh se otroci zaradi telesnega stika boljše počutijo in so pomirjeni.
- Slabosti telesnega stika ali niso zaznane ali pa so prepoznane kot stalna potreba otrok, da so v naročju.
- Slabost, ki ni nujno povezana s telesnim stikom, je, da veliko število zaposlenih težko nudi konsistenco telesnega stika otrokom, kar jih dela ravnodušne.
- Telesna govorica zaposlenega mora biti kongruentna s telesnim stikom z otrokom, sicer se lahko z njim naredi več škode kot koristi; kadar sta telesna govorica in stik kongruentna, se otroci odprejo in spregovorijo o svojih izkušnjah.
- Večina intervjuvancev se tekom šolanja ni učila o telesnem stiku, tisti, ki so se, pa so se o telesnem stiku učili pri (razvojni) psihologiji.
- Večina zaposlenih se strinja, da bi jim koristilo, če bi se tekom šolanja več pogovarjali o telesnem stiku, vendar pa nekateri dvomijo, da bi jim fakulteta lahko predala tako specifično znanje na širokem spektru znanj.
- Intervjuvanci prepoznavajo več etičnih dilem pri uporabi telesnega stika: potencialno sugestivno vedenje otrok, intimna nega in njena povezanost z menjavanjem zaposlenih pri tuširanju otrok ter kako bi telesni stik med zaposlenimi in otroci zaznale zunanje osebe.
- Pri ravnanju s telesnim stikom so zaposlenim največkrat v pomoč pretekle delovne izkušnje, študijska praksa in izkušnje, ki so jih zaposleni pridobili z lastnimi otroki.
- Pravilnost oz. ustreznost ravnanja s telesnim stikom zaposleni največkrat preverijo pri sodelavkah oz. sodelavcih, na superviziji ter s samorefleksijo.
- Intervjuvanci menijo, da potrebujemo raziskave in strokovne utemeljitve ravnanja s telesnim stikom pri otrocih, ki imajo izkušnjo spolne zlorabe.

7. PREDLOGI

V nadaljevanju navajam naslednje predloge glede strokovnega ravnanja in raziskovanja obravnavane teme:

- Zaposleni v kriznem centru naj še naprej s telesnim stikom ravnajo, tako kot so do sedaj, saj se je njihovo ravnanje izkazalo kot dobra praksa.
- O uporabi telesnega stika v institucionalnem varstvu naj se govori bolj odprto, da ne ostane tabu tema.
- Treba je oblikovati strokovne smernice za ravnanje s telesnim stikom da jih bodo lahko uporabljajo tako študentke in študentje socialnega dela in drugih pomagajočih poklicev kot tudi zaposleni v institucionalnem varstvu.
- V prihodnje je treba raziskati in strokovno utemeljiti ravnanje s telesnim stikom pri otrocih z izkušnjo spolne zlorabe.
- Nadalje naj se razišče, kako otroci zaznavajo, doživljajo in razumejo telesni stik s strani zaposlenih, da bo glas otrok bolj slišan in upoštevan.

8. SEZNAM UPORABLJENIH VIROV IN LITERATURE

- Aquino, A. T., & Lee, S. S. (2000). The Use of Nonerotic Touch with Children: Ethical and Developmental Considerations. *Journal of Psychotherapy in Independent Practice*, 1(3), 17-30. Pridobljeno 8. 6. 2025 s https://doi.org/10.1300/J288v01n03_02
- Bregant, T. (2013). Moč in pomen dotika za novorojenčka in dojenčka. *Proteus*, 76(4), 151-157. Pridobljeno 14. 6. 2025 s proteus-december-2013-za-net.pdf
- Cekaite, A., & Goodwin, M. H (2021). Touch and Social Interaction. *Annual Review of Anthropology*, 50, 203-218. Pridobljeno 2. 6. 2025 s <https://doi.org/10.1146/annurev-anthro-101819-110402>
- Cekaite, A., & Wirzen, M. (2024). Social and Emotional Functions of Institutional Touch in the Relational Care of Young Children. *Child & Family Social Work*. Pridobljeno 4. 3. 2025 s <https://doi.org/10.1111/cfs.13161>
- Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije (b. d.). Pridobljeno 6. 6. 2025 s <https://dsdds.si/kodeks-etike/>
- Field, T. (2010). Touch for Socioemotional and Physical Well-Being: A Review. *Developmental Review*, 10(4), 367-383. Pridobljeno 14. 6. 2025 s <https://doi.org/10.1016/j.dr.2011.01.001>
- Pelaez-Nogueras, M., Field, T., Gewirtz, J. L., Cigales, M., Gonzalez, A., Sanchez, A., & Richardson, S. C. (1997). The effects of systematic stroking versus tickling and poking on infant behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 18(2), 169-178. Pridobljeno s <https://faculty.fiu.edu/~pelaeznm/wp-content/uploads/2016/10/32.-The-effects-of-systematic-stroking.pdf>
- Green, L. (2017). The Trouble with Touch? New Insights and Observations on Touch for Social Work and Social Care. *The British Journal of Social Work*, 47(3), 773-792. Pridobljeno 3. 7. 2025 s <https://www.jstor.org/stable/26364172>
- Handon, M. R. (2009). Client relationship and ethical boundaries for social workers in child welfare. *The New Social Worker: The Social Work Careers Magazine*. Pridobljeno 23. 2. 2025 s https://www.socialworker.com/feature-articles/ethics-articles/Client_Relationships_and_Ethical_Boundaries_for_Social_Workers_in_Child_Welfare/

Johnson, R. T. (2000). Hands off!: the disappearance of touch in the care of children [pdf]. Pridobljeno 4. 7. 2025 s

<https://archive.org/details/handsoffdisappea0000john/mode/2up?view=theater>

Joshi, P. D., Almeida, M., & Shete, P. D. (2010). Attitudes toward physical contact in a therapeutic setting: role of gender and expertise. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 36(1), 35-43. Pridobljeno 12. 3. 2025 s

http://www.communicationcache.com/uploads/1/0/8/8/10887248/attitudes_toward_physical_contact_in_a_therapeutic_setting_-_role_of_gender_and_expertise.pdf

Kangaroo care (2023). Pridobljeno 3. 7. 2025 s

<https://my.clevelandclinic.org/health/treatments/12578-kangaroo-care>

Kertay, L., & Reviere, S. L. (1993). The use of touch in psychotherapy: Theoretical and ethical considerations. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 30(1), 32-40. Pridobljeno 27. 5. 2025 s <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-3204.30.1.32>

Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu (2014). Ur. l. 50/14

Lynch, R., & Garrett, P. M. (2010). 'More than words': touch practices in child and family social work. *Child & Family Social Work*. 15(4), 389-398. Pridobljeno 24. 3. 2025 s

https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1365-2206.2010.00686.x?saml_referrer

McKinney, K., & Kempson, A. D. (2012). Losing touch in social work practice. *Social Work*, 57(2), 189-191. Pridobljeno 24. 3. 2025 s <https://academic.oup.com/sw/article-abstract/57/2/189/1938300?redirectedFrom=fulltext>

McNeil-Haber, F. M. (2004). Ethical considerations in the use of nonerotic touch in psychotherapy with children. *Ethics & Behavior*, 14(2), 123-140. Pridobljeno 12. 3. 2025 s https://doi.org/10.1207/s15327019eb1402_3

Mesec, B., Rape Žiberna, T., & Rihter, L. (ur.) (2009). *Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Montagu, A. (1978). *Touching: The human significance of the skin*. 2nd edition. [pdf]. Pridobljeno 3. 3. 2025 s <https://www.biodanzaassociation.uk/wp-content/uploads/2016/07/touching-ashleymontagu.pdf>

National Association of Social Workers (b.d.). Pridobljeno 21. 5. 2025 s

<https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English>

Novak, A. D. (2018). Priročnik za pedagoge: Kako učinkovito pomagati otroku, ki je doživel težje izkušnje. Slovenska fundacija za UNICEF. E-knjiga. Pridobljeno 12. 3. 2025 s

https://unicef.si/wp-content/uploads/2022/09/UNICEF_Slovenija_Prirocnik_Kako_ucinkovito_pomagati_otroku_ki_je_dozivel_tezje_izkusnje_2018.pdf

Piper, H., & Smith, H. (2003). 'Touch' in Educational and Child Care Settings: Dilemmas and Responses. *British Educational Research Journal*, 29(6), 879-894. Pridobljeno 4. 7. 2025 s

<https://doi.org/10.1080/0141192032000137358>

Piper, H., Powell, J., & Smith, H. (2006). Parents, professionals and paranoia: The touching of children in a culture of fear. *Journal of Social Work*, 6(2), 151-167. Pridobljeno 12. 3. 2025 s

<https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/1468017306066742>

Tait, G. (2001). 'No Touch' Policies and the Management Risk. V Jones, A (ur.), *Touchy Subject: Teachers Touching Children* (str. 39-49). Pridobljeno 20. 5. 2025 s

https://eprints.qut.edu.au/28824/1/Alison_paper.pdf 'Child Panic', *Government and the Management of Risk*

Tune, D. (2001). Is touch a valid therapeutic intervention? Early returns from a qualitative study of therapists' views. *Counseling and Psychotherapy Research: Linking Research with Practice*, 1(3), 167-171. Pridobljeno 24. 3. 2025 s

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1080/14733140112331385020>

Warwick, L. (2022). "Depends who it is": Towards a relational understanding of the use of adult-child touch in residential child care. *Qualitative Social Work*, 21(1), 18-36. Pridobljeno

12. 3. 2025 s <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/1473325021990875>

9. PRILOGE

9.1. Vabilo k sodelovanju v raziskavi za diplomsko delo

Pozdravljeni!

Sem Urša Stony, študentka 4. letnika Fakultete za socialno delo. V letošnjem študijskem letu pišem diplomsko delo z naslovom **Pogledi zaposlenih v [kriznem centru] na telesni stik z otroki v času njihove nastanitve**.

Pojem 'telesni stik' pomeni dejanja, kot so objemanje, prijemi, držanje v naročju oz. katerikoli fizični kontakt, do katerega pride med vami kot zaposlenimi in otrokom. Pri tem me predvsem zanimajo naslednje tematike: kako kot zaposleni ravnate s telesnim stikom, kje vidite njegove prednosti in kje slabosti, na katere vire (npr. osebne izkušnje, izobraževanje) se opirate pri ravnanju z njim in kaj bi pri tem še potrebovali.

Potrebovala bi torej vašo pomoč pri opravljanju empiričnega dela raziskave. Z vami bi želela izvesti pogovor, ki pa lahko poteka na različne načine:

- a) V obliki individualnih intervjujev: pogovor izvedem z vami posamezno v intervjuju, trajajočem od 30 do 45 minut; termin intervjuja se določi po dogovoru, pri čemer se vam lahko prilagodim glede na čas, ki ga imate vi (npr. pridem v KC v času vašega delavnika); intervju se lahko torej opravi v prostorih KC ali drugje, po dogovoru;
- b) V obliki fokusne skupine: skupina, kjer vas je zbranih več zaposlenih in kjer se skupaj pogovarjamo o zgoraj navedenih tematikah; v tem primeru bi bil termin en, določen po dogovoru (pri tem obstaja možnost, da bo potekal izven vašega delavnika); skupina bi potekala v prostorih [kriznega centra]

Vaši odgovori bodo, ne glede na obliko izvedbe, **anonimni**.

Prilagam povezavo do 1KA ankete, na kateri, prosim, označite, katera možnost vam bolj odgovarja: <https://1ka.arnes.si/a/674592e3>. Prosim, da nanjo odgovorite **do 11. 5. 2025**.

Za kakršnakoli vprašanja sem dosegljiva na elektronskem naslovu us0398@student.uni-lj.si ali pa na telefonski številki 041 814 841.

Veselim se sodelovanja z vami!

Urša Stony

9.2. Transkript intervjuja 1

U: Se pravi, ta intervju imam jaz za diplomo, ko bo pretipkan, bo izbrisan, če želiš, ti lahko po koncu pošljem končno verzijo.

O1: Z veseljem bi prebrala, ja.

U: Super. Najprej me zanima, kaj je tvoj poklic oz. kaj je tvoja izobrazba.

O1: Po izobrazbi sem /diplomirana varstvoslovka/ (O1_I1), /srednjo šolo sem naredila vzgojiteljsko/ (O1_I2), pa magisterij zdaj počasi, tudi iz varstvoslovja. Tako da vsega po mal.

U: Koliko časa pa delaš zdaj že v [kriznem centru]?

O1: Letos /17 let/ (O1_I3).

U: Kako pa predstaviš, se pravi, ko otroci pridejo sem, svojo vlogo v centru?

O1: V kakšnem smislu?

U: Se pravi, ko te spoznavajo otroci, kako jim poveš ,kaj zdaj ti tukaj delaš, kako boš z njimi delala?

O1: Ja, to je pa čisto odvisno od situacije, če je otrok umirjen, da sprejema okolje že na začetku, da ve, da prihaja k nam, da so ga pripravili, potem ni problem. /Velikokrat se zgodi, da zamenjujejo [krizni center] za vrtec/ (O1_I4), pa imajo potem vprašanja: 'A smo zdaj v vrtcu?', pa povemo da pač ne, da /bomo mi za njih skrbel, da ne bodo nikoli sami, da jih ni treba bit strah/ (O1_I5), da tukaj /nasilje ni dovoljeno, ampak da imamo, tako kot v vrtcu, v hiši kakšna pravila/ (O1_I6), /da se tudi pri nam prespi, ker nekateri mislijo, da bodo kar šli zvečer pa domov/ (O1_I7), potem pa se ponavadi, ko se začnejo te stiske pojavljati, to je približno prvi teden do dva tedna je ta težko obdobje, k se prilagajajo novemu okolju, nas vse zaposlene spoznavajo, k nas kar velik a ne, pa mogoče še prostovoljke, študentke. Takrat pa se jim odgovarja po resnici na vprašanja: zakaj sem tukaj, zakaj ne morejo starši pridet pome, zakaj nimamo obiskov, na primer, zakaj ne morem it domov zdaj, to so mal težja vprašanja, to pa potem čisto individualno povemo in razložimo tut glede na starost, na zmožnost poslušanja, tko bom rekla, ker nekateri niti nočejo slišati nič, sprašujejo velik, ampak k jim probaš razložiti, pa 'ne, ne, ne', bo pome prišla mama in je stvar zaključena. Še ne sprejmejo. Tko, /moja vloga tukaj jim povem, tako kakor vsi zaposleni, da tukaj delam/ (O1_I8), /da jih bom čuvala čez dan/ (O1_I9), /da se bomo igral, da bomo ustvarjal, da bomo kake pravljičice bral, pogledal kako risanko, šli ven na igrišče, tudi kam na kakšne bazene, na take dejavnosti jim pol predstavimo/ (O1_I10), ponavadi jim na začetku tudi prostore razkažemo, pokažemo tudi kje bodo spal, prvi dan, tko da jih ni kej strah, če izrazijo...če imajo bratca, sestro zraven, da so v isti sobici, včasih damo posteljice skupaj, da se čutita med sabo, da nista daleč stran, da ni ta separacijska še hujša kriza. To je to v bistvu. Da so na varnem in sprejeti tukaj, ni važno kakšni so. Drugače pa, jaz se mi zdi, da je kar hitro ugotovijo, da smo tukaj skozi prisotni, pa tudi se mi zdi, da na začetku so tisti umaknjeni, ki se še nekako nas izogibajo, pa opazujejo druge otroke, kako se pa drugi otroci do nas obnašajo. Na primer, če kdo pade, ali bomo mi ga šli potolažiti, ali pa če steče v objema, kaj pride dnevna izmena, pa 'ja, živijo', pa vsi navalijo enega zaposlenega, pa

ga objamejo in pa vidijo, da v bistvu nismo nič hudega, /ampak smo tako kot neke vrste vzgojitelji/ (O1_I11), če so v vrtec hodili ali pa v šolo, se tudi zgodi, da nas kliče vzgojiteljica, tovarišica, mislim, tovarišica je včasih bilo, učiteljica, gospa, teta. Tako je. Pol jih pa kar navadimo na naša imena, da nismo preveč uradni, pa se tudi pol lažje komunikacija vzpostavlja. To smo majčkeno bolj domačni.

U: Je to tisto najvažnejše sporočilo.

O1: Ja, mislim da je to to.

U: Katerih telesnih stikov se poslužuješ pa v katerih situacijah?

O1: Telesnih stikov...kar se tiče.../zvečer na kavču/ (O1_I14), je tako, ponavadi, če te, mislim, vsaj jaz osebno, če me otroci povabijo 'pridi k nam na kavč, rad bi bil v tvojem naročju', pa se usedem, /ga objamem/ (O1_I12), /pobožam po laskih/ (O1_I13). Pol pa čist, mislim tako, /eni se bi ful cartal/ (O1_I15), ful rabijo te čustvene energije, varnosti pa to. /Eni imajo pa čist tako, pride za minutko pa 'ah, zdaj imam pa zadosti'/ (O1_I16), a ne, nič ne reče, ampak tako kar skoči, pa je vesel, pa gre po dekico, pa se usede pa je to to. /Čist odvisno, kako rabijo, ne/. (O1_I17) /Rinem vanje ne, jaz nikoli/ (O1_I18), /če otrok rabi/ (O1_I19), /če vidim, da je žalosten, pa pridem do njega, ne, takrat se pa začnem z njim pogovarjati, če vidim, da mu paše, ne, da ga majčkeno objameš, mal pobožaš, mu poveš, da bo vse v redu./ (O1_I20) Takrat pa ja, ne, brez povabila, ne, seveda seje, /če otroku kaj ne všeč, ne, se odmakne, zamahne z rameni, ne, 'pusti me' pa gre v kot, se sami jokati/ (O1_I21), /takrat se ga pač pusti./ (O1_I22) Tako, pač /poslušam vsakega posameznika posebej, se prilagodim/ (O1_I23), ne, pa pol čez čas, ko so dlje časa pri nas pa pač že nekako poznaš, ne, kdo kaj, tako, bolj rabi, manj rabi, več išče. Tako, ne. Ja, tako. Telesni stik še, zdaj so rekla za cartanje zvečer je tega kar še vedno velik, če je kdo žalosten, ja, vsekakor. Potem, kar se tiče /za tuširanje/ (O1_I24), jaz tu /uporabljam rokavice/ (O1_I25), ker sploh pri kakih otrocih, ki ne vemo preko sklepa ali pa preko zgodbe, ki nam CSD poda, ne vemo, s čim imamo opravka, ne. To se pravi, lahko je bila deklica, deček spolno zlorabljen, lahko ga je kdo otipaval, a ne, lahko pač, a ne, /mu je neprijetno včasih že, k se ga preoblači, takrat si, seveda, takoj pozoren, a ne. Na začetku je vsekakor, a ne, če prideš v novo hišo, ne, poznaš odraslega, a ne, že, v bistvu grozen, otroku, ne, vsaj iz moje perspektive razmišljam, a ne, da je treba zvečer se sleči, a ne, pa iti pod tuš pred popolnim tujcem/ (O1_I26), a ne, na začetku, a ne, ampak, pač, tako pač moramo, a ne, sploh...če romski otroci, na primer, k pridejo blatni, z garjami, z ušmi predvsem, ne, uši so velik problem, to treba takoj, a ne, k je otrok nameščen... ja, malo se spoznaš, a ne, ampak pol je pa treba glavico zrihtati, ne, zdaj, pa je jok, ne, pa je treba, ne, kar je treba, je treba, a ne, da tudi ostale zaščitimo pa sebe, a ne, pa posteljnino pa vse, ne, to so taki... /zelo tudi meni osebno zoprni neprijetni/ (O1_I27), a ne, ker je treba takoj urgirat, a ne, /ampak to je pač iz zdravstvenega tako vidika/ (O1_I28), a ne, pa da se zaščiti ostale. Zdaj, kar se tiče še telesnih stikov, kazni, a ne, kazni so tako, je, so bili pri nam v preteklosti, predvsem zdaj, hvala bogu, ni več v tej skupini, ni toliko, ne, to je izrazito, so bili pa tudi otroci, ki so prijel za težke igrače, ki so prijel za stol, ne, in to po tleh metal, metal, ne vem, je prijel težke igrače, ali pa karkoli mu je prišel pod roko, pa je to zalučal proti dojenčku, a ne, pač iz čiste jeza, takrat je bil jezen, hotel dati bes ven, in eni otroci dajo bes ven z metanjem igrač, stvari, ki jim pridejo pod roko. Drugi se hočejo samo poškodovati, tretji hočejo poškodovati druge, čisto različno s kom, s čim imaš opravka, a ne. Tako da ja, takrat je pa treba posredovati, vsekakor. /Imeli smo fantka, bil je zelo...kako se reče temu...proti sebi naravnan, ne, to se pravi, če je bilo, na primer 'ne, ne', tega ne smeš, to ni prav, takoj je to z glavo v steno, na primer, seveda, skočiš k njemu, mu to preprečiš, a ne/

(O1_I29), in ja, je kaka reakcija, ja, otepa z roki, /treba ga je takrat priti, pa objeti, pa počakati, pa ga držati, da se pomiri, da samega sebe ne poškoduje, ker sam, takrat nima tega filtra, da bi se ustavil/ (O1_I30), in to je bil parkrat problem, a ne, to so bili bolj /avtistični otroci/ (O1_I31), a ne, kar se tiče metanja igrača, pač tečeš, pa probaš, a ne, 'ne, tega!' pa, probaš ujeti, ali pa njega, a ne, ne, /spusti to, pusti, če si jezen, magari v blazino boksi, ne metaj!, a ne, se proba preusmerit to jezo/ (O1_I32) s njim tudi pogovoriti, a ne, samo v tistem momentu, /pa treba včasih tudi za rokico zagrabit, a ne./ (O1_I33) /Ja, to so tko neprijetni/ (O1_I34), a ne, tudi za sodelavce, a ne, no, noben v tem ne uživa, ampak jim pa /treba pač včasih urgirati, tako bom rekla, urgirat, ne, tudi zaradi drugih/ (O1_I35).

U: Kolk je pa bilo tekom šolanja, k si rekla, da si vzgojiteljsko delala, kok je bilo kej govora o telesnem stiku, pri telesnem stiku je mišljeno objemi, poljubi, crkljanje, držanje v naročju, kakšne take stvari.

O1: Mislim, da smo /pri psihologiji/ (O1_I36) predvsem o občutkih otroka obravnaval, da /mu s tem, ko mu naklanjamo pozornost, k ga stisnemo, k ga pohvalimo, k ga objamemo, da mu dajemo občutek varnosti, zaželenosti, občutek lagodja, potrditve, ki jo išče./ (O1_I37) /Mogoče tudi kej pri sociologiji/ (O1_I38), da je bilo kej takega omenjeno, ampak /ni bilo pa direkt take tematike/ (O1_I39), da bi pa prav, prav šli na to področje kako pomembno je v resnici a ne, ker vsakemu človeku je izkazovanje ljubezni, pozornosti, ful velik pomen tudi odraslemu, ne samo otroku. Za naše otroke pa sploh, ljubezni pa lepih dotik pa božanja, pohval niso bili deležni doma. In je za njih tko zelo, zelo pozitivno. So pa tudi otroci, ki so bili v takem smislu tok oškodovani, da si niti tega ne želijo, vsaj na začetku ne, zavračajo, zato ker mogoče tega niti ne poznajo, niso tega izkusili, da je lahko to v redu, ampak so mel edine telesne dotike kazensko, neprijetne se prav in pol tudi nočejo prijetnih sprejet.

U: V tem času šolanja, a bi ti mogoče prav prišlo, da bi se kej več o tem pogovarjalo specifično o tem področju?

O1: /Vsekakor bi bilo/ (O1_I40), na primer kako pristopiti do takega otroka, jaz sem se to naučila tukaj, sproti na praksi, nasploh, ko sem začela delat. Sej se mi zdi, da zdrav človek, ki je tukaj imel zdravo okolje, v katerem je odraščal, zna to deliti naprej, v bistvu ljubezen deli naprej, sočutje, tolažbo, vseeno so to tudi dotiki a ne, in ja, bi bilo lepo, če bi bilo to še kej bolj strokovno osmišljeno, pa mogoče glede na samo potrebo otrok kako pristopati do posameznega otroka, mogoče ne tok da bi se jih vkalupil, ampak neke smernice mogoče pa, bi bilo lušno, da bi se to lahko kej več povedal preko izobrazbe.

U: Pri samem delu z otroki, mogoče zaznavaš kakšne prednosti tega telesnega stika? To si že prej neki omenila, se pravi da dobijo nek prvi pozitiven vtis telesnega stika.

O1: /Ja, to vsekakor/ (O1_I41), se mi zdi, da otrok slej ko prej pride, išče bližino, išče potrditev, rabi včasih tudi poleg telesnega stika slišati in biti slišan a ne. Ponavadi se to ob večernih urah dogaja, k smo na kavču, ko gledamo risanko, pa pridejo v naročje se stisniti, pa ponavadi, ko jih božaš po glavi sami ali pa sami iščejo tvoj objem, kar zlezejo v tvoje naročje. Se pa včasih zna kak otrok takrat odpret in kej povedati, kako je bilo doma, v bistvu nekak /varnost čutijo z dotikom in zaupanje v odraslega/ (O1_I42), ki ga mogoče doma niso izkusili ali pa imel odraslega človeka, da bi mu lahko samo zaupali. /In to ponavadi tudi sami pristopijo otroci, mi pač v njih ne silimo, sami poiščejo bližino in takrat seveda jih objamemo, se pogovarjamo z njimi, jih kej pohvalimo, se mi zdi, da jim to blazno veliko pomen./ (O1_I43) Zelo velik.

U: A mogoče zaznavaš kakšne slabosti ali pa celo tveganja pri telesnem stiku?

O1: Takole bom rekla, je veliko različnih otrok bilo, imel smo tudi avtiste, zelo agresivne, hiperaktivne otroke, ponavadi taki otroci ne želijo imet kakšne potrditve, nekateri so tudi na primer kontradiktorni bili, na primer so se usedli, češ božaj me, čez dve minuti te pa v roko ugriznejo in se mu je to zdelo zabavno. To je v bistvu čist to, da niso bili naučeni biti ljubljani. Čim začutijo neko novo lagodje se odzovejo po starih sistemih in je njihov obrambni mehanizem 'ne, jaz si tega ne zaslužim', 'mogoče pa to ni zame', raziskujejo, da je dobro res dobro, da je vse v redu, tut če se oni dobro počutijo, da jih nekdo pocrklja. To je pa v bistvu tut...se mi zdi dotiki so predvsem grajeni na zaupanju. Če ti otrok ne zaupa, ne bo iskal dotikov, si jih tudi ne bo želel. Al pa če si mu antipatičen...pač sej otroci si tut zberejo, različne zaposlene imajo radi različni otroci in ponavadi si kar zberejo sami. Se več po naročju hočejo valjat, božati, tut ta dotik, ki ga imajo radi, friziranje laskov, na splošno crkljanje jim ful pomeni.

U: Se pravi niti se ne gre za to, da bi bil sam stik kot neki negativnega, samo otroci ga ne prepoznajo kot nekaj pozitivnega?

O1: /Ja/ (O1_I44), /ker ga niso navajeni, ker tega niso bili nikoli v življenju deležni./ (O1_I45)

U: Prej si omenila, da še največ so bile te izkušnje v pomoč, ki si jih tukaj dobila. A so bile morda tudi kakšne druge?

O1: Prek izobraževanja bolj mehansko, je to bolj kako psihološko nudit pomoč otroku, kako na primer z zlorabljenim otrokom delaš, kar se tiče negativnega dotika, jaz osebno prakticiram, da če vem ozadje, na primer da je bil otrok spolno zlorabljen, pri tuširanju rečem naj si sam namili spolovilo, vzamem tudi rokavice na roke, zato da ni direkten dotik z rokami ampak da je neosebno z rokavico, se mi zdi, da se lažje stuširajo, ne marajo direktnega dotika. To na primer je zelo specifično pri njih.

U: No to v bistvu sem tudi hotela tudi to temo začeti, če se ti kje zdi, da je nekje nujno potrebno oziroma da bi bilo kar fino, da se postavi meja pri otroku, kar se tiče telesnega stika?

O1: Kar se tiče telesnega stika, na splošno mejo postavljamo ponavadi.../nekateri spolno zlorabljeni otroci nadlegujejo druge otroke s telesnimi stiki, kažejo spolovila, hočejo se lupčkat...to pač ne dovolimo, razložimo, da to ni prav, da to, kar se je doma počelo, da se to tukaj ne bo več dogajal, da to ni bilo prav in da odrasli tega ne bi smeli početi./ (O1_I46) Ponavadi imamo take pogovore da vsekakor take stike ne dovolimo in jih ustavljamo, razložimo zakaj ne in ponavadi to zaleze. Se pa seveda to ponavlja, ker se otrok v tem domače počuti, takega vzorca je bil navajen. Kažejo spolovila drugim otrokom, rinejo vanje, nimajo meje in jim je treba postaviti mejo da drugih ne nadlegujejo.

U: Se ti zdi v kakšnih situacijah obvezen ali pa neizbežen, tko da je treba met nek telesni stik?

O1: Ja, smo jih tudi imel. To so pa ponavadi zelo agresivni otroci, ki so nagnjeni...kadar...tko bom rekla, ko ne sprejmejo kazni, na primer, da nekoga udarijo po glavi...tukaj so včasih tudi stoli po zraku leteli...to so starejši otroci, tam 6, 7 let plus. /Takrat je pa najprej treba zavarovat druge otroke/ (O1_I47) in ponavadi nekatere

primere smo mel, ko so se, po tem ko smo omejil stik, želel samopoškodovati in takrat je treba otroka nujno ustaviti takrat, seveda mu ne boš pustil, da z glavo buta ob steno, treba ga je objet, tudi včasih majčkeno močnejše držati, zato da se ima čas pomirit in da mu dat čas, da se umiri. Seveda vpije, cepeta in gor dol, k pride ven iz jaz temu rečem svojega sveta, k pride nazaj k nam v realo, k se mu mal film odvije pa ta jeza, ki jo nosi v sebi, ki jo doma ni smel nikoli izraziti, tok potlačene jeze, potem seveda ga spustimo, ga imamo v naročju, se z njim pogovarjamo, ponavadi se nam takrat, sploh ko so agresivni, zelo odprejo. /To se prav treba je omejiti začetno, da ne ogroža ostale otroke/ (O1_I47) /predvsem in mu dat čas...držati ga tok časa, ne tisto na silo, ampak objet, in držati, da se najprej sam ne poškoduje pa drugih, in mu pustit čas, da izpiha to jezo, da se izkriči, ampak da smo tut ostali v redu/ (O1_I48). Ne bi bilo fejest, da v dojenčka lonec vrže, na primer. To so pa taki zelo delikatni stiki, ni nam lušno, k rabimo to početi ampak vidimo, da rabi, zato ker pac...nujno je.

U: Seveda, ko je otrok v stiski, se je treba odzvat.

O1: Ja, ker ni izbire, ker je treba pazit tudi na varnost ostalih. In njegovo.

U: Kako pa preverjaš, če stik otroku odgovarja ali ne odgovarja?

O1: /Začutim/ (O1_I49), /vidim, sej otrok takoj pokaže/ (O1_I50) .../ali pa mu rečeš 'a bi se rad kej pocrkľjal?' in reče 'ne!' pa gre stran pa se gre igrat. Pol seveda ne boš vanj silil. Če pa pride pa se usede ti v naročje pa reče 'božaj me', ...sej otroci so zelo, zelo direktni, ti takoj povejo, tko nič ne slepomišijjo, tako da...tako je več/ (O1_I51).

U: A se ti zdi, da kdaj strokovne delavke prestopijo to mejo, kar se tiče telesnega stika?

O1: Ne. Ker se mi zdi, da pa tukaj res v [kriznem centru], čist vse znamo poslušat otroke, da smo čustveno inteligentne, da znamo to zaznat. Da bi pa kej tukaj karkoli na silo...to ne. Otrok ti itak pride sam. Tudi me pridemo, pristopimo do otroka, če joka, ga vprašamo...ga pobožamo, če se umakne, izmakne ne rinemo več vanj, to ponavadi bolj na začetku pri sprejemih. Se v otroka ne rine na začetku. Čas rabi, da se razgleda po prostoru, da se te sploh navadi, ker si mu tuja oseba, seveda ga ne boš kar prijel češ 'zdaj si pa moj' in ga kar božal.

U: A prepoznaš mogoče kakšne razlike z ravnanjem z dotikom, če je strokovni delavec ženska ali pa moški?

O1: Ja, ne, ker se tiče spolnih zlorab, znajo otroci zelo odreagirati, pa niti ni treba dotik, je bilo že tukaj kar neki punčk, tudi fantek, da nam bo pomote, ki so imeli, a ne, to izkušnjo, in je bilo tako zadosti je, da je bila oseba v istem prostoru, kaj šele, a ne, da bi se dotaknila, ne, to je, na primer, karikiram, ne, sodelavec, večinoma je bilo zlorabljenih punčk, v naših primerih, in na primer, ko je sodelavec samo stopil, 'dobro jutro', a ne, pa se umaknil v kuhinjo, na primer, sosedni prostor, je bila že stiska, jok, kričanje, skrivanje, ne, pa ga sploh ni poznala, ne. Pa vsi vstali otroci jo vejo, da je prijeten, da se rad heca, ne, da ne sili v otroke in tako, ampak, kljub temu, na primer, še po kakem tednu, dveh, dolg časa...je to zaupanje se gradilo, a ne, in na koncu, res, deklica je ena specifična, je na koncu sama pristopila do tega sodelavca, sama, in to smo, smo bili tudi mi kar malo šoku, ker korak, ne, kaj se je pa zgodil, ne 'ja, stric...stric je prijazen', ne, in od takrat naprej, ko je sama pristopila, ni ga nič se dotikala, ampak, včasih, mogoče...že ta...čustveno, bi tako rekla, zadosti je bilo, da je lahko bilo v

njegovi bližini, pa da je kje lepega rekel, ne, nas je pa, ali kasneje, pa je lahko tudi, na primer, po glavici malo pobožal. Ampak, to je bil tako, tak velik skok, a ne, pa mini korak, ne, tako. Tudi fantek, je bil pr nam, k se je sodelavk bal, a ne, ja, v vreščal, čim je videl, kako punco, a ne, mi imamo pa velik, a ne, ženskega spola, prostovoljk, študentk, tako, a ne, in, seveda, ne, kaj naj rečem, takrat smo probal sodelavca uporabiti ne. /Na splošno, če je spolno zloraba/ (O1_I52), /isti spol, na primer, otroka, preoblači, tušira, a ne, da mu ni...da mu je prijetno/ (O1_I53)...mislim, kakor mu je lahko prijetno, ne, ne bo zdaj, na primer, če je imela deklica spolno zlorabo, šel jo sodelavec tuširat, to je skregano z zdravo pametjo, ne, tako...a.../kar se tiče, na primer, uspavanja, je bilo tudi mal kaka krizica v preteklosti, a ne, ker je, na primer, take dotične deklice, ne, so same, na primer, z moškim likom ostale v hiši, ko je bil v nočni čas/ (O1_I54), je bil sodelavec razporejen za nočni čas, a ne, in, kaj pa zdaj, a ne, pa reč, bog ne dej, a ne, /kako v posteljo spraviti, a ne, in tako, in, ja, čisto enostavno, z besedami, če so bile manjše...lepo se pokaže z rokicam 'pojdi v posteljico', nina nana, se lučko prižge in se takoj umakne iz sobe, a ne, takoj, sliši se prisotnost, še vedno se bere pravljičice, v sobo se ne hodi, se ne, pač, otroku daš osebni prostor, oziroma, kilometer prostora, če ga rabi, a ne, tako, to je to/ (O1_I55).

U: Zdaj velik je govora o tem, da, ko se je preneslo to, se pravi, pristojnosti iz centra za socialno delo na sodišča, da otroci velik dlje časa ostajajo v [kriznem centru]. A se kaj razlikuje, se pravi ravnanje z dotikom, ko so krajši čas ostajali, ali pa zdaj, ko dlje časa ostajajo?

O1: Ja, mislim, takole bom rekla...stiska otrok se blazno povečuje z vsakim tednom, kar je pri nam. Temu pripadajo tudi obiski, a ne, na primer, zdaj imamo primer, a ne, dva otroka imajo obisk štirikrat na teden, ker je tako določilo sodišče. A ne, potem pa ostalih osem otrok nima pa nobenega stika, a ne, in že tukaj je huda kriza. /In to se ponavlja iz tedna v teden/ (O1_I56) in se pojavljajo stiske, a ne, predvsem v večernem času, 'kaj pa jaz, a me maš ti tudi kej rad, a sem zadosti dober, a kaj z mano narobe, zakaj ne morem že it', a ne, to sploh ni več vprašanja, a bi šli nazaj v matično družino, ampak oni bi samo šli... stiska, to je že tako res velika, velika stiska, ja, /takrat se ful cartajo/ (O1_I57) to je, a ne, ker ne morejo dobit zagotovila, kaj točno z njimi bo, včasih ne moremo jim niti mi, a ne, ker ne vemo, kaj bo sodišče odločilo. Najlažje se z otrokom pogovoriti, mu iskreno povedati, a ne. Če pa ne veš, kaj ga čaka, mu ne moreš nekaj obljubljati, a ne, lahko mu pa ponudiš tolažbo, a ne, takrat pa pač, ja, na kavču, stiskanje, božanje, včasih solzice so tudi, zvečer, mogoče še na kavču, ko so vsi nakupili, še okej, pol pa, ker grejo gor po sobicah, pa pridejo solzice, ne, pa, ja, tudi kako v urico smo že bili, zraven posteljice, božal, miril otroka, a ne, in ja, tole podaljševanje in tole šest mesecev plus je pa popolnoma...nečloveško, bom rekla, kaj šele tako... Od začetka je bilo tri tedne maksimalno, takrat so tudi psihologinje rekle, da je to maks da otroci lahko še čustveno stisko imajo čas pri nam pridelat, kaj ne, začnejo spoznavat novo družino in dobijo eno stalno okolje, a ne, ker v matični družini, ali pa v rejniški družini, normalni, a ne, dobiš spodbudo, dobiš ljubezen, dobiš objeme, dobiš...'kako si priden', poboža, a ne, tako čist mimogrede, a ne, pa tudi nekateri otroci domov, zdaj, ne, ki pridejo k nam, tega niti niso bili deležni, a ne, in to je kar malo hudo gledat, eni bi se tako stiskali, pa tok rinejo vate, pa 'ja, zdaj bom jaz v naročju', tekmujejo zate, ne, eni so pa čisto odmaknjeni, pa so tako, no, čim ni jasno, a ne, zakaj drugim tako pomen, to, njim pa sploh ni jasno, niti zakaj to zamuja, niti kaj zamujajo, se prav vidi...kaj je to, a ne, in pa se vidi čez čas...pa tudi sami probajo, hočejo probati to, a ne, že zaradi tega, ker vidijo, kako je to popularno, po drugih otrocih, a ne, in pol še, 'pa bom še jaz enkrat v naročje', a ne, prav vidiš, da en preklop naredijo, a ne, in pol pa, 'pa sej je lušten', a veš, tist, a ne, in ja, pa kar še reče, 'ja, jaz bi se pa tudi božal zdaj', a ne, no, to so pa te dotiki, kaj jih na primer tudi

nisem bili nikoli deležni, a ne, pa jih šele spoznavajo pri nam, to je pa, kar se tega tiče, /pri takih otrocih je plus, da sploh spoznajo kaj ljubezen, a ne, pa da znajo biti dotiki tudi prijetni, ne samo mučenje in tepež in tako naprej/ (O1_I58), a ne. Kar se tiče psihološko, pa lahko garantiram, da ga še ni bilo otroka, ki je bil dolgo časa tukaj, pa da mu to škoda, pa ne bi delal, tako bom ga rekla.

U: Katere etične dileme prepoznaš pri ravnanju z dotikom?

O1: Etične dileme? V kakem smislu?

U: Zdaj, na primer, izpostavljanje je bilo lih to pri tuširanju. Na primer, da...k vas je toliko veliko, pa vsakič drug te tušira, da ni neke stalnice potem. To je bila vse pojavlja skozi intervjuje kot ena etična dilema, nekaj v tem smislu.

O1: Jaz sem tega žal ne moramo zagotoviti, ne. Zdaj, ne vem, jaz, če sem na primer sama s prostovoljkami pa tako, ne, pa pač nekatere izrazijo pač, da one pa tuširala ne bi, ne. One pa ne bi na primer previjale, ne. To so pač te dotiki, ki se tudi v intimo posega in jaz zastopim, da jim je to zoprno, ne, takrat pač jaz vskočim, ne. Kar se pa tiče sodelavk, pa nekak...še do zdaj, ko sem bila v dnevi, sem jaz bolj za čiščenje spodaj, ne, v spodnjih prostorih, pa vedno se mi zdi, da vse ravno, ne, da rotirajo določene sodelavke bolj pri tuširanju, a ne, kakor nekatere, ne. Tako se mi zdi, da vse ravno, da tukaj ni spet tako, ne. Se mi ne zdi, da bi bilo spet tako, da bi pa reši čisto vsak drug dan, ne. To se mi ne zdi, no, kar se, ene, rajši tuširajo, ki pospravljajo, ne, zvečer, na primer, jaz rajši pospravljam, pa jih preoblačim dol, ne, ene, pa pač rajši tuširajo, pa da imajo enega po enega, pa da se manj dere, ne. Ja, se zastopim. Tako, no, ja, kar se mene osebno tiče, sem bila iz prvega razloga iz prakse dolgoletne bom tako rekla. Rokavice sem na začetku začela uporabljati zaradi bolezni, ker otroci so bili okuženi s HIV-om, z hepatitisom, z garjami in z vsem možnim a ne, ker iz različnih okolij tudi iz tujine prihaja in pač, ne veš, a ne. Ja, to tudi samozaščita, pač, e, jaz se bolj počutim, ne, pa zdi se mi drugo, kar smo imeli prvo primer spolne zlorabe, pa tako, pa se mi je, sem se spomnim deklice, ki je bilo pa zelo neprijetno, da se jo z roko sploh, ne, prijemal, mislim, pač, ne vem, treba jo bilo sleči, a ne, pa pač, čim manj si se dotikal, 'ja sam sleči gatke, počakaj pod tušem, pridem', a ne, čim manj te golote, da jaz gledam kot odrasla oseba, ne, in pa pod tušem, pa pač sem rekla, ni hotela, da jo primem, a ne, kako boš pa pol nažajfali, ne, sem rekla, kaj pa, če bi jaz dala rokavice gor, pa te sploh ne bom prijemala, ne, bojo rokavice, ne bom jaz, jaz nič ne čutim, sem rekla, bojo rokavice, pa je probala sama, jih je potipala, sva šle lepo počasi a ne, in je rekla, da to pa je, a ne, in od takrat sem rekla, mogoče bi bilo pa manj neprijetno otrokom, a ne, pa tudi ni tako osebni stik, a ne, vsaj je neki, provizorij, a ne, da ni lih čisto dobesedno osebno, ne, da se res dotikaš, in, ja, večini otrok je bilo to zelo, tako, no, so tudi sami, pa druge pozivali, da lahko rokavice gor, a ne, in to je bilo to, no, od takrat pač to uporabljam, zdi se mi fer, čim manj posegat, a ne, kar je pa treba nujno narediti, pač moram narediti, pa čim hitrejši, ja, pa čim bolj prijeten, če se dajo, ne, ja, tako, ne.

U: Kje poiščeš pomoč, če nisi prepričana, da si prav ravnala z dotikom?

O1: Kaj pa vem, /iz prakse/ (O1_I59), /iz samozavedanja/ (O1_I60), tudi iz šole, na splošno, drugače pa če pomoč...bi pa rekla, kar /od sodelavcev/ (O1_I61), ker mi se vedno skupaj delamo, in če se tudi med nami se, da se nam zdi, ej, ne vem, mogoče bi pa rajši tako pa tako, ne, si kdaj rečemo, ne, si pomagamo, ne, ali pa tudi nezavedno časih, vsak ima drugačen pristop, ne, pa pri tebi, na primer, na rata, pa potem sodelavka prevzame, a

ne, njej je pa ratal, ne. Na primer vsak ima tako, kaj pa vem, različni smo vsi, a ne, tudi otroci različne majo radi, a ne, tako da, ja, po moje, kar preko sodelavk, sodelavcem. Povemo se itak med sabo, v bistvu smo tako, kot ena big family, a ne, in, ne vem, se tudi tako, a ne, ker se tiče, da ti gre na primer en otrok, da ti je pa res naporen, a ne, pa res se vidi, na primer, da se sodelavka zelo trudi, a ne, ampak, oh, a ne, pa si damo, ne, 'pusti, bom jaz njega uredila, na primer, ne, 'ti pa dej, pa njih, OK, a ne, pa se malo zamenjavamo, a ne, če ne gre, ne, otroci se tudi tako ponavadi, sami zbero, pa sami povejo, ne. Smo bili tudi, a ne, 'pusti me, kaj me prijemaš', ne, kar so bili jezni, pa so hoteli, kej, a ne, ne, koga še udariti, še dodatno, pa zlasati, a ne, tole imamo tako aktualno, a ne, tri otroke so majčken bolj zahtevni, kar se tega tiče, in, a ne, pa če treba prijeti, jaz sem mogla na zadnje fantka prijet, ker je v punčki, ker ga je lasala, a ne, jaz sem mogla upal na konec narazen dat, ker ona ga je scukala, pa mu igrača spulila iz rok, ne, in je tekla, on je za njo tekkel, je jo potegnil za rame, okoli obrnil, pa je tako lepo čez po celemu licu spraskal, a ne, in tako, da je ne očesa spulil, ne, mislim, tako, a ne, ja, takrat je pa treba, pa ja, 'pusti me, boli', a ne, ja, mislim, glej, ali je treba tudi malo bolj, a ne, da ga lahko sploh narazen jih spraviš, ne, takrat je pa treba. Močno pa, pa če ti je lepo, ali pa ne, ne, mislim, kaj, ker pa no, sto procentno, noben od sodelavcev pa ne uživa. To je pa pač res, ker z tem se dneva ne polepšáš.

U: A se ti zdi, da bi bil kakšen vidik te teme telesnega stika nadalje raziskat ali pa osvetliti?

O1: /Pa po moje na splošno vsi vidiki/ (O1_I62), mogoče na področju spolnih zlorab se je to že naredilo, se je že majčken bolj...kako pristopati in delati s takimi otroki. Tako na splošno pa se mi zdi, da rabiš imet občutek za človeka. Neki se da naučit, neki pa moraš to imet, ali pa nimaš.

9.3. Transkript intervjuja 2

U: Se pravi, tale intervju je za mojo diplomsko, okviren naslov je "pogledi strokovnih delavcev [kriznega centra] na telesni stik v procesu podpore pomoči. Intervju bom pretipkala in kakšni izseki bodo v diplomski, če želiš, ti lahko na koncu posredujem končni izdelek.

O2: Sej ne bo poimensko ne?

U: Ne bo poimensko, to je vse anonimno.

U: Za začetek bi te vprašala kaj je tvoj poklic oz. kaj si po izobrazbi.

O2: Tukaj sem kot /strokovni delavec/ (O2_I1), drugače pa sem se /iz VŠSD-ja/(O2_I2). Sem se pa tukaj specializiral in napredoval v višjo stopnjo.

U: Koliko časa pa že delaš tuki v [kriznem centru]?

O2: /17 let/ (O2_I3).

U: Kako predstaviš svojo vlogo tukaj v [kriznem centru] otrokom, ko pridejo?

O2: Veš, to je pa dobro vprašanje. Predvsem jim nič drugega ne predstavim, kot da sem tukaj, /da jih čuvam/ (O2_I4), /da skrbim zanje/ (O2_I5), da skrbim, da se ne pobijejo med sabo [smeh], nič posebej ne predstavljam. Če smo že pri tvoji temi, en prijazen pozdrav pa objem je več vreden kot neka huda predstavitev. /Večina je itak

takih, da ne bi dobri razumeli. So tako mejhni, da se jim itak ne zna pojasniti/ (O2_I6). Z mal sreče sami ugotovijo, da nisi ti tuki, da jim greniš življenje, ampak pomagaš.

U: Kako pa otroci razumejo tvojo vlogo?

O2: No to je šele dobro vprašanje. Se pravi, zelo, to se tudi jaz sprašujem, koliko oni razumejo sploh, zakaj so tukaj, kaj jih čaka in tako dalje. Po večini ne povejo centri. Ker to nam malo prepustijo. Če pa že povejo, so pa v prevelikem šoku, da bi kaj res razumeli. Tudi me zanima, v katerem...ponovitvi pojasnila, kaj razumejo. /To je čisto odvisno od posameznika/(O2_I7) /Od starosti/ (O2_I8), od osebe. Edino, kar jim je jasno, to zdajle vidim, ko nekdo gre. Pa ko začne dobivati stike z rejniki. No, takrat se jim šele...Zdajle imamo punčke, ki so bile prepričane, da grejo domov. Zdajle se jim začelo šele malo svitat, da ne bodo šle domov, ker vsi ostali odhajajo v neko novo družino. Zdaj že celo one govorijo o novi družini. Ampak zato so rabile par mesecev. Pa smo jim vmes že ene parkrat povedali, da se nič ne ve če bodo šle domov. Slišale so tisto, kar so hotele.

U: Kako pa preverjaš, kako otroci razumejo tvojo vlogo?

O2: /Vsak dan sproti pa kar naprej ponavljam pa zmerej si jo razumejo čisto po svoje/ (O2_I9). Bom rekel...če sem dedi sem še čist realističen, če sm ati sem že nadrealistično...pri mojih letih...vzgojitelj sem najmanj, če ne sem pa njihov partner pri igri...al pa tisti ta grdi, ki kazni daje. Vse sem, samo tisto ne, kar po logiki sem. Kot tazga me najmanj dojemajo. /Mormo se pa zavedat, da nas otroci dojemajo kot ječarje v eni lepi ječi/(O2_I10). Oni niso prostovoljno tukaj...oni so se imel doma čist fajn, oni obožujejo svoje stare, ki jim doma vse pustijo. Mi temu rečemo zanemarjanje, oni temu rečejo svoboda. Pa če se človek malo vživi v njihovo vlogo...sej to nism jaz pogruntal, to je en zelo lepo, pozabil sem avtorja, ampak eno zelo lepo knjigo je napisal točno o tem, 'zavedajte se, da se ti otroci počutijo kot v zaporu'. In potem jasno tut jasno njihovo obnašanje je čisto drugačno. Oni se upirajo ubistvu. Oni nagajajo, oni se prou upirajo.

U: Katerih telesnih stikov se poslužuješ?

O2: /Jst sem hvalabogu moški ane, in zarad tega pri men večina otrok ne išče tolik tega/ (O2_I11). /Zadnje cajte zaradi težav s hrbtenico se tut jst čist nič ne pulim za to/ (O2_I14). Včasih sem jih veselo vrtel po rokah in jim je bilo fajn, so vreščali od sreče, zdej tega ne grem več počet. Žal ne morem, z veseljem bi še vedno. Drugač objemčki pa to je pa dost prepuščam mojim kolegicam, ker imajo dosti več argumentov kakor jest. Zdej kšne punce bi sicer na veliko po men skakale, ampak tega se pa spet branim iz razumljivih razlogov. /K prihaja že do kakšnih seksualnih konotacij/ (O2_I12).

U: Se pravi bolj v tej igri uporabljaš dotik?

O2: /Tako je/ (O2_I13). Moje orožje je pozornost, razumevanje, skrb in zabavnost. /Moje orožje ni dotik, imam dovolj drugih, ki to obvladajo. Pa da ne bo kdo mislil, da jaz ne znam, znam tudi to, ampak rajši priložnost, ki so bolj primerni za to vlogo/ (O2_I15). Jst nimam jošk mehkih, da bi se men na prsi naslonil pa ne bil razočara. Brezveze.

U: A je bilo tekom tvojega šolanja kej povedano, ste se kej učil pri kakšnem predmetu o telesnem stiku?

O2: Mogoče je bilo kej pri Stritihu kej namignjeno v to smer, /drugače pa ne/ (O2_I16). Nas v šoli ni nihče, mene ni nihče pripravljaj na eno takole službo, kot jo imam tukaj. /Tega ti tut nobena fakulteta...zelo težko bi ti dala/(O2_I17).

U: A bi ti mogoče prišlo prav, da bi se kej več o tem pogovarjal?

O2: Če bi človek vnaprej vedel v kaj se bo usmeril vsekakor, ampak tega od šole ne morem pričakovat kajti spekter poklicev je preprosto preveč širok. Zdej ko vem, /bi rekel ja/ (O2_I18), z veseljem, ampak saj /je dovolj usposabljanj na voljo ob delu, so supervizije/ (O2_I19), zdejelele imamo zelo kvalitetno strokovnjakinjo iz tega področja, mal pa te preprosto uči praksa, a ne, tako da jst...sej /vedno se vsakega poklica naučiš sproti na praksi/ (O2_I20).

U: Pri samem delu z otroci, telesni stik, s tem mislim predvsem objeme, poljube, crkljanje, prijem, to da je otrok v naročju, zaznavaš kakšne prednosti tega?

O2: Ne bom govoril o prednostih, raje bom rekel o tem, da imamo zdajle recimo starejše otroke, 3+. Bolj nevarno se je vvesti na kavč, k te dobesedno preplavijo, a je tako. Tako da včasih prav težko vsem ustreč, zaradi tega rataš [?], takrat je bolje da vstaneš. /Ampak torej vidiš, da jim pomen. Za to ne rabiš nobene znanosti. Preprosto vidiš, oni ti zelo jasno pokažejo, da tvoj objem, tvojo toplino in bližino potrebujejo/ (O2_I21). So tudi kontent, noben ne gre prostovoljno dol. So včasih tudi tragedije ob slovesu. Jok in tako dalje.

U: Seprav v bistvu že samo to, da otroci sami poiščejo nek kontakt je nek dober pokazatelj, da je to dobro.

O2: Seveda. Sej hvala bogu smo imeli tudi predavanje o pomembnosti telesnega stika pa en objem na dan, a veš, tako rekoč nujen. To bi še jaz reku da je, k ga pogrešam, ampak nič pa ni tako pomenljivega kukr je direktna reakcija otrok. To je zame merodajno. Zdej pr tamalih pa tut isto vidš pr dojenčku. Zelo hitro vidiš kaj mu paše, spet, ti znajo sami pokazati, da mu je zelo veliko do tega. /Nekateri imajo itak problem, ker pol živeti ne znajo ne da bi bli v naročju. Kar spet ni lih najbolj zaželeno/ (O2_I22).

U: No to sem tudi v bistvu hotela, če zaznavaš kakšne slabosti tega...je to, da ne morejo brez tega slabost?

O2: Vidiš, tukaj so pa mnenja strašno deljena.

U: Kakšno je pa tvoje mnenje?

O2: Jst osebno, bom rekel, da na začetku je zelo pomembno, da je otrok na toplem in varnem, pol je treba pa tega...čedalje manj in je treba čedalje bolj odvajati. Predvsem pa je tukaj v [kriznem centru] en problem. Nas je kle 7, 8, 9, 10. Pri mejnih otrokih rečejo da je strašno pomembno, da ima otrok eno osebo. To pomen, da tut čuti, vonja...

U: ...da ima konsistenco...

O2:... točno tako. /Pri nas pa točno tega ni/(O2_I23). /In v bistvu potem pa se ta bolnišnični sindrom razvije, da je otroku že isti šmorn kdo ga ima in je čist indiferenten do tega kdo ga ima, kdo ga ogovarja, kdo skrbi zanj in mu čist otopi čut za varno distanco do določenih ljudi. Ga naredi preveč zaupljivga po eni strani, po drug stran pa premal občutljivega na pravo in nepravo/ (O2_I24). Na koncu pa ni finta sam v objemu. Finta je v tem, kakšen je pristop. Bom rekel iz osebne izkušnje, jaz lahko dam strašno topel objem, če sem razpoložen, v nekem drugem

primeru pa ne bom mogel iste energije sevat. Ker sem utrujen, ali mi nekaj ni prou. In sem skoraj prepričan, da otrok to čuti.

U: A mogoč kakšna tveganja zaznavaš? Da bi lahko bilo kaj tvegano, če pride do kakšnega tveganja, če pride do telesnega stika?

O2: Tako bom rekel...tukaj so spolne zlorabe ne, in ker sem jst v moški vlogi...torej tukaj je določen strah pred določenim strahom [???] po drugi strani pa včasih /že ni vseč ko tele ta male po men plezajo, k se mi usede na nogo in se začne drgnit in je treba že ustavljat/ (O2_I25).

U: To je bila v bistvu tudi še ena druga tema, če se ti kje zdi da je treba postaviti mejo?

O2: Ja se pravi, tukaj je treba ustavljati. Seveda, zdej smo pa spet različni, kdaj je treba ustaviti. Jaz se ne mislm vsakih pet minut kregat za vsako malenkost, k jim tut jst ne znam dobr pojasnit zakaj pa je to zdaj smrt in greh. Jst to probam nekako čist preprosto mal potrpet, pol pa odstavim. /Al pa rečem, da takole pa ne bo šlo/ (O2_I26). Ker otroku...ker otroku ne veš, od kje to njemu izhaja. Zarad tega jst tut težko obrazložim zakaj ne. Ker ne vem, zakaj to počne, al je kje kej vidu, ker mu je preprosto prijetno, ne morm jst za nekoga k zganja neki k mu je prijetno ga napast k satan. Me bo čudn gledu, na konc mu bom pa še jst kšne frustracije naredu. Bom tako rekel, v tej stvari se do določene mere zmeni. Probam ne preveč komplicirat, znam pa mejo postavt, če pride do kšnih preveč eksplicitnih zadev.

U: A se ti zdi, da je v kakšnih situacijah stik obvezen, neizbežen?

O2: /V primeru težke stiske je en objem sigurno vreden več ko sto tolažilnih besed/ (O2_I27). Pa spet odvisno še od stopnje razumevanja otroka, mlajši kot je, bolj je to pomembno. Prou spominjam se enga primera, k so bili otroci priča smrti lastnih staršev, veš da so bili neutolažljivi. Ampak potem pa je prišla ena kolegica, ki jih je znala ravno prou objet. V glavnem kr na lepem je bil totalen mir. Bila je tut ena punčka v zelo podobni situaciji, po spletu okoliščin je bilo tukej 30 ljudi, ampak ona mene ni spustila. Samo jst, pa še 'babo' mi je govorila, kar pomen da.

U: Kako pa preverjaš, če stik otroku odgovarja ali pa mu ne odgovarja?

O2: /To pa zelo hitro vidiš/ (O2_I28). /Važno je, da si dovolj pozoren, pa da znaš hitro odreagirat/ (O2_I29). To je pomembno. Ti bom dal zelo konkreten primer. Smo se igrali dinozavre. Otrokom je bilo strašno vseč če sem rjovel. Enmu je bilo to še prou posebi vseč, prov prisiljeval me je v to. Nekoč tamle pri vratih k da bi odrezal 'bojim se'. Jst sm samo sekundo mislu da se zajejava, potem sem se pa v trenutku začel opravičevat. Res se je prestrašu. Ampak kaj se je pa v njegovi glavi, da je po dvestih dnevih te zafkancije izrazu popolno presenečenje nimam...ampak važno je bilo, da sem jst opazu in razumu in nehu. To je važno. Da nisem še nadaljeval.

U: Da preverjaš z otrokom...

O2: ...da, da si subtilen. Tako kot je z odraslimi, z živalmi, k s čemerkol, k paziš na človekove reakcije in jih skušaš pravilno tolmačiti. Predvsem jih pa poskušaš tolmačiti. Nihče med nami ne ve točno. Sej lahko da kšno stvar...v življenju je tako, da se kšna stvar popolnoma izide in smo popolnoma zadovoljni, čez deset let bomo pa

izvedeli, da smo bili zadovoljni na podlagi čist napačnih razlogov in da ena stvar sploh ni bila taka kot smo si mi predstavljal [smeh]

U: Prej si omenu neko izobraževanje, da ste imel na temo tega telesnega stika, da je en objem na dan pomemben.

O2: Lej, to smo...jst sm reku, da so izobraževanja na voljo. Jst konkretno tega izobraževanja nisem mel, ker sm ocenil, da ga ne potrebujem. To kar sem ti povedal mi je jasno, ne rabim, da mi kdorkoli to še pove. Če bi mi povedu karkoli drugga, k se s tem ne ujema, bi ga prou debel gledal iskreno in ga itak ne bi resno vzel. Lahko mi zdej pride strokovnjak in reče, da je smrtni greh, da se koga dotakneš, ampak jst preprosto tega strokovnjaka ne bom imel za strokovnjaka. Ga ne bom upošteval. To je pa tista praksa, a veš. Jst sm že marskej v življenju slišal, nisem pristaš nobene šole. Od vsake sem pobral tisto, kar je bilo pametno in kar se je skladalo približno s tistim, kar sem jst sam dognal in kar je šlo v nek sistem zgrajen. Da ima tvoje razmišljanje eno zaokroženo celoto in ima v večini primerov potrditev v praksi. Če ne ustreza temu pravilu pomen da nekeje ni v redu, in me ne zanima ne avtoriteta...smo imel tut tak en primere, k je prišla ena študentka, polna znanja, na novo, in nam je pokazala vraga in pol na primeru enga otroka, tolk da je njo zasovražu. Hudič je še bil, k je rekla, da ji kvarim posel, pa sem še jst probu bit tok strog k ona, da ne bi rekla, da ji posel kvarim, potem je pa otrok še mene zasovražu. In sm takrt reku, da nikol več ne bom podlegel iz nobenega razloga avtoritetam. Zdej mi je strašno žal, da se nisem takoj skregal z njo. Ti moreš zmeraj izhajati, da je otrok samostojna entiteta, ki ima svoje potrebe. Te potrebe so po hrani, pijači, toploti, sprejetosti, varnosti in toplini. Vsi ljudje smo isti, to so vse naše osnovne potrebe. In odsotnost stresa bi rekel Freud. In na to moraš bit občutljiv pa čist nič drugga. Pa bom rekel, če ti zajoka, moraš pokazat spoštovanja in registrirat in rečt 'aha, bojiš se', ne pa 'ja porkaduš, sej se igramo'. /Torej, moram upoštevati...spoštovanje je zelo pomembno/ (O2_I30). Če oni nimajo občutka, da jih ti spoštuješ, njihovo osebnost...

U: Kakšne, če sploh, morebitne razlike zaznavaš...to si v bistvu zdej že neki omenil, ampak pri temu ravnanju, če je strokovni delavec moškega ali pa ženskega spola?

O2: /Čisto drugače me obrajajo kot moškega. Imam v njihovih očeh drugačno vlogo/ (O2_I31). Zdaj pa se ve, da je še vse odvisno še od nečesa. /Kakšno vlogo je imel moška figura pri njih doma/ (O2_I32). Tukaj je zelo pomembno. Ni, a ne, od boga dano, a no to, a ne, ta razlika, ne, enim tudi, nič ne... samo enak med enakimi, ampak so pa ljudje, ki je recimo, kjer je bil pa oče pomembnejši od matere, a ne, tudi to se dogaja, ne, čeprav je mi ne morejo verjeti. A ne, tisti me pa ne spustijo, ker nimajo nobene izbire, ker sem med njimi moški. Ne, tistim sem pa strašno dragoceni. Ja, sem imel neko situacijo, ko je bilo tukaj po nekem spletu okoliščin 25 ljudi, ampak dveletna punčka me ni spustila štir ure. Njih približno je nisem mogel nobenemu, drugemu, samo z mano je hodila pa je govorila, babo, babo. Tukaj še znam to več, da vem, da je to pomen oče. Ne, torej, njej je oče očitno pomenil in jaz sem bil zanjo bog in batina, ki so šujejo kaj lahko deš. Ne, torej, ne vem, če bi a ne, v kakšnem drugem primeru, a ne, bi bila ona usekana na moško figuro, očitno je bil njen oče pri njih, v njenem življenju kaj pa capo di banda.

U: A mogoče prepoznaš kakšne razlike pri ravnanju strokovnega delavca, če je deček ali deklica?

O2: To pa boš mogla ponovit ali pa obrazložiti vprašanje.

U: Se pravi tako kot je bilo zdaj drugače ravnanje z otrokom, če je strokovni delavec ženskega ali pa moškega... Če je fantek ali pa punčka, se pravi v strokovni delavec ali delavka, ki dela s fantkom ali pa punčko. So kakšne razlike?

O2: /Načeloma ne/ (O2_I33), /ampak pa pri starejši dekletih, se jaz za vsak slučaj imam malo že pazim. Da nimam nekih strašnih neposrednih kontaktov, še posebno, ko me začenjajo že zapeljevati/ (O2_I34). Žal so dost bolj zrele, kot se bi veste v njihovih letih. Zato jaz malo pazim, /da pa nauš mislila, da ni v kontrasmr. Ne vem, kako ti bo kera to priznala, ampak smo mi je zdelali že nekaj, ki je fant razglasil s kolegico za svojo bodočo ženo/ (O2_I35). Če bi bil oltar, tukaj bi jo odpeljal pred oltar. Zdaj se dogaja tudi to, ampak se je ne bo zdeje kdo mislil, da je to zdaj splošen pojem. Zdaj le govoriva pač o izjemah, dogaja pa se. Jaz osebno sej pravim, da v takih primerih začnem malo paziti, če se mi zdi, da gre v to smer. Če drugega se je zmaže, tako, da pri me boš naslednjič naročil, ko boš pridna in potem ni nikoli ta pogoj, ni nikol izpolnjen.

U: Zdaj je velik je bilo govora o tem, da otroci zdaj, ko se je spremenila, ko se je prenesla pristojnost iz centra za socialo delo na sodišča, da veliko tukaj ostajajo otroci v [kriznem centru], kot so včasih. A mogoče prepoznaš kakšno razliko v ravnanju z dotikom včasih, pa zdaj, ko dlje časa ostajajo?

O2: Ne vem. Težko bi rekel, da obstaja, prej bi rekel, kvečjemu, da bolj negativistična reakcija. Ampak to je čisto odvisno od primera. Načeloma dotik ne škodi. A ne prijaznost, pa sploh le po objemčkih, pa take zadeve. Ampak dejstvo pa je, da tukaj bolj so znervirani. Dlje, kot ne vejo, kaj boš z njimi, bolj so znervirani. Bolj so zdolgočaseni. Mi jih imamo zaprte. Zdaj pa še pride kakšno težava, a ne z zunanjim svetom, a razumeš, pa še ven ne moremo, pa smo zaprti v bajto. Pa traja deževje, pa smo zaprti v bajto. Se jim more strgat.

U: Pa se ti zdi potem, da več uporabljaš dotikov, da je bolj sproščeno?

O2: /Ne/(O2_I36). V takih primerih jaz ne vidim tega smisla razen, če čisto nič drugega ne pomaga. Ker jaz pač izhajam nekaj, bom rekel ko sem res na tleh, pa razgovorim, pa me dotik nič ne osreči. Tako malo po sebi, bom tako naredil. A veš, tudi oni, ki so fajn znervirani v drug drugega, 'on se me je pa dotaknu', ja pa kaj. Torej, že sporoči, da to, da sam dotik je bil katastrofa. Ne, iz tega izhajam, izhajam pač svoje izkušnje, da mogoče dotik le ni, ima svoje omejitve, a ne, kar se učinkovitosti in kvalitete tiče.

U: Katere, če sploh, etične dileme prepoznaviš pri ravnanju z dotikom?

O2: Hm. Etične dileme. /Prva etična dilema je tista, kaj se reče, da te otrok začne babo ali pa mamo klicati. To je tisto največji rizik, ne, v takem primeru bolj, da malo distance vsekaš. A ne, da ne samo, da mu poveš, da ti nis ne njegov oče, ali pa mama/ (O2_I37), in drugič, da mu glih ne omogočiš da...Drugo je pa tisto, kaj sem jo že prej rekel, ne.

U: Se pravi z deklicami...

O2: /Da, z deklicami se mi zdi ja, ne, etično sporno/ (O2_I38). A ne, da bi se jim kaj velik približeval oziroma on dopuščal, da se one, ne. Pa me imajo še vedno rade.

U: Kje poiščeš pomoč če nisi prepričan, da si prav ravnal s telesnim stikom?

O2: /Jaz se vedno v vsaki stvari pogovorim s samim seboj/ (O2_I39). Jaz imam vse sposobnosti, možgane in znanje, da delam analizo. Kar pa meni 99 procentov, če sem kiksnil, se zaradi tega, ker je bilo v strahoviti naglici in neugodnih okoliščinah. Ko bom sem mirno usedel, a ne in zadevo razmislil, bom najbrž sam zelo preklemano ugotovil, kaj sem kiksnil, kje sem kiksnil in zakaj sem kiksnil. /Če tega še ne bilo, imam tukaj nekaj čudovitih kolegic/ (O2_I40). S katerimi ne je ena taka že, ne. S [ime sodelavke] bi se z veseljem pogovoril, če bi sam ne videl rešitev. Drugač pa, eto, intervizija

U: Katere izkušnje so ti najbolj v pomoč pri delu z otroci in pri takem odzivanju, ukvarjanju?

O2: Hmm, tole je pa zdele res težko vprašanje. Kako to misliš, lahko malo bolj razložiš vprašanje?

U: Kje si se največ naučil tega znanja, ki ga zdej uporabljaš, je bilo to na faksu ...?

O2: Aaha. /Delal sem s težje zaposljivimi, delal sem z mladostniki, v šolstvu, svetovalni delavec. Ljudje se nič tako ne razlikujemo med seboj. Vsi imamo iste potrebe v osnovi/ (O2_I41). /Po drugem sem si pa nakopal štiri lastne otroke/ (O2_I42) Pa lahko ti povem, da so vsi štirje jako v redu. Fakultetno izobraženi in tako dalje. Tako da že lahko rečem, da je imela moja vzgoja dobre rezultate. /Druga stvar pa preprosto-empatija. Empatijo moraš imet, da na podlagi izkušenj operirat/ (O2_I43). Vse tvoje izkušnje te lahko zapeljejo na popolnoma napačno pot. Tako da jst sm se vedno ravnal po tej osnovni človeški vljudnosti pa po poizkušanju razumeti druge. Se vživet v njegovo vlogo. In to vedno se štarta od nula. Neobremenjeno z izkušnjami, ker te lahko zavedejo. Šele po tem, ko prideš do nekega takega spoznanja, se lahko šele spomneš 'aha, kako pa je ponavad v takem primeru', ko si na razpotju. Ampak moraš biti previden. Vsak človek je individuum in ga je treba obravnavat kot takega. Pa spoštljivo.

U: Zdej, ko se pogovarjava o tej temi, a se ti zdi, da bi bilo treba še bolj raziskat al pa osvetlit, informirat javnost o tej temi?

O2: To bi spet imel podvprašanje, kaj to misliš, da bi...

U: Se pravi, kaj bi bilo fino...

O2: ...recimo, da bi pomagalo materam in očetom biti boljši starši?

U: To niti ne, ker v tem kontekstu se mi zdi, da je kr jasno pojasnjeno, da to je potrebno. Ampak na primer v sklopu kakšnega takega centra, kakšnemu laiku razložiti zakaj je to pomembno, na primer v tem smislu. Če ima to smisel.

O2: Ko razumije, shvatit če, pravijo. Zelo težko je ljudem razlagat, ker sami ne pogruntajo, ker po navad nočejo razumet. Tako da jst ne vidm kle nekega težkega smisla, ne vem na koga bi bilo to naslovljeno, ane, starše se pa že tako ali tako preveč bega z raznimi nasveti. In imajo vsi že razne depresije, ker niso ali dojili do takrat ali pa takrat ali pa niso pravilno otroka držal. Sem vidu da te razne šole nrdijo lih tok škode kot koristi. Bodisi zarad tega, ker te starši ne uspejo tega standarda doseč, bodisi zarad tega ker je narobe razumu in ni ustreznih rezultatov.

U: Kaj pa v okviru šolanja, specifično ko si bil na VŠSD, da bi se o tem v okviru že samega šolanja kej več o tem učili? Se ti zdi, da bi bilo to v pomoč?

O2: /To pa vsekakor/ (O2_I44). V mojih časih je bilo to dvoletno šolanje, s poudarkom bolj na množični socialni, ne pa na...

U: Na individualnem?

O2: Zdej je pa zelo, dovolj dolgo šolanje, da bi se dalo imet takele predmete, a ne, sigurno bi se dalo velik, velik bolj iz tega s tem naredit. Predvsem pa s poudarkom mogoče na tem kar sem jst zdejele razlagal, sploh ni treba, da je specializirano za otroke. Ampak recimo predmet odnosa, spoštljivega, korektnega ravnanja s strankami. Sej mogoče ga imate, jst tega ne vem, ampak to je najpomembnejše.

U: Bi ti prou prišlo, če bi bilo kaj takega?

O2: Ja, ja. Ampak drugo kar pa je, to e pa že takrat ceno, zdej pa še bolj cenim, mislim, da je ta naša fakulteta, fakulteta z največ prakse. To pa strahovito cenim. Kar pomen, da konec koncev imate nekaj, si sem prišla, jst mislim da ti bo to en zelo lep nov vidik spoznavanja s konkretnimi zadevami, torej imaš ogromne teme za razmišljat, za dodatno izobraževanje, za spraševati koga, a je tako.

U: Absolutno.

O2: In recimo glede na to kok prakse mate, mislm da pameten človek si zelo lepo razporedi, da pokrije vsaj približno vsa področja. Amoak sej pravim, same konkretne prakse, te pa ne bo nobena fakulteta naučila. Lej meni so pri treh otrokih poveddal tri različne položaje za otroke. Kako more spat. Na boku, na hrbtu, na trebuhu. Pr tretjem sm že reku, poslušate, kako mi morte vsakič, ko se mi rodi otrok drugo povedat. Kakšen je bil odgovor: veste, tudi mi napredujemo [smeh]. Mi napredujemo, mogoče vse zdejele kar govorim bo mogoče čez pol leta za smeti. Bodo rekl, da tale [ime] je pa res idiot. Mogoče bom celo sam pogruntu, da sem se v čem motil. Čeprav se prov velik nisem.

U: A se ti zdi še kej pomembno izpostaviti, pa nisem direktno povprašala po tem?

O2: Ne, bila si zelo izčrpna, mislim, da si zelo dobra vprašanja postavljala, zelo lepo si sledila, lahko te samo pohvalim.

U: O, hvala!

O2: Upam, da si zadovoljna?

U: Jst sem absolutno zadovoljna!

O2: Sej drugač skrivati se ne mislim. Bom pa z veseljem prebral, da vidm, če sm pravilno citiral, al pa če bi kaj skorigiral.

U: Ja, to pa absolutno.

9.4. Transkript intervjuja 3

U: Evo. Se pravi, ja, tale intervju je v okviru moje diplomske analoge. Zdaj je v okviru nekak naslov je 'pogledi zaposlenih v kriznem centru Pajčica na celesni stik v procesu in podporje pomoči oziroma v času njihovega bivanja tukaj'. Ta intervju bo prepisan, pač se pravi, ne bo šlo v kar koli. Če pa želiš lahko pošljem in končni izdelek in pa ta intervju.

O3: To pa si želim ja, z veseljem.

U: Zmenjen potem pa dobiš vse. Za začetek me samo zanima, kaj je tvoj poklic oziroma kaj si po izobrazbi?

O3: Po izobrazbi sem drgač /ekonomski tehnik/ (O3_I1), ampak trenutno pa sem /mojster hipnoterapije/(O3_I3). Čez mesec in pol bom pa še mojster regresije. In pa /delam tudi zdaj še izredno psihologijo/ (O3_I2).

U: A ste se kaj tekom hipnoterapije, psihologije, kaj je učil mogoče o tem telesnem stiku, o njegovi pomembnosti?

O3: /Šele v prvem letniku sem/ (O3_I4). Pri hipnoterapiji pa v bistvu ne. To so spet otroci, sicer sem sam z enim otrokom delala, pa še ta je bil 12 let.

U: A bi ti kaj prav prišlo, če bi se o tem učil?

O3: /Ja, bi, bi/ (O3_I5). Ker me tudi sama doma. Zdaj je verjetno že malo pozno, ker je tako star. Ampak ja, če bi vedela to, kar vem zdaj prej, bi mi pomoje zelo pomagalo. Zdaj sem se zelo veliko naučila tukaj.

U: Koliko časa si pa že v [kriznem centru]?

O3: /Osem mesecev/ (O3_I6).

U: A ponavadi predstaviš na kakšen poseben način to svojo vlogo otrokom? Zakaj si ti tukaj, kaj si njim, med tem, ko so tukaj v centru?

O3: A misliš, ko pridejo novi?

U: Ja.

O3: /Pa ne/ (O3_I7), v bistvu mislim, da nobena nekaj posebej ne predstavlja. Mislim, da sami pač nekako ugotovijo, da smo pač mi tukaj zato, da skrbimo za njih. Da smo neke vzgojiteljice. Ne pač to nek vrtec. Tako se jaz predstavljam po moje tudi oni.

U: Zdaj pred tem sepravi samem delu z otroci, pa tem telesnim stikom. Zdaj s tem telesnim stikom, mislim, predvsem to spravi objemanje, neko crkljanje, poljubljanje, met v naročje, prijemi. Mogoče pr tem zaznaš kakšne prednosti?

O3: /Ja, definitivno/ (O3_I8). /Zato, ker se mi zdi, da je telesni stik eden najbolj pomembnih faktorjev pri otrokovem razvoju/ (O3_I9). To pa si omenila. Pač to crkljanje, božanje, stiskanje. Pač ta nek ljubeč telesni stik pač da ta občutek varnosti otroku. Sprejetosti, ljubljenosti. Ljubeč telesni stik, v bistvu, vzbudi tudi povezanost z nami tukaj. /Jaz mislim, da so zato k otroc v bistvu v veliki meri komunicirajo prek telesnega stika ane in pač druge telesne govorice/ (O3_I10). In pač za ta občutek varnosti in ljubljenosti v odnosu pač je še tako pomembno. Res pač tako. Tako da to se mi zdi pač tako, kar na vrhu lestvice.

U: A mogoče znaš kakšne slabosti ali pa celo tveganja?

O3: Telesnim stikom, slabosti, tveganja...Mogoče je edino, da glede na to, kje smo, da pač ti veš, da otrok to potrebuje. /Ampak včasih prou kakšni se mi pa zdi pa, da potem začnejo to kar malo izsiljevati. Pač na način, da

bi bili pa 18 ur na dan pa samo v naročju. Kar pa pač je nemogoče/ (O3_I11). In tukaj in doma se to je povsod. In je to. Drgače pa ne.

U: Kaj se ti zdi pomembno, kje z otrokom postaviti mejo kar se tiče tega telesnega stika? To se mi zdi že zelo dobro pač v primeru, da niso potem po 18 ur na dan po rokah.

O3: Kako ga ustaviti ali kje?

U: Če mogoče vidiš v kakšnih situacijah, poleg mogoče tele, kje bi bilo treba postaviti neko mejo, pa tudi ja na kakšen način.

O3: /Jaz osebno pač kar rečem. Jaz pač rečem, da zdele ne morš k men, nimam časa/ (O3_I12). Ne vem, so drugi, ki pravijo, da jih križ boli. Tako, čisto ena taka, normalna meja. Daš vedeti, da smo tukaj za njih. Ampak ne pa, da so pač v naročju, 24 ur na dan. Tako nekako. Jim razložiš

U: A se ti zdi, da je v kakšnih situacijah obvezen nek telesni stik, prijem, karkoli?

O3: Ja. /Predvsem, ko so stiki, ko so obiski/ (O3_I13), /takrat jaz vedno objamem otroke/ (O3_I14), /ker vem da takrat otrok je v stiski/ (O3_I15). Začut, to toplino oziroma začut, da smo nekako za njega. To.

U: A je mogoče v kakšnih situacijah telesni stik neizbežen?

O3: /To, ja, to, definitivno/ (O3_I16). To pa itak. To pa tako. Ja, ja, seveda, ja. Ga primeš in ga umakneš in bolj lepo razložiš. Kaj je naredil, pač se ne dela. Smo imeli eno punčko, se prou spomnim, kar ja res nisi ornk prijel, ker je bila pač zelo težavna. In ja res nisi od trdo prjel. Ampak ona je, ampak se je začela dreti. Pa je res bilo pač tako res na izi prijem. In zdaj, zdaj mi je prav ona prišla v glavo, kako, /kolikokrat sem jo tako prijala dejansko, k je bila, ker je skos rinla v neke nevarnosti/ (O3_I1). Tako da, ja.

U: Kaj se ti zdi, da je tako najbolj ti bilo v pomoč, oziroma ti je prav prišlo videti, mislim, katera znanja, kakšne izkušnje, da si vedela, kako ravnati pri tem telesnem stiku?

O3: Ja, to smo se pa na /superviziji/ (O3_I18) pogovarjali. Ampak je bilo tako, da se mi je zelo, ja, ker smo imeli dva fantka, ki sta se v bistvu, ko sta nekaj naredila, ne, in sem ga dejansko prijala, in ga hotela pač od tej situacije dati stran. Onadva pa se začela metati stvari pač, v otroke in v nas zaposlene. Pač to je bilo tako, to je bilo res, pač dve leti, no, takrat pa res nisem vedela pač. Zato ker, ker sploh nisem vedela, ker sem probala različne prijeme, ne, ampak onadva sta... In pa sem bila v bistvu tako, ki sem bila pa kr tko, sploh več nisem vedela, kako z njim, ne. Pa sem se potem na superviziji o tem pogovarjala, ampak če ti iskreno povem, zdaj se ne spomnim točno. Ali je rekla, ki da, ja, mislim, da je rekla, da ga je treba ignorirati v tistem trenutku, ne, pa, lej, kar je prav, a ne. Ja, mislim, spet vsak otrok je zase. Ne vem. Vsak, vsak, vsak v bistvu dela iz nekih svojih podzavestnih vzorcev, ki jih je imel doma, a veš. To tako pač je, a veš.

U: A to, kar se tiče zaposlenih?

O3: Ja. A veš, vsak ima svoje. No, normalno, ne. Pač, kar je logično, veš, nekaj prineseš. Zato jst vedno pravim. Vedno se moraš najprej obrniti vase, da pa v bistvu lahko pomagaš v otroku, ne. A me razumeš.

U: A bi lahko vseeno malo bolj razložila. To se pravi, da se obrneš vase, da lahko pomagaš otroku.

O3: Da, da v bistvu, recimo, pr nas odraslih, ne, pač, recimo, kako so nas vzgajali, ne, te vzorce podzvestno prenašamo mi naprej, ne. In en vidik prenašanja se lahko pač kaže s tem preslikovanjem vzorcev, ne. Drugi, pa kot neko upiranje vzorcev, ne. Na način, da gremo v dejanje oziroma, da gremo v neko drugo skrajnost, ne. Primer. Na primer, mi smo bili kot otroci velikokrat kregani, ne. Pač stisnjeni smo bili v kot, spregledani in zato svojim otrokom dovolimo izražati pač do te mere, da je pač to škodljivo zanj, za njegovo okolico, ne. Pač ko ugotovimo, kaj počnemo, je dober, da to sprejmemo in da si rečemo, ok, verjamem, da delujem najbolje, kot zmorem in vem, ne. Ampak zmorem pa tudi drugač. Pač od tuki naprej se nekak poglobimo v razvoj otroka, se pravi, kaj otrok potrebuje za zdrav razvoj v različnih obdobjih življenja. A greva na postavljanje meje še?

U: Lahko, lahko, ja.

O3: No recimo, če sledimo razvoju otroka in če vemo kakšne kvalitete razvije v določenem obdobju, ne, bomo pač suvereno postavili mejo. Ampak veš zakaj? Zato, ker otrok jo bo dejansko sprejel, ker bo zaznal, da si ti, ne, pač ali pa kakorkoli, kdorkoli, da vrjameš v to postavljeno mejo. In pač postavljanje mej lahko postane v bistvu izziv, ker sami se ne moremo več slediti omejitvam, ne. A je to v redu?

U: Ja, ne, saj to je kar fino, to lahko kar poveš, ne, kje si dobila te znanje, ne.

O3: Tako da, ja, to smo se učili v šoli, tako da, glih te, to postavljanje mej je bil en del, no. Se pravi, recimo, ne, ne želim, da otrok gleda risanke, ker sem pač ful proti, kar sem tudi jaz že naredila. Miljonkrat, mislim, milijonkrat, ne, ampak okej, ne. Ja. Pač prideš zmogzan domov, pa že vidiš, da ne sme gledati, ne, postavljaš mu mejo, daš mu omejitve, neko, ne, in ti veš, da ne sme gledati, ne. In potem to v zmogzan prideš, če se ne držiš tega, in ne vztrajaš pri tem, ker je to eno največje. Ja. Ne, otrok tebe od tistega trenutka dalje ne bo več jemal, resno. To, kar sem prej rekla, ne bo te v bistvu pač sprejel oziroma zaznal, da ti verjameš in to postavljeno mejo, ne. In to je res, to je največja napaka, ne. Ja. Zato je skoraj govorim, da vzgoja je, samovzgoja. Najprej je pač naša naloga spoznat in priznat sebe, kot starša, ne, na primer, ali pa tukaj kot pač delavca, ne, ja, ne znam, strokovnega delavca, a ne pač tako kot moram, pač priznat mormo. Se pravi, kaj sem še hotela reči. Ja, če bi bil namen, da imajo otroci vsi pametne starše, bi imeli na zemlji resno težavo. Ker bi se rodil ful manj otrok. Ja, tako da, ni namen, da si popoln, no, ampak pač, da vzpostavljaš mejo takrat, ko je zmoreš, a ne, in to je za dobro otroka, ne. Da je otrok zazna, da je nekaj dobro zanj a ne, da se bo pač kljub upiranju na to mejo od dva svoji možnosti, a ne. A ja, pa še en izziv se skriva pri vzpostavljanju mej, da smo odrasli programirani na zdaj in takoj, ne. Otroci živi pa čisto v drugačnem zavedanju, a ne, sva ta. In ta zdaj in takoj dojema kot nasilje, otrok. In valda, kako se bo odzval na nasilje, a ne, z nasiljem, nazaj, a ne. Pač, ker je zelo instinktivno, a ne. Kaj nekaj boli, pač pošle bolečino nazaj, ne. Kričanje, metanje igrač, evo to, kar sem pravila. Grize, pljuva, itd. In tako da, ja, no, to je to.

U: Ja, to se mi, mislim, smo zdaj nekaj tudi povezali, je zdaj skupaj razlagaš, a ne, prej, ko si rekla, da kakšni. Bi se pol pa, ne vem, po 18 tur na dan nosili po rokah, pač, a ne, da je kaj tazga tudi za njih pol pomembno to...konsistentno biti z mejami, a ne, da se tudi naučijo, da njih zmeri. Pač, ne morajo biti zmeriti, nekdo na voljo, a ne.

O3: Ja, točno to, točno to, ja.

U: Kako pa, naprimer, pri samem delu preverjaš, če stik otroku odgovarja, ali pa če mu, naprimer, ne odgovarja?

O3: Zdaj, stik v smislu crkljanja, objemanja?

U: Ja, ne vem, ali pa roke na rama, ali pa pač karkoli.

O3: /Pa to pa sami pokažejo/ (O3_I19). To pa, to pa mislim, da čist sami pokažejo. Ne rabimo nič preverjati.

U: Na kakšen način pa po navadi to pokažejo?

O3: /Pokažejo, pokažejo v bistvu na način, da te odrine stran, če jim ne paše, ne/ (O3_I20).

U: Zdaj pa, če si predstavljaš to temo, a ne, se pravi ta telesni stik v to, a je se ti zdi, da je kakšen vidik te teme, kaj bi ga bilo treba bolj osvetlit ali pa informirati javnost, strokovno javnost, o kakšnem tem vidiku?

O3: Pa ne vem, meni se zdi, da se zdaj kar dost govori o tem. Ja. Ampak mogoče je, da pa se ne tako strokovno, kot da bi to vse ne znamo, da bi jih odgovorili na res.

U: A bi se, če si na primer predstavljaš zdaj, preden si začela tukaj delati, pa zdaj, ko delaš tukaj, če je kaj tazga, ki bi ti bilo že takrat fajn vedet. Če si se tako kaj novega naučila, na primer o pomembnosti tega telesnega stika, v primerjavi s prej. Ja, ne tako.

O3: Ja. Ja. Ful sem se naučila, ful.

U: Imaš mogoče kakšen primer?

O3: Ja. Meni se zdi, da jaz njim postavljam ne... V bistvu na začetku, ne. In še niti nisem toliko, ne. Sem nekaj malo v krču. Tako pa... Ampak to zato, ker res nikoli sem znala postavljati mej svojemu otroku, ne. In sem se tukaj ful naučila. Res. Primera... Na primer... Na primer to. Da... Da... Da te otrok spoštuje že s tem, ko mu nekaj rečeš, ne. Da postavljaš mejo... Res. Ful drugač na stvar, ne. Zdrava recimo, kukr... Kukr sem v tem, da je že več in to... Ampak, vsem, ne, tudi da ja.

U: A ti je mogoče kej presenetilo, kar si prišla samo, da se ne vem tukaj objema, ali pa crklja, pa te stvari, ali ti je bilo to čisto

O3: Ja, ker mi je, ne, ker mi je bilo čisto... Tu je... V bistvu nisem videla kaj pričakovati. Ker je bilo tako na vrat, na nos, vse tole v skupini. Nisem videla, da obstaja to, a veš. In potem priješ, res tako prav vržen si v neznano. In ja, in jaz sem bila v tem veliko težave. Ker mene nikoli niso starši objemali. In jaz imam to neke globok v sebi zakopan, v podzavesti. In jaz sem to zelo težko še dan danes, in jaz sem se ful sprememila. Meni je ta služba ful dala, res. Jaz se zdaj toliko več objemam, a veš. Prej človeka nisem mogla objet, ajde svojega otroka, ja, partnerja. Pa še pri partnerju sem imela tko mal blokade, a ne. Zdaj jaz komot objamem človeka, neko toplino. Res, tako so mi dali ti otroci, to je noro, res. Ja, ne, res, ful, res, res, ful.

U: A je mogoče še kaj tazga, k te nisem direkt vprašala po tem, pa ste zdaj pomembno povedali, da pa, ki se ti je kakšno misel porodila.

O3: Ne.

U: A veš kaj bi se še vprašala? Zdaj je mogoče kaj, na primer, če je moški strokovni delavec pa ženska strokovna delavka, če je kaj razlike, kdo postala v vzpostavlja nek telesni stik, ali oboje enako. Tako na to temo, če paš mogoče kakšne misli.

O3: Zdaj, pa... Gledam, da je samo eden.../Je pač pomembno, da imajo z obojmi nek pravičen stik/ (O3_I21).

U: Hvala ti za intervju!

O3: Hvala tebi, upam da ti bo kej pomagal!

9.5. Transkript intervjuja 4

U: Se pravi, tema je o dotiku v tem institucionalnem varstvu. Se pravi, kakšni so pogledi na to, kako se ravna z njim, bolj predvsem kakšne etične dileme, kar se potem porajajo. Pač, ful ni tok raziskano to za Slovenijo oziroma za slovenski prostor. In pač mene je mal bolj zanimalo o tem. Tako da bolj v tem stilu. Naslov je pa se pravi, Pogledi zaposlenih v [kriznem centru] na dotik z otroki v času njihove nastanitve.

O4: Okej.

U: Se pravi, to je vse anonimno. Se pravi, ta intervju bom jaz potem pretipkala, kakšni izseki bojo v diplomu, ki ti jo lahko tudi posredujem, ko bo enkrat narejena, če te zanima.

O4: Ja, to je že tako. Bilo je fajn prebrati.

U: Ja, seveda, bom potem pomoje kar poslala na skupen naslov.

O4: Najboljše pa se lahko vsi preberemo.

U: Super, super. Najprej me zanima, kaj si po poklicu oziroma izobrazbi?

O4: Jaz sem magistriran, /magistra, profesorica socialne pedagogike/ (O4_I1).

U: Koliko časa pa že delaš v [kriznem centru]?

O4: V [kriznem centru] sem pa jaz zdej je 5, kmalu bo 6 let. V bistvu je že 6, zdajle maja je bilo, vse skupaj, začela sem v bistvu s prakso, pol sem bila prek študenta, zdej sem pa zaposlena, zaposlena sem pa /3 leta/ (O4_I2).

U: Ah, ok. V redu. Se pravi, ko otroci pridejo v krizni center, kako jim predstavljaš to svojo vlogo, ki jo imaš v centru?

O4: /Ful odvisno od otroka, od starosti, od cele situacije, v kakšnem stanju je on/ (O4_I3). A ne, ne vem, če pač pride ponoč, ne glih veliko. Seveda se mu obrazloži, če je buden, da...ponavad imamo kar tako neko univerzalno razlago, da imajo pač starši določene probleme, k jih morajo rešiti in da so oni bojo pa pač toliko časa tukaj, da bojo na varnem in tarara. Na ta način. Ja, pol pa drugače se pa tako...pa se sebe predstavam, pač /povem, da se bom jaz pač z njimi igrala/ (O4_I4), /da bom skrbela za njih/ (O4_I5), da bojo pač nekaj časa tukaj, v tem smislu.

U: Kako pa potem oni razumejo tvojo vlogo?

O4: Tudi spet odvisno. /Zelo pomaga, če so tle že otroc nameščeni in na primer, če pridem tako na novo, na primer zjutraj, pridem pa je že tle nameščen, vsi otroci pridejo me pozdraviti, vsi priletijo in potem on ta, ta nov vidi, aha, ok, v redu je, dober odnos in potem po navadi v večini primerih pride tudi on in se stisne in potem jaz potem začnem to pač 'živjo...' na ta način./ (O4_I6)

U: Kako pa preverjaš, kako razume tvojo vlogo?

O4: Se to pa vidiš, a ja, vlogo kot samo vlogo, to ne sploh, da preverjam, to je v bistvu, kaj kot vlogo, kot jaz tle zaposlena, k skrbim za njih v tem smislu?

U: Ja.

O4: /Ne bi rekla, da preverjam/ (O4_I7), to pa tudi ne povemo, 'mi smo pa zdaj tle vzgojitelji' ali ne vem kaj, k bomo skrbeli, pač to, kar na začetku povem, da sem tle, da bom pač poskrbela za njih, da bojo varni in dadada, drugače pa itak vidijo, otrok se mora navaditi na naš sistem, mi se moramo navaditi na njega, tako da je ponavadi zmer kakšen teden, k je vse malo bolj razmajan, bom rekla, ampak ga pa še vse eno usmerjamo, ne vem, k ješ, sedi za mizo, a ne, ampak pač razumeš, na primer, če je doma, tako kot zdaj ta ena nova punčka, ona, ona je bila čisto prepuščena sama sebi, tudi ni imela rednih obrokov, če jih je sploh imela in ona je skozi uhajala od mize in njej smo... 'no pridi sem, jemo za mizo' in to pač ponavljaš ko lajna, pač, pol pa itak vidi tu druge otroke, kako se sedi in to, tako da na ta način se pa ona navadi na naš sistem, da bi pa prav preverjala namerno, pa ne, ker itak vidiš sprot, kako ona sledi temu, a ne, pač ja, namerno, namerno, pa da bi preverjala mojo vlogo, pa ne, no.

U: Se pravi, zdaj bi pa bolj na temo telesnih stikov se navezala, se pravi, te telesne stiki so kšni objemi, poljubi, prijemi, držanje v naročju ...

O4:... /previjanje/ (O4_I8), /tuširanje/ (O4_I9)?

U: Tudi to, no, lih to me zanima, katerih teh telesnih stikov ponavadi uporabljaš, oziroma se poslužuješ.

O4: Jaz imam tukaj veliko dilemo. A lahko izpostavim en primer, k mi je dal zelo tako... pač ime ne sme biti notri, [ime], jo poznaš, ne. /No, ona se samozadovoljuje, ne, je pa čisto razvojno. In je enkrat nekaj jokala, da jo peče tam, ne. In je kolegici pokazala kje, ne, in ji je pokazala tako nekaj gor na trebuščku. Meni je pa potem pokazala tam prav v vходу v nožnico, ne. In jaz pač sem rekla, 'a prste uporabljala', pač obrazložiš, da morajo biti čisti in da, da, da, da, ne, pa je rekla, bova pa mi dve sprale to. Ok. In jaz jo pač dam na previjalno, pravim, zdaj bova bova, pač malo bo hladno, kar je pač fiziološko, ne, z fiziološko vodo sem ji. In kaj sem jo probala, pa sem zelo nežna je ona je dala noge skupaj. In potem sem jaz, ne, 'a bova sprale ali ne?' Prav ja. No, potem pač moraš. In jaz sem pol vsak stavek, kar sem jih rekla, 'zaupi mi, jaz bom to naredila', samo jaz si mislila, to lahko reče čisto vsak. Ker na primer, pač tako bom odkrito govorila, vsak pedofil bo vzpostavil en odnos z otrokom prej. In bo govoril, lahko zaupaš, midva sva ful prijatelja, imava poseben odnos. In se mi je zdel, da vsako stvar, kar jaz s njej govorim, lahko tudi on to reče. In kako jaz predstavim, da sem jaz okej, en drug pa ne. Kar konec koncev lahko so starši, tisti, ki to delajo. Lahko so, ne vem, dedek, babica, stric, ne? In tle mi pa pride do dileme, na kakšen način jim so lahko to pač povedati, da jaz lahko, ker jim ne bom nič, ampak ne smeš pa to čisto vsakom dovoliti. Kaj sem jaz zdaj tle bolj posebnega, kot en drug?/ (O4_I10) Do te dileme sem prišla in sem pa razmišljala, /mi se skos menjamo tle. In mi jih tuširamo. Kako je otroku, ajde en let star, uni, tri, štiri, pet, šest, sedem letniki, ki jih vsak večer en drug tušira. Kakšno sporočilo, kakšne občutke, čez kakšne občutke morajo oni

iti?/ (O4_I11) Jaz se na primer spomnim, ko sem šla v, pomoje je bil kakšen prvi razred, ali ne vem, nekam smo šli s šolo. In smo se vse punce skup šle stuširati, pa učiteljica je bila zraven, meni je bilo grozen. Kako je njim?

U: To je kar pomislek.

O4: Ja, in sem bila...na primer študentke, k so bile ful časa tukaj, okej. Al pa prostovoljke, k so že ful časa tukaj in jih otroc spoznajo. Sem rekla okej. Ampak vsi ostali, k so pa ne vem en dan, en teden tukaj, jst, jst jih ne bi, aveš da jih ne bi tuširal. Ker to je vseen tako intimno. Na primer zdej te starejše otroke damo, da se preoblačijo v enmu koticu, da so posebej. Pa, ko smo imeli varnostnike, smo tudi imeli to dilemo, k en se je usedel tam na kavč. In pa smo vse, vse otroke, vse smo strani, gremo stran, to je intimno. Te zadeve so najbolj, iz mojega vidika, najbolj občutljive. /Pa največ vprašanj imam, kako zdaj, kako jim sploh povedati. Kaj je okej, pa kaj ni okej. Pa vse se lahko pogovarjamo o primernih dotikih, neprimernih dotikih, ampak vsem tako vzpostavitev odnosa. A veš, kar pač to je znano, da ti pedofili, oni si vzamejo eno leto, dve, tri, štiri, pet let, da vse vzpostavijo odnos z otrokom. In to je to, to je meni najhuj, ker ne vem, kaj je rečno. Ker se prav v glavi, vsak stavek, ki povem, si mislim, se je to lahko to enkrat reče. In sem tako zelo, ne vem pol, kaj naj rečem./ (O4_I12)

U: Se mi zdi dober, da imaš to neko zavedanje, da ne gre čisto mimo tebe, pa da aktivno razmišljaš o tem. Se mi zdi, da je to že pol dela narejenega.

O4: Ja, ja, se trudim. Pa tudi to se mi zdi, da te stvari bi mogli biti tako zelo, mislim, vse se ful trudimo, na nežno. Zdaj pa je treba to narediti, zdaj pa ono rutinsko, to je grozno. To je pač on prvi dotik, ki lahko pusti zelo trajne posledice. Na take stvari moraš ful paziti.

U: Zdaj se je omenila pri tuširanju in nekaj intimnega. Se mogoče, da v nekaj drugih situacijah tako aktivno dotikaš?

O4: Ja, pač /objemamo se skozi/ (O4_I13). Jaz sem imela včasih malo pomisleke...jaz jih zelo rada objemam in govorim, da so čudoviti in to, ker se mi zdi, da otrok včasih bolj to rabi, k pa karkoli drugega. To je že znano, da je v bistvu bližina najbolj primaren, najbolj pomembna potreba, sploh pa otrok. Če si slišala za tisto...eksperiment na opici, so dal mamo, mislim, mamo, sploh ni bila mama, pa bil je kožušček, pa bila je hrana, pa je šel raj na kožušček. Najprej sem mela, koliko je okej, pa koliko ne. Ampak otroci so pol zdaj, zadnje čase so toliko časa tle. Mi smo edini tle, ko jim lahko to damo. Tudi zvečer, pa čist vsakmu rečem 'rada te imam'. Ker od koga pa bo to slišal, ko pa ne od nas. Pa da so en let tle ali pa pol leta, pa če so en mesec, že en mesec da tega ne slišiš. Tako da jaz jih objemam. /Ko pridejo novi, na primer zvečer, ko se jst poslovim, pa se hočejo objet, pa to novga zmeri vprašam, a te lahko objemam, a ti lahko dam lupčka na lička/ (O4_I14). /Ne pač tako, sploh ne z usti, ampak tako damo cheek to cheek, lička na lička/ (O4_I15). /Pa včasih še oni hočejo dat, ampak ja, ko so na novo jih zmeri, vprašam, če mu je to okej/ (O4_I16). /Ne, pač ne silim v njih, ker se mi to zdi pač zelo nespoštljivo. Čeprav so otroci, pač imajo pravico do svojega prostora in to, sploh pa, ko pridejo na novo nekam, pač ne moreš ti kar, pa tudi kaj pa učiš s tem./ (O4_I17)

U: Da kar vsakemu pustijo potem.

O4: Ja. Al pa to k dostkrat slišiš 'ja pejt k temu pa temu stricu al pa teti pa dej lupčka' a si ti resen, kakšno sporočilo daješ to otroku. Tkoda ja, na to sem jst kr mal občutljiva. Pa tut vidm, k pride takšen, al pa pride kakšen rejnik al pa prostovoljec pa vprašajo 'a ti dam lahko lupčka' in rečejo 'ne'. Pa čakajo, a bodo spoštoval al

ne, prou tko jih gleda. Pač ne je reku. Pač ne siliš. Ne je ne, pa ne rabiš bit nič užaljen ker te pač ne pozna. To je k da bi jst rekla 'no dej mi lupčka', kar je že tko uou, ampak ker je otrok pa more dat. Čez dan jih probam čim bolj crkljati, kar pač rabijo. Ja, ne vem zdajle, kaj bi še bilo od kakor objemanje, tuširanje, previjanje, preoblačenje, mislim se, to je isto. Ne vem, imaš ti še kaj v glavi?

U: Ne, sem mislila, da se jih kar velik naštela.

O4: To je najbolj intimno tukaj, tako ono, ja.

U: Kaj si pa tekom šolanja kaj izvedla torej o telesnemu stiku, ste se kaj pogovarjali o tem?

O4: Ja, jaz na prvi stopnji sem pedagogiko študirala in smo imeli šolsko svetovanje, kjer smo prav imeli te spolno zlorabo. Je bila dr. Kukanja, ne vem če, ja, doktor profesorica, je nas je imela to in je ful govorila o tem, na kaj je treba. Sicer pač je bilo bolj na spolno, pač niso znaki pa to, ampak tam smo se še najbolj tega dotaknili. Pač tudi, kako to gre, si zaradi tega pa imaš pa to v glavi, pač to je odnos poseben med otrokom in pač med tem, kar on pač izvaja to, to nasilje spolno, /drugač prav na faksu, da bi se prav o dotikih bolj, ne/ (O4_I18), ker sem je bila pač pedagogika najprej, pa je bolj šola, vrtec, a veš bolj je bilo na tem poudarka, tam ni spet takih stikov, pol na magistrskem, ko je bila socialna pedagogika in je bil pa tudi bolj poudarek tako na zapore, na zavode, ja ne, tako da se tudi nismo bili nekje v dotikih, prav dotično pogovarjali.

U: A pa bi ti pomagali, če bi se kaj več o tem pogovarjali?

O4: /A veš kaj je, pedagogika, kakor socialna pedagogika, je tako široka, da ti ne morš vsa ta delovna mesta, kjer lahko delaš, tako podrobno pogledati./ (O4_I19) Tako da se mi zdi, itak je faks, je prav, da se sam izobražuješ, je prav, da sam raziskuješ, tako da se mi zdi, okej, nekje usmeritve, ja, ne, kar je pač tudi bistvo faksa, pol je pa na tebi, ko more biti kot strokovnemu delavcu, da pač raziskuješ, ko se pač prideš na te dileme, pač raziskuješ, to bereš, ne, probaš. Ne pričakujem pa zdaj od faksa, da mi pa da mi pa da popolnoma vse znanje, kar je to pač, ne, nerealno. /Ja, mogoče, da bi se malo dotaknili/ (O4_I20), mogoče, ne vem, 'če pa delate tam'... samo ne vem, kam točno bi to zapakirali, a veš. Mogoče bi jaz lahko izpostavila, ker dostikrat smo, na primer, ker smo imeli psihiatrijo, pa smo imeli to navezanost, a ne, pa sem jaz, na primer, ker sem bila že tuki, že tok časa sem rekla, a kaj pa naši otroci, ki nimajo ene referenčne osebe, na katero se lahko navežajo, ne. Tako da v bistvu sem jaz pol iz prakse izpostavila, ker smo se o tem pogovarjali. In to je bilo v bistvu velikrat, tudi, ne vem, eni so pa delali v zaporu, a ne, pa so pol tam izpostavljali zadeve, tako da v bistvu je tukaj ful velik doprinos, no. Da v bistvu že delaš neko prakso, nekaj delaš in potem vse, kar se učiš, pač povezuješ seveda, s svojim delom, ne pričakujem pa od profesorja, da bodo pa za vsako delovno mesto to izpostavljeno.

U: Se pravi spet, glede telesnega stika, katere prednosti zaznavaš pri tem telesnemu stiku z otroci? Katere prednosti to prinaša?

O4: A da jim nudim to?

U: Ja.

O4: /Oni se boljši počutijo/ (O4_I21), to je prva stvar, kar so lahko, velikokrat so lahko, kot čustveni, v neki čustveni stiski in že pr sebi vidiš. K včasih sam pač rabiš en objem. In v bistvu, glede, zdaj je bil [ime] gor, pa je joku in sem rekla, tako drl se je, nisem vedela, kaj je, a boš pil, a si pokakan, nič ni bilo. A rabiš objem? Ja. In v

velikih primerih že to ful zadostuje in jih že to pač pomiri. Se mi zdi, da je že tako premalo stiskamo, k se skos igrajo, zdaj pa treba jest, zdaj pa to, zdaj pa on, pa zdaj pa tretj. Tako da prvo to, da so oni boljši počutijo, da dobijo un občutek ljubljenosti, kar mogoče doma niso imeli tega. Če pa tudi so imeli doma, ga pa pač tukaj nimajo in se mi zdi, da je prou da jim damo to. In pa, /k se oni boljši počutijo, so boljše volje, mi smo boljše volje, dan jim gre lepši, lepo sodelujejo pr kakšnih dejavnostih, lepši se igrajo, nimajo teh izpadov, kar pač majo to čustveno potrebo zadovoljeno, kakor sem prej rekla, da je pač osnovna potreba./ (O4_I22) Tako da absolutno to, potolažiš, kar lahko na ta način, a ne, da smo spet pač čustveni, stiski, na primer veliko otrok, kar pride sam prvi dan in pa ima stisko, eni se pač dajo v kot in so tam in boh ne dej, da ga pač primeš, eni pa rabijo to, pa te prvič vidijo, ampak rabijo in ne rabijo odnos v objem in ponavad se pa na to osebo ful navežejo. Tist prvi stik, tist, kar ga ima un prvi dan, je pol k račka za njim in ga išče in je on, on, on, on, on. Tako da tle imamo pol [ime], k je naša javna delavka, k je v bistvu od ponedeljka do petka po osam ur, ampak je ena stalna oseba tukaj in se mi zdi, da je to ful pomembno. Saj tudi mi imamo zdaj tak urnik, sicer imamo po dvanajst ur, ampak imamo, vsaj tako, da smo tri dni v kosu, k drgač bi se še to menjal, da bi imel dopoldne, popoldne in to bi bilo pa še bolj zmeden. Tako da ona nam ful odnese tukaj, mislim in otrokom, tako da, ja, /bolj iz tega čustvenega vidika no, ta občutek varnosti, sprejetosti, ljubljenosti, varnosti/ (O4_I23), konc, koncev, ja, to.

U: A mogoče tut kakšne slabosti ali pa celo tveganje, zaznavaš pri tem v dotiku z otroci?

O4: /Ne toliko v dotiku, ampak dotik v kombinaciji s tem, koliko nas je tukaj, koliko se menjamo in koliko so potem oni odprti/ (O4_I24) in to lahko povežem tistim primerom, kaj so ti ga na začetku povedala, kako jim pač, a veš, zdaj, ne vem, tle pridejo študenti, zdaj tle pridejo prostovoljci in zdaj so kar vsi ok. A veš, kako jim je tudi občutek, da ne vem, ne morajo iti ... ne vem, sred ulice bo pa prišel en, a prideš k men, ja bom šel. To pa je zlo tveganje, da nimajo pol več...

U: Neke varovalke?

O4: Ja, ja, ne vidijo te razlike, no. Kaj pač se nas toliko menja tle, kaj nas je toliko. Ampak konc koncev lej vse v družini je tudi lahko, ne, jih ful veliko. Ampak niso vsi otroci, niso vsi otroci taki. Mogoče je to tudi povezan z glih, z navezanostjo, a veš, če nimajo varne navezanosti, pa da gre pol v tisto smer, k so pa k jst pravim, k klopi, In iščejo to bližino, a ne. Tle, na primer, če pride kakšen, na primer rejnik, na primer, pa jih prvič vidi, je vse, so marsikateri otrok je tako bolj pazljiv. Ne bo šel kar z njim. Imaš pa otroke, k bo šel, no. Ampak to je spet bolj kompleksno, pač vpliva na to marsikaj. Lahko pa tudi to pol doprinese, a ne, k temu. To se mi zdi še najbolj tako negativno. Pa to, k sem pač povedala prej za previjanjem. Te, te zadeve, no.

U: A se ti zdi, da je kje treba dotik omejiti?

O4: /Glede tuširanja, to, k sem rekla, da pač jih ne tušira, kar vsaka, k pride sem/ (O4_I25). Da upoštevaš to mejo otrokovo. Da spoštuješ, da ga prej vprašaš, če mu je to sploh okej. Ker ga s tem pač v bistvu učiš, da če mu je neprijetno, lahko reče ne. In da je prav, da reče ne. Ne pa, da sam sebe potlači dol, samo zaradi tega, da bo zadovoljil nekoga starejšiga ali nekoga. Tle, pa pač na začetku kot otrok, pride se meni se zdi, da smo vsi tle zelo občutljivi, pač ne rineš v otroka. A ne, pač tle gre res, pač najprej se odnos vzpostavi, pol pa maš ti lahko te objeme. In tudi igre, na primer, to, ki jaz vsi počasi jih malo premetavam, tako gor pa dol, ne pač obožujejo to, pač to ne bom delala z otrokom, ker ga pač prvič poznamo ali pa en teden poznamo. Tudi za tako igro je potrebno zaupanje. In tle je potrebno vzpostaviti odnos. Tako da pri takih zadevah je kar potrebno meje

vzpostaviti. Ampak to, to itak, se mi zdi, da je že naravno. Da počakaš, da vzpostaviš odnos, pa gre. Postopoma do tega.

U: A se ti pa zdi, da je v kakšnih situacijah neizbežen? Pač, da je nujno, da nek dotik vzpostaviš?

O4: Ja, kar je meni ful grozen. Pa vem, da ni okej, ampak pač moraš narediti. /Na primer, če je zelo zanemarjeno otrok, pride sam in je umazan. In ga pač moraš stuširati./ (O4_I26) Meni je grozen, ti prideš, mislim, otrok pride v institucijo, vzamejo te iz nekega domačega okolja, pripeljejo k ljudem, ki jih sploh ne poznaš in oni prva stvar, ko pridejo te slečejo, stuširajo, mislim, pa da oni takli po navadi, pa v bistvu niso navajeni na tuširanje in se upirajo. Ampak ti ga pač moraš stuširati in dostkrat moraš lase umiti. Kaj, če ima uši, pa imaš tist šampon, pa moraš čakati 15 minut, pa pa to stuširati. /Ta del mi je najbolj grozen, ker mora ponavat, potem še ena pomagat, da ga drži in se počutiš, ne vem, včasih, ko v zaporu, ko si z unim šlaufom./ (O4_I27) /Ta del je meni najbolj grozen, ker pač nočeš tega narediti, ampak pač moraš. Pač moraš zaradi njega in moraš zaradi drugih in konc koncev zaradi nas zaposlenih./ (O4_I28) Te zadeve. Kdaj pa pr zdravniku, pač tudi moraš držati. Ti ni prijetno, ampak bom bi ga najraj odnesu iz ordinacije, ampak pač ... Ne gre drgače. Te zadeve. /Al pa noske, k čistimo/ (O4_I29). Pa ni nič hudga, jaz jim zmeri dam najprej, da sami probajo, ampak pač ne zadane, čist temu, k bi mogu in pač morajo, pol pa je panika, k nimajo več une kontrole in pač pa moraš na grd način narediti. Al pa na primer, k majo ponoči. /To je tudi ena taka situacija, k majo izpad ponoči./ (O4_I30) K si sam, vsi otroci, pač vse ostale, imaš pač v posteljah, eni spijo eni ne. In ima pa izpad, se dere, hoče ven. To smo se sicer tudi na faksu učili. /K imaš izpad, otroka tako [nakaže objem] primeš, mirno dihaš, govoriš, da si ti z njim, da ga umiriš v bistvu/ (O4_I31). Pa tudi ni glih najbolj prijetno, pa je tudi ful tak prijem, k te v bistvu omeji, a ne. Ampak pač moraš narediti, kar pač nimaš druge. Ker mi smo imeli tukaj otroke, ki so bili pripravljeni dati vrata iz pantov. Vse uničene žaluzije, k so bili so to zaradi teh treh, ki so bili. Tukaj imaš tako različne otroke. Eni so pač ranjeni na način, da vse vase zadržujejo, da so čist apatični, eni so ful žalostni, eni so pa pač agresivni. Pač imaš, ne vem, pet letnika, ki ti govori, da te bo porezal po obrazu, ali pa da te bo ubil, ali pa da bo on skočil dol. Pač pet letnikov, kaj si ti misliš, da ti bodo pet letnik govoril. Ampak pač imaš tukaj, kaj imajo izpade, jih moraš nekak umirit, ne morš pustit da tepe vse ostale pa da uničuje. To so zame dotiki, ki so pač lahko, če jih gledaš, zgledajo malo bolj agresivni, kar pač ga moraš bolj prijeti, ker je on v gibanju in je una jeza, ki pač lahko po moje nekako avto dvigne z tem. In pač moraš ti bolj konkreten prijem imeti, pa nam ni prijetna, njim tudi, ampak pač moraš ga pa izvesti. To.

U: Zdaj mogoče spet, kot bila na splošno dotikih, kako preverjaš, da ta dotik odgovarja v otroku?

O4: /Vidim ga/ (O4_I33). Zato pa tudi zmeri vprašam. Ne vem, kaj ne po kavču, pač adio, adio, pa se obešajo potem, pa pa pridem, zdaj, ki imamo novo. A se objameva al ne? A ti je v redu? Ja. Okej, v redu, na ta način. Ker pač jst ne maram silit v otroke. Če pa vidim, ne vem, tut otroke spodbujam k temu, lih zjutraj so se igral in najprej je bilo okej, pol pa eni punčki ni bilo več okej in je rekla 'pusti me, pusti me' in un je pa kar še vlekel, pa sem rekla 'če vidiš, da ji ni všeč, pusti jo' in tut njih učimo, če ti kej ni všeč, reči ni mi všeč, ne dovolim tega in se začnejo potem pogovarjat na tak način. Drgač pa je itak, to je tako utečen, to je tako naravno že, da pač opaziš.

U: Se pravi, da dost praksa pomaga pri temu?

O4: Ja, pa pač kot človek, verjetno imaš nek čut da vidiš, a je enmu prijetno al ne in ne bi neki delala, če ne bi bilo prijetno. Bolj iz tega, bolj naravno pride, kakor teb ni všeč...

U: A prepoznaš kakšne razlike pri ravnanju z dotikom, če je strokovni delavec ženskega ali pa moškega spola? Ali pa če je deček pa deklica, v tej povezavi?

O4: Ja, a s strani otroka, kako se otrok odziva?

U: Se pravi...ja, kako se otrok odziva oz. kako bi moral strokovni delavec ravnat.

O4: /Ja drgač opazim, če je sum na primer na spolno, punčke na primer so ful bolj na fante pač iščejo bolj pozornost, pač zdey mam samo enga, ampak so bolj naklonjene temu in se pol ta strokovni delavec odpove tuširanju, na primer take zadeve, previjanju, tkoda to/ (O4_I33). Pr fantkih če pač ni...strokovnega delavca, pa smo same punce kot strokovne delavke, pač, pa da ga je treba previt, da mu je treba rito obrisat, k je šel na WC, pol nimaš druge. Sam zdeyle k razmišljam, so ful bolj...mel smo, k je bil sum, je bla po navadi punca. Lahko se ga pa ful boji, moške, jih pa ful odklanja, tko na boječ način. To je spet ful odvisno kako se izraža pr kermu otroku, ampak ja, če pa sili prou, da išče to pozornost, ta stik z moškim, pa da je sum, pol predvidevamo da je to zarad tega in pol se on mal bolj umakne. Oziroma, če je zadost stara, star ji pač obrazložimo. Pač mi se probamo itak vsako stvar čim bolj obrazložiti, razlagamo, mel smo tut situacije, ko so se otroc...klele je bila sedemletnica, k itak ni za k nam, ampak to eni ne razumejo zakaj ne, ker pač je razvojno čist neke drugje in je na primer ona pač raziskujejo ane, nič slabonamerno ampak raziskujejo in je druge mal raziskovala in se pač ful pogovarjamo o tem, ne dovolimo, da to delamo, ampak ne zdey na nek 'ooo, kaj si delala' ampak pač probaš obrazložiti, da to ne morš kr delat.

U: Brez neke sramotitve torej.

O4: Ne, absolutno ne. Ampak pač obrazložiš, da pač to ne delaš z drugimi oziroma da ko bo velika pa bo imela fanta, punco, karkol in če bo njej to všeč in tudi drugi osebi všeč bosta tole delala, pač na ta način probamo to reševati.

U: Zdey, ko sem bila tukaj na praksi, je bilo velik govora da so otroci zdey, k se je spremenil pravilnik oz. zakon velik dlje ostajajo v [kriznem centru] kakor so včasih. Mogoče prepoznaš kakšne razlike glede na to koliko časa so otroci nastanjeni? Da bi bilo kej drgač k so bili dlje al pa zdey k so več?

O4: Ja, jst sm sicer prišla sem lih, k se je ta Družinski zakonik sprejel in v bistvu takrat so se začele, z mojim prihodom so otroc začel dlje ostajati tle, tkoda ne morm lih rečt kakšna je očitna razlika, to ti bo lah [ime], [ime] al pa [ime] povedal, k so že dlje časa tukaj. Ampak drgač pa ja, te /otroc k so dlje tuki... bolj odnos vzpostaviš zarad tega je potem več te telesne interakcije v smislu pač objemov in takih zadev, tkoda pač to je absolutno več./ (O4_I34) Zarad tega pa imajo potem tut večjo stisko it od tuki in spet k enim tujim ljudem se spet na novo navajati ane, ki jih pa spet ne morjo enako potolažt z istim objemom, kukr jst k me poznajo že pol leta, en let. To vse, aveš če so pa otroc kle da bi bilo tko kukr bi mogl bit, 21 dni, pa se tut ne bi kle tok navezal, blo bi uno prehodno obdobje, in bi šli pač v drugo družino in bi pač tam nadaljeval...vzpostavil odnos, tak kakor se ga tuki vzpostavi in bi bilo to ful lažji, sploh za njih. /To bi bilo tut fajn raziskati, jst sm rekla, da bi eno longitudinalno raziskavo naredila realno vpliv otrok, k so dolg časa kle/ (O4_I35).

U: To je kar zanimivo.

O4: Ja, če boš še kej pisala, sam to je...bi rabla dlje časa.

U: Ja sej v bistvu sem razmišljala, da bi spet naslednje leto pa kej iz vidika otrok mogoče, ampak moram najprej to diplomo naredit.

O4: Ja, step by step.

U: Kje poiščeš pomoč, če nisi prepričana, če si prav ravnala z dotikom?

O4: /Ful se pogovarjamo v kolektivu/ (O4_I36), to se mi zdi da imamo ne sam na to temo, torej stikov, ampak vedno k maš, pride kdaj kakšen trenutek, k pač je neka nova situacija al pa neka taka posebna situacija, k pač morš odreagirat, pol pa začneš reflektirat nazaj, a je blo okej, a bi mogu drgač, kar je seveda lažje z drugimi in absolutno najlažji najbolj z nekom k je v isti situaciji k ti, tkoda o tem se ful pogovarjamo. /Imamo tudi supervizije/ (O4_I37) za kakšne bolj konkretna vprašanja, ampak drgač pa se med sabo podpiramo in izmenjujemo poglede in načine al pa nevem 'jst pa tko naredim' al pa 'jst bi pa tko naredu' na ta način. Diskutiramo o tem.

U: No to je fino, da ni kšn strah pred tem deljenjem.

O4: Ne, ne smo kar iskreni, ker se mi zdi, da se vsi zavedamo, da smo v isti situaciji na istem, pač skupi smo v tem.

U: Na katera znanja oziroma izkušnje se največ opiraš v tem ravnanju z dotikom z otrokom?

O4: /Na vso znanje, ki sem ga kadarkol kjerkol dobila, z branjem knjig, al pač faks al srednja šola/ (O4_I38), /jst sm vzgojiteljica po srednješolski izobrazbi/ (O4_I39) pa /12 let delam s predšolskimi otroki/ (O4_I40). /Pa iz sebe, če si mislim, a bi men blo to všeč, al ne, k aveš, tut tko mal življenjsko pogledaš z zdravo kmečko pametjo pogledaš na neko situacijo, to pomaga/ (O4_I41). Drgač pa ja, faks, knjige.

U: A se ti zdi, da bi bil potrebno kakšen vidik še nadalje raziskat al pa osvetlit?

O4: A prou dotik v institucioanlnem varstvu?

U: Tudi, ampak če se ti kej družga porodi.

O4: Ja, mogoče ta primernost pa v bistvu, jst mam kle največjo dilemo kako jim pač predstaviti, da smo mi okej, eni pa pač niso okej aveš kako ločevat, v tem smislu, bolj iz praktičnega vidika kaj bi jim blo, mislm ja, na kakšen način jim predstaviti. Hm...

U: Sej če ti nič na pamet ne pade te ne bom mučila.

O4: Mogoče ti tko enkrat povem. Ampak tko kot stik stik, a je primeren al ni primeren, to pa ti zdejele v bistvu. Ne.

U: A se ti zdi še kej pomembno izpostaviti, pa nisem direktno vprašala po tem?

O4: Ne, se mi zdi, da si kar dobro zajela vse.

U: To je v bistvu to, kar sem imela pripravljeno, tako da hvala ti!

O4: Malenkost!

9.6. Transkript intervjuja 5

U: Se pravi, tema je torej dotik, torej neki objemi, poljubi, kukr se jih izvaja, kukr jih pač tukaj izvajate, na to temo. Naslov te diplomske je Pogledi v zaposlenih tukaj v [kriznem centru] na dotik z otroki včasih njihove nastanitve. Zdaj je to vse bo anonimno.

O5: Diplomsko nam pač pošli, sej to je najbolj fajn.

U: Tako, da to je to. Imaš kakšno vprašanje mogoče?

O4: Ne.

U: Najprej me samo zanima, kaj si po poklicu oziroma po izobrazbi?

O5: /Socialna delavka/ (O5_I1).

U: Koliko časa pa že delaš v [kriznem centru]?

O5: /V [kriznem centru] delam, prišla sem konec februarja 2020/ (O5_I2). Sem pa na CSD že od leta 2006. Tako da sem že, v bistvu od vsega začetka delam v socialni.

U: Se pravi, kot otroci pridejo v krizni center, kako predstaviš to svojo vlogo njihovo centru?

O5: Pač, predstavimo se po imenu, nič ne ločujemo, kdo kje je, kdo kje po izobrazbi, tega nimamo. Skratka, predstavim se po imenu, jaz sem pa [ime], /jaz pa tukaj delam/ (O5_I3). Zdaj čisto odvisno seveda od starosti otroka. Večjim rabijo, malo več. Mejhni niti. Ne mejhni, če gledamo, ful mejhne niti ne rabijo tako besedne razlage. Ampak ja povemo, da tukaj delamo, /da bomo mi skrbeli za njih/ (O5_I4), da pa zdaj so nekaj časa tukaj, zdaj odvisno od situacije, kaj oni sploh vejo, kaj je bilo doma, lahko da ne vem. Aveš kakšni otroci vejo, zakaj so šli, ne vem. En otrok ve, da je njegova mamica ful preveč pila, da je zato tukaj, eni pa ne vejo. In pač zdaj odvisno tudi...ne vem, kakšni centri tut rečejo, da pridejo otroci na počitnice. A veš, ja, res, imamo par primerov. Zdaj boste malo prišli na počitnice. Tako da je čist, čist odvisno. Ampak načeloma tako povemo, da tukaj bodo zdaj nekaj časa. Jaz osebno govorim, da, nasplošno. Razen se sem rekla, v kakšnih primerih, kaj že malo podrobneje. Vem, da se bolj pogovarjamo. Drugače pa, da imajo starši ene težave, da morajo starši te težave najprej rešiti. In da tolk časa bodo pri nas. Pa z drugimi otročki. Jaz sem ta, pa ta. Jaz bom danes, ne vem, ali bom samo v nočni, ali bom potem čez dan. Pač razložimo v tem stilu.

U: Kako pa potem otroci razumejo to tvojo vlogo?

O5: Veš kaj, to pa zdej spet, večino otrok vsem je mičken bolj previdna, kako pride na začetku. Na tako malo bolj. Ne vem, smo imeli pa enega fantka, jaz se ga prav spomnim, ki je prišel čez vrata, ki je rekel, jaz sem [ime], jaz imam novo kapo. In lej, tu pač on nič rekel, da bi kdaj koli koga pogrešal od prvega dne, bil aktiven in tako naprej. Lej, otroci pač, ja. Na začetku pa so. Mejhni otroci jokajo, no, veliko sevede. Starejši otroci imajo tudi kakšne stiske, pa so mogoče prvi dan, mogoče malo bolj tako, bolj se, kaj jaz vem, ali so na kavču, veliko se jih potem zaigra naše igrače. To me je tri, štiri leta ful premamijo naše igrače. Zdaj pa tako, eni imajo ful radi, da

se potem, pač vedno, ko pride otroc, kaj mi razložimo, okej, že besedno, že razložimo, kako je, ampak itak, ko pride, to so vse mejhni otroci, ne. Jih pač tudi v naročje vzame. S tem, da mogoče kakšni ne želijo, odvisno, ne, kakšni pač odklanjajo resni stik. Večina sicer ne, ampak kakšni pa. Tako, da čisto vidiš, kaj otroku ustreza. A veš, ne smo še sil. Če želi, lahko se stisne h tebi, pa se crkla. Če hoče biti sam, ga pač pustiš, mu sam prideš zraven, a kej rabiš, lej povej, a bi šel ven. Pač malo bolj smo previdni, mislim. Mu pustimo individualnost, mu pustimo, da tist čas sam prebije, kuker pač on si izbere, a ne. A veš, ga ne silimo v neke skupne dejavnosti, pa če bo pač tist dan noter, tako, a veš, v tem stilu. Smo pač, ampak je pač čisto odvisno kot otrok.

U: Ok. Zdaj, kar se tiče teh telesnih stikov oziroma dotika, katerih se poslužuješ?

O5: Ja, jaz sem zelo tak človek, kako ne rečem, jaz ja. Tako je tudi, ko vem, da je moj sin tak. Jaz imam pač rada dotike. Jaz sem taka, /jaz rada crkljam/ (O5_I5), jaz druge crkljam in jaz sem pač mogoče res, tudi hiter se ljudi dotikam, a veš, tako tudi odraslih, no. Imam pač ta kontakt, men ta telesni kontakt. Tudi jaz ga rabim in ga veliko rabim. Zdaj pač, lej, otroke, ali /jih vzameš v naročje/ (O5_I6), ali jih, a tako, da /jih stisneš/ (O5_I7) gor, da so h tebi, ali če so večji otroci, če se vsedeš, pa jih imaš v naročju, jih stisneš, /za rokce kdaj držiš/ (O5_I8), /če kam greš/ (O5_I9), jih primeš za rokce, pač jaz /jim dam lupčka kdaj/ (O5_I10), ko pridem /zvečer, za lahko noč/ (O5_I11), jaz pač vse otroke, ko grejo zvečer v posteljico in dam v posteljico, jih položim, jim dam lupčka, ko preberem v pravljico, ko pravim zdej pa pesmi, saj grem še vedno od pojstla do pojstla, pa vsazga pobožam, pa mu dam polupčka na čelo ali pa na lička, pa /me objamejo/ (O5_I12), tako da, jaz tudi pač jaz dam jim tudi veliko krat polupčka na čelo oziroma ličko, al pa na laske, tudi jaz to rabim, tako da. Seveda. Ja, ja, pač vse tega, ja.

U: A si kaj tekom šolanja izvedla oziroma kaj si tekom šolanja izvedla o telesnemu stiku?

O5: Veš kaj je že to? Jaz če se zdaj spomnim nič, no men je žal no, /ne spomnim se/ (O5_I13).

U: Ok, a pa tako, bi ti pomagal, če bi se kej pogovarjal o tem oziroma?

O5: A veš kaj, dokler, zdaj čisto tako, če je vse v redu, ni ti pol, kaj ti je vse samo, a veš jaz to jemljem kot samoumevno. Verjamem pa, da kdaj imaš pa kakšen problem, predvsem če imamo otroka kakšne drugačne izkušnje, predvsem če imamo otročka s sumom spolne zlorabe. Zdaj, kar sem bila jaz, tukaj v [kriznem centru], sicer je bilo v enih primerih tako šlo za sum, ampak ni bilo tako, da bi bilo prav, a veš, da bi bilo zihr nismo mel nikol tazga otroka, v preteklosti v [kriznem centru] vem da so ga mel, jst ga nism mela, in tam vem da /so ful pazil pr dotikih pri umivanju in tako naprej/ (O5_I14). Jaz nekaj, tudi ni bilo nobene, se sm rekla, kaj ni bilo tazega primera, da bi imel, jaz pa če to nekaj vzamem kot nekaj samoumevnega, nekaj najbolj normalnega, a veš, ne dajem posebne pozornosti na to. Tako, da ne vem, če bi kaj mi rabili, da bi kaj na faksu mogoče, ne vem, ne vem. Ne vem, ne vem, ne vem. Ne vem, ne vem, ampak nismo pa tega, se ne spomnem, da bi o tem kaj govoriti. Lej, sem že stara, tukaj.

U: Predvčerajšnjim šele. Katere prednosti zaznavaš pr vzpostavljanje dotika z otrokom?

O5: Ah, jaz mislim, /da to definitivno ima veliko prednosti/ (O5_I15), pač oni so bili iztrgani in pač, v bistvu brutalno, tudi če bil, a veš, za vse otroke so razlogi, da so bi odvzeti, da ne bo pomote. Ampak vsem je to v očeh otroka je najhujši poseg v družino, poseg v neko krvno vez med starši in otrokom. Mi v bistvu otroci, /predvsem mejhni otroci, jaz mislim, da je ful pomemben telesni kontakt za njihov nadaljnji razvoj od dojenčka naprej, kar

že itak vemo/(O5_I16), /a ne se maš kengurujčkanje/ (O5_I17), mame in vse tako. Jaz mislim, da je to pač pomemben, predvsem oni nimajo tukaj staršev, mi smo trenutno njim vse. Ata, mama in vsi. In še tudi, ko so mel starši, vprašanje, koliko so jim oni tega nudili. Tako da jaz mislim, da na tak način veliko stvari lahko tudi samo na tak način pomagaš otroku. Ne rabiš ne vem koliko besed, da ga stisneš, da ga pocrklaš, da čuti, da je ljubljen. Mislim, men je to definitivno velika prednost. Jaz te stvari kar uporabljam pr teh, k imajo kakšne probleme, k jokajo. Potolažiš. Mislim, mislim, da je to za tako starost otroke nujno. Bolj kot je drugega. Da to bolj rabijo, kot je drugega.

U: A mogoče znaš kakšne slabosti, al pa celo tveganja pr vzpostavljanju dotika z otrokom?

O5: Ja, na primer, primer no, smo imeli otročka, ampak to sem potem pogovarjala s drugimi sodelavkami, ki smo bili, na kavču pa je tako le dal roko, odspodi pod majico, pa me je tako prijel, tako za pas me je držal, tako je imel roko. Ampak vem, da je to drugim sodelavkam to delal. Ampak nič, ni samo na pasu, na moji koži je imel roko, odspodi pod majico je dal, jst sem to dovolila, je pa, vem pa, da kdaj, otroci so tako stari, imel so različne izkušnje v preteklosti, imamo tudi otroke, ki /te mogoče kdaj za prsa, prime, zdaj pa tako, če je menj neprijetno, jaz potem to prekinem./ (O5_I18) Torej, /če je nek dotik, ki je men neprijetno, pač povem, ne, to pa ne, to se pa ne dotika na tak način./ (O5_I19) A veš, smo tudi v takšni situacijah imeli, kot pač mogoče ne vem. Mene je en romček drgač, on po riti lopnu, ne. Bil je pet let star, leto je imel mene in me takole, pok, poriti lopnu, tako, kot da bi bil odrasl in nazaj in se mi je smejal, ne, kukar, ne. Jaz sem pač bila tako. On je bil, jaz sem bila čist njegova, on je bil, pela moja, je reku, ne. Pač, a veš, kakšen tak odnos pride, ne, tako, pač, ja, en pač vsak otrok se mogoče ima enega raje kot drugega, ne, logično, no. A pa, kaj sem takrat to zignorirala, ne. Pač, on je to verjetno, veš kako v naselju v Romskem, veš kako tam živi jo otroci, kaj vse vidijo, ne. To sem zignorirala, no. /Na primer, ta fantek je, in pa ga je tudi sodelavka rekla, ki je isto rekla, da je isto zatlačil roko pod pas, ne, in potem je držal, ne. Pa, če sem ta stik dovoljevala, ker vem, da ne vem otroc, a veš, imajo neke čudne, eni podpazduho dajo roke, ne. A veš, imajo iščejo neke, ali pa eni dajo tako pod vrat, veš, ali pa za ušesa, se pač otroc ima različno, ne./ (O5_I20) So pa neki, mogoče, kdaj, kakšni stiki, ki pa bom rekla, mogoče iz strani otroka, ne, ni tako, da bi kaj pomenila, ampak mogoče se mi počutimo nelagodno, takrat se mi pa zdi, da moraš pa prekinjati tak stik. Zdaj, kaj, če se jaz počutim nelagodno, ga prekinjam, a ne, če se mi pa zdi, da to, a ne, pa ni za, pač, da je nelagodno, da se pač jst počutim nelagodno, ne, da to pa ne, da tukaj me pa ne, tukaj me pa ne, ali pa ne vem, ali pa ne vem, po riti me pa ne, to rečemo, ne, a veš, pač jaz pa to opozorim, ne, ker, zdaj ne vem, a je to strani petletnika bilo namenoma, a je to pač čisto tako, ne, pač to jaz ne vem, a ne, se ne morem vedeti, ampak tako me rekla, pr stiku, ki je meno osebno neprijetno, ga prekinjam, no, kaj se mi zdi, no, sicer ni tega velika, ampak pride pa kje pa sem, no, a veš, primer, sej jaz to vem, a veš, otroci, ki so se dojili, ne, ki dvigne roke, to je moj sine delal, veš, takole da roke [nakaže na prsi], veš, gor, pač tukaj lahko.

U: Ja, ne mislijo, da je kaj slabega.

O5: Ne, in tudi en takšen tak, vse velik stvari jaz zignoriram, ne, samo, če pa mogoče tako pa da vidiš, da se pol malo režijo, veš, da so že pet, šest let stari, takrat pa prekinjam, pa se pogovorimo, da to pa, ne, tudi na njih damo, lej, če teb ni všeč, da te nekdo tako, drži mu, moraš povedati, pač tudi na tak način tut otroke učimo, ne, da ni vse v redu, kar, če teb to všeč, boš dovolil, če ti pa ni všeč, boš pa rekel, ne. Ja. A veš, v tem stilu, ne. Ja. Jaz sem malo zakomplicirala.

U: Ne, ne, ne, čisto super, to je razloženo. A se ti zdi, da je v kakšnih situacijah nujeno, oziroma neizbežen ta dotik?

O5: Jaz mislim, da je pri teh otročkih, k so odvzeti, povsod pomemben dotik, v vseh primerih, pač, če ne drugega takrat, /ko jih kaj boli/ (O5_I21), /ko so v stiski/ (O5_I22), /ko so bolni/ (O5_I23), ko so kaj žalostni, ne, pa največ tega je zvečer, ko so otroci umirijo pred televizijo. Zdaj, ko smo imeli ni tri otročke v redu ali pa štiri, ena eni noge, ena druge, eno levo, eno desni, zdaj jih je deset, ne, in pol je vedno kreg kdo bo kje, ko da jaz pol, se pravi, tu smo tudi s sodelavkami pogovarjali, da jaz sploh ni grem več na kavč, ker jaz kako nih imam deset, ne. A veš, ni fair. In pol, ne, ampak to, kar je veliko otrok, je to ful, ker zvečer je tist čas, ko se vsi otroci res, vsak na eni noge, ko se vsi stisnejo, to je pač um, /pomemben pred spanjem pomemben kontakt/ (O5_I24), pa zvečera, ne, ko jih pač daš v pojstalne, pa zjutraj, ko se zbudijo, /tut rabijo velikrat, veš, zjutraj, ko se zbudijo, tut rabijo jo stisk/ (O5_I25), no. Tako da v teh situacijah meni se zdi, da je nujno, da pač pri nas moramo biti vsi taki, ki nam to ni tuje in ki nam to odobravamo stike. To se mi zdi, da je kar ena, bi mogu biti pogoj za delo pri nas, no.

U: Kako pa preverjaš, če stik otrokou odgovarja?

O5: Ja, ko otrok, /pol kasnej že vidiš/ (O5_I26), ne, /ko pa otrok na začetku pride, pa vprašam/ (O5_I27), no, čist na primer na začetku otroka vprašam, a ga stisnem, ne, to pa vprašam, ko da res otroka ne poznam, ko je na novo prišel. Zdaj, mejhne niti ne sprašuješ, ne, ampak pokaže, mejhni mi se mogoče tudi odrivajo. Na primer, tale naš dojenček, jaz sem imela sprejem ponoč, on je bil se takrat devet mesecov, ne. On še slabo vidi, kaj ma glavkoma, a razumeš, on je mene tako odrival. Ja. /On je mene odrival/ (O5_I28), on je prišel, njega so iz postelje vzel in ga prpelal in v avto in ga dal ob enajstih izvečer. Zavračal je tudi, odrival me, pa sem ga na kavč dala, pa zraven božala, vse možnosti sem naredila. Pol je zaspal, k je bil zmatran revček, ampak me je ful, ne, odrival. Tako da, ko pride otrok, k ga ne poznam, ga vprašam, a greš men pocrkljati, a se lahko v h teb vsedem, kdaj se umakne po navadi, ali pa pokimajo, a se lahko v h teb posedem, a ti lahko, a greš k men v naročje, a te lahko pobožam. Tudi, ko so novi otroci, jaz vprašam, a ti lahko dam lupčka, no. To pri novih preverjam. Tako so otroci nekaj časa, kaj pa...

U: Se že tako poznate, da se že...

O5: Ja, pa, veš je tako, ne, ko dam trem lupčka, ko tri pobožam, moraš vsem, ne. Ni nobenega, k bi rekel mene, ne, tako da to je potem tudi, ne, dokler oni tudi jaz. Tako da, v začetku je predvsem, to preverjanje stika. Ne želijo vsi, smo imeli eno deklico, kaj se na koncu, na začetku ful, na koncu je bilo to, se je skozi crkljala. A pa, ko kakšen teden ni želela bližine naše, tudi za igranje se ni z drugimi otroki, ko še en teden ne trajal, je bila največkrat, kad sama na kavču in pač pol vprašaš, siliti pa ne smeš, logično, da ne. To je otroc pokazal, veš. Ja, devet mesečni je pokazal, bejž stran. Ja, se je. Zdaj pa že naš.

U: Se je navadil. Lepo. Kakšne mogoče razlike prepoznavš pri ravnanju z otrokom če je strokovni delavec ženska al pa moški?

O5: Sigurno drugačen pristop, no. Jaz mislim, da imajo moški drugačne poglede k ženske, pa tudi otroci drugač sprejemajo moškega k žensko, zato bi bilo res optimalno, da bi mi bili skoraj na pol-pol, če me eno vprašaš zaposlitev. Ampak žal ni tega, ne, v sociali pa žal ni tistih štirje fantje, ki so, ne, ne pridejo v krizni center za otroke v svojo službo, ne. Tudi pri otrocih vidimo, da tudi res je drugač nas obravnavajo. Oni točno vejo, kdo je bolj

strog, kdo bo bolj popustil, koga lahko krog prsta vrtil, vse to njo, vse to si delala pr nas. Vse se je zvedelo, da je dinamika bila čist. Odvisno, kdo je delal, je bila drugačna dinamika, ne. Tako da, ja, jaz mislim, da moški vse eno imajo drugačen pristop. Mogoče imajo bolj tega, tudi k imamo enega prostovoljca, no, pa če bi bilo z otroki bolj jih, mogoče imajo meče, /drugačno igro/ (O5_I29) imajo, no, bolj mogoče, ne vem, zdaj, da nam tazga taka misli moško igro. Vse, nisem rekla, da se ženske tako ne znamo igrati, zdaj, no, kaj narobe, ampak vse, mogoče malo bolj divjajo, no, pa če bolj se spomnijo žogo nabijati, fuzbal, mogoče malo več tega, no, da je. Čeprav tudi mi to punce delamo, no. Otroci je pa tako, vidimo, tudi pol se tudi vidi, kaj so imeli v svoji matični družini, kaj jim je mogoče manjkal. Zelo obrajtajo tele fante. Kdaj zelo, veliko bolj ko ženske. Mogoče tudi zato, ker jih je mal, ker jih manj vidijo. Ampak zelo obrajtajo moški lik, no. Mislim, je dejstvo to, no. Zdaj, ne vem, lej mogoče so imeli v preteklosti v matični družini, da ni bil pač moški tak zgleden lik, mogoče, ne vem. Ali je bil mogoče, da je manjko bilo, da ni bilo očeta v njegovem življenju, ne. Ampak, kot pa delamo, mi imamo samo enega sodelavca, ne. Pa večina ženske, vse je tukaj pa nekako ne ločujemo, no. Tako, no, da bi [ime] pač ene stvari delao, mi pa druge, ne. Ne, pač vsi enak, ne. Ampak vidimo, da kakšni so bolj na fante, ne. Pač, raj, pa drugačen pristop imajo. Ne vem, oni se mogoče malo boksajo, jaz ne bom postila. A veš, a pa jaz ne bom postila, da bo men po hrbtu. A veš, da me bo, da bo na men na hrbtu jahu gor. Jaz tega ne bom postila. A veš, kaj je početek, jaz tega ne bom postila. Ne vem, kakšno fant pa bo to pustil, ne. Pa da jo bo nosil na ramenih, jaz to ne delam. Ne, pač to so razlike in otroci to rabijo. In jim je ful fajn, da se en pač malo drugač ukvarja z njemi. Tako kot v družinah, ne.

U: A mogoče prepoznaš kakšne razlike pri ravnanju moški, ženska strokovna delavka z deklico ali pa dečkom?

O5: Mogoče, zdaj, to pa če bo tisti [ime] tisti, ki mora povedati, jaz mogoče vidim, da vsem on, kdaj, ko sva skupaj pa tuširava, prav on bom jest fante, ti dej punce. Jaz sicer se mi ne zdi, da je potrebno ločevati, ampak pač jaz čist to sprejemem, a ne. Pa mogoče šest, sedem letnice, da jaz tako vidim, da mogoče avtomatsko jih bom jst. Pa tudi on tako, kdaj bom jaz fanti tuširal, ti dej pa punce. Čeprav, ne vem, če je to nujno, ampak, lej, če pač.

U: Nekaterim je bilo tako prijetno.

O5: Ja, pač men se zdi to čist prav. Mislim, čist uredu ane, da pač, ja.

U: Zdaj, se pravi, ko sem bila na praksi, je bilo velik govora o tem, da otroci veliko dlje ostajajo po tem sprejemu družinskega zakonika, kot kar so prej ostajali. A mogoče opažaš kakšne razlike z ravnanjem z dotikom, če ostajajo manj časa, pa če ostajajo dlje časa?

O5: Ja, definitivno. /Čim dlje časa so, tem bolj so domači/ (O5_I30). Čim dlje časa so, tem bolj so domači. To je dejstvo. In si tudi več dovolijo, ne. In kdaj morš tut rečt, lej av, to me ne boli, ne. Ne moš jih vse delati, kar ti pač. To je definitivno. Pa, a veš, tako bom rekla, vse eni otroci grejo prej, oni vidijo, da eni otroci grejo prej, eni pa ostajajo. Otroci takrat si mislijo, zakaj pa jaz nikamor ne grem, ne. Smo imela enega fantka, ki je dejansko mislila, da njega nobeden ne mara. Pa če to je zdaj drug... Ja, ne. Sigurno. Pa tudi... Na primer, za [ime] je zdaj še vse, vse novo, ker je tukaj še pol meseca. Ja. Za [ime] pa [ime] je pa že vse milijonkat poznano. Ja. In rata s časoma preveč dolgočasna mogoče. Eno in isto. A veš, mi pač imamo... Nadomeščamo družino, ampak ne na tak način. V družini hodijo vse na trgovino, v babico, na izlete. A veš kaj mislim? Mi tega bolj malo hodimo. Sej hodimo, ampak bolj malo. In je življenje zelo enolično, ne. In če si ti kle 8, 9 mesecev, res se razumem, da ti pol že pač... Ni napredovanja. A veš, ker ne more. Pač mi to nudimo, kar nudimo. Ne moramo pa vedno več nuditi.

Ne delujemo tako. Ne moramo, ne. Ker imamo pač vedno otroke in vedno novi prihajajo. In ja. Siguran so otroci, k so dlje časa tle. Jaz mislim, da so tudi drugačno. Se bolj v obnašanju in se vidi v ravnanju.

U: Se mogoče bolj več dotikajo, oziroma ste bolj bližnji z dotiki, če so tukaj dlje časa.

O5: Pa jaz mislim, da. Zato, ker si ti otroci bolj kar sami vzame. Bolj, no, bolj. Primer no, zvečer rečemo, če se na kavču vsedem. [Ime] pa [ime] takoj najde ta pot v naročje. Ta prva, ne. In moraš reči, daj, bomo malo menjali. Zdaj, da bi pa, ne vem, na začetku, ja, kot otroci, še tipajo, ampak tam po enem mesecu se mi zdi, da pa kar vsi domači ratajo, ker še potem ni tukaj takih razlik. Mogoče ti sprav v začetku, a veš, da se navadi na vse nas, ne. Pol, k se pa enkrat navadijo, pa se je bolj. Zdaj, pač itak tukaj gledam v zgleda, ne, ker se deseta, veš, kako to, kar bom jest boš ti.

U: A prepoznavš mogoče kakšne etične dileme?

O5: Na primer?

U: Na primer, [ime] je prej izpostavila pri tuširanju, oziroma, pr osebni, intimni negi, da ji včasih ni prijetno, kako ta odnos, ki se vzpostavi, pa da ta odnos se vzpostavi z več ljudmi.

Kako potem prepoznajo, da so kakšni v redu, kakšni zunaj, pa ne vem, kaj je mogoče v redu.

O5: A ja, jaz to razumem, ampak, lej, jaz pa tako mogoče malo drugač razmišljam. Jaz le izhajem iz tega, da smo vsi mi kaj zaposleni, in da imamo vsi enak cilj in vsi enak način.

In pač, otrokom je treba rit brisati, otrokom je treba umiti, je treba lulike umiti, je treba skrbeti za lulčke fantke, pač je treba, to je pač stvar, če si tukaj deset mesec, otrok, mora se fantek, se mora sam naučiti, dokler sam ne bomo mu moraš ti lulčke dvigati. Pač, jaz to vzamem kot, a veš, jaz bom tako rekla, kot to, ko greš na ginekološki pregled. Pač, to je zdravniški pregled. Ja, meni je mogoče bolj neprijetno, ampak po drugi strani, pa zakaj? To je tako, k da bi ti, jaz razumeš, jaz se trudim tako gledati, no. Sej vem, meni je tudi neprijetno na ginekološkem, raj koleno pokažem, ampak, ok, pač, je treba. Je treba, tako je. In jaz vem, zdravnica pač, ki ima enega, ona jih ma deset, ne vem, koliko jih ma na dan, no, a veš, ona tako gleda, k en drug koleno. Ja, in jaz se pač tudi, jaz gledam tako, jaz glede tega, nimam tako, ne vem, jaz glede tega, ne problematiziram, no. Jaz ne, no, jaz se pač trudim, ne, jaz nimam nobenih težav s tema, ne, umivanjem, lulčki, gor, dol, tretje, tudi rečem, razlagam, pač, tudi, k me vprašajo, kajšne, mislim, a veš, jaz sem tudi, k sem imela otroka, mene pač njega vse zanima, jaz sem pač imela že zgodaj spolno vzgojo jaz pač, čim bolj direktno poveš te mene, ovinkaraš te mene, dajaš občutek, da je nekje narobe s tem, ker to ni narobe s tem, a veš, imamo otroke, ki se ful samozadovoljujejo, ki je prav moteče, ti ne smešneš, da se ne sme, sem pač, a ne, ne moreš potem na kavču, ker je pet drugih otroka, a, ne, pa enkrat je [ime], prišlah me, ne, ne, to prsmrdel, poriti, no, in je, ja, in sme ka, ima, fu, ti roka smrdi, a si imela v hlačkoh, pet umiti roko, le če to delaš, si moraš umiti roke. Ja. A veš. Ja, no, veš, tako, normalno, normalno, brez roke. Ja, pač delej to, pa kje roke si boš pa umila, na mestu, mislim, prej se smrdi. Mislim, zelo. Ja, jaz to pač, jaz to ne gledam, jaz to ne problematiziram, če jih dam s jst tuširam jutro [ime], pojutrnem študentka, kaj pa vem, jaz to tako ne gledam. Je pa tako, je pa res, da, naprimer, ko je en fantek nam prišel, to bi bil, rečmo, naš [ime], pač pr nas pride v pol brisačkah, nagički, dajo hlačke gor in ne, on pa ni in se je hotel in se je šel drugam, se je skrival. Sicer zdaj je že malo pozabil na to, a veš, ampak na začetku se je. In ja, in jaz sem mu pol rekla, bi se ti drugje oblekel, boš dobil pižamco, se boš tem oblekel, boš, ja, če noče mu zagotovim,

seveda prostor ne delam, ah, ne, sej se lahko, kot vsi ostali, ne. Pač, kako on želi, ne. Ampak zdaj se je že malo navadil. Tudi primer, ko če lulike srbijo pa tako naprej, pa ke tacega, ne, ne dovoljam, ko imam v punčku, jaz ne dovolim, da otroci gledajo, ko previjamo druge otroke. Jaz pač to ne dovolim. Lej, to je pač nek, en tak, pač jaz se zdi, previjam, lej, vi pejte stran s kavča, veš, kaj te firbci gledajo, ne, pač ne, ampak ne, zato, ampak zato, kaj pač, ne, oni niso ginekologi, no, tako me rekla, ne. Tako da ja, jaz razumem, kaj misliš, ampak jaz na to ne gledam tako, no, ker se mi zdi, pač, mi smo vsi kje zaposleni, lej, če bi pač, ja, jaz ne gledam tako, je pa res, če bi pa primer, če bi pa otrok želel, na primer, primer, da on reče, ne, jaz hočem, da me [ime] kopa, ne, ti, to je brezveze, ne. Če bi pa iz postavo, da noče, da ga [ime] kopa, na primer, ne, tem bi pa verjetno upoštevala, to je pa resno. No, mogoče ima pa on, lej, mogoče ima, jaz ne vem, kakšne izkušnje so ti otroci imeli, kar je na papiru je samo pol tega, kar so oni doživeli. Tukaj bi pa pol upoštevala, ne, in tudi, koliko smo za, a veš, tudi, naprimer, ko so kakšni večji otroci, ne, boš rito, bom sam, a lahko stran gledaš, a veš, vse ti pove. Ja. Ja, bom stran pogledala, ti kr dej, ampak si umil, lulčka, ja, bom sam, okej, a veš, in jih tudi že od majhnega naprej navajam, jaz mislim, da žajfo sam, ampak ne morajo pa vsi, ne, pač rit je treba umit, lej, sorry, pač, ne. Ti vedno, ja. Tako da, ja, jaz nimam teh, ne vem, ne gledam tako. Okej. Razen, če otroki izpostavi sam, pa da vidiš, da mu je neprijetno, to je pa drugo.

U: Okej. Kje pa poiščeš pomoč, če nisi prepričana, če si prav ravnala s stikom, oziroma dotikom?

O5: Aha, lej, mi dajemo, mi smo fajn kolektiv, /jaz jih poiščem pomoč pri sodelavcih/ (O5_I31), mogoče s [ime] se kašne take stvari, jih mogoče malo več pogovarjamo, mi dve s [ime] se od prej pozna, k sva [kraj] skupaj delali, no, sva bile že pred [kriznim centrom] sodelavke, no, tako da kje vprašam, koga, če ima on kakšne take izkušnje, a veš, da vidiš, a imam vsi take izkušnje, a imam to samo jaz, kot, na primer, mu fajn teka roko dol rinil sem zdaj zvedela, da je itak to vsem delal, ampak je držal, primer, zato pač rokico je imel pod majico, ne, za pas, na primer, ne. Ja, lej, pogovarjamo se glede tega, zdaj sej sem rekla, odvisno, če gre za košne druge sume, a ne, pa vsem si mal bolj pazljiv na te stvari, ne. Drugače pa, lej, jaz vprašam te večje, a želiš, da ti jaz pomagam, ali boš sam, če sem kdaj, tudi jaz zdaj ne vem, vprašamo otroka, ne, pa če ti je to ok, a ti boš ti, sej povejo. Mislim večina jih pol pove.

U: Katere izkušnje ti pa najbolj prav pridejo pri ravnanju z dotikom oz. katera znanja?

O5: Znanja ne vem no, da bi jst tko kej iz znanj, /izkušnje pa lahko rečem moje osebne izkušnje materinstva./ (O5_I32) To pač men ful prou pride. Sej sm rekla, jst sm pač crkljala otroka in je star 21 let pa se še vseen pride k men stisnit. Jst razlikujem razvajanost in scrkljanost...scrkljanost je neki...primer na primer...jst to razumem, mi imamo deseti otrok in pol eden ne more bit skos v naročju, mislm men je to jasn. Ampak rečmo pri mejnih dojenčkih je težko pustit...sej kdaj more jokat, sej kdaj ne morm drgač, kdaj pač more, lej boš pač mejčen joku, načeloma aveš js vzamem v naročje in tut če kdaj kdo razumem to logiko ane, ne mormo tko, smo ga že razvadil, pa je velik dela ampak jst ne mislim tako, jst mislm da je pa prou, kljub temu da kdo prav, da smo ga že razvadil pa da zdej itak otrok razvajan in zdej se hoče skos po naročju, ampak tko je prav. More pa bit tut mal joka, ker pač ne moreš, k če mam tri je čist drgač, kukr če jih imamo deset.

U: A se ti zdi, da bi bil kakšen vidik te teme, se pravi dotik in otroci, treba še naprej raziskati in osvetlit?

O5: Veš, jst ne gledam tako, jst to gledam kot nekaj samoumevnega, tkoda če gledaš tko, ne a ne, ampak verjamem pa jst take izkušnje nism imela. /Verjamem pa, da če imaš ti otročka, ki je doživljal spolno

zlorabljanje, da mogoče glede tega bi pa rabli kakšna dodatna znanja aveš kako v tem primeru postopati. V tem primeru pa jst pač nimam teorije, jst bi delala kar jst mislim, ampak bi mogoče teorija kej družga povedala. Mogoče v teh primerih bi bilo fajn kakšno strokovno znanje, pomoč, ampak drugač pa jst to vzamem kot neki samoumevnega/ (O5_I33).

U: A se ti zdi še kej pomembno izpostaviti, pa nism direktno vprašala po tem?

O5: Ne. Sam, da je treba otroke crkljat. Pa da ti...še neki je, k ti zapuščaš službo, na centru te itak pol strank nazja, k ti zapuščaš službo je neki najlepšga, k se stisnejo h tebi, a razumeš, to ti naša služba, naš poklic da. To je tist, k greš lepo domov z enim dobrim občutkom. Tko k njim pomaga, mam občutek, da je tut za odrasle pomembno. In jst mislim, da to k otroci, je tudi nam neke vrste...velik pomeni tko tudi za nas je to dobr, k te otrok stisne, pa k veš da si neki dobrga naredu.

U: To je to, hvala ti!

O5: Super!

9.7. Transkript intervjuja 6

U: Ja, pa jaz bom tole snemala.

O6: Ja, ti kar.

U: Se pravi, pol bom to pretipkala, pa bo ta posnetek izbrisan, potem pa bo kakšni izseki v diplomski nalogi.

O6: Ja, to bi bilo zelo lepo.

U: Ok, super. Kaj si po poklicu oziroma izobrazbi?

O6: /Univerzitetni diplomirani inženir zootehnike/ (O6_I1).

U: Aha, zanimivo.

O6: Ja, čisto druga.

U: Koliko časa pa že delaš v [kriznem centru]?

O6: Odkar [krizni center] obstaja. Ja, od začetka čist.

U: Se pravi to je že ene sedemnajst let?

O6: To je od leta 2008, se pravi k malo bo dvajset let. Dvajset. Ja, pa /bo sedemnajst/ (O6_I2).

U: Se pravi, ko otroci pridejo v Krizni center, kako jim predstavljaš svojo vlogo tukaj v centru?

O6: /Da sem jaz tukaj zato, da bom za njih poskrbela/ (O6_I3), da jim bo varno, da se bo dobro počutili, da če bo rabu pomoč, da se obrne nam, da ga tudi pocrklijam. /Predvsem pa to, da smo mi tukaj, da mu zagotavljamo eno varnost/ (O6_I4) in da bo vse v redu pri nas. Da probaš mu v bistvu ta strah omiliti, ko prihajajo v novo okolje in nobenga ne poznajo. Pa je tako že stresna situacija za njim. Na ta način.

U: Kako pa oni tvojo vlogo razumejo?

O6: Čist iskreno, meni se zdi, da eni od otroci... v tebi vidijo sploh zaradi tega, ko so zdaj tako časa pri nas. Mogoče v preteklosti, a veš na začetku, so bili otroci res tukaj tri tedne. In je bila v bistvu ta vloga res, da si ti tam zato, da si za njih poskrbiš, da jim daš za jest, da jih uspavaš. Zdaj se je pa ta vloga nekako spremenila in si ratu, ko se glede na to, da so tukaj po par mesecov in tudi po leto dni. /In rataš, kar ena nadomestna mama/ (O6_I5). Kar opravljaš v bistvu, tudi greš z njim k zdravniku, greš k njemu na obisk, če je v bolnici, dela z njim za šolo, če so šolski, gre z njim na vse te preglede. In v bistvu si toliko z njim, da kdaj se to otrok zmoti, pa te pokliče mama.

U: Se ti je to že zgodilo?

O6: Ja. Se mi je že zgodilo. Sej se mu pa razložiš, da ti nisi mama, ampak se mu razložiš, da nisi mama, ne prepovem mu, pa mu rečem, da ji pokliči me [ime], ampak če mu pokliči mama, ma se bom isto odzvala. Kaj je, [ime] sem. Probi si, zapomniti, da sem [ime]. Tudi, že [ime sodelavca_ke] bila. Se mi zdi na tako, da je ta vloga, da smo mi res tukaj zato, da primarno poskrbimo za njihovo varnost in da so dobro počutje. Se je zdaj ta vloga malo spremenila in smo začeli otroke kr vzgajati zraven in res prevzeti ene mame. Na primer letos sem jst vsem za materinski dan v [kriznem centru] poslala naše nadomestne mame. Želim vam lep dan, kr ene dejansko tuki niso mame. In je bil odziv fenomenalen. Vse je skoraj tako, sej smo res. Jaz sej smo res.

U: Kako pa preveriš, kako razumejo tvojo vlogo?

O6: /Pa sej sploh ne vem, če je preverjam/ (O6_I6). /Se mi zdi, da to sploh ni potrebno/ (O6_I7). /Sploh zdaj, ker je ful veliko otrok in je ful laži prehod za tistega otroka, k pride na novo./ (O6_I8) Ker ima isto starost okrog okrog sebe. Ni sam a ne ni zgubljen. In kar povzema po njih ti vzorce, ki jih pač spletemo mi med sabo. Vse so z vsakem malo drugačni. Ampak se mi zdi, da vidi, kako se eni otroci do tebe vedejo, oziroma razumejo tvoje navodila, oziroma poslušajo te k jim kej razlagaš. Ali jim daš kakšno omejitev, k naredijo kej narobe. In da otrok kar v to pade in te pot za tako vzame. Se mi zdi, da sploh ni treba tega preverjanja, če otrok ve, zakaj si ti točno tam. Itak je že ta občutek, da veš, da se pri tem počuti varno, sprejeto, da se ti kdaj zaupa. To se mi zdi, da je tist mejnik, ko ti otrok kaj pove takega. Ali pa ne vem, če se samo v koleno udari in h teb prleti v objem 'buba buba, buba, buba', pa ga lah potolažiš.

U: Katerih telesnih stikov se pa poslužuješ? In v katerih situacijah?

O6: Telesni stiki, joj, /jaz ful rada objamem/ (O6_I9). /Jaz dajem otrokom tudi poljubčke, na lička/ (O6_I10). Seveda prej preverim. In če so pač s strani otrok dovoljeni, na primer za lahko noč in ga kdaj tudi čez dan. Ne vem, k ga kaj stisneš, kaj kaj tazga, pa mu ga daš na lička. Včasih tudi sami prosijo za poljubčka. /Pol preprosto crkljanje/ (O6_I11 /v naročju/ (O6_I12). Pa jaz imam po moje, sem vsi otroci to nekako pr meni izpostavljajo. Jaz poleg tega, da jih fulj crklam, da se z njimi lovim, ne vem, skačem. Sem tudi ena redkih, ki jim zvečer ful rada berem. Se pravi, to je tako verbalni stik, kako ne rečem, ful jim rada berem. Ful se vživim v zgodbo, tako da jaz oponašam glasove. In vedno jim na koncu pojem. In se mi zdi, da je to za njih tako, prav veselijo se mojih nočnih. 'A boš pela? Ja, bom pela.' Se mi zdi, da tukaj imamo ena tako, prav posebna navezanost. Sploh ne znam povedat, zadnjič se je tukaj guncala ena od deklic pa je rekla, 'a mi boš zapela tam dol na ravnem polju?' 'A ti veš, da jst to pojem?' 'Ja, jaz to ponoči poslušam, da to prepevaš'. Se mi zdi, da tukaj imamo ful. Petje ful naredi pri otrocih. Prav tako zvabiš jih, veseli ratajo, kar okrog tebe zacvetijo. Jaz ful pojem. Jaz rada pojem, otroci radi

pojejo, eni samo radi poslušajo. Se mi zdi, da je tako tako, pomirjajočega, pa hkrati zabavnega. Ena protiutež temu đumbusu k je tuki okol k jih je ful, je pa, da začneš pet in se kar nekako umirijo.

U: Kaj si tekom šolanja zvedla kaj o telesnem stiku?

O6: Tekom šolanja? Jaz o telesnem stiku, misliš s strani staršev, s strani šole?

U: S strani šole bolj.

O6: /Jaz v bistvu ful mal, ker nimam te izobrazbe/ (O6_I13). Jaz se temu nisem nekaj posvečala. Bolj sem te vzorce do doma prinesla. Se pravi, se pravi, čeprav pr meni je bil tudi en slab telesni stik, pač e sem imela tudi telesno kaznovanje, kadar nisem bila...pridna za njihove razmere, ne vem, če se kako lumparija naredila. Pol pa mogoče na faksu, mogoče pred etnologijo, obnašanju živali, smo se tudi pogovarjali o dotiku, kaj lahko pr živali pomeni, sploh na primer pr konju, pr psu, bolj v tej smeri tukaj. Z otroci sem pa ...

U: Bolj iz izkušenj svojih?

O6: Ne, sploh sem bila izkušenj, ko sem začela tukaj delati. Nisem imela nič svojih otrok, tako da sem se tega zlo bala, ker sem bila v bistvu nekako porinjena na strani zavoda za zaposlovanje, ker sem bila brezposelna, ampak glede na to jst kr še tukaj pač že toliko tukaj let in ful rada grem v službo in ful me je fajn ... Je bilo namenjeno. Ja, in dotikati je ful velik, /lahko naredi ful velik doberga, lahko naredi pa tudi ful velik zla. Žal, v obe smeri gre./ (O6_I14) Včasih samo na hitro enega otroka primeš, ne vem, da te je strah, ne vem, gugalnica v njega ruknila in ga ne hitrem. In veš, da sem naredila narobe, ker se je ful ustrašil, ker se je lahko spomnil česa od doma ali pa od kjerkoli, da je bilo to znak ene ful negativne situacije, ki je temu pol sledila. In tako, oh shit, kaj sem naredila, ampak to je bilo čisto reakcijsko, pač odreagiraš, instinkt pač. Včasih pa dotik, sploh pri dojenčku. Deluje tako pomirjajoče, da kr še ti pomirjen zraven čist.

U: Katere prednosti prepoznavaš pri ravnanju z dotikom? Oziroma pri samem dotikanju z otroci?

O6: Prednosti? A ni groza, jst sm zdej prišla na slabosti v glavi. Prva stvar, ki mi je prišla na pamet, je, ker se eni otroci pač ne dovolijo dotikati, predvsem uni ka majo za sabo spolno zlorabo, ali pa hudo fizične nasilje. Njih so dotiki zelo... Tudi zdaj imamo eno punčko, ki jo prav povabiš v naročje, k si na primer zvečer na kavču, pa vsi rinejo vate in potem mu rečeš ne. In povabiš njo. Vidiš ji na obrazu, da si ful želi in s telesno govorico, ampak ne more začeti koraka naprej. In zdaj je pri nas dobr mesec, pa še malo, da je začela nas tako za roke držati, ko gremo na sprehode. Tako, da te objame kdaj, ampak to je ta na hiter objem, to ni tisto, kaj se ti tišči, ampak je lih tolk, da ga naredi. /Dotiki pomirjajo/ (O6_I15) načeloma, dotiki so dobri, /ampak moraš biti tudi ti v dobri koži, da je tudi dotik ta prav nekaj. Če ti nekaj si tudi v slabi koži, pa probaš nekaj enega tolažit, pa včasih ne gre na pač otrok začuti, da to ni to in več škode narediš kot pa koristi./ (O6_I16) Če pa si v pravi koži, pa v pravem momentu, se mi zdi reši milijon jokov, stisk. /Včasih se zlivajo besede zaradi dotikov iz otroka in zveš stvari. Sej to se grozno sliši, eni dotiki sprožijo, tudi take situacije ko otrok pove kej, ki je bilo res grozno, ker nisi hotel tega pri njemu sprožiti, ampak pri njemu je to taka reakcija, da pa ti dotiki so delikatno zadeva no./ (O6_I17) Ne moraš pri vsakmu pričakovati, da bodo tvoje dotike sprejel enako. Se moraš prav videti, a enmu pašejo ali enmu ne pašejo, oziroma kaj potegnejo iz njega. Lahko so mu naporni in njih ni. A veš, da ga nekaj siliš od njega, pa ga božaš, pa to. /Moraš spoštovati tisto njegovo mejo, če on reče ne, pa je to ne./ (O6_I18) Če pa reče ja, pa ga precrklaš, kot on mu paše. Ja, tako. Ja, a ti kej pametnega povem.

U: Ne, ne, zelo je bilo super. Do tega je bilo vse odlično, res. Si že predstavljam, se pa tako, o, to bo ful dober za povedati, napisati. A se ti kdaj zdi pomembno postaviti mejo pri otroku, se prav, da je kakšna situacija, v kateri je potrebno postaviti mejo?

O6: Ja, jaz sem zagovornica mej. Jaz pravim, da je meja zdrava in otrok jo rabi. Tudi ti otroci, ne glede na to, s kako travmo pridejo, rabijo mejo. Sam vidiš pa, da otrok, ki ima mejo, se počuti pri tebi bolj varnega. Ni ti ne zahajajo v situacije, ki bi bile potencialno nevarne, ker že tako vejo, da mu ti tega ne boš dovolil. Na primer, jaz ne dovolim nikoli skakat po kavču. Jaz ne dovolim plezati po teh, igralih, ki jih imamo. Pač ne dovolim, da se lovijo po sobi, k jih je veliko. Vse to so potencialno nevarne situacije. /Mejo je tudi treba, če so oni nasilni do drugih otrok/ (O6_I19). Se mi zdi, da moraš ti tako mejo postavljati v odnosu do sebe oziroma do tega, kaj ga vidiš, kaj on dela, včasih /jim moraš pa mejo postavljati med njihovimi odnosi, ker se jih sami še ne znajo/ (O6_I20). In moraš ti not poseči in razložiti in dat mejo. In mu povedat, da bojo naslednjič taka stvar, nosila posledice, kar je pri meni večino, mislim, vedno, da gre sedeti na stol. Pač morajo sedeti na stol. Tako da jaz takoj začnem z mejo k pridejo, jaz še zmeri se ful ukvarjam z otroci. Vse bi jim dala, ampak vedno jim bom dala tudi mejo, pač meja mora biti. Otroci se mora zavedati, da dejanja nosijo posledice. Večkrat, ko mu boš to povedal, bolj mu bo prišlo v zavest. Se mi zdi, bolj povzemajo. In če daš ti mejo enemu otroku, te ostali zraven gledajo in naslednjič je bi en drug naredil tako stvar, no, če mu boš dal isto mejo in mu razložil, ta tretji pa sploh ne bo več ponavljali, ker bo vedel, ok, res je, če to narediš, ne, res ni ok, je očitno.

U: V katerih situacijah je pa stik neizbežen, se pravi da je nujno potrebno ga izvesti?

O6: Stik? /Takrat, kadar je otrok nevaren drugim ali sebi, takrat je nujno./ (O6_I21) /Pr dojenčku se mi zdi, da je skoraj ob vsakem joku potrebno stik, se pravi, pri ta mlajših obvezno/ (O6_I22), pa ne vem, takrat, /ko te otrok prosi za to, se mi zdi, da takrat tudi ne moraš reči, pač ne/ (O6_I23). Se mi pa, da glavno, res takrat, ko greš v sigurno, v kontakt s njim, je pa takrat, ko ga vleče iz ene situacije, ali če enega cuka, ali če ne vem, lahko če z glavo on nekaj buta, ali razbijat stvari, ne, takrat je, to so te situacije, ki je res neizbežno, da boš to naredil.

U: Kako pa preverjaš, da otroku stik odgovarja?

O6: Kako mu preverjam? /Včasih, ga kar vprašam, če so ti malo starejši, a lahko, a ti paše, a ti ne/ (O6_I24), če reče, ne, rečem lahko v drugo stran, kar povej drugič, /pri ta mlajših, ko ti ne povejo, itak vidiš, kako se počuti tvojemu naročju, a je nemiren, a se umiri, ali ti roki neki premika, pa pač vidiš, prav vidi se, ker je res./ (O6_I25) Sto otrok, in z vsakim imaš malo drugačen odnos, in z enim včas ne rata stik, pri katerem se on počuti tega, tako, da bi ti zlezal naročje, ko pač zavrača in takrat pač ga ne posiljuješ, pač rečeš v redu. Midva se pa pač ne bova crkljala, razumem. Pa pr negi je nujen stik. /Pr negi/ (O6_I26). Ja, evo, pr negi. Kar je tudi kar delikatna zadeva sploh po kakih spolnih zlorabah. Moraš kar razmisliti, kako boš spelju zadevo in jo obrazložil.

U: Ful dober. Katere, če sploh kakšne razlike prepoznaš pri ravnanju s dotikom, se pravi, če je strokovni delavec moškega ali pa ženskega spola?

O6: Aha, če vidim kaj razlike? Ja, vidijo se razlike, zelo. /Predvsem, če imajo otroci z enim spolom ful slabo izkušnjo, se pol načeloma temu spolu kar malo izmikajo./ (O6_I27) Potem imaš na žalost, mislim, ne žalost, to ni žalost, /ampak imaš pač punčke, k se do moškega lika obnašajo, zelo, kot da bi hotela malo zapeljevati. Tam se vidi čista razlika/ (O6_I28). Ja, pa pač tudi med nami je razlika in pa včasih, mogoče tudi ni spol razlog, ampak

je čista ena druga zadeva, kako si v eni zadevi odreagiraj, pa se ti zdi, da se pa v enega, kaj lih drugega spola drugač obnaša, kot tudi, na primer, tebe, ki si ženskega spola. Se mi zdi, da najbolj pa to, ta zgodovina družinskega življenja, z katerega izhajajo, pride do tukaj, naprej zdej en fantek, ko je doma, pač versko prepričanje imajo tako, da so moški več vredni v družini. In on, ko je prišel sem, s sestro, ni delal nič, pa je že tako star, da v bistvu bi si mogel znat sam osebno higieno narediti, toaletno ni trening obvladal, obleči se, prinesi stvari, si sam natočit vodo. On ni delal nič, vse to je delala za njega sestra. In on je samo govoril, ne morem, ne morem. In pa se mi je začelo, nehi to delajo, to ni tvoja naloga, on je tako star, da bo to sam naredil. In pol je on meni ukazoval, da mu moram jaz, ker sem ženski lik, in je začel ženski kar ukazovati, kaj moramo delati. In to je tipično, kar pa moškemu ni nikoli je rekel zaposlenemu. Ženske in pa ženskemu delu ekipa pa brez težav 'obleči me, obriši mi rito' po hodniku, je z nago ritjo, laufal, ne vem, pet minut in jaz mu je nism hotla brisati. In vsega to boš ti naredil sam, ker se moraš naučiti. Bom pa preverila, pet minut je vztrajal in po vseh štirih hodil po sem pa tja v po hodniku. Preden je ugotovil, da pač jaz ne bom odstopila od tega in da bomo go sam naredili.

U: Kaj pa kakšno ravnanje, če je deklica ali pa deček, prepoznaš mogoče razlike?

O6: V smislu?

U: Se pravi, ti kot strokovna delavka, ali pa kot strokovni delavec drugače delaš.

O6: /Jaz zase osebno lahko rečem, da ne./ (O6_I29) /Jaz bi lahko rečen, da nam je vpliva karakter, ne pa spol./ (O6_I30) Pač jst imam rada živahne, bolj glasne, otroci mi ležijo tako, nekateri so zelo naporni, meni pa pač ta karakter paše, pač jaz se rada ubadam z njimi, mi ni problem, a ne, mogoče tam bolj vidim razlike. Pač avtomatsko se posvečaš njim malenkost več, kot drugim. Mogoče tudi dotiki, pač to nisem še nikoli sama razmišljala. Ampak tudi oni pač srkajo od tebe. Unim pa ni tako fajn z mano, če sem jaz bolj...S punčkami, ki se vse rade šminkajo, pa rihtajo, je zelo težko, ker jaz tega ne morem osebno delati. In na koncu ugotovijo, da jaz nisem velik fan tega in ju tudi prosim nikoli, če je pa treba na primer brcati žogo ali pa ne vem, sem pa zmerila jaz to prvo na spisku. [Ime], [ime]! Ne bi rekla, da je tako spola, ampak bolj karakter od roka.

U: Zdaj, veliko je govora, tudi ti si prej že omenila, k se pravi, da so včasih manj časa ostajali v [kriznem centru], zdaj pa več časa ostajajo v [kriznem centru]. A mogoče prepoznaš kakšne razlike v ravnanju z dotikom, ko ostajajo manj časa, pa ko ostajajo več časa zdaj?

O6: /Seveda z otrokom, ko ostane dlje časa, imaš ful več telesnega kontakta avtomatsko, ker ti otrok sčasoma, dlje, ko so otroci, bolj ti zaupajo, bolj te poznajo, bolj vejo, kje imaš ti meje. Tudi bolj domači ratajo, bolj se sprostijo./ (O6_I31) Na primer se mi zdi, da je ena prelomnica, kadar začne govorit, ko gremo s sprehoda ali pa s kje, gremo v [krizni center], ampak rečejo gremo domov. Se mi zdi, da to je tista prelomnica, ker veš, da je otrok preveč in so pol tudi navezanosti ful prevelike na nas. Sej se tudi mi ful na njih navežemo. Sam kot odrasla oseba boš nekako znal pol v glavi si porihtat, z otroci je pa težji. In ja, se mi zdi, da je ful več, ful je več stikov. Če z njimi praznuješ rojstne dneve, ne vem, gripe prebolelaš z njimi, one bubike, tiste bubike, naučiš ga kaj na novo. Zdaj sem eno punčko naučila, da si superge zaveže. To veš, ti načeloma s svojim otroci. In to so take prelomni trenutki. In jaz sem, kako katero besedo naj rečem, ne blagoslovljena, ampak meni je dano, da jaz to doživim pri večih otrocih. In to so take, ne, sva te prste prepletala, pa sva se učila, pa vlekla in ščarala, in zdaj si ona samea zaveža. Pač, ja, dlje kot so, več je tega. Več je, skoraj pa, skos govorijo, da [krizni center] ima osnovo družinske

življenje. Da baziramo na temu, da funkcioniramo kot ene vrste družina, glede na to, da smo 12 ur, pa da delamo take stvari, kot jih delaš doma, ampak pa na koncu je res to rata. Taka je ena ogromna družina. Na žalost, mislim, to ne vem če je lih pozitivno. Da je lepo, da te majo otroci ful radi, pa da ima še en tak odnos poglobljen z njim v končni fazi.

U: Ima tudi svoje slabosti.

O6: Ima svoje slabosti, ja.

U: Katere etične dileme prepoznaš pri ravnanju z dotikom? Če sploh kakšne?

O6: Etične dileme? Mislim, jaz imam vedno pomisleke, kadar dobimo otroke s spolnimi zlorabami. Tukaj imam, jaz tako vem, da pač moraš ti z otrokom normalno delati z njim. Higiena, nega. /Tukaj men rata ful eno tako kočljivo vprašanje, ki eni otroci ti niti znajo še povedati, a jim je okej, a jim ni okej./ (O6_I32) Potem, ko vidiš, ko ti otrpne, a vidiš, ko ga rihtaš, pa si tako misliš, o moj Bog, kaj če se rad tega pa sploh ne bi naredil, moraš ga preciti, moraš pomagati, da se umije, če se ne zna. Tukaj imam, jaz ful... to umije. /Pa mogoče, ko so otroci dlje časa tukaj, tudi mi večkrat na njih glas povzdignemo. In se mi zdi, da se včasih ustrašijo, da naredimo to preglasno./ (O6_I33) A veš, da bi vsem mogli en nivo vzdrževati, se mi tudi, da kdaj pa, ker je to preveč močno, preveč, kako se naj izrazim...nekontrolirano. V tem smislu. Ja, pa da, jaz tudi zakričim, ko jim stokrat rečem, da se ne smejo s kolesom dol zapeljati iz pukla, zato, ko je se mi eden že enkrat na balanci prebil, pa sva letela, da smo šival, ne. /In v takih situacijah, da jim desetkrat rečeš, in potem prletiš in vidiš da je nekaj ful nevarnega, in ti zakričiš, ne. 'Ne!', ne vem, nekaj./ (O6_I34) Daš od sebe in se mi zdi, tisto situacijo sem sicer rešila in do tistega ni prišlo, ampak se mi zdi, da štirje jih je pa, ne vem, mini kap zadela ob mojem glasu. Ker verjetno imajo tudi ful slabo izkušnjo s tem in vikom in krikom, no, te dve stvari mene najbolj. Tako da me, drugače pa ne vem. Ne vem. To je tako. Ja, včasih sem se bala, da bom delala razlike med romskimi otroci, ker sem izhajala iz krajev, kjer so zelo slabo govorili o romski populaciji, pa še lih zraven nas je živela ena družina, ki je bila zelo javno izpostavljena. In sem pa sama s sabo predelala, kako bom jaz reagirala, ko bojo prišli romske otroci. In sem ful vesela, ker nimam nekaj problemov s tem. Vesela sem bila, ker sem videla, da to ne vpliva na to, kako jaz s tem se delam, ne glede na to, kakšno poreklo imajo.

U: Lepo. Kaj pa poiščeš pomoč, če nisi prepričana, da si prav ravnala z dotikom?

O6: /Če nisem prav ravnala z dotikom, največkrat pr kakšni sodelavki/ (O6_I35), k ji zaupam, ki se mi zdi, da ima vrhu, kar je tako intervizije. /Pa eno prijateljico imam, ki je delala sicer nekaj časa, ene dve leti je delala v [kriznem centru, potem je šla drugam delati./ (O6_I36) In je psihoterapevtka. In se veliko pogovarjava. In se mi zdi, da tudi nje zelo veliko, kar mimogrede pogovora, kaj potarnam, pa to. In se o tem pa veliko prepogovarja. Sicer pa, temu kar jaz rečem, nikoli ne naredi tem otrokom tistega, kar ne bi naredila doma svojim otrokom. Jaz imam svoje otroke in izhajam iz tega. Mislim, ne bom prekoračila mej z dotiki, da bi šla v fizično kaznovanje, da bi cukala, da bi vlekla za ušesca, da se to vse ne dela. Ampak tako prav v glavi imam, jaz tega ne delam nikoli mojim otrokom. Za kaj za vruga bi nekdo kdaj tukaj, tudi če sem tako znervirana v kakšni situaciji, ne bom šla tega nikoli narediti. Če ti gre kdaj čez glavo, kaka taka misel, ko ti na živce stopi, in tega si držim. Delajte tako, kot delate s svojimi otroci. Mislim, da so moji otroci ful zdravi. Tudi glede na to, kaj bi drugi ljudje reče, si mislim, da pa že nekaj delam prav. Če bom delala tako s temi, tukaj bo ok. Pač ne prekorači, to je važen. Da si tudi rečeš, da se mi zdi, da sem ena od njih, ki se otrokom opraviči. Če se mi zdi, da sem delala nekaj narobe, ali

pa, da sem ga oštela po napačnem, ali pa, da sem narobe razumela situacijo, pa sem enega okregala, pa mi pa razložijo, da ni kar koli, mislim, da se tega otrokom opravičiti in jim dati zgled. In se mi zdi, da če bi vsi tako delali, da bi bilo ful manj teh napetih situacij, ki jih imamo odnose med otroci. A veš, mogoče moramo kdaj tudi odrasli, ki priznajo, da smo naredili narobe.

U: Da otroci vidijo, da je to v redu, da lahko tudi oni pa to naredijo.

O6: Ja, ja. Zato nekako sem za toliko to zabredla, ampak ja, to se mi zdi, mogoče zato, ker smo se zadnjič z eno pogovarjali, pa mi je rekla, da se ne bi nikoli opravičila. In jaz pa rekla, da je vse skozi opravičujem. Če se mi zdi, da je narobe in da je to. Tako, eno neki otroku pokažeš, tudi mi smo samo ljudje z napakami in se moramo opravičiti. In, ja, oj, te dotiki. A veš, kjer so grozni dotiki? Ko vidiš, ko so otroci med sabo nasilni en do drugega. Mi je tako grozno, ko jih vidiš in ne priznajo, veš, da so kaj naredili in se zlažejo. Oh, kaj imajo te vzorce! Oni imajo predvsem da je dotik neki slabega in probajo kr mal povlečt s sabo tuki vse pač predelujejo, tut s tem, da lopnejo, udarijo tudi tebe načeloma, ko jim kaj ni všeč. Joj, kok si mi dala za mislt zdej s temi dotiki, sploh se še nisem nikol z njimi ubadala, zdej bom pa po moje kar mal več razmišljala o njih! So pomembna zadeva kle v [kriznem centru].

U: Mislm men je blo to tko kar...opazno, ampak po moje zato, ker sem jaz neka zunanja, k ni skos vpeta v to zgodbo.

O6: Ja, mi pa k smo pomoje skos soočeni pa sploh tega ne dojemaš več, tkoda to je lahko neki zelo važnega, pozitivno al pa negativno, ampak zdej k govorim...kok sm jst dans že naredila dotikov z otroci, kok smo jih imel. Pa da tut jst dobim dostikrat kak dotik, ko kdo pride pa te kar objame, tko ful ti pokaže. Včasih je pa dotik, k mu kej govorim in me kar tuf in imam tudi tak dotik, da me ker udari.

U: Je pa tudi to neko pomembno sporočilo pol.

O6: Zelo pomembno, ja. s tem je kar velik drgač, da otroci izvajajo nasilje, da hočejo izvajat nasilje nad nami. Ampak se mi zdi, da negativnih dotikov manj pri tistih, ki delamo meje, kot pri tistih, ki samo govorijo, da bojo neki pač, ti bom igračo vzel, če ne boš prenehu, in tega ne izpeljejo, se mi zdi, da potem oni dobijo več negativnih dotikov s strani otrok.

U: Na katera znanja oz. izkušnje se najbolj opiraš pri ravnanju z dotikom?

O6: /Po lastnih otrocih. Po izkušnjah, ki sem jih dobila z lastnimi otroci./ (O6_I37) /Pa tudi, ko toliko let delaš, da pol vidiš, kar včasih kar prebereš otroka, kaj mu paše kaj pa ne/ (O6_I38), sej se čudn sliši ampak res, prou vidiš, včasih mu...nekomu paše ne vem, da ga guncaš in ga vmes po ličkih pobožam in da mu je to neki top, ne vem, eni bi bili skos v naročju. Dotiki, dotiki, kaj si naredila z mojo glavo zdej!

U: Upam, da ti bom lahko pol kej pomirila, ko bom spisala celo diplomsko.

O6: Ne, sej drgač sem tko, ne da v svoji glavi si kake klicaje pa vprašaje delam glede dotikov, ampak nikol se nisem poglobila, kako pomembna je ta zadeva. Pa kok je tudi važen, da otroku, da se stisne k teb, da ti zaupa.

U: A se ti zdi oz. kater vidik te teme bi bilo treba še naprej raziskat al pa osvetlit?

O6: Zdej to si verjetno bazirala predvsem na fizičen dotik, a ne?

U: Ja.

O6: /Jst bi pa dala dotik glasu, tako negativno kot pozitivno, kaj lahko sam prizvok, način, kako se izraziš, kaj to naredi. Kako se tega poslužujemo, kako tuki otroci reagirajo./ (O6_I39)

U: To je ubistvu tut...neki, kar niti jaz nisem pomislila na to, no zdej si pa ti dala men misliti.

O6: No, evo! Se mi zdi, da se s tem ne ubada noben...bolj grejo tko na ene...dobr s fizičnim dotikom, kar mi je tko top tema, k se mi zdi, da ni bilo še take, vsi se fokusirajo na ene druge teme. Al pa mogoče ta nema govorica, telesna govorica, ampak noben se še ni ukvarjal z zvokom. Kaj to povzroči, pa zakaj se eni obnašajo tko eni pa tko, se mi zdi, da bi bila to ena zanimiva situacija.

U: A se ti zdi še kej pomembno izpostaviti pa nisem direktno vprašala po tem?

O6: Hm, pri dotikih...drgač se mi zdi, da sva kar dobr obredle celo zadevo. Ne vem, Ne, se mi zdi dobr. Dotik ti lahko pove vse, evo. Hvala za tole, čist si me razsvetlila od znotraj!

U: To je to, hvala tebi!

9.8. Transkript intervjuja 7

U: Najprej bom intervju pretipkala. To bo potem izbrisano. Kakšni izseki bodo pa o diplomski nalogi. Imaš kakšno vprašanje mogoče?

O7: Začnimo, pa mi boš pol povedala na kakšno temo.

U: Se pravi tema so dotiki. Torej, kako ti ravnaš z dotiki, mogoče prepoznaš kakšne etične dileme al pa kej tazga. Ampak osnova je dotik med tabo pa otroci. To je ta osnova. Kaj si po poklicu oziroma izobrazbi?

O7: /Univerzitetna diplomirana socialna delavka./ (O7_I1)

U: Koliko časa pa že delaš v [kriznem centru]?

O7: Delam 5 let. /5 let sem v [kriznem centru.]/ (O7_I2)

U: Se pravi, ko otroci pridejo v krizni center kako jim razložiš svojo vlogo tukaj, v centru?

O7: Jaz se po navadi po navadi otrokom predstavim, ko pride do prvega stika, ko se prvič vidimo, povem, da sem [ime]. Zdaj, če gre za za dan sprejema, pravzaprav povem, da, da bom tukaj z njimi. Da bomo na njih tukaj pazili. Odvisno je tudi od tega, koliko so otroci stari. Sicer pa, če so otroci že kakšen dan tukaj ali pa več dni, ko jih prvič vidim, pristopam do otroka, se predstavim. Povem, da sem [ime] in da bom danes do večera jaz z njim tudi. Drugače pa načeloma to ob tistih prvih stikih ob prvih stikih. /Se pravi odvisno od tega, tudi od tega, koliko so otroci stari./ (O7_I3) koliko so otroci stari, koliko jim pravzaprav strokovni delavci že povedo, preden pridejo k nam. Zadnje čase nekako vzpostavljamo neko prakso, da zaprosimo tudi enote, ki poznajo mogoče otroke že od prej, pa tako naprej, da jim dejansko povedo, zakaj prihajajo sem, a ne pa kako bo z bivanjem tukaj pri nas. Ker se je vse prevečkrat zgodilo, da so otroci dobili informacijo, da bodo prišli samo prespat ali kaj takega. Tako da seveda, če so dobili kakšno takšno informacijo, potem je, sploh če so malo starejši, veliko vprašanj tudi na to temo in se jim pač razloži. Otroci hitro spoznajo, kakšna je naša rutina. Tako da čisto odvisno od tega, koliko je otrok star.

U: Kako pa otroci ponavadi razumejo tvojo vlogo?

O7: Jaz mislim, da otroci...ob samem sprejemu...pojma nimam, kaj vse se jim po glavi poraja. Pojma nimam, kaj vse si mislijo. Koliko enih vprašanj imajo sami pri sebi, kakšni občutki jih prevevajo. /Mislim pa, da potem sčasoma ali na podlagi izkušenj ali pa pogovora, pogovora. Začnejo mene in moje sodelavce. Upam, da je temu tako. Dojemati kot tiste, ki, ki bodo poskrbeli za njih v času, ko bodo tukaj pri nas nastanjeni./ (O7_I4) Upam, da jih veliko dobi izkušnjo, da lahko pridejo k meni, kadar so v stiski. Da jim bom dala neko okrilje neko varnost zagotovila v jih v času, ko se je tukaj, ko so tukaj. Zaščitila. Upam, da do tega pride na podlagi izkušenj na podlagi verbalne in neverbalne komunikacije z otroci. Iskreno upam, da je temu tako v čim večji meri.

U: Kako preverjaš kako razumejo tvojo vlogo?

O7: Moram priznati, da ne. Moram priznati, da ne. Pa me bo to spodbudilo k temu, da bom začela. Ja, pa me bo spodbudil k temu. Se mi zdi strašno pomemben. Ne. /Ne, ne preverjam/ (O7_I5).

U: Katerih stikov se poslužuješ in v katerih situacijah?

O7: Kaj katerih...?

U: Telesnih stikov se poslužuješ...

O7: Telesnih stikov? /Otroke zelo velikokrat pobožam. Po glavi, po obrazu, po rokah, po hrbtu./ (O7_I6) /Seveda šele takrat, ko vidim, da to otroku ne povzroča, ne povzroča nelagodja./ (O7_I7) Predvsem takoj po sprejemu sem strašno previdna. Res pazim, da ga otroka ne pograbilim, ga stisnem k sebi in tako naprej. /A če je otrok že dovolj dovolj star, da to razume, ga vprašam za dovoljenje. Če ga lahko pobožam, ga vprašam, če se želi stisniti. Tako da sploh pri otrocih, pri katerih, ki razumejo to, postavljam ta vprašanja./ (O7_I8) /Pri mlajših pa pač na podlagi tiste neverbalne komunikacije vidim, koliko je ura./ (O7_I9) /In tudi ta telesni kontakt sem strašno nagnjena k temu, da se ljudi dotikam. Meni to strašno velik pomen, tega sem vajena iz svoje matične družine/ (O7_I10) in sem imela mogoče tudi pri delu z odraslimi. Uporabniki sem se morala marsikdaj potegniti nazaj. Pa si reči ups. Pazi pri teh zadevah. No, pri otrocih sem sploh na začetku na to zelo pozorna, potem pa, ko vidim, da da. Nekaj zadržanosti ali odpora pri otroku ni. Saj jaz sem zelo velik otrok, dotikam se, jih tudi stisnem, vzamem v naročje. Tako da ja.

U: Kaj je bilo tekom šolanja kaj povedano o telesnem stiku?

O7: /Jaz se nič ne spomnim./ (O7_I11) da bi kaj veliko bilo /mogoče pri psihologiji/ (O7_I12), ampak da bi bilo pa kaj veliko. Ne pretirano. Potrebujemo ga, kajne? Mogoče je bilo povedano tudi kaj več, kot sem jaz dejansko slišala, pa nisem bila na predavanjih. Tudi to bom rekla, ampak da bi bilo, da bi pa strašno veliko na to temo poslušala pa ne.

U: A bi ti pomagalo, če bi se kaj več o tem pogovarjali? Ali pa kaj manj?

O7: Jaz mislim, da sem pomagal.... Jaz sama zase mislim, da sem... tukaj dovolj pozorna, dovolj pozorna na sočloveka, na splošno, na njegove odzive, na njegovo počutje in tako naprej. In bi mogoče jaz mislim glede na tvoje vprašanje kaj si rekla, ali bi ti pomagalo ali mi ne bi jaz do sedaj? Mogoče se mi bo zdajle odprla množica nekih vprašanj. Pa tako naprej po potem v intervjuju, ki ga boš naredila z mano nekaj težav na tem področju

nisem imela, nisem imela. Vsekakor pa verjamem, da če bi se odprla kakršna koli dilema, se mogoče tudi tekom tega intervjuja, da bi pomagali. /Ja, absolutno bi bilo dobrodošlo./ (O7_I13)

U: Katere prednosti zaznavaš pri ravnanju z dotikom oziroma pri samem dotikanju?

O7: /Včasih pove več kot beseda včasih pove več kot beseda, sploh ...marsikdaj pri otrocih, ki ne znajo, ki še ne zmorejo ubesediti mogoče svojih čustev, pa tako naprej. Sam dotik ali s strani otroka, ko se otrok mene dotakne ali pa jaz njega ne. Se mi zdi, da marsikdaj res strašno močno, komunikacija med mano pa med uporabnikom steče takoj./ (O7_I14)

U: Zaznaš mogoče kakšne slabosti ali pa celo tveganja pri dotikanju?

O7: Tveganja...tveganja. Jaz jih probam tako. Probala bom govoriti o dotiku s stališča uporabnika, pa nekih družbenih norm in predsodkov, pa strahov pa tako naprej, a ne zdej z vidika uporabnika uporabnika. /Mogoče to, da mogoče tudi včasih uporabnik ne zna pokazati, kako se počuti ob določenem dotiku./ (O7_I15) Jaz skušam to razbrati. Upam, da mi uspeva, da se ne zmotim, da se ne zmotim. Vedno je pa vprašljivo, kakšne izkušnje vse uporabnik ima za seboj. Nekateri, nekateri imajo izkušnjo pomanjkanja fizičnega kontakta, pa jim je to tuje. Mogoče hlepijo po temu ali pa jim je popolnoma tuje, pa je to za njih mogoče lahko ogrožujoče? Ja, pri nekaterih, sploh če gre za kakšne sume kakšnih spolnih zlorab, pa tako naprej. Je lahko zadeva zelo delikatna. To skušam imeti nekako tudi v mislih izkušnjo uporabnika na podlagi tistih informacij, s katerimi razpolagamo, a ne. Potem gre mogoče za neke stereotipe, pa mogoče neke bojazni. Pa tako naprej. /Ne vem, mogoče bi kakšen zunanji opazovalec ali pa mogoče kakšen laik rekel, da imam preveč tesne stike, telesne, fizične z otroci/ (O7_I16). Jaz sem prepričana, da ne gre za nobeno zlorabo. Nikakor. Kdo da bi lahko tako lahko to razumel, ker otroka lahko res zelo prižamem k sebi. Se ga dotaknem s svojim licem njegovega lička pa tako naprej. Za koga bi bilo mogoče to? Bom rekla, da sploh ne vem, kako naj se izraža, izrazim.

U: Ne, ne. Super je bilo tako. Ja, tako kot ti paše, res. Bilo je odlično do zdaj. Tako, to je to. V katerih situacijah je treba nujno postaviti mejo pri stiku z otrokom?

O7: Ko se. Zdaj govoriva o dotiku kot o nekem dvosmerno procesu, ne o mojem dotikanju otroka, ampak tudi otroka mene na primer, kajne? /Ko gre za dotike s strani otrok, absolutno postavljam mejo, ko se dotaknejo mojih intimnih predelov/ (O7_I17). /Absolutno in seveda tudi obrazložiti zraven, čemu tega ne dovolim, kako se ob tem počutim,/ (O7_I18) Kako se ob tem počutim, če je otrok dovolj star. /Skušam odpirati teme. O njihovi intimi. Kako lahko tudi oni povedo, da jim kakšna stvar ne paše, da je prav, da povedo. Če jim določen dotik ne paše/ (O7_I19). In strašno previdnost, ko gre, ko gre za sume spolnih zlorab.

U: A je v takšnih situacijah stik neizbežen, nujen?

O7: Ja, ja. /Ja, jaz mislim, da ni, da ni, da ni otroka, ki je bil nastanjen v [kriznem centru], odkar sem jaz tukaj, pa da bi šlo brez telesnega kontakta čez./ Popolnoma nemogoče. Popolnoma nemogoče je zadevo speljati, pa tudi nisem doživela. Doživela do zdaj, da bi kateri od otrok. Res bil travmatiziran ob kakršnem koli dotiku. Odnos zaposlenih, mene. Je tako, da. Govorim na podlagi na podlagi izkušenj, ki jih imam tukaj, ki jih imam tukaj.

U: Kako preverjaš, če telesni stik otroku odgovarja?

O7: /Opazujem, opazujem njegove odzive na moj dotik./ (O7_I21) /Izkušnjo imam, da znajo kar vsaj meni se zdi, da znajo otroci kar fajn pokazat, da jim paše nek dotik ali ne./ (O7_I22) In se nato seveda odzivam dobro. /Če če pride do situacij, ko ko mogoče s kakšnimi svojimi vedenji res ogrožajo sebe ali pa druge. Bom izvedla dotik, prijem otroka prijela in ga držala, tudi če mu v tistem trenutku to pač ne bo prijetno, pa mu ne bo odgovarjalo, dokler se ne pomiri do te mere, da se ne bi ogrožal/ (O7_I23). Če so pa starejši, pa tudi lepo povejo, da jim ne paše. Ne, ne, A te pobožam? A bi se pocrkljala, pocrkljaj? Ne, pusti me. V redu.

U: Se pravi pri ravnanju z dotikom. A prepoznaš kakšne razlike, če je strokovni delavec ženskega ali moškega spola?

O7: Pri otrocih se...moram sedaj prav malo razmisliti. Dejstvo je. Dejstvo je, da se da se. Otroci različno različno odzivajo na. Na moške pa ženske tukaj pri nas. Prepričana sem, da je to povezano, povezano z. To je moje prepričanje. Mogoče ni strokovno podkovan, ampak tako razmišljam. /Pa tako razmišljam, da je to povezano z izkušnjami, ki jih prinašajo iz svojih domačih socialnih okolij/ (O7_I24), Socialnih okolij, tako da da, da opažam različno odzivnost otrok. Ampak to je pri vsakem otroku popolnoma drugače. So otroci, ki deklice, ki ki jim moški lik strašno veliko pomeni. Tudi pri dveh letih, samo da je moškega videla, pa da je bila pri njemu v naročju. Tako da jaz jaz mislim, da je odvisen od tega. Se pravi dobro, mogoče od same same starosti, ampak pač odvisen od izkušenj, ki so jih imeli v svojih domačih socialnih okoljih. Redkokdaj. Redkokdaj. Včasih. /Včasih mogoče kdo malo več časa porabi pri moškemu, preden se začne na veliko stiskati/ (O7_I25). Pa tako naprej. Ni pa rečen, ni pa rečen. Bom še razmišljala o tem pa opazovala.

U: Ja, mislim, se mi zdi, da je...

O7: Opazovala.

U: To tud en tak vidik te teme, ki pač niti ni dosti raziskan, samo se mi zdi, da je vreden.

O7: Bomo brali tvojo tvojo Prosim tako, za izvode. Ja ja, ja.

U: Mogoče prepoznaš kakšne razlike v ravnanju, če je deček ali deklica otrok?

O7: Govorim zdaj sama sebi, ne v celotnem kolektivu. Ja. Pri nas so otroci do dopolnjenega šestega leta. In večina teh otrok se strašno rada stisne Strašno rada pocrklja. Večinoma izražajo res potrebo po tem, da se jih dotakneš. Da jih objameš. In jih do zdaj. Zvečer na kavču, ker nima veze, ali je fantič ali deklica. Vsi bi šli v naročje, vsi bi se crkljali. /Ne, ne, ne/ (O7_I26). Hmmm.

U: Zdaj veliko je govora o tem, kako, odkar si je prenesla ta pristojnost iz centrov za socialno delo na sodišča, da otroci veliko dlje ostajajo v [kriznem centru], kakor so včasih. A mogoče prepoznaš kakšno razliko, če otroci ostajajo manj časa v [kriznem centru], če ostajajo dlje časa v [kriznem centru], se pravi pri ravnanju z dotikom.

O7: Dejstvo je, da se...tudi tisti, ki, ki jim je mogoče na začetku ali zato, ker smo jim tujci ali pa zato, ker so imeli slabe izkušnje z dotikom v okolju, od koder prihajajo. Bom rekla, da je pri večini isto, če sploh. No, nelagodje ali kako naj temu rečem. Relativno hitro zbledi relativno hitro. Ne gre za to, da za tako dolgo obdobje, ki bi se potegnili čez dva ali tri mesece. Dejstvo je, da so že skoraj vsi otroci tukaj pri nas dva meseca ali več. /Tako da jaz kakšne blazne blazne razlike tukaj ne opažam./ (O7_I27) /Dejstvo je, da sem jaz tukaj pet let, sodelavci, ki so tukaj že od začetka, bodo. Verjetno zna kaj drugega povedati, ker so dejansko. Spremljali ali pa

sobivali, delali z otročki, ki so bili precej krajši čas nastanjeni/ (O7_I28) kot uporabniki, ki so zdaj tukaj pri nas. Tako da po mojih opažanjih. Kaj več kot to ne. Se pravi, je pa to še eno vprašanje, ki ki žene k razmišljanju, opazovanju nadaljnjemu Ja.

U: Ok, me veseli. Mislim, da se ne vem, kako naj se počutil ob tem, ker sem že večkrat slišala, da se boljše razmisli. Kakšno vprašanje.

O7: Super vprašanje. To so mogoče vsebine, saj se verjetno na splošno premalo sprašujemo, ne dovolj pogosto. O samih naših dejanjih, počutju uporabnikov. Ja, vsakodnevno skušam biti pozorna na to, kako se otroci počutijo, kaj potrebujejo, ampak na marsikateri vidik očitno ne. Marsikaj gre kar mimo. Vsekakor je vredno razmišljat o teh zadevah.

U: Saj upam, da bo kaj pomagalo osvetliti, potem ko bo enkrat zaključeno delo, da vam bo kakšno vprašanje odgovorila.

O7: Ja, ja, ja, ja, ja.

U: Ja. Katere etične dileme prepoznaš pri ravnanju z dotikom, če sploh kakšne?

O7: /Pa jst sama pri sebi niti niti ne velik./ (O7_I29) Zato se pravim, se spet vračam. Vračam k temu, kar sem prej že omenila. Da res skušam prepoznavati. Kakšno je počutje? Kakšne so potrebe? Skušam upoštevati tudi meja meje teh malih uporabnikov, tako kot pri odraslih. Dobro imaš v ozadju, v ozadju tisto psihologijo in razvoja pred očmi. Neprestano. Tisto, kar veš o ozadju otročka, pa tako naprej. In skušam to upoštevati. Tako da jaz jih tukaj ne. Mogoče zato, ker jaz sama nimam nobenih pretiranih težav z dotikom. Ja.

U: Kje pa poiščeš pomoč, če nisi prepričana, da si v redu ravnala z dotikom?

O7: Zaenkrat je še nisem. /Zaenkrat sem si sama vedno odgovorila oziroma sama videla/ (O7_I30) tako, kot sem že omenila. Marsikdaj sem se potegnila nazaj.

U: Ja.

O7: Ko sem videla, ne vem, sem prišla, saj [ime] tebe verjetno ne bo skočila, če te bom pobožala po rami. Ampak mogoče kdaj, ko sem. Ker sem videla, da sem mogoče prehitra, sem se hitro potegnila nazaj, hitro rekla, da bom pustila, če ti ne paše, oprosti, ter tako, da nekih strašnih dilem. V zvezi s tem do sedaj še nisem imela, pa še nobenega nisem potrepljala ali pa iskala kakšnih globljih odgovorov, potrebe, da bi kaj predstavlja ali na superviziji. Do zdaj do tega ni prišlo. Do zdaj do tega ni prišlo. /Lahko s kom mogoče predebatiram s kakšnim sodelavcem./ (O7_I31) tako kot vedno, mogoče prek neke debate v vsakodnevni pogovorov, otrocih pa tako naprej. Pridem do kakšnega odgovora zase, ampak da bi bilo pa mogoče prav neka tista notranja nuja, ki bi me gnala k temu, da bi poiskala nek odgovor ali rešitev na neko mojo dilemo v zvezi z dotikom. Tega pa ne prosim. Ja.

U: Na katera znanja oziroma izkušnje se upiraš pri ravnanju z dotikom oziroma so ti najbolj v pomoč?

O7: Ne vem, sploh nisem razmišljala o tem. Sploh nisem razmišljala o tem. Saj pravim, mogoče /s področja razvojne psihologije/ (O7_I32). Ja, potrebujemo dotike, potrebujemo bližino, ljudje, kajne. Sploh tako majhni

otročki, kajne. In seveda zavedanje, da je dotik lahko strašno odbijajoč in travmatičen za otroka ali za odraslo osebo. Ker sem razmišljala o tem, nikdar izhajala. Saj pravim ne.

U: Ali se ti zdi, da bi bil kakšen vidik te teme treba še nadalje raziskati ali osvetliti?

O7: Sem prepričana, da nekih raziskav verjetno na to temo je tudi že bilo izpeljanih. Sem tudi že brala o psihičnih. Ja, kaj se dela, kakšne, kakšne eksperimente nore? Verjetno, da ja, mogoče tako. Prepričana sem, da ja. Teoretičnega znanja meni vedno manjka povsod. Jaz sem doštudirala, začela delat, potem pa človek tudi na izpopolnjevanje pozabi ali pa na neko dodatno izobraževanje. Tako da vse. Vsekakor pa tole ker česa, česar si se lotila ta tema je pomembna, tako kot sem že rekla, kar veliko nekih mogoče vprašanj ali pa ali pa pobuda za samo razmišljanje pri meni sproža in verjetno se bodo tukaj pojavljala verjetno kakšna vprašanja. Potreba po neki priporočeni literaturi in tako naprej.

U: A se ti zdi še kaj pomembno izpostaviti, pa nisem direkt vprašala po tem?

O7: V zvezi z dotikom. Ko gre za dotik vis-a-vis uporabnikov vis-a-vis uporabnikov, ne pa tudi kar se sodelavcev tiče. Hmm, ne.

U: Potem je to to! Hvala ti!

O7: Malenkost!

9.9. Transkript intervjuja 8

U: Torej to bo po tem, ko bom jaz pretipkala, bo izbrisano, kakšni izseki pa bodo v diplomski nalogi. Se pravi diplomska naloga je na temo dotika, torej kako se z njim ravna, kakšne etične dileme, ki se prepoznajo. Se pravi v osnovi ta dotik med tabo in otroci. Pa tvoji pogledi nanj. Za začetek me samo zanima, kaj si po poklicu oziroma iz izobrazbi?

O8: /Vzgojiteljica predšolskih otrok/ (O8_I1).

U: Koliko časa pa še delaš v [kriznem centru]?

O8: /Zaposlena sem od oktobra '23/ (O8_I2). Prej sem bila pa ene tri leta prostovoljka.

U: Aha, ok.

O8: Drgač pa 25 let v vrtcu.

U: Fino. Se pravi, ko otroci pridajo v krizni center, kako jim predstavljaš svojo vlogo tukaj v kriznem centru?

O8: V bistvu, če se, mislim, vlogo sploh ne vem, če si na sprejemu, to je ta prva oseba, ki se srečo z njo, po navadi se, ker držijo teh strokovnih delov bolj, kot pa jih predajo. Eni se pač vzameš v naročje. Da bi jim pa prav nekaj predstavljala. Mislim, /predstaviš se po imenu, povem, da sem [ime]/ (O8_I3), /da bom tukaj z njimi, da bom skrbela zanje/ (O8_I4). Če kaj rabijo, naj povejo. Pa te pet, šest let, mislm poveš vsem, sam ta mali...

U: Ne razumejo še?

O8: /Ja,/ (O8_I5) tako da ja. V bistvu, kaj je drugega, kot ime, pa da bom pač tukaj z njimi, pa to.

U: Kako pa se ti zdi, da otroci zaznavajo tvojo vlogo?

O8: Ne vem, to so itak k pridejo. Takšno, mislim, stiska, šok, kaj naj rečem. Tako da se mi zdi, da itak večina, eno, odraslo osebo, ki je tam, da se, ne vem pa, da vidijo, da se jih pripravljen stisniti, potolažiti. Da se pa je kar, tako, kako bi pa oni gledali na toga. /Ne, se mi zdi, nas kar sprejmejo, za une, ko so bili v vrtcu, se mi zdi, da je pa tako, da smo jim tako, mislim, a veš, vzgojitelj, tako kot vzgojiteljica v vrtcu, mogoče, ne vem./ (O8_I6)

U: Mogoče kaj preverjaš, kako razumejo tvojo vlogo?

O8: /Ne. Ne/ (O8_I7).

U: Zdaj pa bolj na temo telesnih stikov. Katerih telesnih stikov se poslužuješ, katere uporabljaš?

O8: Mislim, tako, te ta prijetne, itak, vse /objem/ (O8_I8), ne vem, /tudi lupčka se jim da/ (O8_I9), v naročju so, pač pa itak /pri negi je tudi telesni stik/ (O8_I10).

U: V katerih situacijah pa? Zdaj pa si že omenila pri osebni negi?

O8: Ja. Tako, mislim, itak /zvečer na kavču je en kup tega telesnega stika/ (O8_I11), /crkljanje/ (O8_I12), vmes, kadar so v stiski, kadar koli, itak lahko pridejo, /zlezejo v naročje/, dobijo objem. Zdaj sploh ni tako v katerih situacijah, ko rabijo. /K grejo spati zvečer, ne vem. Jaz dam vsemu lupčka za lahko noč/ (O8_I14). Objamem.

U: Kaj je bilo v tekom šolanja povedano o telesnem stiku?

O8: O my God. Ja, ne vem. Jaz sem v tem šolanju, sem bila gimnazijski maturant, pa sem delala prekvalifikacijo na vzgojiteljski. Da bi se tam nekaj s telesnim stikom ukvarjali. /Bolj ne/ (O8_I15). Ne, ne.

U: A bi ti pomagal, če bi se kaj več o tem pogovarjal?

O8: Ma, ne vem, verjetno. Ja, čeprav se mi zdi, da je to tako, da je to itak ena intuicija, en tako spontano. Vsaj jaz ne razmišljam o tem, tko je, pa ne vem, meni je to pač spontano, te telesne stiki pa to. /Tukaj nas itak imajo že mal za mamice/ (O8_I16), ja, in tako se stiskajo. Ja.

U: Se pravi pri telesnem stiku, a zaznavaš mogoče kakšne prednosti telesnega stika?

O8: /Ja, mislim, sem zdi, da, tako se otroci ful hitrejš pomirijo./ (O8_I17) Tako, če ga objameš, stisneš, telesni stiki ful pomirja. To tudi mene, vse odrasle, če si živčen pa te en objame je bolj. Tako da, ja, valda, prednost. Ne vem, jaz sem ne predstavljam, da bi sploh tle, da bi brez telesnega stika, brez objema, brez karkoli.

U: Katere slabosti mogoče zaznavaš, ali pa celo tveganja?

O8: No, tle, tveganj, kle se mi zdi, da ni, je pa, vem, da, let smo v vrtcu, je bilo pa že ful, ne vem, tako, delim oziroma, pa pa no, ženskah, ne zelo pri moških vzgojiteljih, ja zdey bo pa, a veš, da bo jo starši tam, mislim, lahko ful hit najdejo, ali pa ne vem, mislim, med previjanjem igraš, pa žgečkaš, pa to, pa bo jo že videl, da, kaj se pa gre, ne. Tle se mislim, da ne vem, no, ne vidim tega. Ne, pa če tak, ni staršev, pa ne vem, mislim, kako se starš doma igra, stiska, kar pol z otrokom, da tle tudi mi, in tle, tle res, saj jaz nimam ti bojazni, da bi kdo rekel, da je neprimerno, ampak k vrtcu, pa jaz, pa zdi, da smo že vsi imeli malo glavo vcepljen, da moramo mirkati.

U: Kje se ti zdi pomembno postaviti mejo pri telesnem stiku?

O8: Ne vem, tako, če so, mislim, so otroci, ki, ne vem, /ti lezejo za majice/ (O8_I18). A veš, z rokami, pa ne vem, tako, če so večji. Ja, vse, in še, ampak to, tako, saj jaz te če mi eden, če mi je te roke pač pod oblačila, roke daje, pa tu stavim. To mi pač ni primerno, tukaj je moja, moja osebna. Drugače pa...

U: Na kakšen način pa ustaviš potem to?

O8: Ne vem, /manjšim je tako rečeš ne/ (O8_I19), pa umakneš rokice, pač ne greš. Nekaj večjim rečeš ne, to meni ni všeč, veš, kako tebi, tukaj ni všeč, /pa mi tudi lahko mi povej, če ti kaj ne bo všeč/ (O8_I20). Tako da večji kot je, da razložiš, da to tebi ni všeč, manjši mi pač. Jaz ne, pa... /Ne tako, ne [reče grobo] Lepo tako/ (O8_I21), ja. Zato, no, ja, res, če je nekaj pod oblačila, lezejo. To meni je.

U: V katerih situacijah se ti zdi, da je telesni stik neizbežen oz. nujen?

O8: A misliš, ko recimo, ne vem, kot pri...mislim, /pri telesni negi itak/ (O8_I22), težko brez tega, pa nujen men tud, /pr stiskah otrok, pa, joku/ (O8_I23), če ma stisko, če pogreša, vse OK, vse je lahko, lahko bi mogoče s pogovorom malce samo...mislim si, da je telesni stik bolj pomagal. Mislim, da je ful hitreje se umiri pa to.

U: Kako pa preverjaš, če telesni stik od roka odgovarja?

O8: /Pač po njegovi reakciji, se mi zdi da to vidiš, če otrpne, če se umika, karkoli/ (O8_I24) vidiš, da mu ni prijetno, vprašaš, a želiš, mislim, se umaknem, če se pa zlije, pa stisne...

U: Pol pa pomeni, da mu je v redu?

O8: Ja.

U: Se pravi, kakšne razlike prepoznaváš, če je strokovni delavec ženskega ali pa moškega spola, kar se tiče ravnanja z dotikom?

O8: /Se mi zdi, da je tle ženske vseeno večkrat objamemo ali pa stisnemo/ (O8_I25). Ne vem, če prav načeloma tako, ali pa sploh kakšne. Mislim, ljubčki se lahko noč, pa to. Se mi zdi, da me ja, pa je tako drugače. Objamemo pa to, pa tudi.

U: Med tem, kar moški strokovni delavci bolj tega ne počnejo?

O8: a ki jih imamo toliko? Ja. Mislim, tudi počnejo objame, ljubčki pa to. Pa pa moje, ne vem. Samo tle pa moje res pr moških. Mogoče več tako, da je občutek, da ima. Ali pa kaj, da je neprimerno, ali pa ne vem.

U: A prepoznaváš mogoče kakšne razlike, če je deček ali pa deklica otrok pri ravnanju.

O8: /Ne./ (O8_I26) Ne.

U: Se pravi veliko je bilo govora, da ko se je prenesla pristojnost iz centrov za socialno delo na sodišča, da otroci veliko dlje ostajajo v [kriznem centru], kako so včasih. Mogoče prepoznaš kakšne razlike, če so otroci manj časa tukaj nastanjeni, ali pa če so dlje časa tukaj nastanjeni?

O8: Mislim, kar večina jih je dlje. Ampak ja, sigurno se bolj navežejo na nas. Ja, pač večja navezanost je. Če so, ampak zdaj itak, so vsi dlje sej pravim. /Jaz sem toliko malo časa tle/ (O8_I27), da je zelo malo primerov, da bi šli otroci zelo hitro domov. Zdaj, zadnje leta so vsi kar dolgo.

U: A pa ta večja navezanost pomeni več stikov ali manj stikov telesnih?

O8: /Ja. Ma, več, mislim. Mogoče večkrat pridejo tako... Mislim, na začetku je več telesnega stika in tolaženja. Več jokajo, več je stisk. Ampak pa to, pač, ni tako več kot tolažba, ampak je crkljanje./ (O8_I28) Kako naj zdaj to povem...

U: Super si povedala!

O8: A veš kaj mislim? Tako, da ga pač potolažiš, pa to, pa se pride. In pač tisto tolažba k mu je hudo, pa se pride. Pa se pride pač, veš, pockrljati, tako pockrljati, pa se pride mislim, da se pride stisnit, tudi, če mu ni hudo.

U: Katere etične dileme prepoznaš pri ravnanju z tipom? Če sploh kakšne?

O8: Ne, če pravim, samo to, /če bi se kdo vtaknil v to/ (O8_I29), da tukaj afne guncamo. Pač, /jaz tako, zase pri sebi, nimam etičnih dilem/ (O8_I30), da bi jaz delala kaj narobe, če otroka objamem, dam lupčka. S tem otrokom smo družina, starši. Mislim, da nadomeščamo. Saj in to, da bi se kdaj kdo vtaknil. Tle, tle ne. Mi itak ne, od zunanjih, pa ne vem. Če bi to, kako je, kot en vrtec, da je en starš tudi tle, bi mogoče lahko kakšen starš kaj rekel samo, ne vem. Ne, tako pri sebi recimo pa ne.

U: Se pravi bolj to kako drugi ljudje opazujejo to.

O8: Ja, da če bi drugi, ne vem, da te gleda, k ti tam enega otroka objameš, pa imaš v naročju, bi rekel ah, kaj ta zdaj. A veš, ja, tako, enega. Samo to niso tuji otroci, mislim. Ja, a ne. Ne vzameš enega otroka s ceste, pa ga začneš lupčkati. To mi je tako sporno. Da bi tam enega pohopsala. Ampak tle, tle, pa pač, ne vem, nimam, ne. Nimam tukaj dileme ali pa problema, da bi se počutila neki vau.

U: Kje poiščeš podporo ali pa pomoč, če nisi pričana, da si prav ravnala s dotikom?

O8: /Tukaj, pri sodelavkah/ (O8_I31).

U: Na katera znanja oziroma izkušnje se opiraš pri ravnanju s dotikom?

O8: /Zdaj, kakšnih formalnih znanj, da bi nekaj iskala, brala, literaturo na to temo. Niti ne. / (O8_I32) Izkušnje je pa tako, ker jih imaš pač tle, še prej iz vrtca. Dobro bi to imeli tako in drugače. To, /kar je izkušnje, pač dela z otroki./ (O8_I33) Zdaj, kakšnih formalnih znanj, da bi bila tako, ne vem, tako prav kakšna literatura, ali pa kaj na to temo?

U: Bolj. Bolj, ne.

O8: Kaj se tako poznam, ne.

U: Kater vidik te teme se ti zdi, da bi bilo treba še nadalje raziskati? Ali pa osvetliti?

O8: /Ma, vsa./ (O8_I34) Tako, koliko te otroci rabijo dotik sploh dojenčki, ne vem, ne vem, da je sploh velikokrat uspavam v naročju, v nočni, tamle na kavču, smo tko ful dolg. Ja, tako, res, koliko je tako dotik v bistvu pomemben za, koliko pomirja. Mislim, če ti je, a ne saj so ljudje, ki jim je zoprno. Čeprav sem zdi, da otroci sploh čisto mali, da, mislim, dojenčki pač itak, pa je tudi večinoma in nekaj, mislim, prijetni, mislim,

objame zelo malo. Tako da ja, sem zdi, da smo premalo ozaveščeni, koliko je dotik, mislim, tako dober, koliko pomirja in koliko ne.

U: Ok. A se ti zdi še kaj pomembno je izpostaviti, pa nisem direkt vprašala potem?

O8: Ne vem, ne, ne. Ne vem, mogoče. Jaz tako pa razmišljam, da je dotik pr teh otrocih tukaj, ki so spolno zlorabljeni ali pa kaj, sicer tukaj, da bi imel, da bi jaz imela nekaj izkušnje, mislim, da je bila samo ena punčka, ki je bilo sum, da bi pa nekaj, ki tam je pa verjetno, ne vem, tudi problem, verjetno, pr tuširanju, dotikanju karkoli, ne. Tako da te izkušnje jaz v bistvu nimam, kako bi tako tak otrok odreagirali, pa to. Ok. Ne, drugače pa ne vem, čak se bom spomnila čez pol ure, Ne, tako, sem, a veš, to je tako, sem tko bom rekla, pa to pač nekaj spontanega, ne. Pa dotik, pa objem, pa to. In tako, še, zdaj tako, ki ti sprašuješ, pa to, začneš tako razmišljati pač o temu. Tako, pa tako, jaz se res mogoče, ja, kva, ali, tako, čisto je drugače, ko to, ne vem, malo v možgane daš. Ja. Ne, ne, pa ni tako, pač, spontano, ali pa, kaj je stres, da razmišlja, tako v tem, o, ko se jih dotaknem, pa kva. Ne. To bom zdaj začela. Da, no, to je pa.

U: No super, to je potem to, hvala ti!

O8: A to je to? Ni problema!

9.10. Odprto kodiranje

Šifra	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Nadkategorija	Tema
O1_I1	Diplomirana varstvoslovka	Po izobrazbi je diplomirana varstvoslovka		Izobrazba		Zaposlitev
O1_I2	Srednjo šolo sem naredila vzgojiteljsko	Po srednješolski izobrazbi je vzgojiteljica	Srednješolska izobrazba	Izobrazba		Zaposlitev
O1_I3	17 let	V kriznem centru dela 17 let		Doba zaposlitve v kriznem centru		Zaposlitev
O1_I4	Velikokrat se zgodi, da zamenjujejo [krizni center] za vrtec	Otroci, ki so nastanjeni v kriznem centru na začetku slednjo zamenjujejo za vrtec		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O1_I5	Bomo mi za njih skrbel, da ne bodo nikol sami, da jih ni treba bit strah, da tukaj	Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo skrbnice_ka		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O1_I6	nasilje ni dovoljeno, ampak da imamo, tako kot v vrtcu, v hiši pravila	Otrokom pove, da v hiši nasilje ni dovoljeno		Predstavitev pravil		Delovanje kriznega centra
O1_I7	da se pri nam tudi prespi, ker nekateri mislijo, da bodo	Otrokom pove, da bodo v kriznem centru prespali		Predstavitev pravil		Delovanje kriznega centra

	zvečer kar šli pa domov					
O1_I8	Moja vloga tuki jim povem, tako kukr vsi zaposleni, da tukaj delam	Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo zaposlene_ga v kriznem centru		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O1_I9	Da jih bom čuvala čez dan	Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo skrbnice_ka		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O1_I10	Da se bomo igral, da bomo ustvarjal, da bomo kake pravljice bral, pogledal kako risanko, šli ven na igrišče, tudi kam na kakšne bazene, na take dejavnosti jim pol predstavimo	Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo nekoga, s katerim bodo izvajali prostočasne dejavnosti		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O1_I11	Ampak smo tako kot neke vrste vzgojitelji	Otroci njeno vlogo razumejo kot vlogo vzgojiteljice		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O1_I12	Ga objamem	Telesni stik uporablja pri objemanju.		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I13	Pobožam po laskih	Telesni stik uporablja pri božanju		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I14	Zvečer na kavču	Telesnih stikov se poslužuje zvečer, ko so vsi zbrani na kavču		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I15	Eni bi se ful cartal	Nekateri otroci si želijo veliko crkljanja		Upoštevanje želj otrok glede telesnega stika		Glas otroka
O1_I16	Eni imajo pa čist tako, pride za minutko pa 'ah, zdej imam pa dost'	Nekateri otroci ne potrebujejo veliko crkljanja		Upoštevanje želj otrok glede telesnega stika		Glas otroka
O1_I18	Rinem vanje ne, jaz nikoli	Nikoli ne sili telesnega stika		Upoštevanje želj otrok glede telesnega stika		Glas otroka
O1_I19	Če otrok rabi	Telesnega stika se poslužuje, če prepozna, da ga otrok potrebuje		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom

O1_I20	Če vidim, da je žalosten, pa pridem do njega, ne, takrat se pa začnem z njim pogovarjati, če vidim, da mu paše, ne, da ga majčkeno objameš, poboža, mu poveš, da bo vse v redu	Če prepozna, da je otrok žalosten se najprej z njim pogovori, nato pa ob dovoljenju otroka stopi v telesni stik		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I21	Če otroku kaj ni všeč ne, se odmakne, zamahne z rameni, 'pusti me' pa gre v kot sem sam jokati	Otrok, ki si ne želi dotika, to pokaže s telesno in verbalno govorico		Ravnanja otrok		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I22	takrat se ga pač pusti	Ko prepozna, da si otrok telesnega stika ne želi, vanj ne sili	Načini ravnanja s telesnim stikom	Situacija, v katero so uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I23	Poslušam vsakega posameznika posebi, se prilagodim	Glede potreb in želj otrok se prilagodi vsakemu posebej	Način ravnanja s telesnim stikom	Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I24	Za tuširanje	Telesni stik uporablja pri tuširanju.		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I25	Uporabljam rokavice	Pri tuširanju otrok uporablja rokavice	Način ravnanja s telesnim stikom	Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I26	mu je neprijetno včasih že, k se ga preoblači, takrat si, seveda, takoj pozoren, a ne. Na začetku je vsekakor, a ne, če prideš v novo hišo, ne, poznaš odraslega, a ne, že, v bistvu grozen, otroku, ne, vsaj iz moje perspektive razmišljam, a ne, da je treba zvečer se sleči, a ne, pa iti pod tuš pred popolnim tujcem	Otroku je lahko neprijetno, če mu pri osebni negi pomaga popoln tujec		Mnenje o uporabljenem telesnem stiku.		Stališča o telesnem stiku
O1_I27	zelo tudi meni osebno zoprni, neprijetni, a ne	Tudi strokovni delavki predstavljajo intimni dotiki nelagodje		Mnenje o uporabljenem telesnem stiku.		Stališča o telesnem stiku
O1_I28	Ampak to je pač iz zdravstvenega tako vidika	Prepozna, da so dotiki pri osebni negi pomembni z zdravstvenega vidika		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni.	Pomembnost telesnega stika	Ravnanje s telesnim stikom

O1_I29	Imeli smo fantka, bil je zelo...kako se reče temu...proti sebi naravnani, ne, to se pravi, če je bilo, na primer 'ne, ne', tega ne smeš, to ni prav, takoj je to z glavo v steno, na primer, seveda, skočiš k njemu, mu to preprečiš, a ne	Telesnega stika se poslužuje v situacijah, ko hoče otrok škodovati samemu sebi		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I30	treba ga je takrat priti, pa objeti, pa počakati, pa ga držati, da se pomiri, da samga sebe ne poškoduje, ker sam, takrat nima tega filtra, da bi se ustavil,	V primeru, da hoče otrok škodovati samemu sebi, ga objame, objem pa traja toliko časa, dokler se otrok ne pomiri	Način ravnanja s telesnim stikom.	Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni.		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I31	Avtistični otroci	Tehniko objema je pogosto uporabljala pri otrocih na avtističnem spektru	Način ravnanja s telesnim stikom.	Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni.	Uporabljene tehnike pri ravnanju s telesnim stikom.	Ravnanje s telesnim stikom
O1_I33	Pa treba včasih tudi za rokico zgrabiti	V primeru, da sam pogovor ob trenutkih jeze ne zadostuje, se poslužuje prijema za roko	Način ravnanja s telesnim stikom.	Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni.		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I34	Ja, to so tko neprijetni, noben v tem ne uživa	Telesni stik v trenutkih jeze otroka ji ni prijeten		Mnenje o uporabljenem telesnem stiku		Stališča o telesnem stiku
O1_I35	treba pač včasih urgirati, tako bom rekla, urgirati, ne, tudi zaradi drugih	Telesni stik v trenutkih jeze otroka prepozna kot nujnega za zagotavljanje varnosti otroka in drugih otrok		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni.	Pomembnost telesnega stika	Ravnanje s telesnim stikom
O1_I36	Pr psihologiji	Tekom šolanja so se pri psihologiji učili o telesnem stiku		Predmet, pri katerem so se učili o telesnem stiku		Znanje o telesnem stiku
O1_I37	mu s tem, ko mu naklonjamo pozornost, k ga stisnemo, k ga pohvalimo, k ga objamemo, da mu dajemo občutek varnosti, zaželenosti, občutek lagodja, potrditve, ki jo išče	Pri psihologiji so se učili, da z objemanjem, hvalo in naklanjanjem pozornosti otroku dajemo občutek varnosti, zaželenosti,	Vsebina predmeta	Predmet, pri katerem so se učili o telesnem stiku.		Znanje o telesnem stiku

		lagodja in potrditve				
O1_I38	Mogoče tudi kej pri sociologiji	Morda je bilo tekom šolanja o telesnem stiku kaj povedano pri sociologiji		Predmet, pri katerem so se učili o telesnem stiku		Znanje o telesnem stiku
O1_I39	Ni blo direkt take tematike	Tematike o telesnem stiku kot takem niso obravnavali tekom šolanja		Obravnavanj e tematike telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
O1_I40	Vsekakor bi bilo	Prišlo bi ji_mu prav, če bi se kaj več pogovarjali o telesnem stiku tekom šolanja		Obravnavanj e tematike telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
O1_I41	Ja, to vsekakor	Zaznava prednosti telesnega stika z otrokom	Prednosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O1_I42	varnost čutijo z dotikom in zaupanje v odraslega	Telesni stik otrokom omogoči občutek varnosti in zaupanja v odraslo osebo	Prednosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O1_I43	In to ponavadi tudi sami pristopijo otroci, mi pač v njih ne silimo, sami poiščejo bližino in takrat seveda jih objamemo, se pogovarjamo z njimi, jih kej pohvalimo, se mi zdi, da jim to blazno veliko pomen	Otrokom, ki poiščejo bližino in objem jim slednji zelo veliko pomenijo		Doživljanje otrok		Stališča o telesnem stiku
O1_I44	Ja,	Ne prepozna slabosti pri ravanju s telesnim stikom	Slabosti telesnega stika	Zaznavanje dotika		Stališča o telesnem stiku
O1_I45	ker ga niso navajeni, ker tega niso bili nikoli v življenju deležni	Otroci ne prepoznajo dotik kot nekaj pozitivnega, ker s pozitivnim telesnim stikom nimajo izkušenj		Doživljanje otrok		Stališča o telesnem stiku
O1_I46	nekateri spolno zlorabljeni otroci nadlegujejo druge otroke s telesnimi stiki, kažejo spolovila, hočejo se lupčkat...to pač ne dovolimo, razložimo, da to ni prav, da to, kar se je doma počelo, da se to tuki	Zaposleni postavijo otrokom mejo, kadar drugim kažejo spolovila ali pa jih poljubljaajo, na način, da jim razložijo, da to ni prav	Omejevanje telesnega stika med otroci	Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom

	ne bo več dogajal, da to ni bilo prav in da odrasli tega ne bi smeli početi.					
O1_I47	To se prav treba je omejiti začetno, da ne ogroža ostale otroke	Kadar otrok postane nasilen, je potrebno uporabiti prijeme, da se zaščiti druge otroke		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I48	predvsem in mu dat čas...držati ga tok časa, ne tisto na silo, ampak objet, in držati, da se najprej sam ne poškoduje pa drugih, in mu pustiti čas, da izpiha to jezo, da se izkriči, ampak da smo tut ostali v redu	Kadar otrok postane nasilen, ga objame in drži toliko časa, dokler se ne pomiri, da ne škoduje sebi in ostalim	Načini ravnanja	Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I49	Začutim	Začuti, da otroku telesni stik odgovarja		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I50	vidim, sej otrok takoj pokaže	Vidi, da telesni stik otroku odgovarja, ker otrok to pokaže	Odziv otroka	Preverjanje koristi telesnega stika za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I51	al pa mu rečeš 'a bi se rad kej pocrkľjal?' in reče 'ne!' pa gre stran pa se gre igrati. Pol valda ne boš vanjga silu. Če pa pride pa se usede ti v naročje pa reče 'boži me', ...sej otroci so zelo, zelo direktni, ti takoj povejo, tko nič ne slepomišijo, tako da...takoj veš	Zazna, da telesni stik otroku odgovarja ali ne, ker otrok sam pove ali mu odgovarja ali ne	Odziv otroka	Preverjanje koristi telesnega stika za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I52	Na splošno, če je spolno zloraba	Razliko pri ravnanju s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_ga prepozna, kadar je bil otrok spolno zlorabljen		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_ga		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I53	isti spol, na primer, otroka, preoblači, tušira, a ne, da mu ni...da mu je prijetno	Če je bil otrok spolno zlorabljen, potem pri otrokovi osebni	Ravnanje	Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki		Ravnanje s telesnim stikom.

		negi sodeluje zaposlena_en istega biološkega spola		spol zaposlene_g a		
O1_I54	kar se tiče, na primer, uspavanja, je bilo tudi mal kaka krizica v preteklosti, a ne, ker je, na primer, take dotične deklice, ne, so same, na primer, z moškim likom ostale v hiši, ko je bil v nočni čas	Otroci, ki so bili spolno zlorabljeni so v preteklosti doživeli krizo, ko so ponoči ostali sami s zaposlno_im nasprotnega biološkega spola	Ravnanje	Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_g a		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I55	kako v posteljo spraviti, a ne, in tako, in, ja, čisto enostavno, z besedami, če so bile manjše...lepo se pokaže z roki 'pojdi v posteljico', nina nana, se lučko pržge in se takoj umakne iz sobe, a ne, takoj, sliši se prisotnost, še vedno se bere pravlјice, v sobo se ne hodi, se ne, pač, otroku daš osebni prostor, oziroma, kilometer prostora, če ga rabi, a ne, tako, to je to	Zaposlene_i z otroki nasprotnega biološkega spola, ki so bili spolno zlorabljeni v nočnem času ravnaajo tako, da čim hitreje zapustijo njihovo sobo	Ravnanje	Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_g a		Ravnanje s telesnim stikom.
O1_I56	In to se ponavlja iz tedna v teden	Dlje časa, kot so otroci v Kriznem centru, bolj se povečujejo njihove stiske	Slabosti	Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I57	takrat se ful cartajo	Bolj, kot se povečuje stiska otrok, več crkljanja si želijo	Slabosti	Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I58	pri takih otrocih je plus, da sploh spoznajo kaj ljubezen, a ne, pa da znajo biti dotiki tudi prijetni, ne samo mučenje in tepež in tako naprej	Pri dalj časa trajajočih nastanitvah zaznava prednost v tem, da lahko otroci spoznajo, da so lahko dotiki tudi prijetni	Prednosti	Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve		Ravnanje s telesnim stikom
O1_I59	iz prakse	Iz prakse prepozna, če je		Znanja in izkušnje		Podpora in pomoč

		prav ravnala s telesnim stikom				zaposlenim
O1_I60	iz samozavedanja	S samozavedanjem prepozna, če je prav ravnala s telesnim stikom		Iskanje podpore in pomoči		Podpora in pomoč zaposlenim
O1_I61	od sodelavcev	Če ni prepričana, ali je prav ravnala s telesnim stikom poišče pomoč pri sodelavcih		Iskanje podpore in pomoči		Podpora in pomoč zaposlenim
O1_I62	Pa pomoje na splošno vsi vidiki	Nadalje bi bilo potrebno raziskati vse vidike telesnega stika		Področja teme telesnega stika, potrebna nadaljnega raziskovanja.		Nadaljnje raziskovanje telesnega stika
O2_I1	strokovni delavec	Opravlja poklic strokovne_ga delavke_ca.		Poklic		Zaposlitev
O2_I2	iz VŠSD	Po izobrazbi je socialna_i delavka_ec		Izobrazba		Zaposlitev
O2_I3	17 let	V kriznem centru dela 17 let.		Doba zaposlitve v kriznem centru		Zaposlitev
O2_I4	da jih čuvam	Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo nekoga, ki jih bo čuval		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O2_I5	da skrbim zanje	Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo skrbnice_ka		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O2_I6	Večina je itak takih, da ne bi dobr razumel. So tako mejhni, da se jim itak ne zna pojasnit	Večina otrok je premladih, da bi razumela vlogo zaposlenih v kriznem centru.		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O2_I7	To je čisto odvisno od posameznika.	Kako otroci razumejo vlogo zaposlenih je odvisno od posameznega otroka.		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O2_I8	Od starosti.	Kako otroci razumejo vlogo zaposlenih je		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v

		odvisno od njihove starosti.				kriznem centru
O2_I9	Vsak dan sproti pa kar naprej ponavljam pa zmerej si jo čisto po svoje.	Vsak dan pove, kaj je njegova njena vloga v kriznem centru, vendar si jo otroci po svoje razlagajo.		Preverjanje razumevanja vloge		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O2_I10	Mormo pa se zavedat, da nas otroci dojemajo kot ječarje v eni lepi ječi.	Otroci vlogo zaposlenih razumejo kot ječarje v lepi ječi.		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O2_I11	Jst sem hvalabogu moški ane, in zaradi tega pri men večina otrok ne išče tolik tega	Ker je zaposleni biološkega moškega spola večina otrok pri njemu ne išče dotika.		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_ga		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I12	K prhaja že do kakšnih seksualnih konotacij.	Večinoma se brani dotiku z deklicami, saj z njihove strani prihaja do seksualnih konotacij.	Ravnanje	Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_ga		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I13	Tako je.	Telesni stik uporablja pri igri		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I14	Zadnje cajte se zaradi težav s hrbtenico tut jst čist nič ne pulim za to.	Dotiku se izogiba zaradi težav s hrbtenico.		Osebne okoliščine		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I15	Moje orožje ni dotik, imam dovolj drugih, ki to obvladajo. Pa da ne bo kdo mislil, da jaz ne znam, znam tudi to, ampak rajši priložnost, ki so bolj primerni za to vlogo.	Dotik zna uporabljati, vendar meni, da drugi zaposleni z njim bolje ravnavajo.		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I16	drugače pa ne	Tekom šolanja se niso učili o telesnem stiku		Obravnavanje tematike telesnega stika		Znanje o dotiku
O2_I17	Tega ti tut nobena fakulteta... zelo težko bi ti dala	Dvomi, da bi ji_mu fakulteta lahko podala znanje o telesnem stiku.		Obravnavanje tematike telesnega stika		Znanje o dotiku
O2_I18	bi rekel ja	Prišlo bi ji_mu prav, če bi se kaj		Obravnavanje tematike		Znanje o dotiku

		več pogovarjali o telesnem stiku tekom šolanja		telesnega stika		
O2_I19	je dovolj usposabljanj na voljo ob delu, so supervizije	Na voljo usposabljanja in supervizije ob delu		Usposabljanja ob delu		Znanje o dotiku
O2_I20	vedno se vsakega poklica naučiš sproti na praksi	Praksa doda veliko znanja		Praksa		Znanje o dotiku
O2_I21	Ampak torej vidiš, da jim pomen. Za to ne rabiš nobene znanosti. Preprosto vidiš, oni ti zelo jasno pokažejo, da tvoj objem, tvojo toplino in bližino potrebujejo.	Kot prednost telesnega stika zaznava pozitiven odziv otrok na telesni stik.	Prednosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O2_I22	Nekateri imajo itak problem, ker pol živeti ne znajo ne da bi bli v naročju. Kar spet ni lih najbolj zaželeno.	Kot slabost telesnega stika zaznava stalno potrebo otrok, da bi bili v naročju	Slabosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O2_I23	Pri nas pa točno tega ni.	Kot slabost pri telesnem stiku zaznava veliko število zaposlenih, ki ne morejo nuditi konsistence otrokom.	Slabosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O2_I24	In v bistvu potem pa se ta bolnišnični sindrom razvije, da je otroku že isti šmorn kdo ga ima in je čist indiferenten do tega kdo ga ima, kdo ga ogovarja, kdo skrbi zanj in mu čist otopi čut za varno distanco do določenih ljudi. Ga naredi preveč zaupljivega po eni strani, po drugi strani pa premal občutljivega na pravo in nepravo.	Kot slabost nekonsistence pri telesnem stiku zaznava posledično ravnodušnost otrok	slabosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I25	že ni všeč ko tele ta male po men plezajo, k se mi usede na nogo in se začne drgniti in je treba že ustavljati	Telesni stik z deklicami prekine takrat, kadar se začnejo drgniti obenj.		Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom

O2_I26	Al pa rečem, da takole pa ne bo šlo.	Telesni stik prekine z verbalno obrazložitvijo.	Načini ravnanja	Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I27	V primeru stiske je en objem sigurno vreden več kot sto tolažilnih besed.	Telesni stik je nujen v primeru stiske.		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I28	To pa zelo hitro vidiš.	Opazi, če telesni stik otroku ne odgovarja.		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I29	Važno je, da si dovolj pozoren, pa da znaš hitro odreagirat.	Pomembna je pozornost in hitro reagiranje na otrokovo zaznavanje telesnega stika.		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I30	Torej, moram upoštevati...spoštovan je zelo pomembno.	Pomembno je spoštovati otrokovo reakcijo na telesni stik.		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I31	Čisto drugače me obrajta kot moškega. Imam v njihovih očeh drugačno vlogo.	Ker je zaposleni biološkega moškega spola mu otroci pripisujejo drugačno vlogo.	Razlikovanje vloge	Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_g a		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I32	Kakšno vlogo je imela moška figura pri njih doma.	Kakšno vlogo pripisujejo otroci zaposlenemu biološkega moškega spola je odvisno od vloge, ki jo je imela moška figura pri njih doma.	Razlikovanje vloge	Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_g a		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I33	Načeloma ne	Ne zaznava razlik pri ravnanju s telesnim stikom pri fantku ali deklici.		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I34	ampak pri starejših dekletih se jaz za vsak slučaj malo že pazim. Da nimam nekih strašnih neposrednih kontaktov, še posebno, ko me začenjajo že zapeljevati.	Kot zaposleni biološkega moškega spola je pazljiv pri deklicah, kadar začnejo izkazovati sugestivno vedenje.		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_g a		Ravnanje s telesnim stikom

O2_I35	da pa nauš mislila, da ni v kontrastu. Ne vem, kako ti bo kera to priznala, ampak smo mi je že zdelali nekaj, ko je fant razglasil kolegico za svojo bodočo ženo.	Fantki izkazujejo sugestivno vedenje do zaposlenih biološkega ženskega spola		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_g a		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I36	Ne.	Ne zaznava razlik v ravnanju s telesnim stikom, če so otroci krajši čas nastanjeni v kriznem centru ali pa če so nastanjeni daljši čas		Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve		Ravnanje s telesnim stikom
O2_I37	Prva etična dilema je tista, kaj se reče, da te otrok začne babo ali pa mamico klicati. To je tisto največji rizik, ne, v takem primeru bolj, da malo distance vsekaj. A ne, da ne samo, da mu poveš, da ti nis ne njegov oče, ali pa mama	Kot etično dilemo pri ravnanju s telesnim stikom prepozna to, da otroci zaposlene potem kličejo 'oče' ali 'mama'.		Vedenje otrok		Etične dileme
O2_I38	Da, z deklicami se mi zdi ja, ne, etično sporno.	Kot etično dilemo pri ravnanju s telesnim stikom prepozna potencialno sugestivno vedenje deklic ob njem.		Vedenje otrok		Etične dileme
O2_I39	Jaz se vedno v vsaki stvari pogovorim s samim seboj.	S pogovorom s samim seboj prepozna, če je prav ravnal_a s telesnim stikom.		Iskanje podpore in pomoči		Podpora in pomoč zaposlenim
O2_I40	Če tega še ne bi bilo, imam tukaj nekaj čudovitih kolegic.	Če ni prepričan_a, ali je prav ravnal_a s telesnim stikom poišče pomoč pri sodelavcih		Iskanje podpore in pomoči		Podpora in pomoč zaposlenim
O2_I41	Delal sem s težje zaposljivimi, delal sem z mladostniki, v šolstvu, svetovalni delavec. Ljudje se nič tako ne razlikujemo	Pri ravnanju s telesnim stikom so ji_mu v pomoč pretekle delovne izkušnje.		Znanja in izkušnje		Podpora in pomoč zaposlenim

	med seboj. Vsi imamo iste potrebe v osnovi.					
O2_I42	Po drugem sem si pa nakopal štiri lastne otroke.	Pri ravnanju s telesnim stikom so mu v pomoč izkušnje, ki jih je pridobil z lastnimi otroci.		Znanja in izkušnje		Podpora in pomoč zaposlenim
O2_I43	Druga stvar pa preprosto-empatija. Empatijo moraš imet, da na podlagi izkušenj operirat.	Pri ravnanju s telesnim stikom ji_mu je v pomoč empatija.		Znanja in izkušnje		Podpora in pomoč zaposlenim
O2_I44	To pa vsekakor.	Prav bi mu prišlo, če bi se tekom šolanja več učili o telesnem stiku.		Obravnavanje tematike telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
O3_I1	ekonomski tehnik	Po izobrazbi je ekonomski tehnik.		Izobrazba		Zaposlitev
O3_I2	delam tudi zdaj še izredno psihologijo	Izredno študira psihologijo.	Trenutno izobraževanje	Izobrazba		Zaposlitev
O3_I3	mojster hipnoterapije	Je mojster hipnoterapije.		Izobrazba		Zaposlitev
O3_I4	Šele v prvem letniku sem.	Pri študiju psihologije niso omenjali telesnega stika.		Obravnavanje telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
O3_I5	Ja, bi, bi.	Prav bi ji_mu prišlo, če bi se več učili o telesnem stiku.		Obravnavanje telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
O3_I6	Osem mesecev.	V kriznem centru dela osem mesecev.		Doba zaposlitve v kriznem centru		Zaposlitev
O3_I7	Pa ne	Svoje vloge otrokom ne predstavlja.		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O3_I8	Ja, definitivno.	Zaznava prednost telesnega stika z otrokom.	Prednost telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O3_I9	Zato, ker se mi zdi, da je telesni stik eden najbolj pomembnih faktorjev pri otrokovem razvoju.	Telesni stik zaznava kot enega najbolj pomembnih faktorjev pri otrokovem razvoju.		Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku

O3_I10	Jaz mislim, da so zato k otroc v bistvu v veliki meri komunicirajo prek telesnega stika ane in pač druge telesne govorice.	Telesni stik zaznava kot sredstvo komuniciranja pri otrocih.		Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O3_I11	Ampak včasih prou kakšni se mi pa zdi pa da potem začnejo kar malo izsiljevati. Pač na način, da bi bili po 18 ur na dan pa samo v naročju. Kar pa pač je nemogoče.	Kot slabost telesnega stika zaznava stalno potrebo otrok, da bi bili v naročju.	Slabosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O3_I12	Jaz osebno pač kar rečem. Jaz pač rečem, da zdele ne morš k men, nimam časa.	Telesni stik prekine z verbalno obrazložitvijo.	Načini ravnanja	Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom
O3_I14	takrat jaz vedno objamem otroke	Poslučuje se objemov.		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O3_I15	ker vem da takrat otrok je v stiski	Telesni stik je nujen v primeru stiske.		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O3_I16	To, ja, to, definitivno.	Prepozna, da je v kakšnih situacijah telesni stik neizbežen.		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O3_I17	kolikokrat sem jo tako prišla dejansko, k je bila, ker je skos rinla v neke nevarnosti.	Telesni stik je neizbežen, če je situacija nevarna.		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O3_I18	superviziji	Če ni prepričan_a, ali je prav ravnal_a s telesnim stikom, poišče pomoč na superviziji.		Iskanje podpore in pomoči		Podpora in pomoč zaposlenim
O3_I19	Pa to pa sami pokažejo. To pa, to pa mislim, da čisto sami pokažejo. Ne rabimo nič preverjati.	Vidi, da telesni stik otroku ne odgovarja, ker otrok to pokaže.		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O3_I20	Pokažejo, pokažejo v bistvu na način, da te odrine stran, če jim ne paše, ne.	Otrok pokaže, da mu telesni stik ne odgovarja na način, da odrine zaposleno_ega stran.	Odziv otroka	Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom

O3_I21	Je pač pomembno, da imajo z obojmi nek pravičen stik.	Otroci bi morali imeti izkušnjo primernega telesnega stika tako s strani zaposlenih biološkega moškega kot ženskega spola.		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_ga		Ravnanje s telesnim stikom
O4_I1	magistra, profesorica socialne pedagogike	Po izobrazbi je magistra profesorica socialne pedagogike		Izobrazba		Zaposlitev
O4_I2	3 leta	V kriznem centru dela 3 leta.		Doba zaposlitve v kriznem centru		Zaposlitev
O4_I3	Ful odvisno od otroka, od starosti, od cele situacije, v kakšen stanju je on	Kako razloži svojo vlogo je odvisno od več dejavnikov.		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O4_I4	povem, da se bom jaz pač z njimi igrala	Svojo vlogo predstavi kot vlogo nekoga, s katerim bodo izvajali prostočasne dejavnosti.		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O4_I5	da bom skrbela za njih	Svojo vlogo predstavi kot vlogo skrbnice_ka		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O4_I6	Zelo pomaga, če so tle že otroci nameščeni in na primer, če pridem tako na novo, na primer zjutraj, pridem pa je že tle nameščen, vsi otroci pridejo me pozdraviti, vsi priletijo in potem on ta, ta nov vidi, aha, ok, v redu je, dober odnos in potem po navadi v večini primerih pride tudi on in se stisne in potem jaz potem začnem to pa 'živjo...', na ta način.	Pomaga, če so otroci že nameščeni.		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru

O4_I7	Ne bi rekla, da preverjam	Ne preverja, kako otroci razumejo vlogo		Preverjanja razumevanja vloge		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O4_I8	previjanje	Telesni stik uporablja pri previjanju.		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O4_I9	tuširanje	Telesni stik uporablja pri tuširanju.		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O4_I10	No, ona se samozadovoljuje, ne, je pa čist razvojno. In je enkrat nekaj jokala, da jo peče tam, ne. In je kolegici pokazala kje, ne, in ji je pokazala tako nekaj gor na trebuščku. Meni je pa potem pokazala tam prav v vhodu v nožnico, ne. In jaz pač sem rekla, 'a prstke uporabljala', pač obrazložiš, da morajo biti čisti in da, da, da, da, ne, pa je rekla, bova pa mi dve sprale to. Ok. In jaz jo pač dam na previjalno, pravm, zdaj bova bova, pač malo bo hladno, kar je pač fiziološko, ne, z fiziološko vodo sem ji. In kaj sem jo probala, pa sem zelo nežna je ona je dala noge skupaj. In potem sem jaz, ne, 'a bova sprale ali ne?' Prav ja. No, potem pač moraš. In jaz sem pol vsak stavek, kar sem jih rekla, 'zaupi mi, jaz bom to naredila', samo jaz si mislila, to lahko reče čisto vsak. Ker na primer, pač tako bom odkrito govorila, vsak pedofil bo vzpostavil en odnos z otrokom prej. In bo govoril, lahko zaupaš, midva sva ful prijatelja,	Poraja se dilema pri intimni negi.		Osebna nega		Etične dileme

	imava poseben odnos. In se mi je zdel, da vsako stvar, kar jaz s njej govorim, lahko tudi on to reče. In kako jaz predstavim, da sem jaz okej, en drug pa ne. Kar konec koncev lahko so starši, tisti, ki to delajo. Lahko so, ne vem, dedek, babica, stric, ne? In tle mi pa pride do dileme, na kakšen način jim so lahko to pač povedati, da jaz lahko, ker jim ne bom nič, ampak ne smeš pa to čisto vsakem dovolit. Kaj sem jaz zdaj tle bolj posebnega, kot en drug?					
O4_I11	mi se skos menjamo tle. In mi jih tuširamo. Kako je otroku, ajde en let star, uni, tri, štiri pet, šest, sedem letniki, ki jih vsak večer en drug tušira. Kakšno sporočilo, kakšne občutke, čez kakšne občutke morajo oni iti?	Poraja se dilema pri menjavanju zaposlenih pri tuširanju otrok.		Osebna nega		Etične dileme
O4_I12	Pa največ vprašanj imam, kako zdaj, kako jim sploh povedati. Kaj je okej, pa kaj ni okej. Pa vse se lahko pogovarjamo o primernih dotikih, neprimernih dotikih, ampak vsem tako vzpostavitev odnosa. A veš, kar pač to je znano, da ti pedofili, oni si vzamejo eno leto, dve, tri, štiri, pet let, da vse vzpostavijo odnos z otrokom. In to je to, to je meni najhuj, ker ne vem, kaj je rečno. Ker se prav v glavi, vsak stavek, ki			Osebna nega		Etične dileme

	povem, si mislim, se je to lahko to enkrat reče. In sem tako zelo, ne vem pol, kaj naj rečem					
04_I13	objemamo se skozi	Telesni stik uporablja pri objemanju		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
04_I14	Ko pridejo novi, na primer zvečer, ko se jst poslovim, pa se hočejo objet, pa ta novga zmeri vprašam, a te lahko objamem, a ti lahko dam lupčka na lička.	Otroke, ki na novo pridejo v Krizni center najprej zmeraj vpraša, če si želijo telesnega stika, preden vstopi vanj		Upoštevanje želj otrok glede telesnega stika		Glas otroka
04_I15	Ne pač tako, sploh ne z usti ampak damo cheek to cheek, lička na lička	Telesni stik uporablja pri dajanju poljubov na lice		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
04_I16	Pa včasih še oni hočejo dat, ampak ja, ko so na novo jih zmeri vprašam, če mu je to okej.	Tudi otroci želijo dati poljub na lice		Ravnanja otrok		Ravnanje s telesnim stikom
04_I17	Ne pač ne silim v njih, ker se mi to zdi pač zelo nespoštljivo. Čeprav so otroci pač imajo pravico do svojega prostora in to, sploh pa, ko pridejo na novo nekaj, pač ne moreš it kar, pa tudi kaj pa učiš s tem.	Nikoli ne sili telesnega stika		Upoštevanje želj otrok glede telesnega stika		Glas otroka
04_I18	drugač prav na faksu, da bi se prav o dotikih bolj, ne	Tekom šolanja se niso učili o telesnem stiku		Obravnavanj e tematike telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
04_I19	A veš kaj je, pedagogika, kakor socialna pedagogika, je tako široka, da ti ne morš vsa ta delovna mesta, kjer lahko delaš, tako podrobno pogledati.	Spekter znanj je preširok, da bi se lahko dotaknili čisto vsake teme.		Obravnavanj e tematike telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
04_I20	Ja, mogoče, da bi se malo dotaknili	Prišlo bi ji_mu prav, če bi se kaj več pogovarjali o telesnem stiku tekom šolanja		Obravnavanj e tematike telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
04_I21	Oni se boljši počutijo	Otroci se zaradi telesnega stika boljše počutijo	Prednosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku

O4_I22	k se oni boljši počutijo, so boljše volje, mi smo boljše volje, dan jim gre lepši, lepo sodelujejo pr kakšnih dejavnostih, lepši se igrajo, nimajo teh izpadov, ker pač majo to čustveno potrebo zadovoljeno, kakor sem prej rekla, da je pač osnovna potreba.	Ko so otroci boljše volje dan lepše steče.	Prednosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O4_I23	bolj iz tega čustvenega vidika no, ta občutek varnosti, sprejetosti, ljubljenosti, varnosti	Telesni stik da otrokom občutek varnosti, sprejetosti, ljubljenosti, varnosti.	Prednosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O4_I24	Ne toliko v dotiku, ampak dotik v kombinaciji s tem, koliko nas je tukaj, koliko se menjamo in koliko so potem oni odprti	Kot slabost pri telesnem stiku zaznava veliko število zaposlenih, ki ne morejo nuditi konsistence otrokom.	Slabosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O4_I25	Glede tuširanja, to, k sem rekla, da pač jih ne tušira kar vsaka, k pride sem	Stik je potrebno omejiti med zaposlenimi/prostovoljkami in otroci pri tuširanju	Omejevanje pri telesnega stika me otroci in zaposlenimi	Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom
O4_I26	Na primer, če je zelo zanemarjen otrok, pride sem in je umazan. In ga pač moraš stuširati.	Telesni stik je neizbežen pri tuširanju zanemarnjenih otrok		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O4_I27	Ta del mi je najbolj grozen, ker mora ponavati potem še ena pomagat, da ga drži in se počutiš, ne vem, včasih, ko v zaporu, ko si z unim šlaufom.	Grozno ji je siliti otroke k tuširanju.		Mnenje o uporabljenem stiku		Stališča o telesnem stiku
O4_I28	Ta del je meni najbolj grozen, ker pač nočeš tega narediti, ampak pač moraš. Pač moraš zaradi njega in moraš zaradi drugih in konc koncev zaradi nas zaposlenih.	Pomembno je, da se otroke stušira, tako za njih, kot za ostale otroke in zaposlene.		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni.	Pomembnost telesnega stika	Ravnanje s telesnim stikom
O4_I29	Al pa noske, k čistimo.	Telesni stik je nujen pri čiščenju noskov.		Situacija, v kateri je		Ravnanje s telesnim stikom

				telesni stik neizbežen.		
O4_I30	To je tudi ena taka situacija, k majo izpad ponoči.	Telesni stik je nujen, kadar imajo otroci ponoči izpad.		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen.		Ravnanje s telesnim stikom.
O4_I31	K imaš izpad, otroka tako [nakaže objem] primeš, mirno dihaš, govoriš, da si ti z njim, da ga umiriš v bistvu.	Kadar ima otrok izpad ga objame in drži toliko časa, dokler se ne pomiri.	Načini ravnanja	Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen.		Ravnanje s telesnim stikom
O4_I32	Vidim ga.	Opazi, če telesni stik otroku ne odgovarja		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O4_I33	Ja drgač opazim, če je sum na primer na spolno, punčke na primer so ful bolj na fante pač iščejo pozornost, pač zdej mam samo enga, ampak so bolj naklonjene temu in se pol ta strokovni delavec odpove tuširanju, na primer take zadeve, previjanju, tkoda to	Če je pri deklicah sum na spolno zlorabo se zaposleni moškega biološkega spola odpove pomaganju pri intimni negi.	Ravnanje	Razlikovanje ravnanja glede na biološki spol zaposlene_g a		Ravnanje s telesnim stikom
O4_I34	otroc k so dlje tuki...bolj odnos vzpostaviš zaradi tega je potem več te telesne interakcije v smislu pač objemov in takih zadev, tkoda pač to je absolutno več	Dlje, kot so otroci nastanjeni, bolj se vzpostavi odnos in prihaja do več telesnih interakcij		Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve		Ravnanje s telesnim stikom
O4_I35	To bi bilo tudi fajn raziskati, jst sm rekla, da bi eno longitudinalno raziskavo naredila realno vpliv otrok, k so dolg časa kle	Dobro bi bilo nadalje raziskati vpliv dolgotrajne nastanitve na otroke.		Področja, potrebna nadaljnega raziskovanja		Nadaljnje raziskovanje telesnega stika
O4_I36	Ful se pogovarjamo v kolektivu	Če ni prepričan_a ali je prav ravnanje_a s telesnim stikom poišče pomoč pri sodelavcih		Iskanje podpore in pomoči		Podpora in pomoč zaposlenim
O4_I37	Imamo tudi supervizije	Če ni prepričan_a ali je prav ravnanje_a s telesnim stikom poišče		Iskanje podpore in pomoči		Podpora in pomoč zaposlenim

		pomoč na superviziji				
O4_I38	Na vso znanje, ki sem ga kadarkol kjerkol dobila, z branjem knjig, al pač faks al srednja šola	Opira se na znanje iz knjig, faksa in srednje šole		Znanja in izkušnje		Podpora in pomoč zaposlenim
O4_I39	jst sm vzgojiteljica po srednješolski izobrazbi	Po srednješolski izobrazbi je vzgojiteljica	Srednješolska izobrazba	Izobrazba		Zaposlitev
O4_I40	12 let delam s predšolskimi otroki	Pri ravnanju s telesnim stikom so ji_mu v pomoč pretekle delovne izkušnje		Znanja in izkušnje		Podpora in pomoč zaposlenim
O4_I41	Pa iz sebe, če si mislim, a bi men blo to všeč, al ne, k aveš, tut tko mal življenjsko pogledaš z zdravo kmečko pametjo pogledaš na neko situacijo, to pomaga.	Pri ravnanju s telesnim stikom se ravna po sebi		Znanja in izkušnje		Podpora in pomoč zaposlenim
O5_I1	Socialna delavka.	Po izobrazbi je socialna_i delavka_ec.		Izobrazba		Zaposlitev
O5_I2	V [kriznem centru] delam, prišla sem konc februarja 2020.	V kriznem centru dela 5 let.		Doba zaposlitve v kriznem centru		Zaposlitev
O5_I3	jaz pa tukaj delam	Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo zaposlene_ga v kriznem centru		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O5_I4	da bomo mi skrbeli za njih	Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo skrbnice_ka		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O5_I5	jaz se rada crkljam	Telesni stik uporablja pri crkljanju.		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I6	jih vzameš v naročje	Telesni stik uporablja pri držanju v naročju		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I7	jih stisneš	Telesni stik uporablja pri objemanju.		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I8	za rokce kdaj držiš,	Telesni stik uporablja pri držanju za roke.		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom

O5_I9	če kam greš	Za roke se drži, ko kam grejo		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I10	jim dam lupčka kdaj	Telesni stik uporablja pri dajanju poljubov na lice		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I11	zvečer, za lahko noč	Poljube daje zvečer, za lahko noč		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I12	me objamejo	Otroci objamejo strokovno_ega delavko_ca		Ravnanja otrok		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I13	ne spomnim se	Ne spomni se, če so tekom šolanja kaj povedali o telesnem stiku		Obravnavanje tematike telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
O5_I14	so ful pazil pr dotikih pri umivanju in tako naprej	Pri otrocih, pri katerem je bil sum spolne zlorabe, so v preteklosti bili pazljivi pri dotikih pri umivanju	Načini ravnanja s telesnim stikom	Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I15	da to definitivno ima veliko prednosti	Zaznava prednosti telesnega stika	Prednosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O5_I16	predvsem mejhni otroci, jaz mislim, da je ful pomemben telesni kontakt za njihpv nadaljnji razvoj od dojenčka naprej, kar že itak vemo	Telesni stik omogoča normalen razvoj otroka	Prednosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O5_I17	a ne maš kengurujčkanje	Telesni stik uporablja pri kengurujčkanju		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I18	te mogoče kdaj za prsa prime, zdaj pa tako, če je meni neprijetno, potem to prekinem	Telesni stik omeji, če se jo_ga otroci dotikajo po intimnih predelih		Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I19	če je nek dotik, ki je men neprijetno, pač povem, ne, to pa ne, to se pa ne dotika na tak način	Telesni stik prekine z verbalno obrazložitvijo	Načini ravnanja	Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I20	Na primer, ta fantek je, in pa ga je tudi sodelavka rekla, ki je	Otroci na različne načine		Ravnanja otrok		Ravnanje s telesnim stikom

	isto rekla, da je isto zatlačil roko pod pas, ne, in potem je držal, ne. Pa če sem ta stik dovoljevala, ker vem, da ne vem otroc, a veš, imajo iščejo neke čudne, eni pod pazduho dajo roke, ne. A veš, imajo iščejo neke, ali pa eni dajo tako pod vrat, veš, ali pa za ušesa, se pač otroc ima različno, ne	iščejo telesni stik				
O5_I21	ko jih kaj boli	Telesni stik je neizbežen, če otroke kaj boli		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I22	ko so v stiski	Telesni stik je nujen v primeru stiske		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I23	ko so bolni	Telesni stik je neizbežen, kadar so otroci bolni		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I24	pomemben pred spanjem pomemben kontakt	Telesni kontakt je pomemben pred spanjem		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni	Pomembnost telesnega stika	Ravnanje s telesnim stikom
O5_I25	tut rabijo velikrat, veš, zjutraj, ko se zbudijo, tut rabijo stisk	Telesni kontakt je pomemben zjutraj, ko se zbudijo		Situacija, v kateri so telesni stiki uporabljeni	Pomembnost telesnega stika	Ravnanje s telesnim stikom
O5_I26	pol kasnej že vidiš	Opazi, če telesni stik otroku ne odgovarja		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I27	ko pa otrok na začetku pride, pa vprašam	Ko je otrok šele na začetku namestitve, ga vpraša da preveri, če mu telesni stik odgovarja		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I28	On je mene odrival	Ko otroku ni odgovarjal telesni stik jo_ga je odrinil stran		Ravnanja otrok		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I29	drugačno igro	Zaposleni biološkega moškega spola imajo drugačen pristop k igri kot zaposlene		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol		Ravnanje s telesnim stikom

		ženskega biološkega spola		zaposlene_g a		
O5_I30	Čim dlje časa so, tem bolj so domači	Dlje, kot so otroci nastanjeni, bolj se vzpostavi odnos in prihaja do več telesnih interakcij		Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve		Ravnanje s telesnim stikom
O5_I31	jaz jih poiščem pomoč pri sodelavcih	Če ni prepričan_a, ali je prav ravnal_a s telesnim stikom poišče pomoč pri sodelavcih		Iskanje podpore in pomoči		Pomoč in podpora zaposlenim
O5_I32	izkušnje pa lahko rečem moje osebne izkušnje materinstva	Pri ravnanju s telesnim stikom so ji_mu v pomoč izkušnje, ki jih je pridobil_a z lastnimi otroci		Znanja in izkušnje		Pomoč in podpora zaposlenim
O5_I33	Verjamem pa, da če imaš ti otročka, ki je doživljal spolno zlorabljanje, da mogoče glede tega bi pa rabli kakšna dodatna znanja aveš kako v tem primeru postopat. V tem primeru pa jst pač nimam teorije, jst bi delala kar jst mislim, ampak bi mogoče teorija kej družga povedala. Mogoče v teh primerih bi bilo fajn kakšno strokovno znanje, pomoč, ampak drugač pa jst to vzamem kot neki samoumevnega	Prav bi ji_mu prišlo strokovno znanje na področju ravnanja s telesnim stikom pri otrocih, ki so doživeli spolno zlorabo		Področja teme telesnega stika, potrebne nadaljnega raziskovanja		Nadaljnje raziskovanje telesnega stika
O6_I1	Univerzitetni diplomirani inženir zootehnike	Po izobrazbi je univerzitetno diplomiran inženir zootehnike		Izobrazba		Zaposlitev
O6_I2	bo sedemnjast	V kriznem centru dela 17 let.		Doba zaposlitve v kriznem centru		Zaposlitev

O6_I3	Da sem jaz tukaj zato, da bom za njih poskrbela	Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo skrbnice_ka		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O6_I4	Predvsem pa to, da smo mi tukaj, da mu zagotavljamo eno varnost	Svojo vlogo predstavi kot vlogo nekoga, ki jih bo čuval		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O6_I5	In rataš, kar ena nadomestna mama	Otroci razumejo vlogo zaposlenih kot nadomestne mame		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O6_I6	Pa sej sploh ne vem, če jo preverjam.	Ne preverja, kako otroci razumejo vlogo		Preverjanje razumevanja vloge		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O6_I7	Se mi zdi, da to sploh ni potrebno	Ne zdi se ji_mu pomembno preverjati razumevanja vloge		Preverjanje razumevanja vloge		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O6_I8	Sploh zdaj, ker je ful veliko otrok in je ful laži prehod za tistega otroka, k pride na novo.	Pomaga, če so otroci že nameščeni		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O6_I9	jaz ful rada objamem	Telesni stik uporablja pri objemanju		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I10	Jaz dajem otrokom tudi poljubčke, na lička	Telesni stik uporablja pri dajanju poljubov na lice		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I11	Pol preprosto crkljanje	Telesni stik uporablja pri crkljanju		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I12	v naročju	Telesni stik uporablja pri držanju v naročju		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I13	Jaz v bistvu ful mal, ker nimam te izobrazbe	Tekom šolanja se niso učili o telesnem stiku		Obravnavanje teme telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
O6_I14	lahko naredi ful velik dobrega, lahko naredi pa tudi ful velik zla. Žal, v obe smeri gre.	Dotik lahko naredi veliko dobrega in veliko slabega		Mnenje o uporabljenem stiku		Stališča o telesnem stiku
O6_I15	Dotiki pomirjajo	Telesni stik pomirja	Prednosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku

O6_I16	ampak moraš biti tudi ti v dobri koži, da je tudi dotik ta prav nekaj. Če ti nekaj si tudi v slabi koži, pa probaš nekaj enega tolažit, pa včasih ne gre na pač otrok začuti, da to ni to in več škode narediš kot pa koristi	Telesna govorica ob telesnem stiku mora biti kongruentna, sicer lahko z njim narediš več škode kot koristi		Doživljanje otrok		Stališča o telesnem stiku
O6_I17	Včasih se zlivajo besede zaradi dotikov iz otroka in zveš stvari. Sej to se grozno sliši, eni dotiki sprožijo, tudi take situacije ko otrok pove kej, ki je bilo res grozno, ker nisi hotel tega pri njemu sprožiti, ampak pri njemu je to taka reakcija, da pa ti dotiki so delikatna zadeva no.	Zaradi telesnega stika se otroci lahko odprejo in spregovorijo o svojih izkušnjah.		Doživljanje otrok		Stališča o telesnem stiku
O6_I18	Moraš spoštovati tisto njegovo mejo, če on reče ne, pa je to ne.	Pomembno je spoštovati otrokovo reakcijo na telesni stik		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I19	Mejo je tudi treba, če so oni nasilni do drugih otrok	Telesni stik med otroci je treba omejiti, kadar so nasilni drug do drugega.	Omejevanje telesnega stika med otroci	Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I20	jim moraš pa mejo postavljati med njihovimi odnosi, ker se jih sami še ne znajo	Telesni stik je med otroci treba razmejiti, ker sami tega še ne znajo sami storiti	Omejevanje telesnega stika med otroci	Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I21	Takrat, kadar je otrok nevaren drugim ali sebi, takrat je nujno.	Telesni stik je neizbežen, kadar je otrok nevaren sebi ali drugim.		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I22	Pr dojenčku se mi zdi, da je skoraj ob vsakem joku potrebno stik, se pravi, pri ta mlajših obvezno	Telesni stik je neizbežen pri dojenčkih in mlajših otrocih, kadar so v stiski obvezno		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanja s telesnim stikom
O6_I23	ko te otrok prosi za to, se mi zdi, da takrat tudi ne moreš reči pač ne.	Telesni stik je neizbežen, kadar otroci prosijo zanj.		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom

O6_I24	Včasih, ga kar vprašam, če so ti malo starejši, a lahko, a ti paše, a ti ne	Starejše otroke vpraša, če jim telesni stik odgovarja		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I25	pri ta mlajših, ko ti ne povejo, itak vidiš, kako se počuti v tvojem naročju, a je nemiren, a se umiri, ali ti roke neki premika, pa pač vidiš, prav vidi se, ker je res	Pri mlajših njihova telesna govorica pove, če jim telesni stik odgovarja ali ne		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I26	Pr negi	Telesni stik je neizbežen pri negi		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I27	Predvsem, če imajo otroci z enim spolom ful slabo izkušnjo, se pol načeloma temu spolu kar malo izmikajo	Če imajo otroci slabe izkušnje z enim biološkim spolom se mu potem izogibajo	Razlikovanje vloge	Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_g a		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I28	ampak imaš pač punčke, k se do moškega lika obnašajo, zelo, kot da bi hotela malo zapeljevati. Tam se vidi čista razlika	Deklice izkazujejo sugestivno vedenje do zaposlenih biološkega moškega spola		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_g a		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I29	Jaz zase osebno lahko rečem, da ne.	Ne zaznava razlik pri ravnanju s telesnim stikom pri fantku ali deklici		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I30	Jaz bi lahko rečem, da name vpliva karakter, ne pa spol	Razlike zaznava pri karakterju otroka.		Razlikovanje ravnanja glede na biološki spol otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I31	Seveda z otrokom, ko ostane dlje časa, imaš ful več telesnega kontakta avtomatsko, ker ti otrok sčasoma, dlje, ko so otroci, bolj ti zaupajo, bolj te poznajo, bolj vejo, kje imaš ti meje. Tudi bolj domači ratajo, bolj se sprostijo.	Dlje, kot so otroci nastanjeni, bolj se vzpostavi odnos in prihaja do več telesnih interakcij		Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve		Ravnanje s telesnim stikom
O6_I32	Tukaj me rata ful eno tako kočljivo vprašanje, k eni	Etično dilemo prepozna pri temu, da otroci		Osebna nega		Etične dileme

	otroci ti niti znajo še povedati, a jim je okej, a jim ni okej	ne znajo izraziti, če jim telesni stik odgovarja ali ne				
O6_I33	Pa mogoče, ko so otroci dlje časa tukaj, tudi mi večkrat na njih glas povzdignemo. In se mi zdi, da se včasih ustrašijo, da naredimo to preglasno.	Dlje, kot so otroci nastanjeni, bolj verjetno je, da bodo zaposleni povzdignili glas nad njimi.		Vedenje zaposlenih		Etične dileme
O6_I34	In v takih situacijah, da jim desetkrat rečeš, in potem prletiš in vidiš da je nekaj ful nevarnega in ti zakričiš, ne. 'Ne!', ne vem, nekaj	Glas povzdigne, da opozori otroke na nevarno situacijo		Vedenje zaposlenih		Etične dileme
O6_I35	Če nisem prav ravnala z dotikom, največkrat pr kakšni sodelavki	Če ni prepričan_a ali je prav ravnal_a s telesnim stikom poišče pomoč pri sodelavcih		Iskanje podpore in pomoči		Pomoč in podpora zaposlenim
O6_I36	Pa eno prijateljico imam, ki je delala sicer nekaj časa, ene dve leti je delala v [kriznem centru], potem je šla drugam delati	Pomoč poišče pri bivši sodelavki		Iskanje podpore in pomoči		Pomoč in podpora zaposlenim
O6_I37	Po lastnih otrocih. Po izkušanju, ki sem jih dobila z lastnimi otroci.	Pri ravnanju s telesnim stikom so ji_mu v pomoč izkušnje, ki jih je pridobil_a z lastnimi otroci		Znanja in izkušnje		Pomoč in podpora zaposlenim
O6_I38	Pa tudi, ko toliko let delaš, da pol vidiš, kar včasih prebereš otroka, kaj mu paše kaj pa ne	Pri ravnanju s telesnim stikom so ji_mu v pomoč pretekle delovne izkušnje		Znanja in izkušnje		Pomoč in podpora zaposlenim
O6_I39	Jst bi pa dala dotik glasu, tako negativno kot pozitivno, kaj lahko sam prizvok, način, kako se izraziš, kaj to naredi. Kako se tega poslužujemo, kako tuki otroci reagirajo.	Nadalje bi raziskala različna področja dotika glasu		Področja, potrebna nadaljnega raziskovanja		Nadaljnje raziskovanje telesnega stika

O7_I1	Univerzitetna diplomirana socialna delavka	Po izobrazbi je socialna_i delavka_ec		Izobrazba		Zaposlitev
O7_I2	5 let sem v kriznem centru	V kriznem centru dela 5 let.		Doba zaposlitve v kriznem centru		Zaposlitev
O7_I3	Se pravi odvisno od tega, tudi od tega, koliko so otroci stari.	Kako razloži svojo vlogo je odvisno od več dejavnikov		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O7_I4	Mislim pa, da potem sčasoma ali na podlagi izkušenj ali pa pogovora, pogovora. Začnejo mene in moje sodelavce. Upam, da je temu tako. Dojemati kot tiste, ki, ki bodo poskrbeli za njih v času, ko bodo tukaj pri nas nastanjeni.	Sčasoma začenjajo otroci razumeti vlogo zaposlenih kot vlogo oseb, ki bodo za njih poskrbeli.		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O7_I5	Ne, ne preverjam.	Ne preverja, kako otroci razumejo vlogo		Preverjanje razumevanja vloge		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O7_I6	Otroke zelo velikokrat pobožam. Po glavi, po obrazu, po rokah, po hrbtu.	Telesni stik uporablja pri božanju.		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I7	Seveda šele takrat, ko vidim, da to otroku ne povzroča, ne povzroča nelagodja.	V telesni stik z otrokom stopi šele, ko vidi, da to otroku ne povzroča nelagodja		Upoštevanje želj otrok glede telesnega stika		Glas otroka
O7_I8	A če je otrok že dovolj dovolj star, da to razume, ga vprašam za dovoljenje. Če ga lahko pobožam, ga vprašam, če se želi stisniti. Tako da sploh pri otrocih, pri katerih, ki razumejo to, postavljam ta vprašanja.	Starejše otroke vpraša, če jim telesni stik odgovarja.		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I9	Pri mlajših pa pač na podlagi tiste neverbalne komunikacije vidim, koliko je ura.	Pri mlajših njihova telesna govorica pove, če jim telesni				

		stik odgovarja ali ne				
O7_I10	Meni to strašno veliko pomen, tega sem vajena iz svoje matične družine	Telesnega stika je navajena že iz svoje matične družine		Osebnosti okolščine		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I11	Jaz se nič ne spomnim	Ne spomni se, če so tekom šolanja kaj povedali o telesnem stiku		Obravnavanje tematike telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
O7_I12	mogoče pri psihologiji	Morda je bilo tekom šolanja o telesnem stiku kaj povedano pri psihologiji		Predmet, pri katerem so se učili o telesnem stiku		Znanje o telesnem stiku
O7_I13	Ja, absolutno bi bilo dobrodošlo	Prav bi ji_mu prišlo, če bi se kaj več pogovarjali o telesnem stiku tekom šolanja		Obravnavanje tematike telesnega stika		Znanje o telesnem stiku
O7_I14	Včasih pove več kot beseda včasih pove več kot beseda, sploh ...marsikdaj pri otrocih, ki ne znajo, ki še ne zmorejo ubesediti mogoče svojih čustev, pa tako naprej. Sam dotik ali s strani otroka, ko se otrok mene dotakne ali pa jaz njega ne. Se mi zdi, da marsikdaj res strašno močno, komunikacija med mano pa med uporabnikom steče takoj	Telesni stik razume kot sredstvo komuniciranja čustev pri otrocih, ki tega še ne morejo izvesti verbalno	Prednosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O7_I15	Mogoče to, da mogoče tudi včasih uporabnik ne zna pokazati, kako se počuti ob določenem dotiku	Kot tveganje zazna to, da uporabniki ne izrazijo kako se počutijo ob telesnem stiku	Tveganja telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O7_I16	Ne vem, mogoče bi kakšen zunanji opazovalec ali pa mogoče kakšen laik rekel, da imam preveč tesne stike, telesne, fizične z otroci	Zunanji opazovalec oz. laik bi lahko bil mnenja, da uporablja pretesne telesne stike	Tveganja telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O7_I17	Ko gre za dotike s strani otrok, absolutno postavljam	Telesni stik omeji, če se jo_ga otroci	Omejevanje telesnega stika	Situacija, v kateri se		Ravnanje s telesnim stikom

	mejo, ko se dotaknejo mojih intimnih predelov.	dotikajo po intimnih predelih	med otroci in zaposlenimi	telesni stik omeji		
O7_I18	Absolutno in seveda tudi obrazložiti zraven, čemu tega ne dovolim, kako se ob tem počutim.	Telesni stik prekine z verbalno obrazložitvijo	Načini ravnanja	Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I19	Skušam odpirati teme. O njihovi intimi. Kako lahko tudi oni povedo, da jim kakšna stvar ne paše, da je prav, da povedo.	Spodbuja otroke k izražanju mnenja o telesnem stiku		Spodbujanje otrok k izražanju		Glas otroka
O7_I20	Ja, jaz mislim, da ni, da ni, da ni otroka, ki je bil nastanjen v [kriznem centru], odkar sem jaz tukaj, pa da bi šlo brez telesnega kontakta čez.	Telesni kontakt je neizbežen v večini interakcij z otrokom		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I21	Opazujem, opazujem njihove odzive na moj dotik.	Opazi, če telesni stik otroku ne odgovarja		Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I22	Izkušnjo imam, da znajo kar, vsaj meni se zdi, da znajo otroci kar fajn pokazati, da jim paše nek dotik ali ne.	Otrok pokaže, če mu telesni stik ne odgovarja	Odziv otroka	Preverjanje koristi za otroka.		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I23	Če pride do situacij, ko ko mogoče s kakšnimi svojimi vedenji res ogrožajo sebe ali pa druge. Bom izvedla dotik, prijem otroka prijela in ga držala, tudi če mu v tistem trenutku to pač ne bo prijetno, pa mu ne bo odgovarjalo, dokler se ne pomiri do te mere, da se ne bi ogrožal.	Telesni stik je neizbežen, kadar je otrok nevaren sebi ali drugim		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I24	Pa tako razmišljam, da je to povezano z izkušnjami, ki jih prinašajo iz svojih domačih socialnih okolij	Kako otroci dojemajo zaposlene različnih bioloških spolov je odvisno od njihovih domačih socialnih okolij	Razlikovanje vloge	Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_g a		Ravnanje s telesnim stikom

O7_I25	Včasih mogoče kdo malo več časa porabi pri moškemu, preden se začne na veliko stiskati	Nekateri otroci potrebujejo nekaj časa, preden jim je prijetno stopiti v telesni stik z zaposlenim biološkega moškega spola		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlene_g a		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I26	Ne, ne, ne.	Ne zaznava razlik pri ravnanju s telesnim stikom pri fantku ali deklici		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I27	Tako da jaz kakšne blazne blazne razlike tukaj ne opažam	Ne zaznava razlik v ravnanju s telesnim stikom, če so otroci krajši čas nastanjeni v kriznem centru ali pa če so nastanjeni krajši čas		Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I28	Dejstvo je, da sem jaz tukaj pet let, sodelavci, ki so tukaj že od začetka, bodo. Verjetno znali kaj drugega povedati, ker so dejansko. Spremljali ali pa sobivali, delali z otročki, ki so bili precej krajši čas nastanjeni	Ne more primerjati, ker še ni bil_a zaposlen_a pred sprejemom Družinskega zakonika		Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve		Ravnanje s telesnim stikom
O7_I29	Pa jst sama pri sebi niti niti ne velik.	Ne prepoznavam etičnih dilem		Nezaznavanje etičnih dilem		Etične dileme
O7_I30	Zaenkrat sem si sama vedno odgovorila oziroma sama videla	S samozavedanjem prepozna, če je prav ravnal_a s telesnim stikom		Iskanje podpore in pomoči		Pomoč in podpora zaposlenim
O7_I31	Lahko s kom mogoče predebatiram s kakšnim sodelavcem.	Če ni prepričan_a, ali je prav ravnal_a s telesnim stikom poišče pomoč pri sodelavcih		Iskanje podpore in pomoči		Pomoč in podpora zaposlenim
O7_I32	s področja razvojne psihologije	Pri ravnanju s telesnim stikom so ji_mu v		Znanja in izkušnje		Pomoč in podpora

		pomoč znanja s področja razvojne psihologije				zaposleni m
O8_I1	Vzgojiteljica predšolskih otrok	Po izobrazbi je vzgojiteljica predšolskih otrok		Izobrazba		Zaposlitev
O8_I2	Zaposlena sem od oktobra '23.	V kriznem centru dela leto in pol.		Doba zaposlitve v kriznem centru		Zaposlitev
O8_I3	predstaviš se po imenu, povem, da sem [ime]	Predstavi se po imenu		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O8_I4	da bom tukaj z njimi, da bom skrbela zanje	Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo skrbnice_ka		Predstavitev vloge zaposlenega		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O8_I5	ja	Večina otrok je premladih, da bi razumela vlogo zaposlenih v kriznem centru		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O8_I6	Ne, se mi zdi, nas kar sprejmejo, za une, ko so bili v vrtcu, se mi zdi, da ja pa tako, da smo jim tako, mislim, a veš, vzgojitelj, tako kot vzgojiteljica v vrtcu, mogoče, ne vem.	Otroci njeno_govo vlogo razumejo kot vlogo vzgojiteljice_ja.		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O8_I7	Ne. Ne.	Ne preverja, kako otroci razumejo vlogo.		Preverjanje razumevanja vloge		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O8_I8	objem	Telesni stik uporablja pri objemanju		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I9	tudi lupčka se jim da	Telesni stik uporablja pri dajanju poljubov na lice		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I10	pri negi je tudi telesni stik	Telesni stik se uporablja pri osebni negi		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I11	zvečer na kavči je en kup tega telesnega stika	Telesnih stikov se poslužuje zvečer, ko so vsi zbrani na kavču		Situacija, ko so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom

O8_I12	crkljanje	Telesni stik uporablja pri crkljanju		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I13	zlezejo v naročje	Telesni stik uporablja pri držanju v naročju		Uporabljeni telesni stiki		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I14	K grejo spati zvečer, ne vem. Jaz dam vsem lupčja za lahko noč	Poljube daje zvečer, za lahko noč		Situacija, ko so telesni stiki uporabljeni		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I15	Bolj ne	Tekom šolanja se niso učili o telesnem stiku		Obravnavanje tematike telesnega stika		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I16	Tukaj nas itak imajo že mal za mamice	Otroci razumejo vlogo zaposlenih kot nadomestne mame		Razumevanje vloge s strani otrok		Vloga zaposlenih v kriznem centru
O8_I17	Ja, mislim, se mi zdi, da tako se otroci ful hitrejš pomirijo	Telesni stik pomirja	Prednosti telesnega stika	Zaznavanje telesnega stika		Stališča o telesnem stiku
O8_I18	ti lezejo za majice	Telesni omeji, če se jo_ga otroci dotikajo po intimnih predelih	Omejevanje telesnega stika med otroci in zaposlenimi	Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I19	manjšim je tako rečeš ne	Telesnih stik prekine z verbalno obrazložitvijo	Načini ravnanja	Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I20	pa mi tudi lahko mi povej, če ti kaj ne bo všeč	Spodbuja otroke k izražanju mnenja o telesnem stiku		Spodbujanje otrok k izražanju		Glas otroka
O8_I21	Ne tako, ne [reče grobo]. Lepo tako	Telesni stik ne prekine na grob način	Načini ravnanja	Situacija, v kateri se telesni stik omeji		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I22	pri telesni negi itak	Telesni stik je neizbežen pri negi		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I23	pr stiskah otrok, pa joku	Telesni stik je nujen v primeru stiske		Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I24	Pač po njegovi reakciji, se mi zdi da to vidiš, če otrpne, če se umika, karkoli	Otrok pokaže, če mu telesni stik ne odgovarja	Odziv otroka	Preverjanje koristi za otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I25	Se mi zdi, da tle ženske vseen večkrat objamemo ali pa stisnemo	Zaposlene ženskega biološkega spola		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede		Ravnanje s telesnim stikom

		otroke večkrat objamejo		na biološki spol zaposlene_g a		
O8_I26	Ne	Ne zaznava razlik pri ravnanju s telesnim stikom pri fantku ali deklici		Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol otroka		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I27	Jaz sem toliko malo časa tle	Ne more primerjati, ker še ni bil_a zaposlen_a pred sprejemom Družinskega zakonika		Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I28	Ja. Ma, več, mislim. Mogoče večkrat pridejo tako...mislim, na začetku je več telesnega stika in tolaženja. Več jokajo, več je stisk. Ampak pa to, pač, ni tako več kot tolažba, ampak je crkljanje	Dlje kot so otroci nastanjeni, bolj se vzpostavi odnos in prihaja do več telesnih interakcij		Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve		Ravnanje s telesnim stikom
O8_I29	če bi se kdo vtaknil v to	Skrbi jo_ga kako bi zunanje osebe zaznale telesni stik med zaposlenimi in otroci		Zaznavanje zunanjih oseb		Etične dileme
O8_I30	jaz tako, zase pr seb, nimam etičnih dilem	Ne prepozna etičnih dilem		Nezaznavanje etičnih dilem		Etične dileme
O8_I31	Tle, pr sodelavkah	Če ni prepričan_a, ali je prav ravnal_a s telesnim stikom poišče pomoč pri sodelavcih		Iskanje podpore in pomoči		Pomoč in podpora zaposlenim
O8_I32	Zdaj, kakšnih formalnih znanj, da bi nekaj iskala, brala, literaturo na to temo. Niti ne.	Formalnega znanja na temo telesnega stika ni pridobivala_al		Znanja in izkušnje		Pomoč in podpora zaposlenim
O8_I33	kar je izkušnje, pač dela z otroki	Pri ravnanju s telesnim stikom so ji_mu v pomoč pretekle delovne izkušnje		Znanja in izkušnje		Pomoč in podpora zaposlenim
O8_I34	Ma, vsa.	Nadalje bi bilo potrebno raziskati vse		Področja teme telesnega stika,		Nadaljnje raziskovanje

		vidike telesnega stika		potrebna nadaljnega raziskovanja		telesnega stika
--	--	------------------------	--	----------------------------------	--	-----------------

9.11. Osnovno kodiranje

ZAPOSLOSTITEV

Izobrazba

- Po izobrazbi je diplomirana varstvoslovka (O1_I1)
- Po izobrazbi je socialna_i delavka_ec. (O2_I2, O5_I1, O7_I1)
- Po izobrazbi je ekonomski tehnik (O3_I1)
- Je mojster hipnoterapije (O3_I3)
- Po izobrazbi je magistra profesorica socialne pedagogike (O4_I1)
- Po izobrazbi je univerzitetno diplomirana inženirka zootehnike (O6_I1)
- Vzgojiteljica predšolskih otrok (O8_I1)

Srednješolska izobrazba

- Po srednješolski izobrazbi je vzgojiteljica (O1_I2, O4_I39)

Trenutno izobraževanje

- Izredno študira psihologijo (O3_I2)

Poklic

- Opravlja poklic strokovne_ga delavke_ca. (O2_I1)

Doba zaposlitve v kriznem centru

- V kriznem centru dela 17 let. (O1_I3, O2_I3, O6_I2)
- V kriznem centru dela osem mesecev (O3_I6)
- V kriznem centru dela 3 leta (O4_I2)
- V kriznem centru dela 5 let (O5_I2, O7_I2)
- V kriznem centru dela leto in pol

VLOGA ZAPOSLENIH V KRIZNEM CENTRU

Razumevanje vloge s strani otrok

- Otroci, ki so nastanjeni v kriznem centru na začetku slednjo zamenjujejo za vrtec. (O1_I4)
- Otroci njeno_govo vlogo razumejo kot vlogo vzgojiteljice_ja (O1_I11, O8_I6)
- Večina otrok je premladih, da bi razumela vlogo zaposlenih v kriznem centru (O2_I6, O8_I5)
- Kako otroci razumejo vlogo zaposlenih je odvisno od posameznega otroka (O2_I7)
- Kako otroci razumejo vlogo zaposlenih je odvisno od njihove starosti (O2_I8)
- Otroci vlogo zaposlenih razumejo kot ječarje v lepi ječi (O2_I10)

- Pomaga, če so otroci že nameščeni (O4_I6, O6_I8)
- Otroci razumejo vlogo zaposlenih kot nadomestne mame (O6_I5, O8_I16)
- Sčasoma začenjajo otroci razumeti vlogo zaposlenih kot vlogo oseb, ki bodo za njih poskrbele (O7_I4)

Predstavitev vloge zaposlenega

- Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo skrbnice_ka (O1_I5, O1_I9, O2_I5, O4_I5, O5_I4, O6_I3, O8_I4)
- Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo zaposlene_ga v kriznem centru. (O1_I8, O5_I3)
- Svojo vlogo otrokom predstavi kot vlogo nekoga, s katerim bodo izvajali prostočasne dejavnosti (O1_I10, O4_I4)
- Svojo vlogo predstavi kot vlogo nekoga, ki jih bo čuval (O2_I4, O6_I4)
- Svoje vloge otrokom ne predstavlja (O3_I7)
- Kako razloži svojo vlogo je odvisno od več dejavnikov (O4_I3, O7_I3)
- Predstavi se po imeni (O8_I3)

Preverjanje razumevanja vloge

- Vsak dan pove, kaj je njena_njegova v kriznem centru, vendar si jo otroci po svoje razlagajo (O2_I9)
- Ne preverja, kako otroci razumejo vlogo (O4_I7, O6_I6, O7_I5, O8_I7)
- Ne zdi se ji_mu pomembno preverjati razumevanja vloge (O6_I7)

DELOVANJE KRIZNEGA CENTRA

Predstavitev pravil

- Otrokom pove, da v hiši nasilje ni dovoljeno (O1_I6)
- Otrokom pove, da bodo v kriznem centru prespali. (O1_I7)

RAVNANJE S TELESNIM STIKOM

Uporabljeni telesni stiki

- Telesni stik uporablja pri objemanju (O1_I12, O3_I14, O4_I13, O5_I7, O6_I9, O8_I8)
- Telesni stik uporablja pri božanju (O1_I13, O7_I6)
- Telesni stik uporablja pri previjanju (O4_I8)
- Telesni stik uporablja pri tuširanju (O1_I24, O4_I9)
- Telesni stik uporablja pri dajanju poljubov na lice (O4_I15, O5_I10, O6_I10, O8_I9)
- Telesni stik uporablja pri crkljanju (O5_I5, O6_I11, O8_I12)
- Telesni stik uporablja pri držanju v naročju (O5_I6, O6_I12, O8_I13)
- Telesni stik uporablja pri držanju za roke (O5_I8)
- Telesni stik uporablja pri kengurujčkanju (O5_I17)
- Telesni stik se uporablja pri osebni negi (O8_I10)

Situacija, ko so telesni stiki uporabljeni

- Telesnih stikov se poslužuje zvečer, ko so vsi zbrani na kavču (O1_I14, O8_I11)
- Telesnega stika se poslužuje, če prepozna, da ga otrok potrebuje (O1_I19)
- Če prepozna, da je otrok žalosten se najprej z njim pogovori, nato ob dovoljenju otroka stopi v telesni stik (O1_I20)
- Telesnega stika se poslužuje v situacijah, ko hoče otrok škodovati samemu sebe (O1_I29)
- Telesni stik uporablja pri igri (O2_I13)
- Dotik zna uporabljati, vendar meni, da drugi zaposleni z njim bolje ravna (O2_I15)
- Za roke se drži, ko kam grejo (O5_I9)
- Poljube daje zvečer, za lahko noč (O5_I11, O8_I14)

Pomembnost telesnega stika

- Prepozna, da so dotiki pri osebni negi pomembni z zdravstvenega vidika (O1_I28)
- Telesni stik v trenutkih jeze otroka prepozna kot nujnega za zagotavljanje varnosti otroka in drugih otrok (O1_I35)
- Pomembno je, da se otroke stišira, tako za njih, kot za ostale otroke in zaposlene (O4_I28)
- Telesni kontakt je pomemben pred spanjem (O5_I24)
- Telesni kontakt je pomemben zjutraj, ko se zbudijo (O5_I25)

Način ravnanja s telesnim stikom

- Ko prepozna, da si otrok telesnega stika ne želi, vanj ne rine (O1_I22)
- Glede potreb in želj otrok se prilagodi vsakemu posebej (O1_I23)
- Pri tuširanju otrok uporablja rokavice (O1_I25)
- V primeru, da hoče otrok škodovati samemu sebi ga objame, objem pa traja toliko časa, dokler se otrok ne pomiri (O1_I30)
- V primeru, da sam pogovor ob trenutkih jeze ne zadostuje, se poslužuje prijema za roko (O1_I33)
- Pri otrocih, pri katerih je bil sum spolne zlorabe, so v preteklosti bili pazljivi pri dotikih pri umivanju (O5_I14)

Uporabljene tehnike pri ravnanju s telesnim stikom

- Tehniko objema je pogosto uporabljena pri otrocih na avtističnem spektru (O1_I31)

Situacija, v kateri se telesni stik omeji

Načini ravnanja

- Telesni stik prekine z verbalno obrazložitvijo (O2_I26, O3_I12, O5_I19, O7_I18, O8_I19)
- Telesni stik ne prekine na grob način (O8_I21)

Omejevanje telesnega stika med otroci

- Zaposleni postavijo otrokom mejo, kadar drugim kažejo spolovila ali pa jih poljubljajo na način, da jim razložijo, da to ni prav (O1_I46)
- Telesni stik med otroci je treba omejiti, kadar so nasilni drug do drugega (O6_I19)
- Telesni stik je med otroci treba razmejiti, ker sami tega še ne znajo sami storiti (O6_I20)

Omejevanje telesnega stika med otroci in zaposlenimi

- Stik je potrebno omejiti med zaposlenimi/prostovoljkami in otroci pri tuširanju (O4_I25)
- Telesni stik omeji, če se jo_ga otroci dotikajo po intimnih predelih (O5_I18, O7_I17, O8_I18)

Situacija, v kateri je telesni stik neizbežen

- Kadar otrok postane nasilen, je potrebno uporabiti prijeme, da se zaščiti druge otroke (O1_I47)
- Telesni stik je nujen v primeru stiske (O2_I27, O3_I15, O5_I22, O8_I23)
- Prepozna, da je v kakšnih situacijah telesni stik neizbežen (O3_I16)
- Telesni stik je neizbežen, če je situacija nevarna (O3_I17)
- Telesni stik je neizbežen pri tuširanju zanemarjenih otrok (O4_I26)
- Telesni stik je nujen pri čiščenju noskov (O4_I29)
- Telesni stik je nujen, kadar imajo otroci ponoči izpad. (O4_I30)
- Telesni stik je neizbežen, če otroke kaj boli (O5_I21)
- Telesni stik je neizbežen, kadar so otroci bolni (O5_I23)
- Telesni stik je neizbežen, kadar je otrok nevaren sebi ali drugim (O6_I21, O7_I23)
- Telesni stik je neizbežen pri dojenčkih in mlajših otrocih, kadar so v stiski (O6_I22)
- Telesni stik je neizbežen, kadar otroci prosijo zanj (O6_I23)
- Telesni stik je neizbežen pri negi (O6_I26, O8_I22)
- Telesni kontakt je neizbežen v večini interakcij z otrokom (O7_I20)

Načini ravnanja

- Kadar otrok postane nasilen, ga objame in drži toliko časa, dokler se ne pomiri, da ne škoduje sebi in ostalim (O1_I48)
- Kadar ima otrok izpad ga objame in drži toliko časa, dokler se ne pomiri (O4_I31)

Ravnanja otrok

- Otrok, ki si ne želi dotika, to pokaže s telesno in verbalno govorico (O1_I21)
- Tudi otroci želijo dati poljub na lice (O4_I16)
- Otroci objamejo strokovno_ega delavko_ca (O5_I12)
- Otroci na različne načine iščejo telesni stik (O5_I20)
- Ko otroku ni odgovarjal telesni stik jo_ga je odrinil stran (O5_I28)

Preverjanje koristi za otroka

- Začuti, da otroku telesni stik odgovarja (O1_I49)
- Opazi, če telesni stik otroku ne odgovarja (O2_I28, O4_I32, O5_I26, O7_I21)
- Pomembna je pozornost in hitro reagiranje na otrokovo zaznavanje telesnega stika (O2_I29)
- Pomembno je spoštovati otrokovo reakcijo na telesni stik (O2_I30, O6_I18)
- Ko je otrok šele na začetku namestitve, ga vpraša, da preveri, če mu telesni stik odgovarja (O5_I27)
- Starejše otroke vpraša, če jim telesni stik odgovarja (O6_I24, O7_I8)
- Pri mlajših otrocih njihova telesna govorica pove, če jim telesni stik odgovarja ali ne (O6_I25, O7_I9)

Odziv otroka

- Vidi, da telesni stik otroku odgovarja, ker otrok to pokaže (O1_I50, O3_I19)
- Zazna, da telesni stik otroku odgovarja ali ne, ker otrok sam pove, ali mu odgovarja ali ne (O1_I51)
- Otroku pokaže, da mu telesni stik ne odgovarja na način, da odrine zaposlenega stran (O3_I20)
- Otroku pokaže, če mu telesni stik ne odgovarja (O7_I22, O8_I24)

Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlenega

- Razliko pri ravnanju s telesnim stikom glede na biološki spol zaposlenega prepozna, kadar je bil otrok spolno zlorabljen (O1_I52)
- Ker je zaposleni moškega biološkega spola večina otrok pri njemu ne išče dotika (O2_I11)
- Kot zaposleni biološkega moškega spola je pazljiv pri deklicah, kadar začnejo izkazovati sugestivno vedenje (O2_I34)
- Fantki izkazujejo sugestivno vedenje do zaposlenih biološkega ženskega spola (O2_I35)
- Otroci bi morali imeti izkušnjo primernega telesnega stika tako s strani zaposlenih biološkega moškega kot ženskega spola (O3_I21)
- Zaposleni biološkega moškega spola imajo drugačen pristop k igri kot zaposlene biološkega ženskega spola (O5_I29)
- Deklice izkazujejo sugestivno vedenje do zaposlenih biološkega moškega spola (O6_I28)
- Zaposlene ženskega biološkega spola otroke večkrat objamejo (O8_25)

Ravnanje

- Če je bil otrok spolno zlorabljen, potem pri otrokovi osebni negi sodeluje zaposleni na istega biološkega spola (O1_I53)
- Otroci, ki so bili spolno zlorabljeni so v preteklosti doživeli krizo, ko so ponoči ostali sami s zaposlenim nasprotnega biološkega spola (O1_I54)
- Zaposlene iz otroki nasprotnega biološkega spola, ki so bili spolno zlorabljeni v nočnem času ravna tako, da čim hitreje zapustijo njihovo sobo (O1_I55)
- Večinoma se brani dotiku z deklicami, saj z njihove strani prihaja do seksualnih konotacij (O2_I12)

- Če je pri deklicah sum na spolno zlorabo se zaposleni moškega biološkega spola odpove pomaganju pri intimni negi (O4_I33)

Razlikovanje vloge

- Ker je zaposleni biološkega moškega spola mu otroci pripisujejo drugačno vlogo (O2_I31)
- Kakšno vlogo pripisujejo otroci zaposlenemu biološkega moškega spola je odvisno od vloge, ki jo je imela moška figura pri njih doma (O2_I32)
- Če imajo otroci slabe izkušnje z enim biološkim spolom se mu potem izogibajo (O6_I27)
- Kako otroci dojemajo zaposlene različnih bioloških spolov je odvisno od njihovih domačih socialnih okolij (O7_I24)

Ravnanje s telesnim stikom glede na obdobje nastanitve

- Ne zaznava razlik v ravnanju s telesnim stikom, če so otroci krajši čas nastanjeni v kriznem centru ali pa če so nastanjeni daljši čas (O2_I36, O7_I27)
- Dlje, kot so otroci nastanjeni, bolj se vzpostavi odnos in prihaja do več telesnih interakcij (O4_I34, O5_I30, O6_I31, O8_I28)
- Ne more primerjati, ker še ni bil_a zaposlen_a pred sprejemom Družinskega zakonika (O7_I28, O8_I27)

Slabosti

- Dlje časa, kot so otroci v Kriznem centru, bolj se povečujejo njihove stiske (O1_I56)
- Bolj, kot se stiska povečuje, več crkljanja si želijo (O1_I57)

Prednosti

- Pri dalj časa trajajočih nastanitvah zaznava prednost v tem, da lahko otroci spoznajo, da so dotiki lahko tudi prijetni (O1_I58)

Osebnostne okoliščine

- Dotiku se izogiba zaradi težav s hrbtenico (O2_I14)
- Telesnega stika je navajena že iz svoje matične družine (O7_I10)

Razlikovanje ravnanja s telesnim stikom glede na biološki spol otroka

- Ne zaznava razlik pri ravnanju s telesnim stikom pri fantku ali deklici (O2_I33, O6_I29, O7_I26, O8_I26)

Razlikovanje ravnanja glede na biološki spol otroka

- Razlike zaznava pri karakterju otroka (O6_I30)

GLAS OTROKA

Upoštevanje želj otrok glede telesnega stika

- Nekateri otroci si želijo veliko crkljanja (O1_I15)
- Nekateri otroci ne potrebujejo veliko crkljanja (O1_I16)
- Nikoli ne sili telesnega stika (O1_I18, O4_I17)
- Otroke, ki na novo pridejo v Krizni center najprej zmeraj vpraša, če si želijo telesnega stika, preden vstopi vanj (O4_I14)
- V telesni stik z otrokom stopi šele, ko vidi, da to otroku ne povzroča nelagodja (O7_I7)

Spodbujanje otrok k izražanju

- Spodbuja otroke k izražanju mnenja o telesnem stiku (O7_I19, O8_I20)

STALIŠČA O TELESNEM STIKU

Mnenje o uporabljenem telesnem stiku

- Otroku je lahko neprijetno, če mu pri osebni negi pomaga popoln tujec. (O1_I26)
- Tudi strokovni delavki predstavljajo intimni dotiki nelagodje. (O1_I27)
- Telesni stik v trenutkih jeze otroka ji ni prijeten (O1_I34)
- Grozno ji je siliti otroke k tuširanju (O4_I27)
- Dotik lahko naredi veliko dobrega in veliko slabega (O6_I14)

Zaznavanje telesnega stika

- Telesni stik zaznava kot enega najbolj pomembnih faktorjev pri otrokovem razvoju (O3_I9)
- Telesni stik zaznava kot sredstvo komuniciranja pri otrocih (O3_I10)

Prednosti telesnega stika

- Zaznava prednosti telesnega stika (O1_I41, O3_I8, O5_I15)
- Telesni stik otrokom omogoči občutek varnosti in zaupanja v odraslo osebo (O1_I42)
- Kot prednosti telesnega stika zaznava pozitiven odziv otrok na telesni stik (O2_I21)
- Otroci se zaradi telesnega stika boljše počutijo (O4_OI21)
- Ko so otroci boljše volje dan lepše steče (O4_I22)
- Telesni stik da otrokom občutek varnosti, sprejetosti, ljubljenosti, varnosti (O4_I23)
- Telesni stik omogoča normalen razvoj otroka (O5_I16)
- Telesni stik pomirja (O6_I15, O8_I17)
- Telesni stik razume kot sredstvo komuniciranja čustev pri otrocih, ki tega še ne morejo izvesti verbalno (O7_I14)

Slabosti telesnega stika

- Ne prepozna slabosti pri ravnanju s telesnim stikom (O1_I44)
- Kot slabost telesnega stika zaznava stalno potrebo otrok, da bi bili v naročju (O2_I22, O3_I11)

- Kot slabost pri telesnem stiku zaznava veliko število zaposlenih, ki ne morejo nuditi konsistence otrokom (O2_I23, O4_I24)
- Kot slabost nekonstituce pri telesnem stiku zaznava posledično ravnodušnost otrok (O2_I24)

Tveganja telesnega stika

- Kot tveganje zazna to, da uporabniki ne izrazijo kako se počutijo ob telesnem stiku (O7_I15)
- Zunanji opazovalec oz. laik bi lahko bil mnenja, da uporablja pretesne telesne stike (O7_I16)

Doživljanje otrok

- Otrokom, ki poiščejo bližino in objem jim slednji veliko pomenijo (O1_I43)
- Otroci ne prepoznajo dotik kot nekaj pozitivnega, ker s pozitivnim telesnim stikom nimajo izkušenj (O1_I45)
- Telesna govorica ob telesnem stiku mora biti kongruentna, sicer lahko z njim narediš več škode kot koristi (O6_I16)
- Zaradi telesnega stika se otroci lahko odprejo in spregovorijo o svojih izkušnjah (O6_I17)

ZNANJE O TELESNEM STIKU

Predmet, pri katerem so se učili o telesnem stiku

- Tekom šolanja so se pri psihologiji učili o telesnem stiku (O1_I36)

Vsebina predmeta

- Pri psihologiji so se učili, da z objemanjem, hvalo in naklanjanjem pozornosti otroku dajemo občutek varnosti, zaželenosti, lagodja in potrditve (O1_I37)
- Morda je bilo tekom šolanja o telesnem stiku kaj povedano pri sociologiji (O1_I38)
- Morda je bilo tekom šolanja o telesnem stiku kaj povedano pri psihologiji (O7_I12)

Obravnavanje tematike telesnega stika

- Tematike o telesnem stiku kot takem niso obravnavali tekom šolanja (O1_I39)
- Prišlo bi ji_mu prav, če bi se kaj več pogovarjali o telesnem stiku tekom šolanja (O1_I40, O2_I18, O2_I44, O3_I5, O4_I20, O7_I13)
- Tekom šolanja se niso učili o telesnem stiku (O2_I16, O4_I18, O6_I13, O8_I15)
- Dvomi, da bi ji_mu fakulteta lahko podala znanje o telesnem stiku (O2_I17)
- Pri študiju psihologije niso omenjali telesnega stika (O3_I4)
- Spekter znanj je preširok, da bi se lahko dotaknili čisto vsake teme (O4_I19)
- Ne spomni se, če so tekom šolanja kaj povedali o telesnem stiku (O5_I13, O7_I11)

Usposabljanja ob delu

- Na voljo usposabljanja in supervizije ob delu (O2_I19)

Praksa

- Praksa doda veliko znanja (O2_I20)

ETIČNE DILEME

Vedenje otrok

- Kot etično dilemo pri ravnanju s telesnim stikom prepozna to, da otroci zaposlene potem kličejo 'oče' ali 'mama' (O2_I37)
- Kot etično dilemo pri ravnanju s telesnim stikom prepozna potencialno sugestivno vedenje deklic ob njem (O2_I38)

Osebna nega

- Poraja se dilema pri intimni negi (O4_I10)
- Poraja se dilema pri menjavanju zaposlenih pri tuširanju otrok (O4_I11)
- Etično dilemo prepozna pri temu, da otroci ne znajo izraziti, če jim telesni stik odgovarja ali ne (O6_I32)

Vedenje zaposlenih

- Dlje, kot so otroci nastanjeni, bolj verjetno je, da bodo zaposleni povzdignili glas nad njimi (O6_I33)
- Glas povzdigne, da opozori otroke na nevarno situacijo (O6_I34)

Zaznavanje zunanjih oseb

- Skrbi jo_ga, kako bi zunanje osebe zaznale telesni stik med zaposlenimi in otroci (O8_I29)

Nezaznavanje etičnih dilem

- Ne prepozna etičnih dilem (O7_I29, O8_I30)

POMOČ IN PODPORA ZAPOSLENIM

Znanja in izkušnje

- Iz prakse prepozna, če je prav ravnala s telesnim stikom (O1_I59)
- Pri ravnanju s telesnim stikom so ji_mu v pomoč pretekle delovne izkušnje (O2_I41, O4_I40, O6_I38, O8_I33)
- Pri ravnanju s telesnim stikom so ji_mu v pomoč izkušnje, ki jih je pridobil_a z lastnimi otroci (O2_I42, O5_I32, O6_I37)
- Pri ravnanju s telesnim stikom ji_mu je v pomoč empatija (O2_I43)
- Pri ravnanju s telesnim stikom se ravna po sebi (O4_I41)
- Pri ravnanju s telesnim stikom so ji_mu v pomoč znanja s področja razvojne psihologije (O7_I32)
- Formalnega znanja na temo telesnega stika ni pridobivala_al (O8_I32)

Iskanje podpore in pomoči

- S samozavedanjem prepozna, če je prav ravnal_a s telesnim stikom (O1_I60, O7_I30)
- Če ni prepričan_a, ali je prav ravnal_a s telesnim stikom poišče pomoč pri sodelavcih (O1_I61, O2_I40, O4_I36, O5_I31, O6_I35, O7_I31, O8_I31)
- S pogovorom s samim seboj prepozna, če je prav ravnal_a s telesnim stikom (O2_I39)
- Če ni prepričan_a, ali je prav ravnal_a s telesnim stikom, poišče pomoč na superviziji. (O3_I18, O4_I37)
- Opira se na znanja iz knjig, faksa in srednje šole (O4_I38)
- Pomoč poišče pri bivši sodelavki (O6_I36)

NADALJNJE RAZISKOVANJE TELESNEGA STIKA

Področja teme telesnega stika, potrebna nadaljnjega raziskovanja

- Nadalje bi bilo potrebno raziskati vse vidike telesnega stika (O1_I62, O8_I34)
- Prav bi ji_mu prišlo strokovno znanje na področju ravnanja s telesnim stikom pri otrocih, ki so doživeli spolno zlorabo (O5_I33)

Področja, potrebna nadaljnjega raziskovanja

- Dobro bi bilo raziskati vpliv dolgotrajne nastanitve na otroke (O4_I35). Nadalje bi raziskala različna področja dotika glasu (O6_I39)